

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYE BAZI ÜLKELERDEKİ
KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA YAKLAŞIMI,
ÖRGÜTLENME VE TÜRKİYE**

Burcu YILMAZ

Mayıs, 2006

İZMİR

**AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYE BAZI ÜLKELERDEKİ
KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA YAKLAŞIMI,
ÖRGÜTLENME VE TÜRKİYE**

**Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı**

Burcu YILMAZ

**Mayıs, 2006
İZMİR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

BURCU YILMAZ, tarafından **YARD. DOÇ. DR. AKIN ERSOY** yönetiminde hazırlanan “**AVRUPA BİRLİĞİ’NE ÜYE BAZI ÜLKELERDEKİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA YAKLAŞIMI, ÖRGÜTLENME VE TÜRKİYE**” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.....

Danışman

.....

Jüri Üyesi

.....

Jüri Üyesi

Prof.Dr. Cahit HELVACI

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Çalışmamda amaçladığım; halen üyelik müzakerelerimizin devam etmekte olduğu Avrupa Birliği çerçevesinde gerek üye ülkelerde yapılan çalışmaların, gerek ise ülkemizde var olan yasalarla, ne gibi çalışmalar yaptığımızın belirtilmesidir.

Tezim kapsamında araştırdığım konularda kaynak çalışmalarında İzmir’de Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphanesinden, Mimarlar Odası Kütüphanesinden ve Milli Kütüphaneden yararlanmış bulunmaktayım. Ayrıca Ankara’da Kültür Bakanlığına bağlı Kültür Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü’nün Avrupa Birliği bölümünde çalışanlarla yaptığım yazışmalar sonunda bilgileri derlememde yardımcı olan Ahmet Atay’a ve çeviri yapmamda bana yardımları dokunan değerli İngilizce öğretmenleri Miray ve Gülay Alçitepe’ye teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca değerli bilgilerini aktaran hocalarımdan anabilim dalı başkanımız sayın Prof. Dr. Eti Akyüz Levi’ye ve tez hazırlığım boyunca bana tüm desteğini ve bilgilerini sunan tez danışmanım sayın Yard. Doç. Dr. Akın Ersoy’a teşekkürlerimi sunarım.

Burcu YILMAZ

AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYE BAZI ÜLKELERDEKİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA YAKLAŞIMI, ÖRGÜTLEME VE TÜRKİYE

ÖZ

Kültür varlıklarını korumacılığının geçmişine bakılırsa; dünyada “sayısız ortaçağ ve sonraki dönem yapısının insanların koruma çabalarıyla yaşamış oldukları söylenebilir”; korumacılığın ülkemizdeki geçmişi ise, yaklaşık bir buçuk asır öncesine dayanmaktadır (Kuban, 2000, s.23).

Geçmişte şimdiki bildiğimiz anlamda korumacılık olmasa da, insanın yaradılışında olan güzel olanı daha uzun süre saklama güdüsü sayesinde az da olsa korumacılık yapılmıştır. Ancak günümüzde toplumların bilinçlenmesi sayesinde daha kapsamlı çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar hem ülke bazında, hem de uluslararası alanda olmaktadır.

Uluslararası alanda ülkemizin de gündeminde olan Avrupa Birliği, belli standartlara ulaşmış olan ülkelerin oluşturduğu bir topluluk olarak çalışmalarına mimariyi de katmış bulunmaktadır.

Mimarinin bir açılımı olan korumacılık da, doğal olarak Avrupa Birliğine üye ülkelerin mevzuatlarında yer almaktadır. Avrupa Birliğinin mevzuatına şu şekilde bakılabilir: Aslında her ülke bu birlik için gerekli optimum şartları oluşturmakta, ancak aynı zamanda da özerk olarak kendi yasalarını uygulamaktadır. Yani üye ülkelerin örgütlenmeleri bir bakıma Avrupa Birliğinin örgütlenme şeklidir.

Bu çalışmanın amacı, kültür mirası olan tüm varlıkların korunmasında uluslararası platformda gerçekleştirilen çalışmaların neler olduğunun, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin tekil olarak ne gibi çalışmalar yaptığının ve Avrupa Birliği aday üyesi olan ülkemizde hangi çalışmaların yapıldığının araştırılmasıdır.

Anahtar sözcükler: Kültürel miras, Avrupa Birliği, yasalar, sözleşmeler

THE PROTECTIVE APPROACH TOWARDS CULTURAL HERITAGE IN THE EUROPEAN UNION AND THE SOME OF MEMBER COUNTRIES, GETTING ORGANISED AND TURKEY

ABSTRACT

If we look at the past of protecting cultural heritage, “it can be said that the numerous medieval and later era buildings still exist with the great efforts of the public”; however, the past of similar kind of preservation in our country dates back to one century and a half ago (Kuban,2000,p.23).

Although there had not been such a kind of protection in the past that we are aware of now, some kind of very little protection had been carried out due to the incentive motive of human kind who has the nature of keeping the beauties for longer periods. On the other hand more detailed work has been done due to the awareness of societies. These efforts have been carried out both in country and in international areas.

The European Union on the agenda of the Turkish Republic related to foreign affairs, a community made up of the countries with certain standards, has added architecture to its work.

The preservation and conservation parts of architecture, normally take part in the regulations of European Union countries. We can have a look at the European Union convention as follows. In fact, each country forms the optimum conditions necessary for this union, at the same time they practise their own laws independently. That is to say the way the member countries unite makes the unity of European Union.

The aim of this study is to research what work has been done in the international platform, to preserve all the cultural heritage, what type of efforts the EU countries carry out individually, and what work our country has been doing as a European Union candidate.

Keywords: Cultural heritage, European Union, laws, contracts

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ SINAV SONUÇ FORMU	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
BÖLÜM BİR - GİRİŞ.....	1
BÖLÜM İKİ - KORUMA KONUSUNDA GENEL BİLGİLER.....	4
2.1 Koruma Kavramı.....	4
2.2 Korumanın Tarihsel Süreci	5
2.3 Korunacak Unsurlar	7
2.3.1 Anıtlar	7
2.3.2 Sitler	8
BÖLÜM ÜÇ - AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	11
3.1 Avrupa Birliği	11
3.2 Avrupa Birliğinin Çalışma Sistemi ve Kurumları.....	12
3.2.1 Avrupa Parlamentosu.....	13
3.2.2 Avrupa Doruğu	15
3.2.3 Avrupa Konseyi	15
3.2.4 Avrupa Komisyonu.....	16
3.2.5 Adalet Divanı ve Bidayet Mahkemesi	18
3.2.6 Sayıştay	19
3.2.7 Ekonomik ve Sosyal Komite ve AKÇT Danışma Komitesi	20
3.2.8 Avrupa Yatırım Bankası	21
3.2.9 Avrupa Para Enstitüsü ve Merkez Bankası.....	20
3.3 Avrupa'da Mimariye ve Korumaya Yönelik Yapılan Çalışmalar	22

**BÖLÜM DÖRT - ULUSLARARASI ALANDA YAPILAN KORUMA
ÇALIŞMALARI.....28**

4.1 Türkiye'nin de Taraf Olduğu Uluslararası Mimari Sözleşmeler	28
4.2 Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme 1972 – Paris.....	29
4.3 Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi 1985 – Granada.....	33
4.4 Avrupa Kentsel Şartı 1992 - Strasbourg	37
4.5 Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi 1992– Malta	45

**BÖLÜM BEŞ - BAZI AVRUPA ÜLKELERİNİN KORUMAYA YÖNELİK
ÇALIŞMALARI.....48**

5.1 Sözkonusu Ülkelerin Çalışma Kapsamlarına Genel Bakış	48
5.2 Almanya	49
5.2.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar	50
5.2.2 Koruma Sistemleri	50
5.2.3 Korumada Yükümlülükler	51
5.2.4 Envanterler	51
5.2.5 Finansman	52
5.3 İtalya.....	55
5.3.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar	55
5.3.2 Koruma Sistemleri	56
5.3.3 Envanterler	59
5.3.4 Finansman	60
5.4 İspanya	61
5.4.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar	62
5.4.2 Koruma Sistemleri	62
5.4.3 Envanterler	65
5.4.4 Finansman	66

5.5 İngiltere	67
5.5.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar	68
5.5.2 Koruma Sistemleri	68
5.5.3 Envanterler	71
5.5.4 Finansman	72
5.6 Fransa	73
5.6.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar	74
5.6.2 Koruma Sistemleri	76
5.6.3 Envanterler	87
5.6.4 Finansman	88
5.7 Yunanistan.....	89
5.7.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar	90
5.7.2 Koruma Sistemleri	92
5.7.3 Envanterler	95
5.7.4 Finansman	96
BÖLÜM ALTI - TÜRKİYE’DEKİ KORUMA ÇALIŞMALARI.....	98
6.1 Türkiye’deki Koruma Yasalarına Genel Bakış	98
6.2 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu	99
6.3 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu.....	100
6.4 3386 Sayılı Tamamlayıcı Kanun.....	105
6.5 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu.....	106
6.6 Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	107
BÖLÜM YEDİ – SONUÇLAR	109

KAYNAKLAR	119
Ekler	122
Ek 1. Dünya Kùltürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme	
Ek 2. Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi	
Ek 3. Avrupa Kentsel Şartı	
Ek 4. Arkeolojik Mirasın Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi	
Ek 5. 2863 Sayılı Kanun	
Ek 6. 5226 Sayılı Kanun	
Ek 7. 5216 Sayılı Kanun	

BÖLÜM BİR

GİRİŞ

İster gelişmiş olsun, ister gelişmesini sürdürmekte olsun, tüm dünya ülkeleri; kendi kültürel miraslarını korumak amacıyla sistemli bir uğraş içine girmişlerdir.

Ülkemizde halen tam anlamıyla benimsenmemiş olmakla beraber, globalizm faktörü, özellikle Avrupa ülkelerinde ön plana çıkmış; bunun sonucunda da kendi toprakları üzerinde yer alan gerek tek yapı, gerekse bölgesel olarak sit alanlarını dünya kültür mirası olarak benimsemişlerdir. Sonuç olarak kültür varlıklarının korunması için hem ulusal, hem de uluslararası alanda çalışmalar yapılmaktadır.

Şu da unutulmamalıdır ki, kültür varlıklarının korunmasında etken olan birkaç madde vardır. Yapı ve alan bazında kültür varlıklarının korunması, bu varlıkların kapladığı alana bağlıdır. Geniş bir alanda yerleşmiş varlıkların korunmasıyla, asal yapı olan varlıkların korunması için farklı uygulamalar ve sistemler geliştirme zorunluluğu vardır.

Ayrıca bir kültür varlığının üzerinde bulunduğu coğrafya da önemlidir. Ekolojik, ekonomik ve teknik olarak farklı özelliklere sahip alanlarda bulunan bu varlıklar için de, yine farklı sistemler geliştirilmelidir.

Uygarlığımızın temel yapı taşlarının algılanması yani, kimliğimizin kökeninin bilinmesi ve geçmiş uygarlıkların bize miras olarak bıraktığı yapı ve yapı gruplarıyla yaşam tarzlarının en iyi şekilde anlaşılabilmesi için kültür varlıklarını korumak adına ciddi çalışmalar yapılmalıdır.

Farkına varılması gereken bir başka gerçek de; söz ve yazınla elimize ulaşan bilgilerin bir bakıma daha farazi olarak tanımlanması, elle tutulabilir biçimde gözümüzün önünde olan yapılar ve ören yerlerinin insanlığa daha inanılabilir ve gerçekçi bilgiler aktardığıdır. Ayrıca korumacılıkta hedef kitlenin halk olduğu

gerçeği göz önüne alındığında; varsayımlarla verilen bilgidense, halen varolan materyallerle, görsel olarak verilen bilginin daha akılda kalıcı ve daha inandırıcı olduğu anlaşılır.

Amaç

Türkiye'deki korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının, günümüzde farklı bir öneme sahip olan Avrupa Birliği kapsamında, negibi çalışmalar yapılarak daha değer kazanacaklarının saptanması amacı güdülererek bu araştırma yapılmıştır.

Yöntem

Araştırma aşamasında gerekli olan tüm kaynaklar gereken merkezlerden ve dijital ortamdan elde edilerek öncelikle taranmış, daha sonra bu kaynaklardan alınan resmi bilgiler değiştirilmediği şekilde metne eklenmiştir. Ayrıca kimi durumlarda bireysel görüşmeler sonucunda da, araştırma içeriğine yönelik önemli bilgiler edinilmiş, bu bilgiler çalışmanın kapsamına karşılaştırılmalı biçimde aktarılmıştır.

Kapsam

Bu bağlamda birinci bölümde koruma konusunda genel bilgiler verilip, koruma kavramına ve korumanın tarihçesine değinilmekte ve korunacak unsurların – anıt , sit kavramları – açıklaması yapılmaktadır.

İkinci bölümde ise, Avrupa Birliği anlatılmaktadır. Buna göre Avrupa Birliğinin nasıl bir topluluk olduğu , çalışma sisteminin nasıl olduğu , üye ülkelerin Avrupa Birliği ile nasıl uyum gösterdiği ve aday ülkelerin ne gibi çalışmalar yaptıklarına değinilmektedir.

Üçüncü bölümde kültür varlıklarının korunmasında uluslararası alanda ne gibi çalışmalar yapıldığı anlatılmaktadır. Bu kapsamda global olarak kabul gören ,

korumacılıkta büyük öneme sahip olan ve Türkiye'nin de altına imzasını koyduğu uluslararası mimari sözleşmeler incelenmektedir.

Bölüm dördte ise, koruma konusunda yoğun çaba gösteren ve ilgi uyandıran bazı Avrupa ülkelerinin koruma çalışmaları anlatılmaktadır. Bu Avrupa ülkeleri Almanya, İtalya, İngiltere, İspanya, Yunanistan ve Fransa'dır. Bu ülkelerin gerek merkezi, gerek yerel yönetimlerinin çalışma sistemleri anlatılmaktadır.

Son bölüm olan beşinci bölümde de, ülkemizdeki koruma çalışmaları anlatılmaktadır. Bu bağlamda kanunlar ve yönetimin yaptığı çalışmalar üzerinde durulmaktadır.

BÖLÜM İKİ

KORUMA KONUSUNDA GENEL BİLGİLER

2.1 Koruma Kavramı

Koruma olgusunun dile getirilmesinde “insan” faktörü büyük önem taşımaktadır. Geçmişten günümüze kadar oluşturulan tüm yapıtlar, doğanın da el verdiği ölçüde sonuçta insan eliyle oluşturulmuşlardır. Aynı zamanda da yaratılan bu yapıtlar yine insanların oluşturduğu birtakım kurallar silsilesi sayesinde korunmaktadır.

Birey denildiğinde eğitim düzeyi, ekonomik yeterlilik, kültürel bilinç gibi özellikler ön plana çıkar ve bireylerden oluşan toplumların bu yeterlilikleri ya da yetersizlikleri sonucunda koruma eylemi vücut bulur. Çağdaş olarak nitelendirilen günümüz toplumunda kültürel bilinç yeterli düzeyde olmadığına ne türlü yasal çerçeve oluşmuş olursa olsun, kişiler yasal olmayan yollar bularak alınan koruma kararlarına karşı gelebilirler. Bu karşı gelmenin bir nedeni de kentleşme sürecidir. Aslında tarihi yapıları ya da tarihi bir kenti koruma olgusu kentleşme sürecinin bir parçasıdır, ancak insanın yaradılışında olan değişme isteği ve maddi kaynakların daha çok geçim sıkıntısını azaltacak alanlarda değerlendirilmesi tercihi nedeni ile korumacılık hak ettiği önemi görmemektedir.

Koruma kavramı; genel olarak taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının, sanatsal, tarihsel ve işlevsel özellikleri dolayısıyla günümüze ve geleceğe aktarılabilmesini sağlamak adına yapılan bir çalışmalar zinciridir. Bu zincirde tespit, tescil, bakım, onarım, restorasyon gibi aşamalar bulunmaktadır.

Koruma kavramının sözlük anlamına bakıldığında “tarih ya da sanat değeri taşıyan yapıların, doğal değerlerin ya da kent parçalarının yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli önlemlerin alınmasıdır” anlatımı vardır (Hasol, 1995, s.272). 21 Temmuz 1983 tarihli ve 2863 sayılı (değişiklik 3386) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3. maddesinde koruma kavramı şöyle

anlatılmaktadır: “Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleri”(R.G.18113,1983).

Yukarıdaki tanımlamalarda birçok ortak payda bulunmaktadır. Bu da tüm taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının sürdürülebilirliğinin sağlanması adına birtakım çalışmalar yapılması gerekliliğini vurgulamaktadır.

Koruma kavramında değinilmesi gereken başka bir konu da, neyin korunması, neyin korunmaması, gerektiğidir. Bu tercihi yaparken de yine komiteler, dernekler ve kurullar seçici görevi üstlenirler. Bu oluşumlarda da ekip üyesi olarak karşımıza bireyler çıkar.

Bu bakımdan kendi kültür değerlerimizin ve yaşadığımız dönemden önceki kültürlerin göstergeleri olan tüm varlıkların gelecek nesillere aktarılması için toplumu oluşturan bireylerin koruma olgusunun önemini kavraması gereklidir. Ayrıca eğitim sürecinde koruma kavramı yer bulmalıdır.

2.2 Korumamın Tarihsel Süreci

Korumacılık kavramı ilk çağlardan beri içgüdüsel olarak varolmuştur. Bu kavram çağımızda tüm dünya ülkelerinin ortak bir sorunu olmakta ve üzerinde daha çok durulmaktadır. İlk başlardaki dini yapı koruması zamanla egemenliklerin simgesi olma niteliğini kazanmış, toplumlara egemen olan kişi ve sınıfların yaptırdıkları kalıcı ve anıtsal yapılarla güçlerini kabul ettirme amacına yönelmiştir. İki farklı sistem olan feodal sistem ve burjuva yönetimleri korumacılıkta kendilerine uyan çözümler ortaya koymuşlardır. Feodalizmin hüküm sürdüğü alanlarda gücün egemen olması sonucu yasalaşma göze çarpmamakta, ancak burjuvazi sisteminde ise, yasalaşmanın daha mantıklı olarak kullanıldığı görülmektedir.

Korumacılık bilinci başlangıçta ilk çağdaki Roma Hukukunda yer bulmuştur. Daha sonraki dönem olan ortaçağ daha kapalı olduğundan, yöneticiler ve halk eski

eserlerin korunmasında pek aktif çalışmalar yapmamışlardır. Yeni çağdaki koruma politikası ise, ilk olarak İngiltere, İtalya, İsveç, Danimarka, Fransa ve Portekiz’de gündeme gelmiştir. Başlangıçta tekil yapı korumacılığı varken, daha sonraları doku korumasına geçilmiştir. Daha bilinçli olarak 2. Dünya Savaşı korumacılık olgusunda bir dönüm noktası durumundadır. Bu dönüm noktası taşınmaz varlıkların korunmasının yanı sıra, tüm eski eserlerin korunmasının da birlikte düşünülmesini sağlamıştır. Sonuçta eserlere kalıcı birer “belge” olarak bakılmıştır. Bu süreç 1960’larda başlamış, belge korumacılığı Batılı olarak görülen ülkelerde pek parlak olmasa da, bazı iyi sonuçlar yaratmıştır.

Bir önceki başlık altında adı geçen kentleşme süreci, korumanın tarihsel sürecinde de karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki; anıt değeri taşıyan yapıların korunmasından kent dokusu korumasına geçiş, kenti oluşturan tüm öğelerin değerlerinin kente kattığı özelliklerinin ve önemlerinin anlaşılması ile başarıya ulaşmaya başlamıştır. 1800’lü yılların sonunda kent dokusu koruması ilk kez 21 – 30 Ekim 1931’de düzenlenen Atina Konferansı ile dile getirilmiştir. Bu konferansta yer alan “Tarihi Anıtların Estetik Değerinin Arttırılması” maddesinde “Yapılar yapılırken yerleşmelerin kişiliğine ve dış görüntülerine, özellikle çevreleri özel itina isteyen tarihi anıtların etrafına saygı gösterilmesi önerilir. Hatta kazı yapı kümeleri ve bazı özellikleri olan güzel görünüşlü manzaraların oluşumu korunmalıdır” ibaresi yer alır. Bu maddede her ne kadar tarihi anıtların arkasında kalan silueti koruma kaygısı ön plana çıksa da, bu yapıların üzerinde yer aldığı toprak parçaları üzerindeki yakın yapılar da dolayısıyla korunmuş olur.

Sonuç olarak tarihi çevrenin korunması konusunda 1900’lerde daha bilinçlenen toplumlar yapı ve yapı gruplarının korunması ve geleceğe aktarılması için ulusal ve uluslararası alanda tüzükler, konferanslar ve anlaşmalar üzerinde çalışmışlardır.

Ülkemizdeki korumacılık ise 1847’de Aya İrini’de ilk müzenin açılmasıyla başlar. Daha sonra 1869’da korumaya yönelik ilk kanun olan I. Asar-ı Atika Nizamnamesi kabul edilerek yasal süreç başlamış olur. Bu süreçte kanunların yanısıra uluslararası anlaşmalar ve tüzüklerle, ayrıca koruma kurulları da oluşturularak korumacılık

olgusu gelişmesini sürdürmüştür. İlerideki bölümlerde ülkemizdeki korumacılık olgusuna detaylı olarak değinilecektir.

2.3 Korunacak Unsurlar

Bir ülkedeki korunması gerekli varlıklar küçük ölçeklerde kentlerin birer parçasıdır ve kentler de insan eliyle yaratılmış, toplumlara özgü mekanlardır. Bu mekanlar da bütünde ülkeleri oluşturur. Korunacak unsurlar dendiğinde her ülkenin coğrafyasında yer alan belli başlı yapılar, yapı toplulukları ve alanlar akla gelir ki, bunlar koruma bağlamında tanımlanmış özellikli adlar alırlar. Yukarıda kısaca değinilen korunacak unsurlara mimari açıdan bakıldığında taşınmaz kültür varlığı olarak nitelendirilebilir. Diğer bir niteleme olan taşınır kültür varlıkları ise resim, seramik, heykel, çini, kitaplar, sikkeler, giysiler vb. olarak müzelerde korunmaktadırlar.

2.3.1 Anıtlar

Anıt “önemli bir olayın ya da büyük bir insanın anısını yaşatmak üzere dikilen, göze çaracak büyüklükte heykel veya yapı, abide”, bir diğer tanım olarak “tarih ve sanat değeri büyük yapı” olarak tanımlanmaktadır(Hasol, 1995, s.38).

Uluslararası platformda kabul gören sözleşmelerin genelinde ilk bölümdeki başlangıç maddelerinde korunması gerekli görülen kültür varlıklarının tanımları yapılmaktadır. Örneğin 1972 Paris Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme’deki birinci maddede anıt “tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman bileşimleri” olarak tanımlanmaktadır (Kalelioğlu, 2000, s.22). Bir diğer sözleşme olan 1985 Granada Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesindeki madde 1 de, anıtlar “tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal ve teknik bakımlardan önemleri nedeniyle dikkate değer binalar ile diğer yapılar ve bunların müstemilatı ile tamamlayıcı

kısımları” ifadesiyle yer alır(Kalelioğlu, 2000, s.204). Tüm bu tanımlar göz önüne alındığında ufak bazı farklar dışında birçok ortak payda olduğu dikkat çekmektedir.

Anıt bağlamında dile getirilmesi gereken diğer bir tanım da, anıt gruplarıdır. Birkaç yapı biriminden oluşan komplekslere anıt grubu denilebilir. Örneğin Colloseum tek başına bir yapı olarak tekil anıtken, Süleymaniye Cami ve Külliyesi bir anıt grubu olmaktadır. Anıt grubu dendiğinde yukarıda adı geçen sözleşmelerde anıt tanımının hemen altında bu yapı gruplarının tanımına da yer verilmektedir. 1972 Paris Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmedeki yine birinci maddenin alt açılımında yapı toplulukları “mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeni ile tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değere sahip ayrı veya bileşik yapı toplulukları” anlatımı yer almaktadır.1985 Granada Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesinde ise, bu tanım bina grupları adı altında “topografik olarak tanımlanabilecek birimleri oluşturmaya yeterince uygun olan ve tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan önemleri nedeniyle dikkate değer, kentlerde veya kırsal bölgelerdeki mütecanis bina grupları” olarak yer almaktadır.

2.3.2 Sitler

1931 yılında İtalya’da kabul edilen Carta Del Restauro’nun altıncı maddede “anıt ve geçirmiş olduğu devirlere gösterilen saygıya anıtın çevresi de eklenmelidir” ibaresi yer alır. Bu anlatımdan yola çıkarak tekil anıt bazında korumanın yanı sıra farklı bir kavram olarak sit korumacılığının da önemli olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır.

Sit kavramının sözlük anlamına baktığımızda “doğal ya da insan eliyle yapılmış taşınmaz kültür varlıklarını barındıran, kendi içinde bölünmez ve ayrılmaz bir bütün oluşturan ve bütün bu özellikleriyle birlikte korunması gereken çevre parçası” olarak açıklanmaktadır (Hasol, 1995, s.410).

17 Ekim – 21 Kasım 1972’de Paris’te düzenlenen Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansında kabul edilen Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmenin birinci maddesinde sitler şöyle tanımlanmaktadır: “Tarihsel, estetik, etnolojik ve antropolojik bakımlardan istisnai evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlar” (Kalelioğlu, 2000 s.23).

Avrupa Konseyine üye devletlerin 3 Ekim 1985’de Granada’da toplanıp imzaladıkları Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesinde ise, sit kavramı madde 1’in alt açılımında ören yerleri adı altında “topografik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirli ve mütecanis özelliklere sahip, aynı zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği ile doğal değerlerin birleştiği alanlar” şeklinde tanımlanmaktadır (Kalelioğlu, 2000, s.204).

Ülkemize bakıldığında sit kavramı 1710 sayılı Eski Eser Yasasında karşımıza çıkar ve basit bir sınıflandırmayla (tarihi-arkeolojik-doğal sit) açıklanmıştır. 1983 yılında çıkan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda sit kavramı yeniden tanımlanmış ve sınıflandırmaya kentsel sit terimi de eklenmiştir. Bu kanuna göre sit şu şekilde tanımlanmaktadır: “Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.” (R.G.18113, 1983)

Sit kavramının sınıflandırılmasında birkaç farklı çalışma yapılmışsa da, en kapsamlı düzenleme şu şekilde sıralanabilir:

1- Doğal Sit: Doğal oluşumları ya da insan eliyle yapılan düzenlemeleri sonucu korunacak değere sahip olan doğa parçalarıdır.

2- Tarihi Sit: Önemli bir tarihi olayla ilgili olan ya da önemli tarihi olayların geçtiği yerlerdir.

3- Arkeolojik Sit: Tarih öncesinden Endüstri devrimi sonrasına kadar olan döneme ait kalıntıların bulunduğu alanlardır.

4- Kentsel Sit: Eski kentlerin uyum düzenini, mimari bütünlüğünü, donatılarını koruyabilmiş sokaklar, mahalleler, alanlardır.

5- Kırsal Sit: Yerleşme düzeni ve boyutları, dokuyu oluşturan yapıların türü ve yapım tekniği, malzemesiyle köy, bağ, yazlık niteliği taşıyan yerlerdir.

6- Karmaşık Sit: En az iki sit özelliğine sahip alanlardır.

BÖLÜM ÜÇ

AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

3.1 Avrupa Birliği

Avrupa Birliği uzun süreçte ortak bir hedef haline gelmeden önce bazı ileri görüşlü kişilerin düşüncelerinde oluşmaya başlamıştır. Bu birliğin temelleri Avrupa Topluluğu ile atılmıştır. Daha sonra bu topluluğa üye ülkelerin hükümet politikalarına alınan bazı çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. 1951 yılında Paris Antlaşmasıyla kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, 1957’de Roma Antlaşmalarıyla kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu, 1986’da kabul edilen Avrupa Tek Senedi ve 1992’de Maastrich’te kabul edilen Avrupa Birliği Antlaşması, Avrupa Birliğinin hukuki temelini oluşturmaktadır.

Topluluğun çalışmaları başlangıçta altı kurucu ülke olan Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya ve Lüksembourg arasındaki bir kömür ve çelik ortak pazarı kurulması ile sınırlıydı. Bu topluluk temelde İkinci Dünya Savaşı sonrasında barışı bir güvence altına alma düşüncesini uygulayacak bir araç olarak kabul görmekteydi.

Altılar denen bu grup, 1957’de iş gücü, mal ve hizmetlerinin serbest dolaşımına dayanan bir ekonomik topluluk kurmaya karar verdiler. Çalışmalar sonucunda tarım, ticaret gibi politikalar 60’ların sonunda artık yerine oturmuştur. Ekonomik topluluğun başarıları sonucunda İngiltere, Danimarka ve İrlanda üyelik için başvuru yapmış; iki kez veto edildikten sonra 1972 yılında üyeliğe kabul edilmişlerdir. Böylece üye sayısını dokuzaya yükselten topluluk bölgesel ve siyasi gücünü arttırıp bir derinlik kazanmıştır. Topluluk 1981’de Yunanistan’ın, 1986’da İspanya ve Portekiz’in katılımları ile güneye doğru genişlemiştir. Bu gelişmeler Onikiler’in ülkesel ekonomik farklılıkları nedeniyle, bu farklılıkları ortadan kaldırmak için yapısal değişim programlarını uygulamalarını zorunlu kılmıştır. Yine bu dönemde

topluluk Güney Akdeniz, Afrika, Karayipler ve Pasifik ülkeleriyle 1975 – 1979 – 1984 – 1989 yıllarında imzaladıkları Lome Sözleşmeleriyle ortak bir bağ kurmuştur. 15 Nisan 1994 yılında Marakeş'te Güney Akdeniz Ticari Topluluğuyla imzalanan antlaşmayla dünya ticaretinin gelişiminde bir aşama daha kaydedilmiştir (Fontaine, 2002, s.47).

1 Ocak 1995'te Avrupa Birliği'ne üç yeni üye daha katılmıştır. Avusturya, Finlandiya ve İsveç birliğin zenginleşmesini, Orta ve Kuzey Avrupa'da da söz sahibi olmasını sağlamıştır. Birlik, ticari, siyasi ve diplomatik alanlarda gücünü hayli arttırmış ve 2004'te Çek Cumhuriyeti, Estonya, Güney Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya'nın da katılımını kabul etmiştir.

Berlin duvarının yıkılmasından sonra, 3 Kasım 1990'da iki Almanya'nın birleşmesi ve Sovyetler Birliği'nin Aralık 1991'de çözülmesi Avrupa'nın siyasi yapısını tamamen değiştirmiştir. Üye devletler bağlarını güçlendirme amacıyla 9 – 10 Aralık 1991'de Maastrich'te toplanan Avrupa Doruğunda yeni bir antlaşmanın müzakerelerine başladılar. 1 Kasım 1993'te yürürlüğe giren Avrupa Birliği Antlaşması ile parasal birlik, yeni ortak politikalar, Avrupa yurttaşlığı, diplomatik işbirliği, ortak savunma ve iç güvenlik konularında bir program oluşturulması üye devletlerce kabul görmüştür.

Yaklaşık yarım yüzyıldır süre gelen Avrupa Bütünleşmesi kıtanın gelişmesinde büyük katkı sağlamıştır. Avrupa'nın eski ulusları mutlak siyasi egemenlik çağının bittiğinin farkında olarak kendi uluslarının ekonomik ve sosyal gelişmelerini sürdürebilmeleri ve dünya ölçeğinde etkinliklerini koruyabilmeleri için ortak paydada buluşma gerekliliğini göz önüne alarak birliği istikrarla genişletmeye devam etmektedirler.

3.2 Avrupa Birliğinin Çalışma Sistemi ve Kurumları

Avrupa Birliği barışı korumak, ekonomik ve sosyal ilerlemeyi pekiştirmek amacıyla bir araya gelmiş 25 üye devletten oluşmaktadır. Birliğin içinde ortak

kurumları bulunan üç topluluk yer almaktadır. Bu topluluklar Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğudur. Birliği yöneten kurumlar ise şunlardır:

- Demokratik yollarla seçilen parlamento,
- Üye devletleri temsil eden bakanlardan oluşan konsey,
- Avrupa devlet ve hükümet başkanları doruğu,
- Antlaşmaların koruyucusu olan komisyon,
- Topluluk hukukuna uyulmasını sağlayan adalet divanı,
- Birliğin mali yönetimini izleyen sayıştay.

Ayrıca ekonomik, sosyal ve bölgesel çıkar gruplarını temsil eden çeşitli danışma kurulları bulunmaktadır. Avrupa Yatırım Bankası ise, birliğin gelişimine katkıda bulunan projelerin finansmanını sağlamak amacıyla kurulmuştur.

3.2.1 Avrupa Parlamentosu

1979'dan bu yana tek dereceli genel seçimle iş başına gelen Avrupa Parlamentosu 626 üyeden oluşur. Parlamentoda Almanya 99, Fransa, İtalya ve Birleşik Krallık 87'şer, İspanya 64, Hollanda 31, Belçika, Yunanistan ve Portekiz 25'er, İsveç 22, Avusturya 21, Danimarka ve Finlandiya 16'şar, İrlanda 15 ve Lüksembourg 6 üye ile temsil edilir. Parlamento genel kurulu Strasbourg'da toplanır. Her ayın birinci haftası genel kurul oturumlarına ayrılmıştır. Bazı kısmi oturumlar ile komisyon toplantıları, Konsey ve Komisyonla ilişkileri kolaylaştırmak amacıyla Brüksel'de yapılır. Sekreteryası ise Lüksembourg'dadır.

Avrupa parlamentosundaki siyasi gruplar birlik düzeyindedir. 370 milyon nüfusu temsil eden parlamentonun başlıca işlevi siyasi itici güç olarak topluluk politikalarının hazırlanması için gereken çeşitli öncelikli kararları üretmektir.

Parlamento, aynı zamanda, Avrupa Komisyonu üyelerinin tayinlerini onaylama ve üçte iki oy çokluğuyla Komisyonu görevden alma yetkisine sahip bir denetim

organıdır. Parlamento, Komisyonun programını oylar ve özellikle Komisyon ve Konseye sözlü ve yazılı sorular yönelterek Avrupa politikalarının gündelik işleyişini izler. 1994'te 3.900'den fazla yazılı soru önergesi verilmiştir. Parlamento araştırma komisyonları kurabilir ve birlik vatandaşlarının dilekçelerini inceler. Birlik Antlaşması'na göre parlamento, birlik kurumlarının faaliyetlerini gerçekleştirmesi sırasında ortaya çıkan görevi kötüye kullanma olaylarıyla ilgili olarak vatandaşların şikayetleriyle ilgilenmekle görev yapan, Avrupa Parlamentosunun beş yıllığına seçtiği bir denetleme ve şikayet kurumu atama yetkisine de sahiptir.

Parlamento ve konsey bütçe konusundaki yetkileri paylaşırlar. Parlamento yıllık bütçeyi (1995'te yaklaşık 80 Milyar ECU) oylar ve bütçe uygulamasını izler (Fontaine, 2002, s.65). Böylece birliğe verdiği politika önceliklerini yansıtır.

Birlik mevzuatı üçlü bir süreç içinde hazırlanır: Mevzuat önerilerini Komisyon hazırlar, Parlamento ve Konsey ise, bu mevzuatı yürürlüğe koyma yetkisini paylaşırlar.

1986'da kabul edilen Avrupa Tek Senedi, mevzuat önerilerinin Komisyonun aktif katılımıyla Parlamento ve Konsey tarafından iki kez görüşülmesini içeren bir işbirliği usulü getirerek Parlamento'nun mevzuata ilişkin yetkilerini arttırmıştır. Birlik Antlaşması ile bir adım daha ileri gidilerek Parlamento'ya daha geniş kapsamlı yasama yetkileri verilmiştir. Antlaşma çerçevesinde kabul edilen yeni ortak karar usulüne göre Parlamento birçok önemli alandaki yönetmeliklerin ve yönergelerin kabulü konusunda Konseyle eşit statüye sahip kılınmıştır.

Bu usul tek pazar, sosyal politika, ekonomik ve sosyal kaynaşma, araştırma ve Birlik Antlaşmasının kapsadığı yeni alanlara uygulanır. Parlamento ortak karar usulünün özellikle tarım ürünleri fiyatları ile Birliğin bütçe kaynaklarını tanımlamasını da kapsayacak şekilde genişletilmesini istemektedir.

Son olarak, büyük önem taşıyan bazı kararlar (bazı uluslararası antlaşmalar, yeni üyelerin katılımı, Parlamento seçimlerinde her ülkede aynı usulün uygulanması,

birlik vatandaşlarının ikamet hakkı, vs.) için Konsey'in, Parlamento'nun onayını alması gerekir.

3.2.2 Avrupa Doruğu

1974'te kurulan Avrupa Doruğu, Devlet ve Hükümet Başkanları ile Komisyon Başkanı'ndan oluşur. Dışişleri Bakanları ile Komisyonun bir üyesi onlara yardımcı olur. Yılda iki kez toplanan doruk gelecekte girişilecek eylemler için gerekli ivmeyi sağlar ve faaliyetlerin ana hatlarını çizer.

3.2.3 Avrupa Konseyi

Konsey her Üye Devletin kendi hükümetini taahhüt altına sokmaya yetkili bakanlar düzeyindeki temsilcilerinden oluşur. Gündemin içeriğine göre toplantılara farklı bakanlar katılır. Örneğin, Tarım Bakanları tarım ürünleri fiyatlarını ele alırlar; istihdamla ilgili konular Çalışma ve Sosyal İşler Bakanları tarafından görüşülür; genel politika sorunları, dışişleri ve Birliği ilgilendiren temel konular Dışişleri Bakanları'nın yetkisi kapsamındadır (Kavalalı, 2004, s.12-13).

Konsey'in merkezi Brüksel'dedir; ancak bazı toplantılar Lüksembourg'da yapılır. Konsey başkanlığını her Üye Devlet altı aylık dönemler için sırayla üstlenir.

Üye Devletlerin Birlik nezdindeki Büyükelçilerinden oluşan Daimi Temsilciler Komitesi (Coreper), Konsey'in çalışmaları için gerekli hazırlıkları yapar ve belirli hazırlıkları yapmak veya özel konuları incelemekle görevli komiteler oluşturarak Konseyin talimatlarını yerine getirir.

Avrupa Birliği Antlaşması'nda Birliğin yaptığı çalışmalar; topluluk faaliyetleri, ortak dış politika ve güvenlik politikası, adalet ve içişleri olarak üç grupta toplanır. Topluluk bağlamında Konsey'in bir görevi de Üye Devletlerin genel ekonomik politikalarını koordine ederek ve Komisyonun sunduğu tekliflerden hareketle Parlamento'yu da şu veya bu ölçüde sürece katan usullere uygun biçimde ortak

politikalara ilişkin temel kararları alarak Antlaşmada belirlenmiş olan hedeflere ulaşılmasını sağlamaktır. Konsey hükümetlerarası işbirliğine dayalı iki alanda daha birincil rol oynar: Ortak dış politika ve güvenlik politikası çerçevesinde ortak konuları tanımlar ve ortak kararları alır. Bu önlemlerin uygulanmasından da Birliğin temsilcisi sıfatıyla Konsey Başkanlığı sorumludur. Konsey'in adalet ve içişleri alanındaki esas işlevi ortak eylemler belirlemek ve Üye Devletlerin imzalayacağı sözleşmeleri hazırlamak ve önermektir.

Avrupa Topluluğu'nun faaliyetlerine ilişkin olarak son zamanlardaki bazı gelişmeler (Tek Senet, Birlik Antlaşması) sonucunda şartlı çoğunluk esasına dayalı oylama ilkesinin kullanımı yaygınlaşmışsa da vergilendirme gibi bazı konularda hala oybirliğiyle karar alınması gerekmektedir. Şartlı çoğunluk için 87 oydan 62'sinin karar lehinde olması ve bu 62 oyun en az 10 devlet tarafından verilmiş olması gerekir. Şartlı çoğunluk ilkesine göre yapılan oylamalarda Almanya, Fransa, İtalya ve Birleşik Krallığın onar oyu, İspanya'nın sekiz oyu, Belçika, Yunanistan, Hollanda ve Portekiz'in beşer oyu, Avusturya ve İsveç'in dörder oyu, Danimarka, İrlanda ve Finlandiya'nın üçer oyu, Lüksembourg'un ise iki oyu vardır. Ancak Konsey'in Komisyon tekliflerini değiştirebilmesi ya da Parlamento'nun yaptığı ve Komisyonun kabul ettiği değişiklikleri geri çevirebilmesi için oybirliği gerekir(euturkey.org).

Ortak dış politika ve güvenlik politikası ile adalet ve içişleri alanlarında, Antlaşmada Konsey'e bu konuda aksine karar alma yetkisi tanınmadığı durumlarda oybirliği zorunludur.

3.2.4 Avrupa Komisyonu

Avrupa Komisyonununun 20 üyesi vardır. Fransa, Almanya, İtalya, İspanya ve Birleşik Krallık ikişer, diğer Topluluk üyeleri ise birer üyeyle temsil edilirler. Komisyonun görev süresi Avrupa Parlamentosu gibi beş yıldır. Komisyon Başkanı Üye Devletler tarafından Avrupa Parlamentosunun görüşü alındıktan sonra atanır. Komisyonun tüm üyeleri ancak Parlamento tarafından onaylandıktan sonra resmen göreve atanmış olurlar (Ecevit, 2004, s.12).

Komasyon üyeleri görevlerini yerine getirirken kendi ulusal hükümetlerinden tamamen bağımsız olarak davranmak ve sadece Avrupa Birliği'nin çıkarlarını gözetmekle yükümlüdürler. Komasyonu görevden alabilecek tek organ Avrupa Parlamentosu'dur. Komasyonun her üyesinin bir veya birkaç politika alanında özel sorumluluğu vardır. Ancak kararlar kollektif sorumluluk ilkesi temelinde alınır.

Komasyon öncelikle ve herşeyin üstünde antlaşmaların korunması ve gözetilmesiyle yükümlüdür. Görevini yerine getirirken tarafsız davranır ve antlaşma hükümleri ile antlaşmalar temelinde alınan kararların doğru biçimde uygulanmasını gözetir. Üye Devletlerden herhangi birine karşı antlaşma ihlali soruşturması başlatabilir ve gerekli gördüğünde konuyu Avrupa Adalet Divanı'na götürebilir. Bunların yanı sıra özellikle Avrupa Birliği'nin rekabet kurallarını ihlal etmeleri durumunda kişilere ve şirketlere para cezası verebilir.

Komasyon ayrıca Birliği harekete geçiren organdır. Yasama sürecini başlatmada tek yetkilidir ve yeni bir 'Avrupa yasasının kabulü sürecinin her aşamasında etkide bulunma güç ve yetkisine sahiptir. Hükümetler arası işbirliği alanında tıpkı Üye Devletler gibi teklifte bulunma hakkına sahiptir.

Son olarak, Komasyon Avrupa Birliği'nin yürütme organıdır. Buna belirli Antlaşma maddelerinin uygulanmasına ilişkin kuralların belirlenmesi ve Birlik faaliyetleri için ayrılmış bütçe ödeneklerinin idaresi de dahildir. Bunların büyük çoğunluğu ana fonların kapsamındadır: Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu, Avrupa Sosyal Fonu, Avrupa Bölgesel Gelişme Fonu ve Kaynaşma Fonu. Komasyon yürütme görevini yerine getirirken çoğu zaman Üye Devletlerden uzmanların oluşturduğu komitelerin görüşlerine başvurma gereği duyar

Avrupa Komasyonu 1994 yılında Konsey'e 558 teklif ve taslak ile 272 bildirim, muhtıra ve rapor sunmuştur. Bu belgeler siyaset, yönetim, ekonomi ve toplum kesimleriyle yoğun görüş alışverişi sonunda ortaya çıkmış ürünlerdir.

Komisyunun idari personelinin çoğu Komisyon merkezinin bulunduğu Brüksel'de, bir kısmı ise Lüksembourg'da görev yapmaktadır. Komisyon bünyesinde yaklaşık otuz genel müdürlük ve benzeri bölümde yaklaşık 15.000 görevli çalışmaktadır. Komisyonun ve diğer kurumların faaliyet giderleri toplam Birlik bütçesinin yüzde beşini geçmez (Serdaroğlu,1991,s.35).

3.2.5 Adalet Divanı ve Bidayet Mahkemesi

Adalet Divanı, 15 yargıç ve onlara yardımcı olan dokuz kanun sözcüsünden oluşur. Bunun yanı sıra 1989'da 15 yargıçtan oluşan bir Bidayet Mahkemesi kurulmuştur. Bu mahkemelerin üyeleri Lüksembourg'da görev yapar ve üye devletlerin uzlaşmasıyla altı yıllık bir süre için atanırlar. Yargıçların bağımsızlıkları güvence altındadır.

Divanın görevi Avrupa Antlaşmalarının hukuka uygun biçimde yorumlanması ve uygulanmasını sağlamaktır.

Divan bir üye devletin antlaşmalarda öngörülen bir yükümlülüğü yerine getiremediğine karar verebilir. Üye devlet bu kararın gereğini yerine getirmese Divan para cezası uygulanmasını kararlaştırabilir. Divan, kurumların aldığı önlemlerin iptali için açılan davalarda bu önlemlerin yasallığını inceleyebileceği gibi bazı önlemlerin alınmamış olmasının Antlaşmalara aykırı olduğuna da karar verebilir

Divan ulusal mahkemelerin başvurusu üzerine Topluluk hukukunun çeşitli hususlarının yorumlanması ya da geçerliliği hakkında ön kararlar alır. Bir hukuki işlemin bu türden tartışmalı bir husus doğurması halinde ulusal mahkemelerden herhangi biri Avrupa Adalet Divanı'ndan ön karar isteyebilir. Ancak bunun için ilgili Üye Devlette daha yüksek bir temyiz mercii bulunmaması gerekir. Bu durumda Divanın kararı bağlayıcıdır.

Bidayet Mahkemesi kişiler ve işletmeler tarafından açılan davalara bakar. Hukuk meseleleriyle ilgili başvurular sadece Avrupa Adalet Divanı tarafından karara bağlanır.

1952 ile 1994 yılları arasında Divanın önüne 8600'den fazla dosya gelmiş olup bunlardan 2900'ü ön karar başvurularıdır. Adalet Divanı her durumda aynı biçimde uygulanan bir Topluluk hukukunun yaratılmasına yardımcı olmuş ve böylece Avrupa'nın bütünleşme sürecini hızlandırmıştır (Kaleağası,1991,s.48).

3.2.6 Sayıştay

Sayıştay Konsey tarafından Avrupa Parlamentosunun görüşü alındıktan sonra oybirliğiyle atanan 15 üyeden oluşur. Sayıştay Başkanı üyeler tarafından kendi aralarından seçilir. Başkanlık süresi üç yıldır ve üç yılın sonunda ikinci bir dönem için yeniden seçilmek mümkündür. Sayıştay başkanı eşitler arasında birinci konumundadır.

Toplantılarını ve çalışmalarını Lüksembourg'da sürdüren Sayıştay Avrupa Birliği'nin tüm gelir ve harcamalarının hukuka uygun ve düzenli biçimde yapılıp yapılmadığını ve maliye yönetiminin tutarlı olup olmadığını denetler. Konsey ve Parlamento tarafından Avrupa Topluluklarının genel bütçesinin uygulamasına ilişkin olarak Komisyonun sunumunda yardımcı olmak amacıyla yıllık raporlar hazırlar. Ayrıca diğer kurumların istemi üzerine özel raporlar hazırlar ve görüş bildirir. Sayıştay resmen hareket ederek özel konulardaki görüşlerini her zaman açıklayabilir. Birlik Antlaşmasıyla Sayıştay'a tam kurumsal statü tanınmış ve sorumluluklarının kapsamı genişletilerek hesapların güvenilirliği ve hesaplara konu olan işlemlerin hukuka uygunluğu ve düzenliliği hakkında Parlamento ve Komisyona güvence bildirimini sunma görevi verilmiştir.

3.2.7 Ekonomik ve Sosyal Komite ve AKÇT Danışma Komitesi

Ekonomik ve Sosyal Komite 222 üyeden oluşur. Bu üyeler üç grubu temsil ederler: işverenler, işçiler ve diğer ekonomik gruplardır (çiftçiler, esnaf ve zanaatkarlar, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri ve diğer işletmeler, beyaz yakalılar ile bilim-öğretim camiasının, kooperatiflerin, ailelerin ve ekoloji hareketlerinin temsilcileri).

Komite Brüksel'de toplanır. Birçok konuda karar alınmadan önce Komitenin görüşüne başvurulması zorunludur. Komite, resmen de görüş bildirebilir. Ekonomik ve Sosyal Komite yılda ortalama 170 görüş bildiriminde bulunmaktadır.

Kömür ve çelik ile ilgili konularda başka bir organa, AKÇT Danışma Komitesi'ne başvurulur. Danışma Komitesi üreticileri, işçileri, tüketicileri ve tüccarları temsil eden 108 üyeden oluşur (Ecevit, 2004, s.14).

Bölgeler Komitesi Avrupa Birliği Antlaşmasıyla kurulmuştur. Yerel ve bölgesel mercileri temsil eden 222 asil, ve 222 yedek üyesi vardır. Asil ve yedek üyelerin görev süreleri dört yıldır. Komite çalışmalarını Lüksembourg'da yapar. İlk toplantısını 9-10 Mart 1994 tarihinde yapmıştır.

Avrupa Birliği Antlaşması, Konsey ve Komisyonun bölgesel çıkarlarının söz konusu olduğu eğitim, gençlik, kültür, toplum sağlığı, ekonomik ve toplumsal bütünleşme ve Avrupa çapında ulaşım, telekomünikasyon, enerji ağları gibi konularda Bölgeler Komitesi'nin görüşüne başvurmalarını hükme bağlamıştır. Bölgeler Komitesi bunun dışında resmen de görüş bildirebilir.

Bölgeler Komitesi'nin faaliyetleri yılda beş kez düzenlenen genel kurul toplantıları dışında sekiz komisyon ve dört alt komisyon tarafından yürütülür. Komiteye bağlı bir özel komisyon Avrupa Birliği'nde kurumsal reform konusunda bir rapor hazırlamaktadır.

3.2.8 Avrupa Yatırım Bankası

Avrupa Birliği'nin finans kurumu olan Avrupa Yatırım Bankası, 1958'de Roma Antlaşması ile Birliğin hedeflerini gerçekleştirmesine yardımcı olarak yatırımları finanse etmek amacıyla kurulmuştur. AYB tüzel kişiliğe ve mali özerkliğe sahiptir. Banka üyeleri Avrupa Birliği Üyesi Devletlerdir. Bankanın merkezi Lüksemburg'dadır. Avrupa Yatırım Bankası 1994 yılı içinde 19,9 milyar ECU tutarında kredi vermiş, böylece önde gelen uluslararası finans kurumları arasındaki yerini pekiştirmiştir.

AYB'nin öncelikli hedefi Avrupa Birliği'nin dengeli gelişimine katkıda bulunmaktır. Bunun yanı sıra trans-Avrupa ulaşım ve telekomünikasyon ağlarının geliştirilmesine, çevrenin korunmasına, enerji kaynaklarının devamlılığının sağlanmasına, endüstri ve küçük işletmelerin uluslararası düzeyde rekabet gücünün artırılmasına yönelik projelere finansman sağlamaktadır. Banka, Avrupa Birliği dışında da Birliğin üye olmayan ülkelere yönelik işbirliği politikasının hayata geçirilmesine yardımcı olmakta, Afrika, Karayipler ve Pasifik ülkelerinde, Akdeniz havzasında, Orta ve Doğu Avrupa'da, Latin Amerika'da ve Asya'da faaliyette bulunmaktadır.

AYB kaynaklarının büyük bir bölümünü sermaye piyasalarından ödünç alır. Sermaye piyasalarında AYB hisselerinin yüksek ilgiye sahip olması en uygun koşullarda çok yüksek miktarlarda kaynak bulabilmesini sağlamaktadır. Kar amacı taşımayan bir kredi kurumu olan AYB, mali piyasalarda konumunun sağladığı üstünlüklerden girişimcileri yararlandırır.

3.2.9 Avrupa Para Enstitüsü ve Merkez Bankası

Avrupa Merkez Bankası (ECB), Avrupa Para Birliği'nin oluşmasından itibaren, 1 Haziran 1998 de faaliyete geçmiş, yeni para birimi Euro da, 1 Ocak 1999'da bankacılık işlemlerinde kullanılmaya başlanmış ve 1 Ocak 2002'de tedavüle çıkarılmıştır. Merkezi Frankfurt'ta bulunan Avrupa Para Enstitüsü 1994 yılından bu

yana bunun zeminini hazırlamıştır. Euro'yu kabul eden ülkeler, 'Euro sistemi' veya 'Euro bölgesini' meydana getirmektedirler. Tüm AB üyeleri ise 'Avrupa Merkez Bankaları Sistemini' oluşturmaktadırlar. Avrupa Merkez Bankası, Avrupa Birliği'nin para politikalarını oluşturur ve yürütür, döviz operasyonlarını yönlendirerek ödemeler sisteminin düzgün çalışmasını sağlar. Merkezi Frankfurt'ta olan Banka, ayrıca üye ülkelerden 12'sinin kabul ettiği para birimi Euro'yu ihraç eder ve korur. Bankanın görevleri arasında üye ülkelerde fiyat istikrarı sağlamak ve faiz oranlarını belirlemek bulunmaktadır. Tam bağımsız çalışan Avrupa Merkez Bankası'na üye ülkelerin hükümetleri, hiçbir şekilde müdahale edemez ve etkileyemezler. Buna rağmen banka, AB üye ülkeleri hükümetleri ve merkez bankaları ile yakın bir işbirliği çerçevesinde çalışmaktadır (Özdemir, 2004, s.15).

3.3 Avrupa'da Mimariye ve Korumaya Yönelik Yapılan Çalışmalar

Avrupa Birliği çerçevesinde Mimarlık ve Kültürel Miras Başkanı olan Wanda Dieblot yönetiminde birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Aslında bu çalışmalar daha çok kentsel ve kırsal çevrenin mevcut durumunu kapsamaktaysa da, var olan çevrenin korunarak yaşatılması konularını da içermektedir. Mimariye yönelik çalışmalar 12 Şubat 2001'de resmîyet kazanmış, "Kentsel ve Kırsal Çevrede Mimari Kalite" başlığı altındaki bir kararla metne dökülmüştür (O.J. C073, 6.3.2001).

Bu karar Avrupa'da politikaların ve programların kapsamında mimarlığın ağırlığını ve etkisini arttırmayı ve yine topluluk içinde ve uluslararası düzeyde diğer ülkelerle de sürdürülen görüşmelerde mimarlığın daha etkin bir biçimde yer almasını amaçlamaktadır. Fransa Kültür ve İletişim Bakanlığı söz konusu karar ışığında, Fransa'da yaşam çevresi, mimari düzey ve mirasın geliştirilmesini ve korunmasını amaçlayan bir programı 2002 yılında uygulamaya geçirmiştir.

Yapılan çalışmalarda tarihsel süreklilik, kamusal alanların kalitesi ve kentsel çeşitliliğin getirdiği zenginlik faktörleri gibi Avrupa kentlerinin ortak paydası olan özelliklerin, kültür turizmini ve bölgesel ekonomik gelişmeyi olumlu etkileyen etmenler olduğu göz önünde bulundurulmaktadır.

23 Kasım 2000 tarihinde Fransız Cumhurbaşkanlığının girişimi sonunda üye ülkelerin Kültür Bakanlıkları kentsel ve kırsal çevre bünyesinde mimarlığın niteliği ile ilgili bir karar benimsemişlerdir. Bu karar daha sonra 12 Şubat 2001 tarihinde Avrupa Birliği Konsey Kararına dönüşmüştür. Kentsel ve kırsal çevrede mimari kaliteye ilişkin olan bu karar, mimarlığa ve mimarlara sorumluluklar yüklemektedir.

Mimari yaratıcılık, kentlerin ve peyzajın gelişimi, varolan kültür mirasının korunması üye devletlerin ana görevleri arasına girmektedir. Üçüncü bin yılda Avrupa'da ele alınması gerekli konulardan biri, gelecek nesillere yaşanabilir, nitelikli ve yeterli düzeyde korunmuş kültür mirası bırakılması konusudur. Konsey kararı mimarinin, sosyal bütünleşme ve Avrupa yurttaşlığının bir bileşkesi olan kültürel kimliğin bir ögesi olarak Avrupa Birliği içinde gerektiği önemi görmesi anlamını taşımaktadır. Üye ülkelerin mimari mirasının zenginliği ve çeşitliliği göz önünde bulundurulursa, mimarinin bu yeni statüsünün gereği anlaşılmalıdır.

Avrupa yurttaşlarının gündelik yaşamlarında belli başlı sanatsal ifade biçimlerinden biri olarak, mimarinin kültürel boyutunun ilanı, yeni Avrupa'nın inşasında kültürün rolünü güçlendiren bir girişimdir. Bölgesel politikalar, ekonomik ve sosyal gelişme, bütünleşme, araştırma, eğitim, dış ilişkiler gibi farklı alanlardaki Avrupa Birliği politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında konsey kararının 151.4. maddesinin varlığı mimarinin kültürel boyutunun daha geniş bir alanda uygulanmasında rol oynayacaktır.

Mimari ilk kez bütünsel bir yaklaşımla tüm nitelikleriyle ele alınmaktadır. Mimari yalnızca ekonomik boyutu ile değil, entellektüel ve kültürel boyutu ile birlikte bir yaratıcılık eylemi olarak ele alınmıştır. Mimari, tarihimizin elle tutulur bir yansıması olduğu kadar çevremizi oluşturan bir yapısal öğedir. Avrupa Birliği kararının göz önüne serdiği konu, mimarinin yapısal öneminin yanı sıra, kültürel boyutundan ötürü kamusal çıkarları ilgilendiren bütüncülüğüdür.

Alınan bu karar her tür kültürel politikanın, kentsel ve kırsal planlamanın, kültürel mirasın, çevrenin, kişilerin yaşam koşullarının geliştirilmesi ve bireysel katılımın

arttırılması yönündeki çabaların odaklanmasını önermektedir. Sürdürülebilir kalkınma ve kentsel ile kırsal planlama Birlik eylemlerinin belirgin araçlarından olduğu gibi bu tür eylemlerle kültürel boyutun da göz önüne alınması hedeflenmektedir. Karar aynı zamanda üye ülkelerdeki yetkili organlar arası kültürel mirası ve güncel yaratıyı güçlendirecek işbirliğine duyulan gereksinimi de belirtmektedir.

Aslında bu metnin kabulü ile iki konu amaçlanmıştır. Bunlardan birincisi politiktir. Yaratıcılığın ve kültürel mirasın önemi, henüz daha çok ekonomik ve çevreci bakış açısı ile ele alınan kent ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik yaklaşımlar üzerindeki düşünce tarzını ve çalışmaları derinleştirmektir. Amaçlanan ikinci konu ekonomik ve somut nitelik taşımaktadır. Bunun nedeni mimari ve kültürel mirasın Birliğe ait birçok finansal araçlardan ve Birlik programlarından yararlanma kolaylığıdır.

Bu karar sayesinde mevcut programlar ve finansal araçlar çerçevesinde Avrupa ölçekli yeni projeler de yaratılabilecektir. Örneğin Kültür 2000 programı çerçevesinde kentsel ve mimari kültürleri yaygınlaştıran, bu çalışmaların tanıtımını yapan, bunlara karşı duyarlılıkları arttıran eylemler, kuruluşlar ve dernekler arası işbirliğini ve ilişkilerini güçlendirmeyi sağlayarak, Avrupa ölçeğinde yeni katkılar oluşturacak girişimler desteklenecektir.

2000 – 2006 dönemine ait yapısal fonlarla ilgili oluşturulan mekanizmalar ışığında kültürel niteliği arttıran eylemlere daha geniş yer verilecektir. Bu durum ilk kez kültürün rolüne ve özellikle kültürel miras ile yapılı çevrenin önemine, üye ülkelerin ekonomik gelişmesi, sosyal bütünleşmesindeki rolüne değinen özelliğiyle bütünleşmektedir.

Son olarak, alınan karar ve savunduğu ilkeler, Avrupa ve uluslararası ölçekteki çalışmalar ve bu alandaki müzakerelerde olacak değişiklikleri özendirerek nitelikler taşımaktadır. 12 Şubat 2001 kararının kabulü mimari ile ilgili, üye ülkelerde yeni bir

yaklaşım oluşturulması anlamını taşımaktadır. Avrupa yurttaşlarının nitelikli, kültürel bir mimari çevreye layık oldukları görüşü bu kararın temel öğelerindedir.

Mimarlık bir tarihsel bağlamı ifade ettiği gibi, günlük yaşam çevresini de içeren bir bütündür. Bu bağlamda alınan Birlik kararı aşağıda açıklanmaktadır.

Avrupa Birliği Konseyi'nin Kentsel ve Kırsal Çevrede Mimari Kalite ile ilgili kararı, Avrupa vatandaşlarının günlük yaşam çevresinin kalitesini yükseltmek amacı güdülerek, dokuz madde ve alt maddeler halinde 12 Şubat 2001'de kabul edilmiştir. Bu kararda yer alan ilk altı madde, kararın alınmasında etken olan ve Birliğe ait diğer kararların neler olduğuna işaret etmektedir. Aşağıda göreceğiniz gibi ana başlıkları ve hatları ile maddeler halinde sıralandırılmış olarak şöyledirler :

- Avrupa Birliği Antlaşması'nın, Konseyin Parlamentoyla işbirliği içinde çalıştığını belirten 151. maddesi,
- Mimarlığın, binaların niteliğinin, binaların yapılı çevre ile uyumunun, doğal ve kentsel çevrenin, toplu ve bireysel kültürel mirasın kamu çıkarını ilgilendiren asli öğeler olduğunu belirten 85/384 numaralı Konsey direktifi,
- Avrupa Konseyi'nin Avrupa Birliğinin kültürünü geliştirmeye ilgili 10 Kasım 1994 tarihli komisyon bildirisi,
- Eğitimin kültürel ve sanatsal boyutları ile ilgili 21 Temmuz 1994 tarihli Avrupa Konseyi toplantısı metni,
- Kültür ve çoklu medya ile ilişkili 4 Kasım 1995 tarihli Avrupa Konseyi kararı,
- 17 Aralık 1999 tarihli Avrupa'da kültür endüstrileri ve istihdamına ilişkin Avrupa Konseyi toplantı sonuç metni.

Kararda yer alan yedi ve sekizinci maddeler, bu kararın alınmasında etkili olan ve daha önce yapılan toplantılardan söz etmektedir. Bu konuda dikkate alınan ilk toplantı yapılı çevrenin önemi üzerinde duran, 15 – 16 Nisan 2000 tarihli Çevre Bakanları Gayri resmi toplantısı; diğeri ise onbeş üye devletin mimarlıkla ilgili kurumsal örgüt temsilcileri ile idari kurumlarının 10 – 11 Temmuz 2000 tarihlerinde topladıkları Avrupa'da Mimarlık Politikaları konulu forumdur(<http://www.cieel.org>).

Kararda yer alan son ve en önemli madde olan dokuzuncu maddede Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerin yapmakla görevli olarak davet edilecekleri çalışmalar yer almaktadır. Bu maddede beş bölüm halinde ve her bölümde üç alt madde halinde açıklamalar yapılmıştır. İlk bölümde yer alan alt maddelerde topluluk bünyesinde ve hükümetler arasında yıllardır sürdürülen mimari miras, yapılı çevre, sosyal çevre ile ilgili çalışmaların olumluluğundan söz edilmektedir. Bu çalışmalar; “yarının kenti ve kültürel miras” teması ile ilgili olarak yapılan düzeyli bir yapılı çevrenin oluşturulması sorununu ele alan araştırma ve geliştirme programı; Avrupa Birliği’nin bir amacı olan yapı kalitesini korumak ve geliştirmekle görevli komisyon tarafından sunulan “Avrupa Birliği’nde Sürdürülebilir bir Kentsel Gelişme için Çerçeve” çalışması; çağdaş mimarlığı, kültürel ve mimari mirasın korunması amacıyla donatarak kültürel mirasın yönetimini ele alan Avrupa Birliği Gelişme Perspektifi kavramını ortaya çıkaran çalışmalardır. İkinci bölümde yer alan alt maddelerde mimarlığın tanımı ve alt açılımları yapılmıştır. Bu maddelerde ise; mimarlığın tarihe, kültüre ve yaşam çerçevesine ait temel bir öge olduğunu, Avrupalılara ait yarının kültürel mirası oluşturduğunu, günlük yaşama ait sanatsal alandaki yapısal ifade biçimlerinden belli başlı biri olduğundan; mimari kalitenin kentsel ve kırsal çevrenin yapısal öğelerinden birini oluşturduğundan; mekanın fiziki ele alınışının ve kültürel niteliğin Birliğin birleştirici ve bölgesel politikaları bünyesi içerisinde bulundurulması gereken unsurlar olduğundan; mimarlığın entelektüel, kültürel, sanatsal ve mesleki bir uğraş olduğunu, mimari hizmetin de dolayısıyla aynı zamanda kültürel ve ekonomik boyutu olan profesyonel bir hizmet olduğundan söz edilmektedir. Üçüncü bölümlerdeki alt maddelerde fikir birliği altında toplanılan konuların açılımı yapılmıştır. Bu karar, tarihsel süreklilik, kamusal alanların kalitesi, farklı toplumsal katmanların bir arada olması ve kentsel çeşitliliğin getirdiği zenginlik gibi Avrupa kentlerinin ortak paydası olan özelliklere; düzeyli bir mimarlığın, yaşam çevresini yücelterek ve sakinlerin kentsel ya da kırsal olsun çevre ile ilişkilerini olumlu yönde etkilemekle toplumsal bütünleşmeyi, iş alanlarının yaratılmasını ve kültür turizmi ile bölgesel ekonomik gelişmeyi olumlu yönde etkileyen bir faktör olduğuna taraf olmaktadır. Dördüncü bölümdeki alt maddelerde üye devletlerin yapmasında olumlu taraf bulunan çalışmalar anlatılmaktadır. Üye

ülkelerin; kentsel tasarım ve mimarlık ile ilgili duyarlılığın ve kavrayış seviyesinin kamuoyunda ve meslekle ilgili karar verici makamlarda yükselmesini sağlayacak çabalarda bulunmaları; mimarlık hizmetinin özgül niteliğini, kararlar alınır ve uygulanırken göz önünde bulundurmaları gerektiği; örnek kamusal yapılaşma politikaları aracılığı ile mimari düzeyin gelişmesini sağlamaları; mimarlık alanındaki tecrübe ve bilgilerin anlaşmasını teşvik etme konularını amaçlaması teşvik edilmektedir. Dokuzuncu maddenin son alt bölümü olan beşinci alt bölümde ülkelere yapılan davetler anlatılmaktadır. Alınan bu kararlar, komisyonu; mimari düzeyin ve mimarlık hizmetinin özgül niteliğinin her türlü politika, eylem ve programlarında göz önünde tutulmasına; üye devletlerle karşılıklı iletişim içerisinde ve yapısal fonları düzenleyen koşullar çerçevesinde, bu fonların uygulanması sırasında mimari kaliteye ve kültürel mirasa ait ilkelerin uygulanmasını sağlayacak yöntemlerin aranmasına; mevcut programlar çerçevesinde; kültürel çeşitliliğe saygı çerçevesinde mimari ve kentsel kültürün geliştirilmesine, yayılmasına ve bunlara karşı duyarlılığın artmasını sağlayacak eylemlerin desteklenmesine; kültürel miras ve mimarlığı yücelten kurumların arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine ve bu bağlamda Avrupa ölçeğinde eylem programlarının oluşturulmasının sağlanmasına; öğrencilerin ve meslek profesyonellerinin eğitimleri ve hareketliliklerini desteklemeye ve bu yolla kaliteli uygulamaların yaygınlaştırılmasını sağlamaya; Avrupa Konseyini yapılan tüm çalışmalardan haberdar etmeye çağırılmaktadır (OJ, 1994, s.1)

BÖLÜM DÖRT

ULUSLARARASI ALANDA YAPILAN KORUMA ÇALIŞMALARI

4.1 Türkiye'nin de Taraf Olduğu Uluslararası Mimari Sözleşmeler

Kültürel mirasın ulusal düzeyde korunması, kültür varlıklarının büyüklüğü ve üzerinde bulunduğu ülkenin ekonomik, sosyal, bilimsel ve teknik kaynaklarının ne denli yeterli olup olmadığına bağlı olarak sağlanabilmektedir. İçinde bulunulan zaman diliminde artık ülkelerin sahip oldukları kültür varlıklarına dünya kültür mirası gözüyle bakılması sebebiyle, bu varlıkların geleceğe aktarılması için gösterilen özen artmaktadır. Bu çalışmalar bütünü içinde ülkeler, uluslararası alanda oluşturulan birtakım sözleşmelerin altına imza atmaktadırlar. Sözleşmeler kapsamında dünya mirasının korunması, diğer uluslarla bilgi alışverişinin sağlanması ve bu bilgilerin bir arşivde toplanması gibi konular üzerinde durulmaktadır.

İncelenecek olan sözleşmelerin taraflarından biri de ülkemizdir. Avrupa Birliği'nin aday üyesi olan ülkemiz de bu sayede dünyada söz sahibi olan ülkeler arasına girmiş ve gelişme yolunda attığı adımları dünyaya duyurmuş olacaktır. Ancak üzerinde durulması gereken bir nokta vardır ki, bu da imzalanan sözleşmelerin uygulamasında gereken kriterlerin yerine getirilmesinde yaptırımların yeteri kadar etkin olmamasıdır. Her sözleşmede son hükümlerin yer aldığı bölümlerde gerekli kriterlerin yerine getirilmemesi durumunda o ülkenin sözleşme dışı bırakılması ibaresi bile, gerektiği derecede uygulanmamaktadır.

Dünya mirasının korunmasında gelişmiş, az gelişmiş ya da gelişmekte olan tüm uluslararası işbirliğinin sağlanması ve paylaşımın gerekliliği yadsınmayan bir gerçektir. Aşağıda anlatılacak olan sözleşmeler de bu gerçeğin sağlanması adına yapılan çalışmaların önemli birer noktası olmaktadır.

4.2 Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme – 1972 / Paris

“14.4.1982 tarih ve 2658 sayılı kanunla katılmamız uygun bulunan bu sözleşme, 23.5.1982 tarih ve 8/4788 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla onaylanarak, 14.2.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır”(R.G.17959, 1983).

Sözleşme, yedi bölümden oluşmaktadır. Bu sözleşmenin giriş bölümünde kültürel ve doğal mirasın tüm dünya uluslarının malı olduğu, buna rağmen yeteri kadar korunmadığı, bu varlıkların bozulma nedenleri, diğer uluslarla iletişim ağı kurulmasının gerekliliği ve ilgili uluslar ile arasında işbirliğinin sağlanması ve diğer sözleşmelerin gerekliliği dile getirilmiştir; bu gerekçeler sonucunda sözleşme kabul edilmiştir.

Sözleşmenin birinci bölümünde kültürel ve doğal mirasın tanımları üç madde halinde yer almaktadır. Birinci maddede kültürel miras olan anıtların, yapı topluluklarının ve sitlerin tanımları yer almaktadır. İkinci maddede ise doğal miras olan doğal anıtların, evrensel değer olan jeolojik, fizyolojik oluşumlar ve tükenme tehdidi altındaki hayvan ile bitki türlerinin yetiştiği belirli alanların ve doğal alanların tanımları yapılmaktadır. Sözleşmenin ilk bölümünün son maddesi olan üçüncü maddede ise yukarıdaki iki maddedeki tanımlara uyan varlıkların saptanmasının sözleşmeyi imzalayan tüm devletlerin kendi sorumluluğunda olduğundan bahsedilmektedir.

İkinci bölüm olan “Kültürel ve Doğal Mirasın Ulusal ve Uluslararası Korunmasında” dört madde yer almaktadır. Bu maddelerin ilki olan dördüncü maddede sözleşmeye taraf olan devletlerin ulusal mirasın saptanmasında, korunmasında, bakımında ve teşhir edilmesinde görevlerini yerine getirmesini ve bu konuda tüm kaynaklarını kullanarak gerekirse diğer devletlerle işbirliği içinde çalışmasını öngörmektedir. Beşinci maddede yukarıda tanımlanan görevlerin her ülkenin kendi koşullarına uygun biçimde yapması gereken çalışmalar beş alt maddede tanımlanmaktadır. Bu alt maddeler kısaca; genel bir koruma politikası

belirlenmesi, koruma üzerine çalışacak gerekli ekipmanın sağlanması, mirasın korunması için gerekli yasal alt yapı oluşturulması, gerekli tüm teknik-bilimsel-mali-idari önlemlerin alınması ve koruma ile ilgili eğitim merkezleri kurularak koruma çalışmalarının teşvik edilmesi biçimindedir. Madde altıda ise genel olarak uluslar arası işbirliğinin gerekliliği ve her ulusun yardımında bulunmayı sözleşme hükümlerince baştan kabullendiği ve yine bu varlıkların tüm dünyanın mirası olduğunun unutulmaması gerektiği anlatımları yer almaktadır. İkinci bölümün son maddesi olan yedinci maddede dünya kültürel ve doğal mirasının uluslararası alanda korunması deyiminin, varlıkları saptama ve koruma açısından taraf olan tüm devletlerin işbirliği içinde çalışma yapmasını öngörmektedir.

Sözleşmenin üçüncü bölümü "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması İçin Hükümetler arası Komite" başlığı altındadır. Bu bölümde yedi madde yer almaktadır. Bölümün ilk maddesi olan sekizinci maddede üç alt madde bulunmakta, genel olarak bu komitenin kuruluş biçiminden söz etmektedir. Maddedeki açıklamaya göre Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü kapsamında kurulan Dünya Mirası Komitesi sözleşmeye taraf olan devletler arasından seçilen on beş taraf devlet üyesinden oluşacaktır. Seçilen üyeler dünyanın tüm bölgelerindeki kültür mirasını adil bir biçimde temsil edecektir. Kurulan komite toplantılarına danışman olarak Roma Merkezinin (Kültürel Varlığının Muhafazası ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezi), ICOMOS'un (Uluslar arası Anıtlar ve Sitler Konseyi), IUCN'nin (Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği) temsilcileri katılabilirler. Dokuzuncu maddede komite üyelerinin görev sürelerine açıklık getirilmektedir. Aynı zamanda seçilen temsilciler, sözleşmeye taraf olan devletlerin kültürel ve doğal miras konularında yetkili kişileri arasından seçilmektedir. Madde onda üç alt madde bulunur ve bu maddelerde komite iç tüzüğünün oluşturulması, üye devlet temsilcilerinin toplantılara danışman davet etme ve danışma organı kurma gerekliliğinde bu yetkiyi kullanabilecekleri dile getirilmektedir. Onbirinci madde envanterleme sürecini kapsamaktadır. Bu maddeye göre her devlet kendi toprakları üzerinde bulunan kültürel ve doğal mirasın envanterleme çalışmalarını yapacak ve bu envanterlere gerekli tüm belgeleri ekleyecektir. Komiteye sunulan tüm belgelerin gerekli incelemeleri tamamlandıktan sonra bir Dünya Kültür Mirası Listesi hazırlanıp

yayınlanacaktır, bu liste iki yılda bir güncellenecektir. Ayrıca komite “Tehlike Altındaki Dünya Kültür Mirası Listesi” de oluşturacak ve tehdit altındaki varlıklarla ilgili yapılması gereken çalışmaların hızlandırılmasını sağlayacaktır. Komite bu iki listeye dahil edilecek ya da çıkarılacak olan varlıkların araştırmasını yaptıktan sonra varlığın üzerinde bulunduğu devletle koordine çalışacaktır. Onikinci maddede her iki listeye de dahil olmayan varlıkların korunmayacağı anlamına gelmediği anlatılmaktadır. Onüçüncü maddede komite tarafından oluşturulan listelere dahil olan ya da olmayan varlıklarla ilgili yardım hükümlerini içeren sekiz alt madde bulunmaktadır. Onüçüncü madde uyarınca taraf devletlerden gelen yardım istekleri komite tarafından incelenir, gerekli olan durumlarda varlıkların saptanması ile ilgili çalışmalar yeniden başlatılabilir. Yardım taleplerine ilişkin olarak gerekli incelemeler yapıldıktan sonra yardımın niteliği, boyutu belirlenip gerekli tertiplerin alınması için ilgili hükümete yetki verilecektir. Yapılacak çalışmalar belirli bir sistematığe oturtulup, ilgili hükümetin bu çalışmalarda ne denli yeterli olacağı, teknik, bilimsel ve maddi açıdan kaynaklarını belirleyip gerekirse oluşturulacak fondan katkı verilmesi gündeme gelecektir. Yardım yapılan varlıklarla ilgili bir liste hazırlanacak ve bu liste güncellenerek yayınlanacaktır. Yine yapılacak her tür yardımla ilgili olarak komite ICOMOS, IUCN ve diğer örgütlerle bağlantılı çalışacaktır. Alınacak kararlarda komite üyelerinin üçte iki çoğunluğu veya üzeri olduğu durumlarda kabul edilecektir. Bu bölümün son maddesi olan ondördüncü maddede hükümetlerarası komiteye yardımda bulunacak örgütler tanımlanmaktadır ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörü karar uygulamalarından sorumlu bir tür başkan olarak görev yapacaktır ibaresi yer almaktadır.

Sözleşmenin dördüncü bölümü olan ve “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Fonu” başlığı altındaki bölümde dört maddeye yer verilmiş bulunmaktadır Madde 15’te Dünya Mirası Fonunun UNESCO’nun mali tüzük hükümlerine göre vakıf şeklinde teşkil edileceği ve taraf ülkelerin hibe ve bağış yoluyla bu fona katkı yapmaları gerekliliğinden söz edilmektedir. Yapılan bu katkıların yine bu komite tarafından belirlenecek olan alanlarda kullanılmaları söz konusudur. Dördüncü bölümün ikinci maddesi olan 16. maddede sözleşmeye taraf olan devletlerin bu fona iki yılda bir katkıda bulunmalarının zorunluluğu dile getirilmiştir. Bu katkının

hesaplanmasında genel kurul söz sahibidir. Taraf devletlerden herhangi biri yapması gereken katkıyı içinde bulunulan yıl ve bir önceki yıl itibariyle yapmamışsa, komite üyeliğine seçilemeyecektir. Onyedinci maddede taraf devletlerin fona katkı yapmaları amacıyla dernek ve vakıf kurmalarının teşvik edildiği açıklanmaktadır. Dördüncü bölümün son maddesi olan onsekizinci maddede ise taraf devletlerin katkı toplamasında her türlü yardımda bulunma gerekliliğinden söz edilmektedir.

Sözleşmenin beşinci bölümü “Uluslararası Yardım Koşulları ve Düzenlenmesi” başlığı altındadır ve bu bölümde sekiz madde yer almaktadır. Bölümün ilk maddesi olan 19. maddede taraf devletlerin toprakları üzerinde bulunan kültür varlıkları için yardım alma isteklerini bir başvuru ile yapmaları gerektiğinden bahsedilmektedir. 20. maddede yardım yapılacak olan varlığın sözleşmenin 11. maddesinde belirtilen listelerde bulunma ya da bulunabilme olasılığı durumunda yardım yapılacağı anlatılmaktadır. Beşinci bölümün üçüncü maddesi olan yirmibirinci maddede genel anlamda, yardım isteğinin detaylı olarak incelendikten sonra karar verileceği öngörülmektedir. 22. maddede kültür varlıklarına yapılacak olan yardımın nitelikleri belirtilmektedir. Bunlar ; kültür varlıklarının korunması ve bakımı ile ilgili oluşan sorunlarla ilgili sanatsal, bilimsel ve teknik inceleme yapılması; belirlenen çalışmaların uygun şartlarda yapılmasının uzmanlarca denetlenmesi; eleman kadrosunun eğitimi; gerekli ekipmanın sağlanması; taraf devlete uzun vadeli borç verilmesi; gerekli durumlarda hibe edilebilecek maddi katkılar, olarak açıklanmaktadır. 23. maddede varlıkların korunması, bakım ve teşhiri açısından görevli olan uzmanların eğitiminde uluslararası yardımlaşmanın yapılması gerekliliği belirtilmektedir. Beşinci bölümün altıncı maddesi olan yirmi dördüncü maddede büyük çapta yapılacak olan yardımdan önce detaylı teknik ve bilimsel araştırma yapılacağı belirtilmektedir. Ayrıca yardım aşamasında taraf devletin kendi kaynaklarının da kullanımı için araştırma yapılması belirtilmektedir. 25. maddede yapılan yardımda büyük payın söz konusu devletin kendi payı olacağından söz edilmektedir. Bölümün son maddesi olan 26. maddede yapılan yardımdan sonra varlığın korunması, bakımı ve teşhiri açısından sorumluluğun yardımı alan devlete ait olacağı belirtilmektedir.

Sözleşmenin altıncı bölümü olan “Eğitim Programları” bölümünde iki madde yer almaktadır. 27. ve 28. maddelerde dünya mirasının korunması konusunda taraf devletlerin kendi uluslarını bilinçlendirmesi gerekliliğini taahhüt ettiklerinden bahsedilmektedir.

Sözleşmenin yedinci bölümü “Raporlar”dır. Bu bölümde yer alan 29. maddede sözleşmeye taraf olan devletlerin Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Kuruluna sözleşme uyarınca yaptıkları çalışmalar açısından periyodik rapor vermesi gerekliliğinden söz edilmektedir.

Bu sözleşmenin son bölümü “Son Hükümler” başlığı altındadır. Bu başlık altında dokuz madde yer almaktadır. 30. maddede sözleşmenin Arapça, İspanyolca, Fransızca, Rusça ve İngilizce olmak üzere beş dilde yazıldığından; 31. maddede bu sözleşmenin taraf devletlerin kendi anayasalarına tabi tutulacağından; 32. maddede örgütün genel konferansına üye olmayıp ta çağırılan tüm devletlerin katılımına açık olduğundan; 33. maddede sözleşmeye onay veren devletlerin bu onayı takip eden üç ay sonunda sözleşmeye taraf edileceğinden söz edilmektedir. 34. maddede farklı idari bölünme gösteren ülkelerin bu sözleşmeyi kendi anayasal sistemlerine nasıl entegre edebilecekleri üç alt maddede açıklanmaktadır. 35. madde taraf devletlerin kendi istekleriyle sözleşmeden çekilebilme hakkı olduğunu, ancak çekilme durumunun bir yıl sonra resmîyet kazanacağı belirtilmektedir. 36. maddede örgüt genel direktörünün her onay, kabul ve çekilme belgesinin kabulünü üye devletlere bildirme zorunluluğunun bulunduğu açıklanmaktadır. 37. madde örgütün bu sözleşmede değişiklik yapabilme hakkını ve bu değişikliğin sadece üye devletleri bağladığı hükmünü içermektedir. Sözleşmenin son maddesi olan 38. maddede, söz konusu sözleşmenin Birleşmiş Milletler Sekreteryasınca tescil edileceği belirtilmiştir.

4.3 Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi – 1985 / Granada

“3 Ekim 1985 tarihinde imzalanan ve 13/4/1989 tarihli ve 3534 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunan Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi’nin

onaylanması, Bakanlar Kurulunca 18/5/1989 tarihinde kararlaştırılmıştır” (Özkan, 2000, s.203).

Bu sözleşme Avrupa Konseyine üye olan devletlerin aldığı ortak bir kararla imzalanmıştır. Sözleşmenin giriş bölümündeki paragraflarda konsey devletlerince hangi amaçlar güdülerek metni imzaladıkları anlatılmaktadır. Avrupa Konseyinin üyelerinin aynı ortak paydada buluşması ve aralarındaki ilişkiyi daha sıkı kılmayı amaçlayarak; Avrupalılar olarak dile getirilen toplumların mimari miraslarını ülkelerin tekelindense, ortak miras sayarak; daha önceki yıllarda kabul edilen diğer sözleşme ve anlaşmaların geçerliliğini baz alarak bu mimari mirasın geleceğe aktarımının önemine vararak kabul ettikleri bu sözleşmeye taraf olmuşlardır. Avrupa Mimari Mirasının Korunması sözleşmesi dokuz bölümden oluşmaktadır.

Genel olarak tüm sözleşmelerin ilk bölümlerinde olduğu gibi bu sözleşmede de, birinci bölüm olan “Mimari Mirasın Tanımlanması” bölümünde anıtlar, bina grupları ve ören yerleri (sitler) madde 1’in içindeki üç alt madde halinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlar ekler bölümündeki sözleşme metninde bulunmaktadır.

Sözleşmenin ikinci bölümü olan “Korunacak Varlıkların Tespiti” başlığı altında yer alan madde 2’de korunacak varlıkların tespit edilmesinde her ülkenin envanter çalışması yapması gerekliliğinden ve bu varlıklara gelecek olan herhangi bir zarar durumunda gerekli olacak dokümanların hazırlanmasına hız verilmesinden söz edilmektedir.

“Yasal Koruma İşlemleri” başlıklı üçüncü bölümde üç madde yer almaktadır. Bu bölümün ilk maddesi olan 3. maddede mimari miras varlıklarının korunması için, taraf olan her devletin yasal birtakım önlemler alması gerekliliği ve bu yasal önlemler sonrasında varlığın bulunduğu bölgeye has çalışmalarla koruma yapılması gerekli kılınmaktadır. 4. Madde, üçüncü maddenin tamamlayıcısı niteliğindedir. Bu açıdan, taraf devletler adı geçen varlıkların yasal olarak koruma altına alınmasında yasal denetim ve yetki işlemlerini uygulayarak varlığın, gelebilecek her türlü hasardan korunmasını sağlamak durumundadır. Ayrıca eğer taraf devletlerde koruma

ile ilgili yasal boşluklar ve eksiklikler bulunmaktaysa, bu yasaları düzenlemekle yükümlüdürler. Beşinci maddede koruma altına alınan anıtın, yetkili makamın onayı sonucunda, özel durumlar dışında taşınmasının kabul edilemeyeceği, verilen izin sonucunda taşıma durumunda uygun yere götürülen anıtın orijinal duruma getirilmesinde tüm uygulamaların düzgün biçimde yapılması zorunlu kılınmaktadır.

Sözleşmenin dördüncü bölümü olan “Tamamlayıcı Tedbirler”de üç madde yer almaktadır. 6. maddede taraf devletlerin korunacak varlıkların bakımı ve restorasyonları için maddi destek ve korumaya yarar sağlayacak maddi önlemleri sağlama ve bu varlıkların korunması için özel girişimleri teşvik etme yükümlülüklerinden söz edilmektedir. Madde 7’de, anıtın ve sitlerin çevre düzenlemelerini geliştirmek için önlemler alması gerekliliği yer almaktadır. Dördüncü bölümün son maddesi olan madde 8’de, sözleşmeye taraf devletlerin korunacak varlıkların fiziksel bozulmaları açısından çevre kirliliğine yönelik bilimsel araştırmalar yaparak bu kirliliği engelleyici tedbirler almalarını öngörmektedir.

Sözleşmenin beşinci bölümü “Yaptırımlar” başlığı altındadır ve bu bölümde yer alan madde 9’da mimari miras korumasında yapılabilecek yanlış ve aykırı uygulamalarda yetkili makam tarafından alınan kararla bu uygulamayı yapan kişi ve kurumlara gerekli tepkinin verilmesi zorunlu kılınmaktadır.

“Koruma Politikaları” sözleşmenin altıncı bölümüdür ve dört maddede açıklanmaktadır. Altıncı bölümün ilk maddesi olan madde 10’da beş alt madde içinde, her taraf devletin belirlenen entegre koruma politikalarını uygulamak durumunda oldukları anlatılmaktadır. Bunlar; mimari mirasın korunmasının kırsal ve kentsel gelişmenin hedefi olması için çalışmaların yapılması; bu mirasın restorasyonu ve bakımı için hazırlanan programlarının desteklenmesi; mimari mirasın korunması ve korumanın teşvikinin, planlama politikalarının önemli ögesi olarak kabul edilmesi; kırsal ve kentsel planlamada gerekli yasal koruma önlemlerinin alınması; yapıların geleceğe aktarılması için yapılan çalışmalarda uygun sistem ve malzemenin bulunup geliştirilmesinin sağlanmasıdır. Madde 11’de korunan varlıkların günümüz koşullarında kullanılabilmesi için gerekli çalışmaları

yapmanın ve eski yapıların kullanımının teşvik edilmesinin gerekliliğinden söz edilmektedir. 12. maddede tarafların, korunan varlıklara yapılan gezilerde halk tarafından hiçbir şekilde zarar verilmemesini sağlamakla yükümlü oldukları açıklanmaktadır. Altıncı bölümün son maddesi olan madde 13'te, diğer maddelerde belirtilen koruma politikalarının uygulanmasında taraf devletlerin kendi siyasi bölünmeleri içindeki yönetsel makamların birbiriyle ciddi bir işbirliği içinde bulunmaları gerekliliğinden söz edilmektedir.

Sözleşmenin yedinci bölümünde “Katılma ve Kuruluşlar” adı altında yer alan 14. maddede sözleşmeye taraf olan devletlerin Avrupa mimari mirasının korunması, bakımı, teşhiri, restorasyonu ve sayılarının artımı açısından yapılacak olan çalışmalara yardım amacıyla yerel yönetimler, kültürel kurumlar ve halk arasındaki işbirliğini geliştirmek ile korumaya destek olacak kuruluşların oluşumunu desteklemekle yükümlü kılınmaktadır.

“Enformasyon ve Eğitim” sözleşmenin sekizinci bölümü olup, iki madde içermektedir. Bölümün ilk maddesi olan madde 15'te, mimari mirasın korunmasında halkı bilinçlendirmenin, çağdaş iletişim teknikleriyle daha okul çağında ilgiyi arttırmanın gerekliliğinden söz edilmektedir. 16. maddede ise, korumaya yönelik çalışmalarda görev alacak ekip elemanlarının eğitimini desteklemek gerekliliğinden bahsedilmektedir.

“Koruma Politikalarında Avrupa Koordinasyonu” başlıklı dokuzuncu bölümde beş madde yer almaktadır. Bölümün ilk maddesi olan madde 17'de enformasyon alanında yapılması gereken çalışmalar anlatılmaktadır ve dört alt maddede incelenmektedir. Bunlar; mimari miras varlıklarının incelenmesi, korunması, bakımı alanlarında kullanılan teknikler; korunması gerekli varlığın günümüz koşullarına uygun korunması için gerekli ekonomik, sosyal ve kültürel çalışmaların entegrasyonu; gelişen teknolojiye uygun olarak kullanılacak teknikler; yeni yapılacak olan tasarımlarda gelişmeyi sağlamak adına tüm bilgilerin hazır durumda bulundurulması gereklilikleridir. Madde 18'de, taraf devletler arasında deneyim ve birlikteliği açısından yardımlaşmanın yerine getirilmesinden söz edilmektedir. 19.

maddede tarafların uzman eğitimlerini yerine getirmeleri yükümlülüğü belirtilmektedir. 20. maddede ise, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kurulan “Uzmanlık Komitesinin” mimari mirasın korunmasında denetim görevi bulunduğu ve bu görevin açılımları anlatılmaktadır. Bu komite, yapılan çalışmalar hakkında periyodik olarak rapor hazırlamakta; halkı bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yapmakta ve üye olmayan diğer devletleri sözleşmeye katılıma davet etmekle yükümlü bulunmaktadır. Bölümün son maddesi olan 21. maddede bu sözleşmenin hükümlerinin diğer sözleşmelerin uygulanmasını engellemeyecek nitelikte olduğundan söz edilmiştir.

Sözleşmenin son bölümü diğer sözleşmelerde de olduğu gibi “Nihai Hükümler” başlığı altındadır ve genel olarak rutin maddeleri içermektedir. Bu bölümde yer alan 22-23-24-25-26 ve 27. maddelerde genel hükümler yer almaktadır. Bu maddelerdeki hükümler şöyledir: Sözleşme tüm Avrupa Konseyi üyesi devletlerin onayına açıktır. Sözleşmeye katılan devletler imza verdikten üç ay sonra Avrupa Ekonomik Topluluğu’na katılmaya hak kazanabilirler. Ülkeler toprak sınırlarında oluşan herhangi bir değişikliği konseye bildirmekle yükümlüdürler. Sözleşmeye taraf devletler istedikleri zaman sözleşmeyi tek taraflı feshedebilirler, ancak fesih işlemi altı ay sonra geçerli olur. Sözleşme metni Fransızca ve İngilizce olarak basılıp, taraflara gönderilmiştir.

4.4 Avrupa Kentsel Şartı – 1992 / Strasbourg

“Avrupa Konseyine bağlı olarak çalışan Avrupa Yerel ve Bölgesel Yetkililer sürekli toplantısının 17 – 19 Mart 1992’ de Strasbourg’da yaptığı 27. oturumunda kabul edilmiştir” (Kalelioğlu, 2000, s.267).

Bu sözleşme mimari mirasın korunmasının yanısıra kentlerin iyileştirilmesi için de kabul edilen hükümleri içermektedir. Avrupa Konseyi üye devletlerinin kabul ettiği sözleşmenin giriş kısmında kentsel şartın amacı ve felsefesinden söz edilmektedir. Bunlar kısaca ;

- Fiziksel şehir ortamının iyileştirilmesi,
- Varolan konut stokunun onarımı,
- Şehirlerde toplumsal ve kültürel fırsatların yaratılması,
- Toplumun bilinçlendirilmesi ve halk katılımının sağlanması

olarak maddelenebilir. Sözleşmede 14 alt bölüm bulunmaktadır. Her alt bölümde önce bir açıklama yapılmakta, sonrasında “İlkeler” başlığı altında maddeler halinde hükümler yer almaktadır.

İlk bölüm ulaşım ve dolaşım ile ilgilidir. Kentlerin sağlıklılaştırılması amacı ile ulaşımın düzenlenmesi gerekliliği ve dört ilke altında alınması gerekli tedbirler dile getirilmektedir. Bu dört ilke şöyle sıralanmaktadır.

- 1- Özellikle özel arabayla yapılan yolculuğun azaltılması önemlidir.
- 2- Dolaşım, yaşanabilir bir kente elverişli ve değişik yolculuk biçimlerinin birlikte var olmasına olanak sağlayacak biçimde düzenlenmelidir.
- 3- Sokak toplumsal bir arena olarak yeniden kazanılmalıdır.
- 4- Sürekli bir öğretim ve eğitim çalışması gerekmektedir.

Sözleşmenin ikinci bölümü “Kentlerde Çevre ve Doğa”dır. Bu bölümde güzel bir yaşama ortamı için kent içinde yeşilin önemi vurgulanmaktadır. İlkelerde yer alan dört maddede yapılması gereken çalışmalar açıklanmaktadır ki, bunlar:

- 1- Kamu yönetimleri, doğa ve enerji kaynaklarını tutarlı ve akılcı bir biçimde yönetmek ve kullanmak göreviyle karşı karşıyadırlar.
- 2- Yerel yönetimler, kirliliği önlemeye yönelik politikalar benimsemelidirler.
- 3- Yerel yönetimler, doğayı ve yeşil alanları koruma göreviyle karşı karşıyadırlar.
- 4- Doğanın korunması, belde katılımının geliştirilmesinde önemli faktördür.

Kentlerin Fiziksel Biçimi, sözleşmenin üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde kent peyzajının önemi ve koruma gerekliliği beş ilke altında açıklanmaktadır. Bu ilkeler maddeler halinde aşağıdaki gibidir.

1. Kent merkezleri, Avrupa kültür ve tarih mirasının önemli simgeleri olarak korunmalıdır.
2. Kentte açık alan oluşumu ve yönetimi, kentsel gelişmenin ana ögesidir.
3. Mimari yaratıcılık ve gelişme, kentsel görünümün kalitesinde önemli bir rol oynar.
4. Herkes sağlıklı, güvenli, yerleşik, hoş ve özendirici bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.
5. Bir kentin canlılığı, dengeli kentsel yerleşim modellerine ve kent merkezinin yerleşim karakterinin sürmesine bağlıdır.

Dördüncü bölüm olan “Kentlerde Mimari Miras” kent dokusunda önemi olan tüm yapıların korunmasıyla ilgili hükümleri içermektedir. Sözü edilen miras, Avrupa Mimari Miras sözleşmesinin 1. maddesinde yer alan tanımları kapsamaktadır. Bu bölümde mimari mirasın her türlü tehlikeden dolayı korunamamasına yönelik tehditleri engellemek amacı ile göz önünde bulundurulması gerekli altı ilke bulunmaktadır. Bu ilkeler şöyle sıralanmaktadır.

1 - Kentsel koruma, dikkatle oluşturulmuş bir yasal çerçeveyi gerekli kılar.

Mimari mirasın korunması kamu kurum ve kuruluşlarıyla özel kişi ve kurumların görevi dahilindedir. Bu iki oluşumun arasındaki iletişimi sağlamak, mirasın tescili için gerekli yasal alt yapıyı oluşturmak, ekonomik açıdan yapıların restorasyonu için gereken tedbirleri almak amaçlarıyla devlet yasal düzenlemeler yapmakla yükümlüdür.

2 – Kentsel mirasın korunması, bilgilendirme politikalarını gerekli kılar.

Mimari mirasın korunmasında yeterli katılımı sağlayabilmek için öncelikle halkın ve mimari miras sahiplerinin yapının değeri hakkında bilgilendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla henüz okul çağından başlayarak eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

3 – Yeterli ve genellikle özgün (yeni) mali mekanizmalar ve ortaklıklar gerekmektedir.

Geleneksel ya da yeni yapılmış olan mimari mirasın korunması maddi açıdan bir hayli güç olmaktadır. Bu nedenle gerek kamu kurum ve kuruluşları, gerekse özel kişi ve kurumların hem bağlantılı, hem tekil çalışmaları durumunda uygun düzenlemeler yapılmalıdır.

4 – Belli sanatların ve tekniklerin sürdürülmesi ve bazen de canlandırılması gerekmektedir.

Korumacılık konusunda çok gerekli olan uzmanların eğitimleri önemlidir. Zanaatkar olarak nitelendirilebilecek kişilerin yeterli eğitimi almaları ve bu eğitime yeni katılacak bireylerin desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

5 – Kentsel miras, genel planlamanın asli bir ögesi kılınarak çağdaş yaşamla bütünleştirilmelidir.

Entegre politikalar adı altında tanımlanan yapı koruması, kent planlama, ekonomik gelişme, eğitim gibi dalların bir arada çalışması kentsel mimari mirasın korunmasında önemli rol oynar. Bu farklı disiplinlerin ortak çalışabilmesi adına gerekli iletişim sağlanmalıdır. Bu sayede yapılara uygun fonksiyonlar getirilerek binanın kendi kendini koruması da sağlanabilir.

6 – Ekonomik gelişme genellikle kentsel mirasın korunmasıyla ivme kazanabilir.

Kentlerin korunmasında bir diğer önemli faktör ekonomidir. Yapıların korunmasında da gerekli olduğu üzere işgücü artırımı sayesinde maddi olanaklar kentlerin istihdamında büyük yarar sağlamaktadır.

Sözleşmenin beşinci bölümü “Konut” olarak nitelenmiştir. Bu bölümde kentlerin oluşumunda en büyük rolü oynayan konutların gerekliliğinden söz edilmektedir.

Kente olan çekimin sonucunda ihtiyaç duyulan konutlar hem maddi kaynak, hem de her bireye ait özel alan olarak önemli durumdadır. Konut gerekliliği ve düzenlenmesi altı ilke altında tanımlanmıştır.

1. Kent sakini evinde özel yaşam hakkına sahiptir.
2. Herkes ve her aile güvenli ve sağlıklı konut hakkına sahiptir.
3. Yerel yönetimler konut konusunda çeşitlilik, seçme hakkı ve hareket olanağı sağlamalıdır.
4. Elverişsiz konumdaki kişilerin ve ailelerin hakkı sadece piyasa güçleri tarafından korunamaz.
5. Yerel yönetimler konut satın alma olanağı ve kira süresi güvencesinin gerçekleşmesini sağlamalıdır.
6. Eski konutların onarılması, mevcut toplumsal dokuyu örselememelidir.

“Kent Güvenliği ve Suçların Önlenmesi” sözleşmenin altıncı bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde daha yaşanabilir kentlere sahip olma adına, adi suçlardan uyuşturucu suçlarına kadar alınması gerekli tedbirler ve yasal çerçeve sekiz ilke ile belirlenmiştir.

1. Tutarlı bir güvenlik ve suçların önlenmesi politikası, suçları önlemeye, yasaların uygulanmasına ve karşılıklı desteğe dayanmalıdır.
2. Yerel kent güvenliğinin politikası güncel ve kapsamlı istatistiklere ve bilgilere dayanmalıdır.
3. Suçun önlenmesi, bütün belde üyelerinin katılımını gerektirir.
4. Etkin bir kentsel güvenlik politikası, polis ile belde arasında sıkı bir işbirliği kurulmasına bağlıdır.
5. Uyuşturucuyla mücadele konusunda yerel bir politika belirlenmeli ve uygulanmalıdır.
6. Alışkanlığın yinelenmesinin önlenmesine ve hapsedme dışında seçenekler geliştirilmesine yönelik programlar zorunludur.
7. Uyuşturucu kurbanlarının desteklenmesi, her yerel güvenlik politikasının kilit ögesidir.

8. Suçun önlenmesine öncelik verilmeli ve bu konuya ayrılan kaynaklar arttırılmalıdır.

Sözleşmenin yedinci bölümü “Kentlerdeki Engelli ve Sakat Kişiler” başlığı altında yer alır. Kentlerde sadece çalışan yetişkin bireylerin gereksinimlerini düşünerek değil, adaptasyon sorunu yaşayan hasta, yaşlı ve sakat gruplarının da optimum yaşama gereksinimlerini de düşünerek düzenleme yapılması gerekliliği beş ilke altında belirtilmektedir. Bunlar :

1. Kentler herkesin her yerde yararlanabileceği biçimde tasarlanmalıdır.
2. Sakat ve engelli kişilere yönelik politikalar aşırı korumayı değil, toplumla bütünleştirmeyi (entegrasyonu) amaçlamalıdır.
3. Engellileri veya azınlık gruplarını temsil eden uzmanlık dernekleriyle, bu derneklerin kendi aralarında işbirliği kurulması zorunludur.
4. Evlerin ve iş yerlerinin engelli ve sakat kişilerin ihtiyaçlarına uygunluğunun sağlanması önemlidir.
5. Yolculuk, iletişim ve toplu taşımacılık olanaklarından herkes yararlanabilmelidir.

Sekizinci bölüm olan “Kentsel Alanda Spor ve Boş Zaman “ bölümünde kentlerde her bireyin ilgi ve yeteneğine göre spor yapma hakkına sahip olduğundan ve bu konudaki üç ilke kararından söz edilmektedir.

1. Her kent sakini spor ve rekreasyon etkinliklerine katılma hakkına sahiptir.
2. Spor tesisleri güvenli ve iyi planlanmış olmalıdır.
3. Bütün kent sakinleri spordaki becerilerini bireysel potansiyellerine göre geliştirme hakkına sahiptirler.

“Kentlerde Kültür” başlığı sözleşmenin dokuzuncu bölümünü oluşturmaktadır. Yerel, bölgesel ve merkezi yönetimler her türlü kültür organizasyonunu yapmak ve teşvik etmekle yükümlüdürler. Bu konuda altı ilke yer almaktadır.

1. Bütün kent sakinleri kültür hakkına sahiptir.
2. Kentlerin kültürel gelişmesi ekonomik ve toplumsal gelişmesine katkıda bulunur.
3. Kültür alışverişi farklı uluslardan, farklı bölgelerden halklar arasında güçlü bir bağ oluşturur.
4. Kültürel gelişme ve gerçek kültürel demokrasi, yerel yönetimlerle belde grupları, gönüllü sektörlerle özel sektör arasında yaygın işbirliği gerektirir.
5. Kültürel çoğulculuk yeniliğin yaşanmasını ve özendirilmesini gerektirir.
6. Yerel yönetimlerin kültür turizmini dengeli geliştirmesi, beldeleri olumlu etkileyecektir.

Sözleşmenin onuncu bölümü “Kentlerde Birden Çok Kültürün Bütünleşmesi” başlığı altındadır. Bu konu başlığı altında ayrımcılık reddedilmekte ve bununla ilgili beş ilke kararı bulunmaktadır. Bunlar :

1. Ayrım gözetmeme ilkesi, kentsel politikaların ana ögesidir.
2. Yerel yönetimler göçmenlerin yerel, siyasal yaşama etkin katılımını sağlamalıdır.
3. Kentlerde kültür ve eğitim politikaları ayrım gözetmeyecektir.
4. Eşit istihdam olanakları sağlanması, kamu makamlarının kaygısı olmalıdır.
5. Birden çok kültürün entegrasyonu, göçmen topluluklarının toplumsal ve fiziksel kent çevresine eksiksiz entegrasyonu demektir.

Onbirinci bölüm olan “Kentlerde Sağlık”ta toplumun sağlık gereksinimleri açısından yapılması gerekli olan ilke kararları dört maddede tanımlanmıştır.

1. Kentsel çevre bütün sakinlerin sağlığına elverişli olmalıdır.
2. İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayan malların güvenli ve sürekli bir biçimde sağlanması, sağlık açısından önemli bir faktördür.
3. Yerel yönetimler beldeye karşı sağlık girişimlerini ve katılımını özendirmelidirler.
4. Uluslararası önemde bir sorun olan kent sağlığı, belediye çalışmalarının uluslararası programlarla eş güdülmesini gerektirir.

Belediyelerin, kent sakinlerinin yönetimde katılımcı olabilmelerini sağlama gerekliliğini anlatan “Hemşehri Katılımı, Kent Yönetimi ve Kent Planlaması” başlığı altında yer alan on ikinci bölümde yedi ilke bulunmaktadır. Bunlar:

1. Yerel siyasal yaşama hemşehri katılımı, temsilcileri serbestçe ve demokratik biçimde seçme hakkıyla korunmalıdır.
2. Yerel siyasal yaşama hemşehri katılımı, yerel, siyasal ve idari yapının her kademesinde etkinleştirilmelidir.
3. Beldenin geleceği ile ilgili bütün büyük projeler konusunda hemşehrilere danışılması gerekmektedir.
4. Kent yönetimi ve planlaması, kentin somut özellikleri konusunda azami bilgilenmeye dayalıdır.
5. Yerel siyasal kararlar, profesyonellerden oluşan ekiplerin yürüttüğü kentsel ve bölgesel planlamaya dayanmalıdır.
6. Karar alma sürecindeki son aşama olan siyasal tercihlerin yaşamsal ve kavranabilir olması gerekmektedir.
7. Yerel yönetimler gençlerin yerel yaşama katılımını sağlamalıdır.

Sözleşmenin onüçüncü ve son bölümü olan “Kentlerde Ekonomik Gelişme” başlığı altında iş hayatında aktif rol alan bireylere yönelik gerekli olan hükümler beş alt maddede anlatılmaktadır.

1. Yerel yönetimler beldelerin ekonomik gelişmesini sağlamalıdır.
2. Ekonomik ve sosyal gelişme ayrılmaz bir ilişki içindedir.
3. Kent, çevresindeki bölgenin veya hinterlandının ekonomik ve toplumsal bir parçasıdır.
4. Ekonomik büyüme ve gelişme, bu büyümeyi yaratmaya, sürdürmeye ve artırmaya yeterli bir alt yapıya dayanır.
5. Özel ve kamusal sektörler arasında işbirliği, kentsel ekonomik büyüme ve gelişmenin önemli bir ögesidir.

4.5 Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi – 1992 / Valetta

“16 Ocak 1992 tarihinde Valetta’da imzalanan ve 5/8/1999 tarihli ve 4434 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunan ekli “Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (gözden geçirilmiş)’nin onaylanması”(R.G., 1999).

Avrupa Konseyi üyesi devletler arasında daha yakın bir işbirliği sağlamak amacıyla, arkeolojik mirasın uygarlıkların geçmişi tanımasının temel bir öge olduğunu hatırlatarak, arkeolojik mirasın tahribatlarla yitirildiğini ve bu mirasın tüm Avrupa ülkelerinin ortak malı olduğunun altını çizerek sözleşme maddelerinde uzlaşmaya varmışlardır. Arkeolojik Mirasın Korunması Sözleşmesi, dokuz bölümden oluşmaktadır.

Sözleşmenin ilk bölümü “Arkeolojik Mirasın Tanımı” başlığı altındadır ve bir ana madde altındaki üç alt maddede yapılar, inşaatlar, yapı grupları, sit alanları ve tüm anıtların ister toprak altında, isterse su altında olsun arkeolojik miras oldukları ve korunması gerekliliği anlatımı yapılmıştır.

Sözleşmenin ikinci bölümü olan “Mirasın Kimliğinin Saptanması ve Koruma Önlemleri”nde dört madde yer almaktadır. Madde 2’de tarafların arkeolojik mirasın korunması için yasal düzenleme yapmaları gerekliliği üç alt madde halinde açıklanmaktadır. Madde 3’te arkeolojik mirasın korunması için, arkeolojik miras öğelerinin yasa dışı çıkarılması, yer değiştirilmesi, kazı sonrası korumasız bırakılmasını önleme nitelikli bilimsel çalışma yapılmasını sağlama yükümlülüğü belirtilmektedir. Dördüncü maddede tarafların, arkeolojik alanların korunmasını ve malzemenin uygun depolarda saklanmasını sağlamaları gerektiği anlatılmaktadır. Madde 5’te arkeologların yapması gerekli çalışmalardan, diğer meslek gruplarıyla iletişim içinde çalışmasından, alınan kararlara dikkat etmeleri gerekliliğinden, eserlerin yerinde korunma önlemlerini almalarından, ziyaretçilerin yapılara zarar vermemeleri için gerekli çalışmaları yapma gerekliliklerinden söz edilmektedir.

“Arkeolojik Araştırma ve Kamuoyunun Finansmanı” başlıklı üçüncü bölümde yer alan tek madde olan Madde 6’da, iki alt madde halinde tarafların yerine getirmesi gereken mali desteğin ne şekilde oluşturulacağı açıklanmaktadır. Buna göre sözleşme taraflarından her biri arkeolojik araştırmalar için ulusal, bölgesel ve yerel kamu kurumlarının maddi destekte bulunması, koruma ve araştırma açısından yapılacak olan işlemler için vakıf ve kuruluşların teşvik edilmesi, bununla ilgili fon oluşturulması, ayrılan bütçelerden tüm çalışmalar için kaynak aktarımının gerçekleşmesinden söz edilmektedir.

Dördüncü bölüm “Bilimsel Bilginin Toplanması ve Yayımı” adı altında ve iki maddeden oluşmaktadır. Bölümün ilk maddesi olan Madde 7’de ulaşılan bulguların incelenmesi ve yayınlanmasında gerekli olan anket, envanter ve haritaların hazırlanıp güncellenmesi ve bütün bilgilerin yayınlanmasından önce bir genel belge hazırlanması işleminin yerine getirilmesi anlatılmaktadır. 8. Maddede tarafların, yapılan arkeolojik araştırmalarla ilgili ne şekilde olursa olsun değişim söz konusu olduğunda ulusal ve uluslararası çalışmalarda gereken önlemleri alma zorunluluğu belirtilmiştir.

Sözleşmenin beşinci bölümü olan “Kamuoyunun Bilinçlendirilmesi” başlığı altında yer alan Madde 9’da sözleşmeye taraf olan tüm devletlerin elde edilen mirasın değerinin bildirilmesi amacıyla halkı bilinçlendirici çalışmalar yapmak ve bu öğelerin dolaşıma açılmasını sağlamakla görevli olduğu belirtilmektedir.

“Arkeolojik Miras Öğelerinin Yasadışı Dolaşımını Önleme” başlıklı altıncı bölümde iki madde yer almaktadır. Madde 10’da saptanan yasadışı kazıların ya da yapılan yasal kazılardan kaçırılan eserlerin belirlenmesi durumunda hazırlanması gereken raporların bir an önce ilgili makama bildirilmesi; arkeolojik eser alımına izin verilen makamların kanunsuz malzeme alımına girmemeleri; yukarıda belirtilen durumların kamuya anlatılması için bilinçlendirme çalışmaları yapması gereklilikleri anlatılmaktadır. Madde 11’de de hiçbir malzemenin dolaşımında ikili anlaşmaların geçerli olmadığı kesinlikle belirtilmektedir.

Yedinci bölüm olan “Karşılıklı Teknik ve Bilimsel Yardımlaşma” bölümünde yer alan 12. Maddede taraf devletlerin aralarında uzman değişimini kolaylıkla yaparak bilimsel yardımlaşma yapmaları dile getirilmektedir.

Sözleşmenin sekizinci bölümü “Sözleşmenin Uygulamasının Denetimi” başlığı altındadır ve Madde 13’te Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kurulan bir Uzmanlar Komitesinin, uygulama aşamasında rapor hazırlama ve sunma zorunluluğu olduğu, halkın bilinçlendirilmesinde rolü bulunduğu, sözleşme hükümlerinin uygulamasında tarafları denetleme görevi olduğu, sözleşmeye üye olmayan ülkelere davet gönderme işini üstlendiği açıklanmaktadır.

Sözleşmenin dokuzuncu ve son bölümü olan “Son Hükümler”de yer alan beş maddede diğer sözleşmelerde olduğu gibi genel hükümler yer almaktadır. Bu bölümde yer alan Madde 14 –15 – 16 – 17 – 18’de yer alan sonuç hükümler kısaca şöyledir: Sözleşmeye taraf devletler tüm hükümleri kabul etmek ve uygulamak durumundadır, sözleşme, onaylanmasından altı ay sonra geçerlilik kazanır. Sözleşmeye çağırılacak devletler komite tarafından çağırılır ve katılımları altı ay sonra yürürlüğe girer. Taraf devletler toprak sınırlarını ve değişiklikleri komiteye bildirmek zorundadırlar. Sözleşme bir nota sonunda feshedilebilir ve bu da altı ay sonra geçerlilik kazanır. Son olarak da, sözleşmenin İngilizce ve Fransızca olarak iki metin halinde yayımlandığı belirtilmektedir.

BÖLÜM BEŞ

BAZI AVRUPA ÜLKELERİNİN KORUMAYA YÖNELİK ÇALIŞMALARI

5.1 Sözkonusu Ülkelerin Çalışma Kapsamlarına Genel Bakış

Avrupa ülkelerinde kültür varlıklarının korunması Kültür Bakanlıkları veya aynı yetkilerle donatılmış bir başka bakanlığın sorumluluğundadır. Doğal varlıkların korunması ise Çevre, Orman, Tarım veya benzeri bakanlıkların yetkisindeyken, farklı bir kavram olarak tarihi bahçe ve parklar yine taşınmaz kültür varlıklarından sorumlu bakanlıkların kontrolindedir. Aynı sistemde korumacılık konusunda müzecilik, taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları ile ilgili konularda ayrı ayrı birimlere görev verilmektedir.

Sözkonusu ülkelerde etkinlik biçimleri değişse de, “koruma kurulu” kavramı bulunmaktadır. Bu kurulların danışmanlıktan etkin karar mekanizmasına kadar farklı rolleri bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlere daha çok yetki tanınırken, gelişmekte olan ülkelerde yerel uygulamanın başarısızlığı nedeniyle tekrar merkezileşme eğilimi artmaktadır. Yetkinin büyük ölçüde yerel yönetimlere aktarıldığı ülkelerde bile Kültür Bakanlıkları temel koruma ilkeleri ve genel koruma kararlarının alındığı merkezi bir birim olarak görev yapmaktadır. Merkezi yönetimin güçlü olduğu ülkelerde de uygulama merkeze bağlı yerel örgütler aracılığı ile yürütülmekte ve denetlenmektedir. Bu örgütler, hem teknik hem de bilimsel açıdan yeterli donanıma sahiptir.

Kültür varlıklarının korunması hemen her ülkede kent planlamanın bir parçası olarak kabul edildiğinden imar mevzuatı içine yaptırım gücü yüksek hükümler konulmuştur. Böylelikle Kültür Bakanlıklarının diğer bakanlıklar üzerinde denetim gücü de arttırılmış olmaktadır.

Diğer ülkelerle daha kolay bir karşılaştırma yapabilmek için her ülkenin yüzölçümü, nüfusu, idari bölümlenmesi ve kültür varlığı sayıları sırayla açıklanacak; ve yine her ülke için dört alt başlık altında kültürel mirastan sorumlu kuruluşlar, koruma sistemleri, envanterler ve finansman konuları incelenecektir. Bu bölümdeki bilgiler Kültür Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü Avrupa Birliği bölümü görevlilerinden Ahmet Atay'la yapılan yazışmalar sonucunda elde edilmiştir.

5.2 Almanya

Detaylı olarak Almanya'daki mevzuata değinmeden önce sistemin yürüme şeklini kısa olarak anlatmak uygun olacaktır. Almanya'da kültürel mirasın korunmasında yetkili organ her federal eyaletin kendisidir. Eyaletlerde, kendi kültürel işlerinden sorumlu bakanlıklar, bilimsel ve teknolojik koruma birimleri ve yerel belediyelerin çalışmalarına merkezi hükümetin İçişleri, Maliye, Bölge Planlama, İmar ve Kent Gelişme, Araştırma ve Teknoloji Bakanlıkları katkıda bulunmaktadır. Ayrıca koruma konusunda eyaletlerde görev alan kurumlar Eyalet Anıtlarını Koruma Kurumu, Yapı ve Sanat Eserlerini Koruma Kurumu ve arkeolojik eserler açısından Arkeolojik Eser Koruma Bölümü'dür.

Kültürel mirasın korunmasında bölge planları yapılmadan bir işlem gerçekleştirilemez. Koruma birimleri anıtlara yapılan her uygulamayı denetler ve mal sahibi ile devlet arasındaki iletişimi sağlar.

Tespit ve tescil işleri federal eyaletlerin sorumlu bakanlığının görevidir. Dini yapılar ise, ayrı bir envanterlemeye tabi tutulurlar. Tescil işleminden sonra devlet, vakıflar, özel girişimciler yapıların onarımları için kaynak aktarımı yaparlar. Kiliseler için de ayrı bir kaynak bulunmaktadır.

Alanı : 356.733 km²

Nüfusu : 79.984.000

İdari bölünme : 16 federal devlet, 9 şehir devleti, 402 bölge (il), 16.068 belediye

Korunan Kültür Mirası Sayısı : 600.000 mimari anıt , 45.000 yapı grupları, 165.000 anıtlar; toplam :810.000

Bu yapıların tamamında bireysel koruma kararları olmamakla birlikte koruma önlemleri alınarak, alan olarak tespit edilmiş bölgeler içinde yer alan yapılardır.

5.2.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar

Almanya anayasasının verdiği yetkiyle anıtlar ve sitlerden oluşan kültürel mirasın korunması ve muhafazasında yasal ve yönetsel etkili organ her federal devletin kendisidir. Mirasın korunması politikaları her federal devletin kendi kültürel işlerinden sorumlu bakanlıkları, bilimsel ve teknolojik koruma birimleri, yerel belediye başkanlıkları ve belediye meclisleri birimlerince uygulanmaktadır. Federal hükümet evre koruma önlemleri ve araştırmaları ile vergi mevzuatı gibi konularda önemli rol oynar. Buna katılan bakanlıkları ise ; İçişleri, Bölge Planlama, İmar ve Kent Gelişme Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Araştırma ve Teknoloji Bakanlıklarıdır.

5.2.2 Koruma Sistemleri

Bölge planları ve master planlara bağlı olarak tek yapıların korunması ve anıtların çevresinde koruma alanları bırakılması yetkisi federal devletlerdedir. Anıtların korunmasına ilişkin devlet mevzuatı 1971 – 1980 yılları arasında oluşturulmuştur. Yeni federal devletler 3 Ekim 1990'dan sonra mevzuatlarını yürürlüğe koymuşlardır.

1980 Federal Yasası anıtların korunmasını bölge planlama, su yolları, arazi tevhid ve ifraz, demiryolları, telekomünikasyon vb. işleri yasaların içine yerleştirebilmek ve korumayı zorunlu kılmak için birçok federal yasa ve kararnameyi değişirmiştir.

Almanya'da anıtların %45'i anayasal tescile, %35'i deklarasyonla tescile alınmışlardır. Bu yapılar dışındaki kültür varlıkları da hem anayasal tescile, hem de deklarasyonla tescile tabi tutularak daha üst düzey bir koruma statüsüne girmiş bulunmaktadırlar ki, bu yapılar da genellikle dini yapılardır (Schwarzer, 1995, s.92).

Bölgeler ve belediyeler 1986 Federal İmar Yasası ile bazı yetkilerle donatılmışlardır. İmar işlerinde ellerindeki yetkiyi kullanırken tescilli yapının yakın çevresine uyumsuz yeni yapı yapılmasını engelleyebilirler. Aynı zamanda bazı bölgelerde de özel koruma kararları alabilirler.

5.2.3 Korumada Yükümlülükler

Korunmakta olan bir binanın yıkımı, yeni bina yapımı, binanın özelliklerini değiştirecek değişikliklerin veya çevrenin genel özelliklerini değiştirecek inşaatların yapılması gibi konularda mal sahibi koruma otoritelerini haberdar etmek zorundadır. Koruma otoritesi mal sahibine yapısının koruma altında olduğunu belirterek düzgün koruma sağlamasını talep edebilir. Ayrıca koruma otoritesi mal sahibinin isteği dışında yapıya el koyma hakkına da sahiptir.

Koruma altındaki bir binaya yasalar ve imar kurullarına aykırı eylemde bulunanlara çeşitli cezalar uygulanır. Örneğin bu ceza Hesse'de 500.000 Euro'ya kadar çıkabilmektedir.

Almanya anayasası kültürel miras konusunda yargı hakkını yerel otoritelere devretmektedir. Federal eyaletlerde ise, kültürel miras konularında belediyelere daha çok yetki verme eğilimi görülmektedir.

5.2.4 Envanterler

Envanterleme çalışmalarında her federal eyalette anıtların korunmasından sorumlu bakanlığın temsilcileri envanterleme teknik ve bilimsel koruma hizmetlerinden sorumludur. Envanterlerin finansmanı, anıtların korunmasından devlete aktarılan kaynaklarla sağlanır.

Teknik ve bilimsel koruma servisleri tarafından tespit edilen ve ilgili kamu yetkililerince onanan tescilli anıtların korunması için yasal baz oluşturulurken teknik

ve bilimsel koruma servislerince tespit edilen envanterler anıtlara bilimsel müdahale için temel kaynak oluşturlar.

Envanterlemede “temel envanterler, kısaltılmış envanterler, özel envanterler, tanımlanmış anıtlar” olarak tescil edilen yapının türüne göre değişiklik gösteren envanterler kullanılır. Bu tür envanterler her proje için hazırlanmak durumundadır. Özel envanterler kapsamında tarihin belli dönemleri veya farklı türlerde korunması gerekli varlıkların (özellikle tarihi kasabalar, binalar ve 20. yy simgesi olan mimarlık ürünleri, teknik ve endüstriyel miras, kırsal ve etnolojik miras veya tarihi binalar) kaydı tutulmaktadır. Enformasyon klasik tespit ve indeksleme teknikleri ile toplanır, daha sonra bilgisayar sistemine aktarılır.

5.2.5 Finansman

Kültür varlıklarının korunmasında kaynak sağlamak , ya doğrudan devlet yardımı, ya da özel girişimcilerin desteğiyle olmaktadır. Devlet genellikle anıt eserlerle kiliselerin onarımı için kaynak aktarmaktadır. İçişleri Bakanlığı federal eyaletlere ulusal değerli kültür varlıklarının korunmasında kullanılmak üzere ödenek tahsis etmektedir. Kentsel gelişim yasası sayesinde federal hükümet bölgesel yetkililere kentlerin tarihi bölgelerinin rehabilitasyonları için kaynak aktarmaktadır. Aynı zamanda her eyalet kendi bölgesi içinde anıt onarımı için kaynak sağlamaktadır; ve belediyeler ile iller de kültürel varlıkların korunması için bütçelerinden önemli miktarlarda kaynak ayırmaktadırlar. Kentsel gelişim programları Federal Bölge Planlama, İmar ve Kentleşme Bakanlığınca uygulanmaktadır. Ayrıca eyaletlerde anıtların korunması amacıyla çeşitli vakıflar kurulmuştur. Ancak Almanya’da genellikle tarihi anıtların ve diğer kültür varlıklarının restorasyonu için gelişmiş bir sistem bulunmamaktadır.

Kültür varlıklarının korunmasında birtakım teşvikler de söz konusudur. Her ne kadar federal hükümet yasal ve yönetsel konularda olduğu gibi kültürel mirasın korunmasında da herhangi bir teşvik mekanizması oluşturamamışsa da, Alman Şatoları Derneği, Alman Anıtları Koruma Vakfı, Mezarlıklar ve Anıtlar Birliği,

Alman Anıtlarını Koruma Ulusal Komitesi koruma bilincinin geliştirilmesi için çalışmalar yapmaktadırlar.

Mali açıdan hükümet tarafından kültür varlığı sahiplerine vergilendirme sisteminde bazı kolaylıklar sağlanmaktadır. Kültür varlıklarının tescil edildikleri kategoriye göre mal sahiplerine vergi indirimleri yapılır. Anıtların dış cephe onarım giderlerinde belli oranda vergi indirimleri yapılmaktadır. Onarım durumunda olan tescilli anıtsal kültür varlıkları alım satım gibi vergilerden de muaf tutulurlar. Aynı zamanda konut olarak kullanılan sivil mimarlık örnekleri de, konut vergisinden muaftır. Ve yine tescilli kültür varlıklarının parsellerinde kamu yararına koruma öngörülüyorsa, bu parseller için arazi vergisi ödenmemektedir.

Almanya'daki korumacılık yukarıda anlatıldığı gibi olup, federal eyaletlerdeki anıtların bakım ve korunmasının ne şekilde olduğuna da değinmekte fayda vardır. Federal eyaletlerde kültürel mirasa sahip çıkmak, geleceğe aktarmak, bakım ve korumalarını yapmak Anıtları Koruma Kurumunun görevidir. Bu kurum Maliye Bakanlığına bağlı olarak çalışır. Bu kurum anıtların korunması ile ilgili bilimsel danışmanlık yapar. Tarihi eserlerin korunması ile ilgili yasal kararlar belediye'deki Anıtları Koruma Görevlileri, ya da daha çok yetkiye sahip idari meclisteki Anıtları Koruma Görevlileri tarafından alınır. Bölge Anıtlar Kurumunun merkezi Stuttgart'tadır. Ayrıca her idari bölgede bir şube bulunur. Yapı ve sanat eserlerinin korunmasında, anıt koruma ve tarihin korunması konularında Yapı ve Sanat Eserleri Koruma Kurumu yerinde danışmanlık görevini yerine getirir. Bu kurumun görev alanları coğrafi konumlarına göre bölgesel olarak ayrılmış, görev alanı sınırları anıtları koruma görevlileri tarafından belirlenmiştir. Danışma birimleri eser sahiplerine, mimarlara, mühendislere, işçilere ve diğer ilgililere danışmanlık yaparlar. Anıt sahiplerine maddi teşvik yapı ve sanat eserleri koruma bölümünün görevleri arasındadır. Kurulun görevlileri başvuru sahibine bilimsel danışmanlık yaparak gerekirse maddi yardım yapılmasına karar verebilirler. Maddi yardımın yapılması ile devlet eski eser sahiplerine eserlerin kanuni bir şekilde korunmasında yardımcı olmuş olur. Restorasyon aşamasında da, bu kuruma bilimsel danışmanlık yapma görevi düşmektedir, bu açıdan günümüze kadar korunmuş tarihi eser ve

anıtların restorasyonunda orijinal planın korunmasına ve orijinal malzeme kullanılmasına özen gösterilmektedir. Eyalet Anıtlarını Koruma Kurumunun restorasyon atölyesi bulunmaktadır. Bu atölyelerde konservasyon ve restorasyon uygulamaları ve restorasyon projelerine danışmanlık yapılır. Aynı zamanda bu kurum kentsel planlama ile ilgili kararları vermede bölgedeki tarihi eserlere yönelik analizi yaparak plan kriterleri belirlemede etkin rol oynar (Schwarzer, 1995, s.43).

Arkeolojik eserlerin korunmasında Arkeolojik Eser Koruma Bölümü çalışma yapar. Bu kurum kazı koruma alanları oluşturur. Kaçak kazıların önlenmesi, arkeolojik alanın toprak erozyonu, toprağın kuruması, kimyasal reaksiyonlar, inşaatlar ve diğer etkenlerden dolayı tahribat söz konusu ise, kurtarma kazıları organize etmeye yetkilidir. Yalnızca çok önemli ya da tehlikede olan bölgelerin kazıları yapılır. Çoğu yerlerin kazısı yapılmaz, eserlerin toprak altında kalması en iyi koruma olarak tanımlanmaktadır. Eyalet arkeoloji kurumu kazı sonrasında eserlerin bozulmasını önlemek, sergilemek ve konservasyon işlerini en modern yöntemlerle yapmaktadır. Konferanslar, sergiler ve yayınlar aracılığı ile kazı sonuçları geniş kitlelere ulaşmaktadır.

Eyalet Anıtlar Kurumunun en önemli görevlerinden biri ödenek çıkartılmasını sağlamaktır, kurum bu açıdan Maliye Bakanlığı ile koordine çalışmaktadır. Ödenek çıkarılması eser sahiplerinin yükünü büyük ölçüde hafifletmektedir. Ödeneklere yoğun talep olması durumunda korunması acil olan eserlere öncelik tanınmaktadır. Aynı zamanda Maliye Bakanlığı kültür anıtlarına bağış yapan vatandaşların bağışlarını gelir vergisinden düşmektedir.

Eyalet Anıtlar Kurumu eyaletlerin kültür anıtlarını araştırır. Eserlerin bir liste halinde envanterlerinin tutulması öncelik taşır. Bu envanter sonuçları süreli bir yayın olan “Anıt Topoğrafyası”nın ana dokümanını oluşturur.

Teknik hizmetler alanında Teknik Kurum, Fotogrametri Kurumu ve Fotoğraf Kurumu merkeze bağlı olarak çalışır. Bu bölümler inşaat kontrolleri, restorasyon ve konservasyon kararlarının alınması, basın ve halkla ilişkiler bölümü ile koordine

çalışarak kamuoyuna duyuru yapılarak halkın da desteğinin sağlanması ve Eyalet Anıtları Koruma Kurumu Kütüphanesi ile birlikte bilimsel dergi ve yayınların basılması görevlerini üstlenmektedir.

5.3 İtalya

Kültürel mirasın korunması ve koruma politikalarının oluşturulmasında Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı doğrudan sorumludur. Hizmetlerini, ülke geneline yayılmış Bölge Koruma Müdürlükleri aracılığı ile sürdürür.

Bakanlık, çevrenin korunmasında Bayındırlık Bakanlığı, yerel yönetimler ve belediyelerle işbirliği içinde uygulamaları denetler. Korumaya yönelik hizmetlerde Ulusal Kültür ve Çevre Değerleri Kurulu ile Bölge kurulları bilimsel danışmanlık yaparlar. Tespit ve tescil işlemleri Bölge Koruma Müdürlükleri tarafından yürütülür.

1970'li yıllarda yerel idarelere aktarılan korumaya ilişkin yetkiler 1985 yılından itibaren tekrar merkezde toplanmaya başlamıştır.

Kültür mirasının korunmasında Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığının yanı sıra Bayındırlık Bakanlığı, Maliye ve Planlama Bakanlığı, Sivil Savunma Bakanlığı ile Çalışma Bakanlığı sorumluluk üstlenmişlerdir. Bu kuruluşlar sorumluluklarını yerel yönetimlerle paylaşırlar.

Alanı : 301.230 km²

Nüfusu : 57.300.000

İdari bölünme : 20 bölge, 95 il, 8097 belediye

Korunan Kültür Mirası Sayısı : 676 anıt, 62 kentsel bina grupları, 156 sit; toplam: 894

5.3.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar

Kültürel mirasın korunmasında doğrudan Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı sorumludur. Bayındırlık Bakanlığı da belli konularda sorumluluk taşımaktadır.

Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığının kültürel mirasla ilgili sorumlulukları Çevre, Mimarlık, Arkeolojik, Sanatsal ve Tarihi Değerler Merkez Bürosu tarafından yürütülür. Bu büro ülke düzeyindeki çalışmalarını yerel düzeyde 64 adet koruma müdürlüğü aracılığı ile sürdürür. Bu birim, hem kültürel mirasın korunması, hem de anıtların ve ulusal müzelerin yönetimi ile yerel ve özel müzelerin denetimi işlerinde yetkilidir. Birim içerisinde Restorasyon Merkez Enstitüsü, Katalog ve Dokümantasyon Merkezi ve Ulusal Grafik Enstitüsü görev yapmaktadır. Bölgesel olarak kültürel sorumluluklar kültür, çevresel ve yerel planlama uzmanlarınca yürütülür. Bu uzmanlar bölge kurulunca seçilen bölgesel yetkililerdir. Belediyeler ise kendi sınırları içerisinde yerel kültürel mirasın korunmasından sorumlu oldukları için daimi miras koruma uzmanları atamak durumundadırlar (Doordan, 1988, s.67).

5.3.2 Koruma Sistemleri

Anıtlar ve sitlere ilişkin kültürel miras koruma hükümleri mimari anıtlar, kentsel yapılar ve sitlere göre bir ayırım getirmemiştir. Aksine, İtalyan mevzuatı bütün değerleri birleştiren geniş kapsamlı bir yaklaşımı benimsemiş ve mevcut kuralları farklı durumlara göre değerlendiren bir sistem kurmuştur. Tarihi anıtların korunmasında da herhangi bir derecelendirme yapılmamaktadır.

İtalya'daki kanun mevzuatına bakıldığında 1939 yılından başlayarak çeşitli konuları kapsayan birçok kanunun yürürlüğe geçirildiği görülmektedir. Aşağıda maddeler halinde bu kanunlara değinilmektedir.

- 1089 / 1939 tarihli Tarihi ve Estetik Değerli Objelerin Korunması Hakkında Kanun yalnız anıtları değil, özel mülkiyetteki yapıları, parkları ve bahçeleri de içermektedir. Bu yasa tarihi merkezler, kentsel yapı grupları ve kırsal yapı gruplarını da kapsayacak şekilde değiştirilmiştir. Bu kanunla Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı tescilli anıtların korunmasında doğrudan, anıtların çevresindeki alanlardan ise dolaylı olarak sorumlu tutulmuştur.
- 1497 / 1939 tarihli Doğal ve Görsel Güzellikleri Koruma Yasası peyzajlar, nehirler ve kıyı alanlarının korunmasını hedefler.

- 765 / 1967 tarihli Kültürel Mirasın Korunması Yasası kent planlama alanında daha fazla hükme sahip olup, bütün belediyelerin kentsel arazi kullanım master planını yapmalarını öngörmektedir. Bu planlar kentleri, tarihi dokularının varlığına göre değişik planlama tüzüklerine konu olacak şekilde bölge veya mahallelere ayırır.
- Eğitim Bakanlığının 117 / 1972 numaralı genelgesi olan İtalyan Restorasyon Tüzüğü restorasyon yöntemlerini ortaya koymuştur.
- 457 / 1978 tarihli Planlı Rehabilitasyon Yasası tarihi merkezlerdeki koruma alanında gelişmeleri ve diğer işlemleri de idare eder.
- 431 / 1985 tarihli Doğal Güzelliklerin Korunması Yasası “Galasso Act” ülke bütününde kırsal peyzaj alanlarının planlarının çizilmesi koşulunu getirmiştir. Bu yasa 1479 / 1939 sayılı yasa hükümlerini de içermekle birlikte bireysel olarak korunacak elemanları da belirtir. 616 / 1977 tarihli Başbakanlık Kararnamesi ile merkezden yerel yönetimlere aktarılan yetkiler, bu yasa ile değiştirilmiş ve bütün kent ve kasaba planlarının kontrolü devlete geri döndürülmüş, peyzaj koruma planlarının yapımında devlet söz sahibi olmuştur.
- 431 / 1985 ve 1497 / 1939 sayılı yasalar gereğince Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı ile Fiziksel Planlama Bakanlığı peyzajların ve çevrenin korunmasında bölgelerle ve belediyelerle işbirliği içinde sorumluluğu paylaşırlar.
- 1150 / 1942, 765 / 1967 ve 457 / 1978 sayılı yasalara göre belediyeler imar planlama yasalarını uygulamaya koymaya yetkilidirler (Doordan, 1988, s.75).

Yetki dağılımlarına bakıldığında yine Kültür Bakanlığına bağlı olarak çalışan kurullar ve müdürlükler karşımıza çıkar. Kültür Bakanlığı korumaya yönelik hizmetlerini Ulusal Kültür ve Çevre Değerleri Kurulunun (National Council for Cultural and Environmental Assets) danışmanlığında yürütür. Bu kurul bakanlıkça atanmış, kültür konusunda uzmanlaşmış, bölgesel veya bireysel temsilcilerden oluşmaktadır.

1089 / 1939 sayılı yasa korumada sorumluluğu doğrudan bakana vermiş olduğu halde bugün bu görevi, Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığının harici bir servisi olarak

Bölge Koruma Büroları yürütmektedir. Bu bürolar tescil fişlerini hazırlamak üzere mimar veya sanat tarihçileri atamaya yetkilidir.

Koruma altına alınan bir yapının sahibi Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı tarafından koruma kararından haberdar edilir. Koruma kararı ev sahibinin iznine bağlı olarak alınmaz, ancak karardan haberdar edildikten sonra altı ay içinde itirazını yapar ve bölge kurulu bu itirazı incelemek üzere toplanır. Konu ile ilgili dosyada bakanlık kararı, özel mülkler için tapuya giriş kaydı, arazi tescil belgesi, tarih ve sanatsal tanımlar ve fotoğraflık belgelerin tümü ilgili bölge yöneticisinin ofisinde saklanır.

Restorasyon konusuna gelindiğinde, hem düzenli bakım, hem de esaslı onarım işlemleri bu kapsama girmektedir. Her iki işlem için de ilgili koruma bürosunun onayı gerekmektedir. Örneğin Roma kentinin belirli bir tarihi merkezinin tanımlandığı bölgede bulunan yapıların restorasyonu, tescilli olmasalar dahi, ilgili büro tarafından onaylanmak zorundadır. Şahıs mülkiyetindeki anıtlar ile yerel ve bölgesel idarelerin elindeki anıtların düzenli bakımları dışında önerilen çalışmalar için de ilgili yerel idarenin onayı gerekir. Düzenli bakımlar sadece ilgili büronun izni ile gerçekleştirilir.

İtalyan yasasına göre tescilli yapılara sahipleri tarafından yapılan bakım ve restorasyon çalışmaları kamu hizmeti olarak sayılır. Devlet yasal olarak tescilli yapı sahibine bakım yapma talimatı vermeye ve buna uymayan yapı sahiplerinin binalarını kamulaştırma hakkına sahiptir. Devlet mülkiyetin el değişiminin gündeme gelmesi halinde, öncelikli satın alma hakkına sahiptir. Ulusal otorite, bölgesel veya yerel düzeyde alınan kararları geri çevirme veya onaylama seçimlerini yapmakta özgürdür.

1990 yılından bu yana olan gelişmelerde 616 / 77 sayılı cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle, kültürel varlıklarla ilgili sorumluluk bölgesel ve yerel idarelere verilmiştir. Bu sorumluluk koruma ile ilgili yeni olanakları getirmekle birlikte bazı konularda da kısıtlı kalmıştır. Sistemi iyileştirme çabaları içerisinde giren İtalya'da

şimdiki eğilim idari ve yasal gücün tekrar merkezileştirilmesidir. İtalyan politikacıları tüm bu mevzuatın elden geçirilip güncelleştirilerek; çağdaş, sosyal, kurumsal ve kültürel gerçekler ile aynı çizgiye getirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Amaç bu değerleri bütünleyen organik ve ortak bir yasalar sistemi yaratmaktır. Buna bağlı olarak mimari miras koruma yasalarının ihlallerine yönelik cezaların, hem tatminkar, hem de caydırıcı olması gerektiği bir gerçek olup, bu konuya ilişkin maddeler Ceza Kanununda yer bulmakta; para cezası, hapis ve yapının kamulaştırılması gibi farklı şekillerde uygulanmaktadır.

5.3.3 Envanterler

Envanterlemede Merkezi Envanter ve Dokümantasyon Enstitüsü aracılığı ile Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı ulusal düzeyde sorumlu olan kuruluştur. Bu çalışmalarda genel envanterler, özel envanterler ve ulusal Katolik kiliseleri envanterleri olarak üç farklı belgeleme yapılmaktadır. Kültürel varlıkların genel envanteri Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığının Merkezi Envanter ve Dokümantasyon Enstitüsü tarafından yapılır. Enstitü tescil edilmiş olsun ya da olmasın, ülke düzeyindeki tarihi ve sanatsal değerli tüm taşınır ve taşınmazların envanterinin yapılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. 1089 / 1939 tarihli yasa Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı tarafından tescilli yapıların merkezi bir kaydının tutulmasını öngörür, ancak bu merkezi liste henüz tamamlanmamış olup çalışmaları halen sürdürülmektedir. Özel envanterler ise daha bölgesel nitelikteki belgelerdir. Korumadan doğrudan sorumlu Bölgesel Envanterleme Merkezi tescil envanterlerinin tutulmasından sorumludur. Bölgesel koruma bürolarında saklanan dosyalarda sadece tescilli yapıların kayıtları bulunmaktadır. Bu envanterler genel işlemlere tabi olmayan yerel veya bölgesel otoriteler veya kamu kuruluşlarının sahip olduğu taşınmazları kapsamaz; çünkü bu envanterler kendi temsilcileri tarafından yapılarak kendi bünyelerinde tutulur.

Merkezi Envanter ve Dokümantasyon Enstitüsü koruma bürolarına teoride listeye alınmaya uygun taşınır veya taşınmazlar hakkında detaylı bilgi sağlar. Uygulamada ise, dikkate değer varlıklar için çoğu zaman koruma bürolarının kendileri bu bilgileri

toplar, koordinasyon problemini halleder. Ancak tescil başvuruları acil durumlarda yapıldığında zaman alıcı bu işlemi koruma bürolarından beklemeyip Merkezi Enstitü kendi üstlenir. Envanterlemede kullanılan metotlar klasikten daha gelişmiş tekniklere doğru değişmektedir. Dini yapılar olan Ulusal Katolik Kiliseleri diğer kültür varlıklarından farklı olarak değerlendirilmişlerdir.

5.3.4 Finansman

İtalya'da da finansman desteği devlet tarafından ya da özel vakıflardan aktarılan kaynaklarla sağlanmaktadır ve yine devlet tarafından mülk sahiplerine bazı vergi kolaylıkları çıkarılmaktadır. Devlet yardımı kapsamında Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı'nın yıllık bütçesinden restorasyon çalışmaları veya genellikle ulusal mirasın korunması ve kamunun bilinçlendirilmesi için düzenli ödenek ayrılır. Bakanlığın bütçe dairesinin önerisinin parlâmentoda onaylanmasıyla sağlanacak ek ödeneklerle korumaya kaynak sağlanır. Özel taşınmaz mirasın (katedraller, endüstriyel miras vb.) korunması için koruma kampanyalarını desteklemek üzere özel harcama kalemleri bulunmaktadır (Hopkins, 2002, s.51).

Mirasın rehabilitasyonu için örgütlenmiş kamu ya da özel fonlar bulunmamakta, ancak uygulamalarda koordine sağlanmaktadır. 512 / 1982 sayılı yasanın gönüllü kuruluşlarla ilgili hükümleri ile yeni bir tip sponsorluk olanağı yaratılmıştır. Ancak yasanın uygulanmasını sağlayacak yönetmeliklerin eksikliği gözden kaçmamaktadır.

Ulusal mirasla ilgili kamu harcamaları farklı bölümlere ayrılmış durumdadır. Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı ve Bayındırlık İşleri Bakanlığının anıtlar ve arkeolojik kazılar için harcamalarının yanı sıra Maliye ve Planlama Bakanlığı ile Sivil Savunma Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı anıtların restorasyonu ve bakımından da sorumludur. Koruma bürosunun onayı alındıktan sonra devlet özel anıtlardaki restorasyon maliyetinin %50'sini ödeyebilir. Devlet bazı durumlarda dini yapıların onarım maliyetinin tamamını karşılar. Devlet katkısı, özel anıtlardaki çalışmaların tamamlanmasından ve koruma bürosunun yapılan işi kesin kabulünden sonra ödenmektedir.

Kültürel mirasın korunmasını teşvik etmek amacıyla gelir vergisi, yerel vergiler, veraset vergisi ve katma değer vergisi gibi vergilerde bazı ayrıcalıklı uygulamalar yapılabilir. Koruma altındaki yapıların ve anıtların restorasyon ve konservasyon maliyetleri özel şahıslar ve kuruluşların gelir vergisinden düşülür. Tescilli binalarda alım satım vergileri %50 oranında az alınır. Bu taşınmazlarda sigorta vergileri de alınmaz.

5.4 İspanya

İspanya'da her bağımsız topluluğun kültür varlıklarının korunmasına ilişkin kendi koruma prensiplerini oluşturma hakkı olmakla birlikte, İspanyol Ulusal Mirası ile Ulusal Koruma Politikalarının oluşturulması sorumluluğu Kültür Bakanlığınınadır.

Hem Kültür Bakanlığının, hem de bağımsız topluluğun kültürel miras konusunda bilimsel danışmanlığını yürüten Anıtlar ve Sitler Koruma Kurulları bulunmaktadır. Tespit ve tescil işlemleri varlığın önemine göre Kültür Bakanlığı ya da bağımsız topluluğun ilgili departmanı tarafından yapılmaktadır.

Kent planlaması yapıncaya kadar koruma alanlarında uygulama yetkisi bağımsız toplulukların elinde olup, plan yapıldıktan sonra yetkiler yerel yönetimlere devredilmektedir. Her koşulda yerel yönetim yani belediye ve bağımsız topluluklar koordine olarak çalışırlar.

Tarihi bahçeler , parklar veya insan eliyle düzenlenmiş diğer doğal alanların dışında kalan doğal varlıkların korunması, Kültür Bakanlığının yetki ve sorumluluğunda bulunmaktadır.

Alanı : 504.750 km²

Nüfusu : 39.217.804

İdari bölünme : 17 bağımsız topluluk, 50 il, 8.077 belediye

Korunan Kültür Mirası Sayısı : 8800 anıt, 800 kentsel bina grupları, 110 sit, 100 tarihi bahçe, 650 arkeolojik alan; toplam: 10.460

5.4.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar

İspanya’da kültürel mirastan sorumlu olarak Kültür Bakanlığı ve bu bakanlığa bağlı olan Güzel Sanatlar ve Arşiv Bölümü ile Kültürel Mirastan Korunması ve Restorasyonu Enstitüsü; Bağımsız toplulukların ilgili bölümleri ve belediyeler bulunmaktadır.

5.4.2 Koruma Sistemleri

Krallık sistemiyle yönetilen bu ülkede koruma mevzuatında genel bir yasa bulunmasına karşın, bu yasaların uygulanması için karşımıza kraliyet kararları çıkmaktadır. Koruma bağlamında halen yürürlükte olan 16 / 1985 İspanyol Tarihi Mirası Yasası, 16 / 1985 sayılı yasanın uygulanmasına ilişkin 111 / 1986 sayılı Kraliyet Kararı, 1 / 92 sayılı arazi planlaması ve kent planlamaya ilişkin kraliyet kararı bulunmaktadır. Bu yasaların tamamı anıtlar, yapı grupları ve yapılanmış çevreyi ele almaktadır. 16 / 1985 sayılı yasa tarihi yapı grupları için yeni bir sistem geliştirmiştir. Bu sistemle daha önceleri birbirinden bağımsız olarak çalışan tarihi miras ve kent planlaması bölümlerinin koordinasyonu sağlanmış bulunmaktadır.

16 / 1985 İspanyol Tarihi Mirası yasasında aşağıda tanımlanacak olan tarihi miras kavramına uyan varlıkların en önemli olanları tespit edilerek bu yasa gereğince kültürel değer olarak tescil edilmektedirler. Bu tanıma göre “bütün sanatsal, tarihi, paleontolojik, arkeolojik, etnoğrafik, bilimsel veya teknik değeri olan dokümanter ve bibliyografik malzemeler, arkeolojik kalıntılar ve sitler, doğal sitler ve sanatsal, tarihi veya antropolojik değeri olan bahçe ve parklar” İspanyol Tarihi Mirasını oluşturur. Söz konusu miras içinde anıtlar, bahçeler, tarihi yapı grupları, tarihi sitler ve arkeolojik bölgeler kültürel değer olarak tanımlanırlar, ancak koruma bağlamında her hangi bir derecelendirilmeye tabi tutulmazlar (Bernado, 2000, s.26).

16 / 1985 sayılı yasa gereğince her bağımsız topluluk kendi iradesiyle, ya da her hangi bir tüzel ve özel kişinin isteğiyle kendi sınırları içindeki kültürel değerli özel veya kamu varlığı için tescil işlemini başlatmak durumundadır. 1991 Anayasa

Mahkemesi kararı ile bağımsız topluluklar, 16 / 1985 sayılı yasaya uygun olmak koşuluyla kendi kültürel değerlerinin koruma koşullarını koyma hakkına sahiptir.

Devlet yani Kültür Bakanlığı kendi isteğiyle veya herhangi bir özel veya tüzel kişinin isteğiyle İspanyol Tarihi Mirasına konu olabilecek, merkezi hükümetçe kamu hizmetine sunulmuş veya ulusal mirasın bir parçası olan kültür varlıkları için tescil işlemini başlatabilir. Örneğin 1931 yılından önce kraliyete ait olan her şey bu kapsamda olup, bu tanımın İspanyol Kültürel Mirası ile karıştırılmaması gerekir. Ayrıca yetkili bağımsız topluluk (autonomous community), yerel idareler veya özel kişilere ait bir taşınmazla ilgili aldığı başvuruyu takip etmezse, devlet inisiyatifi ele alabilir. Bu işlemde varlığın içinde yer aldığı belediye ve Kültürel Değerli Varlıkların Envanter Dairesi bilgilendirilmeli ve resmi gazetede yayımlanmalıdır. Genel Envanter Dairesinin bilgilendirilmesi varlığın geçici olarak tescilini sağlar. Bu işlem kesin karar alınıncaya kadar kültürel değerli bir yapıya önlem alınmasını sağlar.

İspanya'da koruma konusunda devlet politikalarını yönlendiren veya izleyen Anıtlar ve Sitler Kurulu gibi adlar altında kurulmuş "Ulusal Danışma Kurulları" bulunmaktadır. Bu kurullar her bağımsız topluluğun kendi bünyesinde yer almaktadır.

Gerek bağımsız topluluğun, gerekse diğer kuruluşların isteği ile başlatılan bir tescil sürecinde Kültür Bakanlığının görüşlerinin alınması zorunludur. Tescil işlemi, tescile ilişkin krallık kararnamesinin resmi gazetede yayınlanması ve varlığın genel kayıtlara geçmesi ile resmiyet kazanmaktadır. Bu konuda mal sahibinin olumlu görüşü gerekli değildir.

Tarihi yapı grupları, bir tarihi sit veya arkeolojik alanın kültür varlığı olarak tescil edilmesi belediyeye özel koruma planı yapımı veya kent planlama yasasının sağladığı bir başka planın kullanılması zorunluluğunu getirir. Bu 16 / 1985 sayılı yasanın gereğidir. Ancak kullanılacak olan herhangi bir planın, kültür varlığının korunmasından sorumlu herhangi bir bakanlıkça onanması gereklidir. Koruma

amaçlı hazırlanan plan, koruma alanının tamamına, tek yapılara ve parsellere ilişkin çevre özelliklerine uygun plan koşullarını dile getirir. Yapılacak olan her türlü müdahale tanımlanır, korumaya konu olan olağanüstü özellikler bütünüyle korunurken, diğer unsurlara her duruma göre ayrı ayrı uygun koruma ve kullanma koşulları getirilir. Bu koruma amaçlı hazırlanan planlar, koruma önlemlerinin uygulama önceliklerini belirlemeli ve konut alanlarının rehabilitasyonu için bütünleştirilmiş rehabilitasyon alanları tanımlamalıdır.

Uygulama konusuna gelindiğinde, 16 / 1985 sayılı yasa devreye girer. Bu yasa gereğince kültürel değerli yapı olarak tescil edilen yapılarla ilgili işlemler, tescil sürecini başlatan idare tarafından yürütülür. Tescil edilen tarihi yapı grupları, tarihi siteler ya da arkeolojik alanlar kent planlama yasası kapsamındadır. Kent koruma planı onanincaya kadar yapılarla ilgili tüm izinler tarihi mirastan sorumlu bölümce verilir. Kent koruma planı onandıktan sonra; onanmış plan içinde tanımlanmış uygulamalarda ve anıt veya tarihi bahçe olmayan ve tescilli yapılara komşu olmayan parsellerdeki uygulamalarda alınması gerekli izinler belediye meclisince verilmektedir. Planda tanımlanmamış olan işlerde, anıtlar ve tarihi bahçeler ile ilgili konularda sorumluluk plan onandıktan sonra dahi tarihi mirastan sorumlu birimdedir.

Bir alanın veya yapının kültür varlığı olarak tescil edilmesi o alandaki her türlü imar uygulamasını durdurur ve o tarihe kadar verilmiş olan tüm izinler ortadan kaldırılır. Ertelenemeyen veya iptal edilemeyen uygulamalar için yetkili birimlerin onayı gerekmektedir.

Tescil edilen kültür varlığı bir yapı ise, binanın içi veya dışında yapılacak olan tüm müdahaleler için yetkili birimlerden izin alınması gereklidir. Bu izinler; yapıya poster, işaret, levha, sembol vb. yerleştirilmesi ve çatı onarımı için de gerekmektedir. Tescilli bir kültür varlığı, çok önemli bir gerekçe veya zorunluluk bulunmadığı ya da bu konuda bir kamu yararı görülmediği takdirde asla yerinden taşınmaz. Ayrıca tescilli yapıların tarihi bahçelerinde ve çevrelerinde de yetkililerden izin alınmadan yapılan her türlü işlem yasaktır.

Belediyenin, bağımsız topluluk ya da Kültür Bakanlığı ile işbirliği yapma gerekliliği kültür varlığının hasar görmesi, tehlike altında olması veya kullanımının değiştirilmesi durumlarında sözkonusu olmaktadır. Ayrıca yalnız kamulaştırma gereği olduğu durumlarda merkezi hükümet alt düzeyde alınan kararları değiştirebilir ya da iptal edebilir. Yetkililer tescilli yapıların onarımını mal sahibinden talep edebilirler; ayrıca yine mal sahibinden kendi olanaklarıyla yapının yıkım veya yeniden yapımını isteyebilirler. Mal sahibinin yapının korunması için gerekli görülen işlemleri yapmaması durumunda yasanın ilgili maddeleri uyarınca yapı kamulaştırılabilir ya da para cezası kesilebilir.

5.4.3 *Envanterler*

Envanterlemede koordinatör kuruluş Kültür Bakanlığı olup, bu konuda çalışan bölümler, Güzel Sanatlar ve Arşiv Bölümü ile bu bölüm içinde yer alan Tarihi Mirasın Korunması Bölümü ve Bağımsız Toplulukların kendi bünyeleri içinde bulunan çeşitli bölümleridir. Envanterleme ile ilgili giderlerin bir kısmı devlet bütçesinden, bir kısmı da bağımsız toplulukların bütçesinden karşılanmaktadır.

Envanter sisteminde karşımıza genel olarak nitelenebilecek dokümantasyon sistemi çıkmaktadır. Genel envanter denince korumanın temel aracı olarak kullanılan tek bir genel envanter vardır ve bu da Kültürel Değerli Varlıkların Genel Envanter Listesi olarak adlandırılmıştır. Bu envanter, kültürel değerli olarak tescil edilen aşağıdaki varlıkları içermektedir:

- Anıtlar; binalar veya tarihi, sanatsal, bilimsel ve sosyal değerleri büyük heykel ya da mühendislik eserleri,
- Tarihi bahçeler; insan eliyle düzenlenmiş doğal alanlar, kimi zaman binalarla bütünleşen tarihi, estetik, duyumsal ve botanik değerli bahçeler,
- Tarihi yapı grupları; bir bütün oluşturan veya süreklilik gösteren kümelenmiş ya da ayrık yapı grupları,
- Tarihi sitler; tarihi, etnolojik, paleontolojik veya antropolojik açıdan değerli, kültürel veya doğal oluşumlar, geçmişte yaşanmış olaylar, halk gelenekleri vb. nedenlerle önem kazanmış alanlar,

- Arkeolojik bölgeler; arkeolojik metotlarla çalışılması gereken yeraltı, yerüstü ya da sualtında bulunan objeler, yapılar ve alanlar,
- Bu taşınmazlara ek olarak yaşayan sanatçıların ürünleri dışında kültürel değerli tüm varlıklar İspanyol Tarihi Mirası Kültürel Değerli Varlıklar Genel Envanterine alınabilirler.

Sözkonusu varlıklar, envanter fişlerinde detaylarıyla tanımlanır, çizimler ve biyografik referanslarla desteklenir. Envanter, klasik kartlama ve indeks sisteminden oluşmaktadır. Özel envanter olarak belirlenebilecek farklı bir çalışma olmamakla birlikte 1980 – 1981 yılları arasında sadece anıtlar ve yapı grupları için bir envanter yapılmıştır. Kiliseye ait taşınır objelerle ilgili bir envanter çalışması sürdürülmektedir. Bağımsız topluluklar için il arkeoloji planları çizilmektedir. Ulusal düzeyde İspanya'nın Akdeniz kıyılarını içeren birçok arkeoloji haritası üretilmiştir. Birçok bağımsız topluluk çeşitli türlerdeki varlıklar ve çevreleri için tam envanter kayıtları tutmaktadır.

5.4.4 Finansman

Anıtların korunması ve restorasyonu için doğrudan yardım devlet bütçesinden ve bağımsız topluluklardan sağlanır. Özel mülk sahipleri tescilli kültür varlıklarının bakım ve onarımı için geri ödemek koşulu ile bir nevi kredi olarak yardım alabilirler.

Vergi muafiyeti için İspanyol Tarihi Mirası ile ilgili 16 / 1985 sayılı yasada tanımlandığı üzere yapının/varlığın Kültürel Değerli Yapılar Genel Envanterine alınmış olması şartı bulunmaktadır. Tarihi alanlar, tarihi sitler ve arkeolojik alanlar dikkate alındığında da yine genel envantere alınan varlıklar bu muafiyetten yararlanabilirler. Vergi mükellefine, kültürel değerli bir yapıyı satın alırken, onarırken ya da restore ederken gelir vergisinden %20 indirim yapılmaktadır. Bu miktar gelir vergisinin %30'unu geçemez.

İspanyol Tarihi Mirasına ait herhangi bir varlığın devlete, kamuya ait bir kuruma, vakıflara, derneklere bağışlanması durumunda da gelir vergisinden %20-30 oranında indirim yapmak mümkündür.

Özetle; kültür varlıklarına ilişkin her türlü uygulamada mal sahibi tamamı ile olmasa bile, %20-30 oranında değişen miktarlarda vergi indiriminden yararlanabilmektedir.

5.5 İngiltere

İngiltere'deki koruma politikalarının belirlenmesi ve kültürel mirasla ilgili hizmetleri yürüten merkezi örgüt Kültür, Medya ve Spor Bakanlığıdır. Bakanlığa ve İngiliz Hükümetine kültürel mirasın korunması ile ilgili konularda resmi danışmanlık yapmak üzere parlamento tarafından özel olarak Tarihi Binalar ve Anıtlar Kurulu (English Heritage) kurulmuştur. İngiltere'de English Heritage'ın dışında çeşitli sivil toplum örgütleri ile hükümet dışı kuruluşlar koruma konusunda hem bakanlığa, hem de yerel yönetimlere danışmanlık yaparlar.

Bakanlıkça tescili yapılmış alanlarda uygulamalar Bölgesel Planlama Birimlerince yürütülmektedir. Ancak Bölgesel Planlama Birimlerinin bakanlıkça yapılacak tescil çalışmalarını beklemeden geçici tescil yapma yetkisi bulunmaktadır.

İngiltere'de koruma konusunda bağımsız kuruluşlar ve bu amaçla kurulmuş vakıflar devletten daha etkin olarak çalışmaktadır.

Alanı : 130.439 km²

Nüfusu : 47.536.300

İdari bölünme : 39 bölge – kontluk, 365 mıntıka

Korunan Kültür Mirası Sayısı : 15.443 tescilli anıt, 443.000 tescilli tarihi yapı ve yapı grubu, 8.411 koruma alanı; toplam: 466.854

5.5.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar

Kültürel mirasla ilgili hizmetleri yürüten koruma politikalarını oluşturan merkezi örgüt Kültür, Medya ve Spor Bakanlığıdır. Bu örgüt görevlerini 1997 yılına kadar Ulusal Miras Devlet Bakanlığı adıyla yürütmüş, daha sonra adı değışmiştir. Bu bakanlık tarihi yapıların tespiti, anıt eserlerin listelenmesi vb. işlemleri Tarihi Binalar ve Anıtlar Kurulu aracılığı ile yapmaktadır. Bu kurul anıt eserlere ilişkin yasanın uygulattırılması sorumluluğunu taşır. Tescilli yapılara ilişkin uygulayıcı birimler ise, bölge planlama birimleridir. Koruma konusunda görev yapan ve diğere ülkelerden farklı olarak İngiltere’de göze çarpan bir diğere kurum da, Mimarlık ve Yapılanmış Çevre Kuruludur. Bu kurul ise, tarihi çevrenin kalitesinin arttırılması, kimliğinin korunması ve güçlendirilmesine yönelik hizmetlerde bulunmaktadır.

5.5.2 Koruma Sistemleri

İngiltere’de de krallık yönetimi olmasına karşın ülkede koruma ve planlama ile ilgili pekçok yasa çıkarılmıştır. Korumaya yönelik hükümler içeren bu yasalar; 1953 yılı Tarihi Binalar ve Anıt Eserler Yasası, 1971 yılı Kent Planlama Yasası, 1974 yılı Kent ve Kasabalar, Kentsel Servisler Yasası, 1979 yılı Anıt Eserler ve Arkeolojik alanlar Yasası, 1983 yılı Ulusal Miras Yasası, 1990 yılı Tescilli Binalar ve Koruma Alanları Planlama Yasasıdır (Bowyer, 1980, s.41).

Bu mevzuata uygun olarak yetki dağılımları incelendiğinde, merkezi koruma kuruluşları ve bölgesel planlama birimleri olmak üzere iki kola ayrılabilen birimler bulunmaktadır. Kültür, Medya ve Spor Bakanlığı İngiltere’deki korunması gerekli kültür varlıklarının korunma biçimlerine göre iki ayrı listeleme yapmaktadır. Bunlar önce anıtlar ve yapılar olarak ikiye ayrılırken, yapılar önemlerine göre üç ayrı sınıfa ayrılmaktadır. I, II ve III. grup sivil mimarlık örneğı yapılar kronolojik olarak sınıflandırılmaktadırlar ve bu ayırımda binaların önemi yapım yılına bağılı olarak değerlendirilmektedir. 1700 öncesi ve 1700 – 1840 dönemi, 1840 – 1914 dönemi ve 1914 – 1939 dönemi yapıları korumada önceliklidir. 30 yılı aşmış yapıların da tescil edilebilme olanağı bulunmaktadır. Özel hallerde de 10 yılı aşkın yapılar da

tescillenebilmektedir. Bir bina, hem anıt, hem de tarihi eser listesinde yer alabilir. Kiliselerde de üç sınıf olarak gruplandırma yapılmaktadır.

Merkezi koruma kuruluşu olarak görev yapan diğer kurum olan Tarihi Binalar ve Anıtlar Kurulu 1984 yılında parlamento tarafından tarihi çevrenin korunması ve kamu bilincinin artırılması ve benimsenmesi amacıyla oluşturulmuş bir kuruldur. Bu kurul, kültürel mirasın korunması ile ilgili tüm konularda İngiliz Hükümetinin resmi danışmanı sıfatını taşımaktadır. Ayrıca arkeoloji, koruma alanları ve tarihi yapılar için de ek fonlar sağlamaya yönelik çalışmalarda bulunur. Tarihi Binalar ve Anıtlar Kurulu devletin sorumluluğundaki 400 tarihi yapının bakım, onarım ve kullanımından da sorumludur. Aynı zamanda arkeolojik araştırmaların yapımı ve basımı için kaynak sağlar. Tescilli yapılar, koruma alanları ve tescilli yapılara gereken izin konularında yerel yönetimlere danışmanlık ve kamuoyunu tarihi eserler, anıtlar, yapılar ve koruma alanları konusunda aydınlatıcı bilinçlendirme çalışmaları yapmak da bu kurulun görevleri arasındadır.

Yukarıda da adı geçen Mimarlık ve Yapılanmış Çevre Kurulu, Kültür, Medya ve Spor Bakanlığınca sponsorluğu yapılan yetkili ancak bakanlık dışı bir kuruldur. İngiltere’de daha iyi bir mimarlığı desteklemekte öncü rol oynamak üzere oluşturulmuştur. Bu kuruluş aynı zamanda tarihi çevre içinde de mimari kaliteyi arttırmayı ve bilinçli koruma uygulamaları yapmayı ve yaptırmayı amaçlayan bir kuruluştur. Bu kuruluş yerel ve merkezi yetkililer ile özel girişimcileri, ulusal görüş dikkate alınarak iyi mimarlık eserlerinin üretilmesi amacıyla eğitir. Kurul, politika üreten bir birim şeklinde çalışmakta ve çevre konularında, mimar seçiminde, tasarımın iyileştirilmesinde ve inşaat süreçlerinde yardımcı olmaktadır.

Bölgesel bağlamda koruma konusunda çalışan kurumlar incelendiğinde, karşımıza Bölgesel Planlama Birimleri çıkar. Bu birimler Tescilli Yapılar ve Koruma Alanları Planlama Yasasına tabi birimlerdir ve yetkileri envanterlerin ne kadar tamamlanmış olduğuna bağlı olarak değişmektedir. Eğer bölgede tescil yapılmamış ise, bu birim plan uygulaması yapmak üzere geçici tescil yapma yetkisine sahiptir. Altı aylık bir süre için yapılan geçici tescil yine bakanlık tarafından onaylanmak durumundadır.

Bu altı aylık süre içinde değerlendirmeler yapılır ve kesin tesciller ilan edilir. Ancak bakanlık önerilen listeyi tamamen kabul etmek zorunda değildir. Tescile itiraz için özel bir mekanizma bulunmamakla birlikte, ancak mal sahibi yapının tescile değer olmadığına ilişkin somut belgeler iletirse, yapının liste dışı kalması mümkündür; bu ender bir durumdur.

Planlama aşamasında herhangi bir uygulama için sözkonusu alanda tescilli bir yapı olup olmadığı konusunda bakanlıktan bir sertifika alınır. Bakanlık bu sertifikada uygulama alanı içerisinde tescile değer yapı bulunmadığını belirterek uygulamaya izin verir. Bu belge alındıktan sonra bir daha geri dönüşü olamaz ve bakanlık aynı yerde tescile ilişkin görüş veremez.

Tescilli yapının yıkım veya değiştirilmesine yönelik izinleri Bölgesel Planlama Birimleri vermektedir. Onaylama veya geri çevirme görüşünü bakanlığın bu birime verdiği tescil listeleri doğrultusunda yapabilir. Koruma kararına itiraz bakanlığa yapılabilir. Bakanlık bu başvuruyu reddederse vatandaş tazminat isteme hakkına sahiptir. Bir alandaki yeni yapılanmada, hem tescille, hem de planlama ile ilgili izin almak zorunluluğu bulunur. Bu başvurular reddedilirse, yine bir üst kademeye gidilebilir ve karara itiraz edilebilir. Bu itiraz da reddedilirse, mal sahibinin tazminat hakkı doğar. Sit alanlarındaki tescilsiz yapıların yıkımı için de bakanlıktan izin alınma gerekliliği bulunmaktadır.

İngiltere'deki temel koruma ilkesi şudur: "yıpranmışlık, tescilden düşme veya yıkım için izin verme sebebi olamaz." Bu sonuca hak ve sorumluluklar olarak nitelendirilebilecek ve aşağıda açıklanacak olan maddeler dikkate alınarak varılmıştır.

- Tescilli anıtsal yapıların yıkılması, değiştirilmesi izin alınmadan yapılamaz, sahiplerine de özel mülkiyete müdahale yapılmış olması nedeni ile her koşulda tazminat ödenir. Ancak bu tazminat maddi olmak zorunda değildir.
- Tescilli sivil mimarlık örneği yapılarda yıkım ve değişim işleri yetkili yerel planlama servisinin ön izni veya özel hallerde de bakanlığın izni olmadan

yapılamaz. Tescilli bir yapı kötü onarım görmüş ya da kötü durumda ise, yerel planlama birimi binanın özel koruma koşullarını belirler, mal sahibine onarım notası hazırlar ve gönderir. Ev sahibi iki ay içinde bu önerileri dikkate alarak gerekli işlemleri yapmazsa bu yerel örgüt zorunlu olarak binayı satın alır.

- İzinsiz onarım ve uygulama yapılması halinde binaya el konabilir.
- Oturulmayan boş binalar, acil onarıma ihtiyacı varsa devlet tarafından onarılır.
- Bölgesel ya da yerel organların aldığı kararları bakanlığın iptal etmesi ve değiştirmesi mümkündür.

Tescilli binalara yönelik kurallara ve yaptırımlara uyulmaması durumunda 20.000 pound'a kadar para ya da altı aya kadar hapis cezası uygulanabilir. Konu ağır ceza mahkemesinde görüşülmeğe, para cezası limitsiz olarak artar ve hapis cezası da iki yıla kadar çıkarılabilir.

5.5.3 Envanterler

Envanterleme sisteminde görev yapan iki kuruluştan İngiltere Tarihi Anıtlar Komisyonu ulusal envanterlemeden, Tarihi Binalar ve Anıtlar Komisyonu ise tescilli sivil mimarlık örneği yapılar ve anıt eserlerin envanterlenmesinden sorumludurlar.

Kültür varlıkları, Tarihi Binalar ve Anıtlar Komisyonunun kendi uzmanları ya da sözleşmeli mimarlarınca değerlendirilir. Tescilli olan tarihi binalar ve anıt eserlerin detaylı bilgileri ile birlikte bu yapılara ilişkin tüm belgeler yerel yönetimlere verilir. Bu tesciller doğrultusunda yerel yönetimler, planlama ve uygulama ile ilgili kendi yetkilerini kullanırlar.

Bir nevi özel envanter kapsamına girebilecek olan bir çalışma tarihi yapıların ve sitlerin bilimsel envanterlemesidir. Bu araştırmalar geleneksel mimari, kırsal mimari, endüstriyel yapılar gibi konuları içermektedir. Tarihi park ve bahçeler de, yine özel envanter adı altında dokümantasyona tabi tutulmaktadır.

İngiltere’de mülkiyet konusunda bazı farklılıklar bulunmaktadır. İngiltere’deki koruma sisteminde mülkiyet dikkate alınmadığı için yapıların kime ait olduğu konusunda çok detaylı kayıtlar bulunmamaktadır. Devlet beş kraliyet sarayının sahibi olup, saraylar Tarihi Kraliyet Sarayları Birliği tarafından yönetilmektedir. English Heritage ayrıca ülkedeki 400 anıtı yönetmekten sorumludur.

5.5.4 Finansman

Devlet hem tarihi anıtların onarımına katkıda bulunup, hem de yerel yönetimlere koruma – onarım için kaynak aktarmaktadır. Tarihi Binalar ve Anıtlar Komisyonu, kiliseler, katedraller ve koruma alanlarının korunmasında maddi olarak büyük katkı koymaktadır.

İngiltere’de özel girişimciler bazı koruma alanlarının yenileştirilmesine ve iyileştirilmesine yardımcı olmaktadır. Tarihi Binalar ve Anıtlar Komisyonu, özel sponsorluk anlaşmaları ile bölgesel koruma eylemlerine, kültürel miras eğitim çalışmalarına ve bilgilendirmeye yönelik hizmetlere izin verip, gerekli ekonomik desteği de sağlamaktadır.

Mimari Miras Fonu hayır kurumu statüsünü alarak bir yandan binaların onarımına katkı sağlamak amacıyla eski yapıları satın alıp restorasyonunu gerçekleştirirken, diğer yandan da koruma çalışmaları yapan vakıflara kısa vadeli düşük faizli krediler vermektedir. Bu durum, İngiltere’de vakıf sayısının artmasına ve dolayısıyla korumaya yönelik hizmetlerin geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Aynı zamanda National Trust, Society for the Protection of Ancient Buildings gibi bağımsız kuruluşlar da kültür varlıklarının korunmasında önemli rol oynamaktadırlar.

İngiltere’de Tarihi Binalar ve Anıtlar Komisyonu doğrudan bakanlıkça finanse edilir ve bu komisyon bütçesinden I. ve II. grup yapıların ve çok özel nitelikli tarihi bahçeler, anıtsal yapılar, katedraller vb. yapıların onarımına katkıda bulunur. Tescilli yapıların restorasyonunda değişikliğin yerel planlama yetkilisinden onaylı olması ve ruhsatının olması, yapının kullanımının konut olması ya da konuta dönüştürülmesi

veya yardım vb. amaçlarla kullanılıyor olması gibi hallerde katma değer vergisi alınmaz. Ayrıca tescilli yapılarda intikal vergisi de alınmamaktadır.

5.6 Fransa

Kültürel mirasın korunmasına yönelik politikaların oluşturulması ile uygulamaların yapılması ve denetlenmesi Kültür Bakanlığının merkez ve yerel örgütleri aracılığı ile yapılmaktadır.

Doğal varlıkların korunması ile kent planlama ve uygulamasına yönelik işlemler, Çevre Bakanlığının sorumluluğundadır. Ancak en alt seviyedeki örgütlenme içinde Çevre Bakanlığına bağlı çevre müdürlükleri ile Kültür Bakanlığına bağlı mimarlık müdürlükleri uygulamaları birlikte yürütürler.

Merkezi birimler politikalar üretirken yerel örgütler uygulamaları belediyelerle ortaklaşa denetlemektedirler. Fransa'da planlamanın yerel yönetimlerin, korumanın ise devletin sorumluluğunda olduğu ortak bir çalışma sistemi gözlenmektedir.

Ulusal düzeyden yerel düzeye kadar konuların niteliğine bağlı olarak farklı koruma kurulları oluşturulmuştur. Bu kurullar daha çok merkezi veya yerel bürolara bilimsel danışmanlık görevi yapmaktadırlar.

İlgili birimler kültür varlıklarını tescil ederken yalnızca olağanüstü güzellik ve nitelikteki yapı ve alanları değil, bunları bütünleyen yapı ve alanları da tescil edebilirler. Tescil kararları kent planlamasında en önemli veri olarak alındığından koruma alanı sınırları içerisinde yapılan koruma planları kent imar planlarının üzerinde kabul edilmektedir.

Alanı : 549.000 km²

Nüfusu : 56.600.000

İdari bölünme : 22 alt bölge (departman), 4 ana bölüm

Korunan Kültür Mirası Sayısı : 13.110 tescilli anıt, 24.357 envanterlenmiş anıt, 2.660 tescilli sitler, 5.092 envanterlenmiş sitler, 88 koruma alanı, 144 mimari-

kentsel-peyzaj koruma alanı, 41 eski yasalara göre tescillenmiş koruma bölgeleri, 128.574 tescilli taşınır varlık, 90.000 envanterlenmiş taşınır varlık; toplam: 264.066

5.6.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar

Fransa’da 1995 yılında çıkan 95 / 770 sayılı “Kültür Bakanının Yetkileri Hakkında Kanun” , Kültür Bakanlığının kültürel miras konusundaki görevlerini belirlemektedir. Bu kanuna göre; mimari ve kentsel miras ile tarihi anıtların ve çevrelerinin iyileştirilmesine yönelik politikaların belirlenmesi; koruma alanları, kentsel, mimari ve peyzaj mirası koruma alanlarına yönelik kuralların uygulanması; sitlerin korunması, muhafazası ve iyileştirilmesine yönelik politikaların belirlenmesi; tarihi anıtlar, arkeolojik sitler, kentsel yapı grupları ile ilgili koruma politikalarının belirlenmesi ve uygulanması görevleri Kültür Bakanlığının yetki sınırları içindedir.

Yukarıda sayılan bu görev ve politikalar, bakanlığın Miras Müdürlüğü ve Mimarlık Müdürlüğü tarafından, yerel ve merkezi örgütlerle koordinasyon içinde uygulanmaktadır. Fransa’da dört adet olan bölümlerde ise uygulamalar, tek birimin görevidir ve bu birim Mimarlık ve Miras Servisi olarak adlandırılmaktadır.

Bir diğer kanun olan 95 / 1217 sayılı kanunla ise Kültür Bakanlığı, mimari kalitenin artırılması ve geliştirilmesine yönelik uluslararası ve ulusal düzeyde gerekli olan önlemler alınmasından ve mimari araştırmalar, eğitim, mimar ve mühendislerin uyması gereken kuralların geliştirilmesinden de sorumlu tutulmuştur.

Kültürel mirastan sorumlu olan diğer bir kurum olan Çevre Bakanlığının görev ve yetkileri yine 95 / 777 sayılı kanunla belirlenmiş olup, bu bakanlık genel anlamda çevre kalitesinin korunmasından sorumlu olmaktadır. Peyzaj ve sitlerin korunma önlemleri ile birlikte kıyı alanları ve dağların korunmasının sağlanması, kent planlama, bayındırlık, ulaşım ve temel altyapının yapılması ve uygulanmasına yönelik politikaların saptanması da Çevre Bakanlığının görevleri arasındadır. Çevre Bakanlığının koruma politikalarının uygulanmasında, Bölgesel Çevre Müdürlükleri ile Kültür Bakanlığının Mimarlık ve Miras Müdürlükleri yardımcı olmaktadır.

Korumacılık konusunda görev yapan bir başka kurum da, Altyapı-Konut, Ulaşım ve Turizm Bakanlığıdır. Bu bakanlığın görev ve yetkileri ise, 95 / 1213 sayılı yasa ile tanımlanmıştır. Bu yasaya göre; arazi kullanımı, kent planlama, inşaat ve konuta ilişkin hükümet politikalarını formüle etmek ve uygulamak bakanlığın başlıca görevleridir. Bakanlığın sitlerin korunmasına ilişkin politikalarının uygulanmasında kendi merkez birimlerinin yanı sıra Kültür Bakanlığı ve Çevre Bakanlığının yerel birimleri de yardımcı olmaktadır (Blomfield, 1993, s.33).

Tarihi anıtların korunması da, Kültür Bakanlığının görevidir. Bu konuda yapılan uygulamalar merkezi yönetimde Miras Müdürlüğü ve Tarihi Anıtlar Şube Müdürlüğü tarafından; bölgelerde ise Bölge Kültür İşleri Müdürlükleri ile Bölge Tarihi Anıtları Koruma Uzmanları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Arkeolojik mirasın korunması da, yine Kültür Bakanlığının görevidir. Uygulamalar bölgelerde Bölge Kültür İşleri Müdürlükleri ve özellikle Bölge Arkeoloji Servislerince yürütülmektedir. Ulusal Arkeolojik Kazılar Kurumu adı altında görev yapan kurum ise bölge başkanlıkları aracılığıyla arkeolojik işlemlerin yürütülmesinde yönetim ve organizasyonu sağlar, fonların dağıtımını ve kazıların yönetiminde gerekli kriterleri belirler. Merkezde Kültür Bakanlığı Miras Müdürlüğüne bağlı Arkeoloji Şube Müdürlüğü arkeolojik mirastan sorumlu diğer bir birimdir. Su altındaki arkeolojik araştırmalar ise, yine Kültür Bakanlığına bağlı Sualtı Arkeoloji Araştırma Bölümünün sorumluluğundadır.

Tarihi anıtların korunmasının Kültür Bakanlığının görevi olduğu gibi, bu anıtların çevrelerinin korunması da bu bakanlığın görevidir. Bu konudaki uygulamaları departman olarak adlandırılan ana bölümlerde Departman Mimari Miras Servislerinde görevli yetkili mimarlar, merkezde de Mimarlık Müdürlüğüne bağlı Koruma Alanları ile Mimari ve Kentsel Kalite Şube Müdürlüğü ve Miras Müdürlüğüne bağlı Tarihi Anıtlar Şube Müdürlüğü birlikte yürütmektedirler.

Doğal sitlerin korunmasında sorumluluk Çevre Bakanlığındadır. Bu konuda gerekli uygulamaları yapan birimler alt bölgelerde, Departman Mimari Miras Servislerinde görevli yetkili mimarlar, bölgelerde de Bölge Çevre Müdürlükleridir.

Koruma alanları yani sitlerin korunması ile ilgili politikalar Kültür Bakanlığınca belirlenir. Bu politikaların yürütülmesi alt bölgelerde Departman Mimari Miras Servislerinde görevli yetkili mimarlarla, merkezde Mimarlık Müdürlüğüne bağlı Koruma Alanları, Mimari ve Kentsel Kalite Şube Müdürlüğüne gerçekleştirilmektedir. Yukarıda adı geçen birimler ve ayrıca Bölge Kültür İşleri Müdürlükleri aynı zamanda mimari, kentsel ve peyzaj mirası koruma alanlarına yönelik politikaları da belirlemektedirler. Farklı olarak bölge planlaması ve kırsal gelişme politikalarının oluşturulmasıyla Bölge Planlaması, Kentleşme ve Entegrasyon Bakanlığı ilgilenmektedir.

5.6.2 Koruma Sistemleri

Fransa'daki koruma mevzuatında aşağıdaki yasalar yürürlükte bulunmaktadır:

- 1913 tarihli Tarihi Anıtlar Yasası
- Tarihi anıtları çevreleyen alanı da içeren 1913 tarihli yasaı değiştiren 1943 yasaı
- 1930 tarihli Sanatsal, Tarihsel, Bilimsel, Efsanevi veya Görsel Önemi Olan Doğal Anıtların Korunması Yasası
- 1962 yılı Koruma Alanları Yasası (Malraux Yasası) – Bu yasa 1983 yasaı ile değiştirilerek yetkilerin merkezden yerele kaydırılması ile mimari kentsel ve peyzaj mirası koruma bölgelerinin oluşturulması sağlanmıştır.-
- 1993 tarihli Peyzajların Korunma ve Geliştirilmesi Yasası
- Reklam Yasası : Koruma alanları, kültür varlıkları vb. yerlerde reklamlar, işaretler, levhalar vb. reklam araçlarının geliştirilmesini sağlamıştır.

Genel İmar Kanunu bazı özel hallerde planı olmayan bölgelerde kentin korunması amacıyla yapılanmalara kısıtlamalar getirebilir. Afet bölgeleri, çevresel ve arkeolojik

tehlikeler, kentsel, doğal ve peyzaj alanlarında plan olsun ya da olmasın, gerekli görülürse yeni inşaat ruhsatı vermeme yetkisi, yine imar kanunu ile sağlanmaktadır. Bu tür kent planlama dokümanları (master plan, arazi kullanım planları, imar planları vb.) tarım alanlarının, orman alanlarının, kentsel, doğal ve peyzaj alanlarının korunmasını sağlayacak, doğal afetlere ve diğer tehlikelere karşı koruma hükümlerini içermek zorundadır. İmar planları kentlerin belli bölgelerini, anıtlarını, sokaklarını, sitlerini ve diğer estetik, tarihi, ekolojik veya peyzaj değerli alanlarını koruyacak bölgeleme yapabilmekte, bu alanları korumak ve çevreyle entegre etmek üzere çok özel koşullar getirebilme özellikleri bulunmaktadır. İmar planı doğrultusunda bir inşaat ruhsatı verilirken, yıkım kararları veya inşaat yasağı da getirilebilir.

1993 tarihli Peyzajların Koruma ve Geliştirilme Yasası, olağanüstü özelliklerdeki peyzaj alanlarının planlarda korunmasına yönelik hükümleri içermektedir. Özel kent planlama ve geliştirme mevzuatı da imar kanununa dahil edilmiştir. Bu mevzuat içinde 1985 tarihli Dağların Korunması ve Geliştirilmesi yasası ile 1986 tarihli Kıyıların Korunması, Geliştirilmesi ve Güçlendirilmesi Yasası bulunmaktadır. Tüm bu yasalarda kent planları yapımı ve inşaat izinleri verilmesi sırasında, korunacak peyzaj alanları ve siteleri tanımlayacak kesin hükümler getirilmektedir.

Arkeolojik miras konusunda ise, bu mirasın korunması ile ilgili 1913 yılından 1994 yılına kadar çıkmış birçok yasal düzenleme vardır. Bu düzenlemeler kent planlama sistemi içine de entegre edilmiş olup, hem kültürel miras, hem de doğal ve arkeolojik miras ile ilgili yasalarda ele alınmaktadır.

Fransa'daki yetki dağılımlarında, kent planlama 1983 yılında merkezi yönetimden yerel yönetimlere kaydırılmasına dair çalışmalar yapılmışsa da, korumada bu yönde bir değişiklik yapılmayarak yetkiler yine merkezde bırakılmıştır. Devlet, planlama konusundaki yetkilerini genellikle kırsal alan içeren, planı olmayan bölgelerde kullanmaktadır. Tarihi anıtların, insan yapımı veya doğal sitlerin korunması, koruma alanlarının belirlenmesi ve koruma planlarının yapımı da devletin sorumluluğundadır. Miras koruma alanlarının belirlenmesi, ilgili bölümlerin görüşü

alınarak devlet tarafından yapılmaktadır. Bu alanlarda yapılacak herhangi bir çalışma için bölümler devletten onay almak zorundadırlar.

Kent planlamanın yerel yönetime, korumanın devlet sorumluluğuna verildiği sistemde yerel yönetimler ve devlet sıkı bir işbirliği içerisinde çalışırlar. Bu, iyi kurgulanmış, yasal ve yönetsel düzenlemeleri ve koordinasyonu gerektiren bir sistemdir. Bu sistem herhangi bir uygulama izni için kent planlama yasasının dışında, sağlık ve güvenlik, mirasın korunması gibi yasaları dikkate almayı gerektirmektedir. Böyle bir durumda tüm yetkili kurumlara danışılması zorunludur. Bir Belediye Başkanı, Kültür Bakanlığı veya Çevre Bakanlığının görüşünü almadan tarihi anıtların çevresi, koruma bölgeleri, sit alanları ya da diğer koruma alanlarında uygulamaya dönük herhangi bir izin veremez.

Tarihi anıtların korunmasında iki ayrı koruma tescili yapılmaktadır. Tarihi Anıtlar Kurulunca tarihi ve sanatsal açıdan korunması önerilen, Kültür Bakanlığının kararı ile tescil edilen yapılar bir grup; tarihi ve sanatsal değeri olmadığı halde tarihi yapıları bütünleyen yapılar olmaları nedeniyle Tarihi, Arkeolojik ve Etnolojik Miras Bölge Kurulunun önerisi ve bölge valisinin kararı ile tescil edilen yapılar da diğer bir grup olarak koruma altına alınmaktadır (bütünleyici envanter). Tarihi, Arkeolojik ve Etnolojik Miras Bölge Kuruluna iletilen bütünleyici envantere tescil önerisi, bölge valisinin görüşüne sunulur. Görüş doğrultusunda ya bütünleyici envantere dahil edilir ya da Kültür Bakanlığına bir üst tescil için öneri verilir. Bölge Valisi bütünleyici envanterlere alınmak üzere kendisine iletilen öneriyi aynı yöntemle Kültür Bakanlığına tescil için önerebilir. Merkezi yönetimde, Tarihi Anıtlar Kurulu yapının tescilini kabul edebilir, ya da mevcut koruma önlemlerini yeterli bularak bütünleyici envanterde kalmasını isteyebilir. Eğer tescil önerilirse, mal sahibinin yazılı izni istenir. Mal sahibi tescile karşı çıkarsa bakanın kararı Tarihi Anıtlar Kurulunun görüşüne dayanır. Sahibinin izni olmadan tescil yapıldığında, Devlet Konseyinden kararname ile tescil kararı çıkarılır. Herhangi bir varlık yıkım ya da benzeri tehlikeler altındaysa bakanlık, bölge valisinden hükümetin tescil düşüncesini mal sahibine iletmesini isteyebilir.

1913 tarihli Tarihi Anıtlar Yasası gereğince tescil işleminin bazı yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yasaya göre tescil edilen varlık bakanlığın izni olmadan yıkılamaz, değiştirilemez, tamir edilemez veya satılamaz. Bakanlık her türlü el değişiminden, bağış ve satış gibi, haberdar edilmelidir. Bu tescilli yapılara yasa gereği el konulamaz. Yapıların bütünlüğünü tehdit eden uygulamalara hiçbir şekilde izin verilemez. Ayrıca bu yapılar bakanlığın ön izni olmadan kamulaştırılamaz.

Başka bir koruma sistemi olan bütünleyici envanter olarak adlandırılan sistemde kayıtlı yapılarda bakanlığın izni alınmadan herhangi bir yıkım yapılamaz. Bakanlığın, tescil işlemini başlatabileceği göz önünde bulundurularak yapı üzerinde en az dört ay önceden değişiklik, restorasyon, onarım vs. işlemlerden haberdar edilmesi gereklidir. Bu envantere kayıtlı varlıkların satış, bağış gibi transferlerinden bakanlığın haberdar edilmesi gerekmektedir.

Tarihi anıtların çevresinin korunmasında işleyen mevzuatta 1943 yasası, bir bina tescil edildikten veya bütünleyici envantere alındıktan sonra, yapılanmış veya yapılanmamış olsun yapının beşyüz metre çapı veya görüş alanı içinde kesin müdahale yasağını getirir. Bu alana “kısıtlı alan” denmektedir. Bu alan içerisinde anıtın görünüşünü değiştirebilecek ve etkileyebilecek her türlü proje için resmi mimarın onayının alınması zorunludur. Tarihi anıtlardan sorumlu bakanlık gerekli gördüğünde Tarihi Anıtlar Kurulunun görüşünü aldıktan sonra bu bölge için kararlar üretebilir. Eğer korunan bina mimari, kentsel ve peyzaj mirası koruma bölgesi içerisindeyse, kısıtlı alan koruma kararları ortadan kaldırılabilir. Planlar ancak yetkili mimarlar tarafından onaylandıktan sonra yıkım ve inşaat ruhsatları verilebilir.

Her mimari, kentsel ve peyzaj koruma bölgesi bir ya da daha fazla bölgenin seçkin mimari, kentsel ve peyzaj özelliklerini de içine alacak şekilde belirlenir. Bu bölgeler özel ve kapsamlı bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkar.

Kamuoyu yoklaması yapıp bölge kurulunun görüşü alındıktan sonra söz konusu alan Mimari, Kentsel ve Peyzaj Koruma Bölgesi olarak bölge valisinin kararı ile tescil edilir ve bu tescil için ilgili birimin ve yetkili mimarın onayı gerekmektedir.

Mimari, Kentsel ve Peyzaj Koruma Bölgeleri tanımlı bir alanı içermektedir, ve öncelikle tarihi anıtların çevrelerindeki düzenlemeleri kontrol etmeyi hedeflemektedir. Bu bölge içerisindeki herhangi bir yapının dış görünüşünün değiştirilmesi gibi bir uygulama yetkili mimarın izni alınmadan yapılamaz.

Mimari, Kentsel ve Peyzaj Koruma Bölgeleri, bütünleyici envantere alınan bölgelerde kentsel sitin yerini almaktadır. Bu alanlarda uygulanan kurallar aynen bir koruma planında olduğu gibi kapsamlı ve detaylıdır. Yetkili mimar ile belediye başkanı arasında yetkiler açısından bir anlaşmazlık çıkması halinde konu görüş alınmak üzere Bölge Kuruluna getirilir. Daha sonra konu karar için Bölge Valisine iletilir. Bütün projeler kurallara uygun yapılmak zorundadır.

Doğal anıtlar ve sanatsal, tarihi, bilimsel, efsanevi ve görsel değerli sitler açısından mevzuat, tarihi anıtların korunması ile ilgili mevzuat ile hemen hemen aynıdır. Tescil edilen ya da bütünleyici envantere yer alan varlıklar olarak yine iki şekilde bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu konuda tescil önerisi, mal sahibi ya da herhangi bir özel ve tüzel kişiden gelebilir.

Bölge çevre müdürünün kontrolü altındaki arazi kontrolörü tarafından hazırlanan öneri tescil dosyası, resmi bir sıra içerisinde validen başlayarak idari incelemeye tabi tutulmaktadır. Vali dosyayı, onbeş ila otuz gün içinde inceledikten sonra bir kez görüş almak için departman sitler komisyonuna iletir. Çeşitli görüş ve yorumlar alındıktan sonra dosya, konusuna göre Çevre veya Kültür Bakanlığına gönderilir. İlgili bakanlık Sitler Yüksek Kuruluna da danıştıktan sonra gerekli görür ise, tescil kararını yayınlamakla yükümlüdür. Mal sahibi tescil kararına itiraz ederse veya bütün mal sahiplerinin görüşü alınmaz ise, tescil devlet konseyinin alacağı kararname ile yasallaşır. Alan tehlike altındaysa, yetkili bakanlık önlem tescili kararı alabilir. Bu aciliyet nedeni ile alınan bir karar olup, mülk sahibi hemen haberdar edilir. Bu tescil bir yıl süre ile yürürlükte kalır.

Bir varlığın bütünleyici envantere alınabilmesi için mal sahibi ya da özel veya tüzel kişi departman sitler komisyonuna başvurabilir. Bütünleyici envantere ekleme

önerisi, vali tarafından görüşleri alınmak üzere ilgili belediye başkanına iletilir. Bu başvuruya üç ay içinde bir yanıt verilmemesi halinde yanıt olumlu sayılır. Çevre bölge müdürü öneriyi sitler bölge komisyonuna götürür ve gerekli görülen diğer görüşleri de aldıktan sonra yetkili bakanlığa ulaştırır. Bakanın eline ulaşan bilgiler doğrultusunda hemen sitin bütünüleyici envantere alınmasına yönelik karar hükmü yürürlüğe sokulur. Bu konuda mal sahibinin izni gerekli değildir.

1930 yılı Doğal anıtlar ve sanatsal, tarihi, bilimsel, efsanevi ve görsel değerli sitlerin korunması kanununa göre tescilin getirdiği hak ve sorumluluklara bakıldığında genel olarak üç maddeye indirgenebilir. Bunlar; sitler bölge komisyonu ve sitler yüksek kuruluna danışılarak yetkili bakan tarafından tescil kararı alınan doğal anıt veya sitte herhangi bir değişiklik yapılamaz. Tescil kararı arazi kullanım planına ve ipotekler dosyasına işlenir. Emlakçılar tescilli statüdeki herhangi bir varlığı satın alan kişiyi bu durumdan haberdar etmek ve onbeş gün içinde de satış işleminden ilgili bakanlığı bilgilendirmek zorundadırlar.

Fransa'da farklı bir sistem olarak göze çarpan bütünüleyici envanter işlemlerinde geçerli olan yükümlülükler kısaca şöyle açıklanabilir: Yetkili mimarın, binaların normal bakımı ve kırsal alanların rutin işleri dışındaki diğer uygulamalarda en az dört ay önceden bilgilendirilmesi gereklidir. Yıkım ve inşaat projeleri, gerekli izni almak üzere yetkili mimara iletilmektedir, böylelikle alanın gösterdiği gelişim izlenebilir. Yıkım başvurularında da, yetkili mimarın görüşü resmi onay yerine geçmektedir.

Yetkili bakanlık uygulama projesine, alanın bütünlüğünü bozduğu gerekçesiyle karşı çıkabilir. Bu durumda, bu alanda tescil süreci başlatılır. Bütünüleyici envantere alınan site ilişkin karar, arazi kullanım ve sit planlarına işlenir.

Koruma alanları, ilgili belediye meclisi veya meclislerinin görüşleri ve Ulusal Koruma Alanları Kuruluna danışıldıktan sonra altyapı, konut, ulaşım ve turizm bakanlığının kararı ile belirlenir. Koruma alanlarının belirlenmesinden sonra, yapılaşmış olsun ya da olmasın, o mal üzerinde ve belli bir mesafe içinde yapılacak

tüm uygulamalarda yetkili mimarın onayı gerekmektedir. Bir koruma alanı kararının ilanı, koruma ve geliştirme planının yapılması için bir başlangıçtır. Bakanın onayı ve valinin görüşü ile ilgili belediye başkanınca atanan mimar tarafından yapılan bu plan koruma alanı sınırları içinde kent imar planlarının üzerine çıkar. Koruma ve geliştirme planı, tüm mimari ve kentsel mirasın korunması ve geliştirilmesine yönelik kuralları ortaya koyar, sınır içindeki tüm parseller içerisinde yapılacak koruma-yıkma-yeniden yapma-bahçe ve parkların korunması gibi kavramlar Koruma Geliştirme Planı ve İmar kanunu çerçevesinde birer kent planlama dokümanıdır.

Öneri koruma planı önce yerel komisyonda, sonra belediye meclisinde incelenip, ilk yorum için Ulusal Koruma Alanları Kuruluna gönderilir. Bu noktada plan kamuya mal edilir ve alt yapı bakanlığınca yasal olarak uygulanabilir. Bölge valisince plan kamunun görüşüne açılır ve hemen sonra ikinci kez Ulusal Koruma Alanları Kuruluna gönderilir.

Plan devlet konseyi görüş verdikten sonra kararname ile kabul edilir. Bir koruma planının revizyonu yine Ulusal Koruma Alanları Kurulundan geçtikten sonra Devlet Konseyi tarafından onaylanır ve kararname ile kesinleşir. Bu ayrıntılı ve formal işlem, koruma alanının ayrıntılı çalışılması ile sonuçlanır ve yerel örgütlerin geniş katkılarına gerektirir. Bu plan bir kez onandıktan sonra herhangi bir kent planlama dokümanından çok daha ağırlıklıdır; çünkü kent planları kolaylıkla değiştirilip revize edilebilir. Bu işlem koruma alanlarında kalıcı ve dengeli kararlar alınabilmesi için gereklidir.

Koruma alanlarının tescili yalnızca prestijli yapıların tescilini içeren mimari mirastan farklı olarak kent bütününe ve kentin eski bölgelerine bir artı değer katar. Koruma alanlarına ilişkin 1962 yılı yasası, kararname ile ilan edilen koruma alanında, bir alanın içi veya dışında yapılacak tüm işlemlerde yetkili mimarı görevli kılmaktadır. Uygulama, yetkili mimarın izni alındıktan sonra, valinin de uygun görüşü alınarak yapılır. Yıkım veya inşaat izinlerine, eğer yetkili mimarlar tarafından olumlu görüş verilemezse, belediye başkanı tarafından da verilmez. Herhangi bir yerde kent planı henüz tamamlanmamış ise, bazı konularda yerel yetkiler iki yıla

kadar durdurulabilir. Koruma ve geliştirme planı onandıktan sonra plan koşulları uygulanır. Bütün uygulama izinlerinde aynı zamanda yetkili mimarın imzasının da alınma zorunluluğu vardır.

Özetle sitlerin korunması için mutlaka yetkili mimarın izni veya görüşü gerekli olduğu gibi yerel yönetimlerce verilen inşaat ve yıkım ruhsatlarında da bu onay zorunludur.

Uygulamaya yönelik çalışmalarda tarihi tescilli yapılar ve bütünleyici envantere yer alan yapılara ilişkin süreçler farklı gelişmektedir. 1913 yasasına göre tescilli tarihi anıtlar ve bütünleyici envantere yer alan yapılarla ilgili işlemler özel izne tabidirler. Envantere alınmamış, tescil edilmemiş anıtlar dışında kalan alanlarda ise, koşullu olarak kent planlama kurallarına göre izin verilir.

Tescilli yapılarda tarihi anıtlar yasasına göre izin talebi Kültür İşleri Bölge Müdürlüğüne iletilir. Bölge Müdürü ve Bakanlık, Tarihi Anıtlar Kurulu ve Miras Müdürlüğüne danıştıktan sonra uygulamaya ilişkin izni verir. Kent planlama kurallarına göre, bu işlem inşaat ruhsatından muaftır, ama belediye meclisine rapor edilmesi gereklidir. Belediye Başkanının iki ay içerisinde, projeye karşı ise karşı olduğunu bildirmesi gerekir.

Bütünleyici envanter listesinde yer alan yapılarda, tarihi anıtlar yasasına göre bu yapılarla ilgili uygulamaya dönük herhangi bir işlem başlamadan dört ay önce projeye ilişkin bir raporun Kültür İşleri Bölge Müdürlüğüne gönderilmesi gerekir. Bu dört ay içerisinde varlıkta herhangi bir işlem yapılamaz. Kültür işleri bölge müdürünün görüşünü üç ay içinde bildirmesi gerekmektedir. İmar planı kurallarına göre bütünleyici envantere yer alan varlıklarla ilgili işlemler her zamanki gibi rutin inşaat-bina ruhsat işlemlerini gerektirir. Bu işlem Kültür Bakanlığına bağlı Bölge Kültür İşleri Müdürünün onayını izleyen ilgili Belediye Başkanınca üç ay içinde verilmesi gereken bir izindir. Bütünleyici envantere yer alan bir yapının tamamı veya bir kısmının yıkımı için yıkım ruhsatı alınması zorunludur. Bu izin Kültür

Bakanlığının en geç üç ay içinde vereceği uygun görüş sonrası ilgili belediye başkanından alınmaktadır.

Uygulamaya yönelik restorasyon işlerinin denetiminde eğer müteahhit Tarihi Anıtlar Baş Mimarının kendisi değilse, Tarihi Anıtlar Baş Mimarının önerisi ile kültür işleri bölge müdürlüğünün kontrollüğünde yürütülür. Her koşulda baş mimarın önerilerini incelemek, restorasyon seçeneklerini belirlemekle görevli olan miras müdürlüğü, aynı zamanda restorasyon işlemlerinin işleyişini ve gelişimini de izler. Bakım işleri ve bütüncü envantere yer alan yapılardaki işler de, yetkili mimarın denetimi altında yapılır.

Fransa'daki arkeolojik alanlara bakıldığında diğer yerüstündeki kültür varlıklarının aksine yer altında olması, izlenememesi ve birçoğunun tespitlerinin yapılmamış olması nedeniyle tam bir envanteri bulunmamaktadır. Bu nedenle koruma konusuna yaklaşım, bilinenlerin yeniden incelenip, bilinmeyenlerin de sistematik yeni araştırma teknikleri ile tespit edilmesidir. 1995 yılı itibariyle Kültür Bakanlığına bağlı Arkeoloji Şube Müdürlüğü tarafından 200.000 den fazla tespit edilmiş arkeolojik sit bulunmaktadır.

Bilinen alanların koruma koşulları da tarihi anıtların korunma koşulları ile aynıdır. Toprak altında bulunan ya da henüz bilinmeyen arkeolojik buluntuların korunması ve araştırılabilmesi için yasalarda önlemler yer almaktadır. Mal sahibi arazisinde bulunan kalıntıların korunması için önlem almak zorundadır. Kültür Bakanlığı gerekli görürse bu tür alanlarda altı ay süreyle çalışma yapabilir. Bu alanların mutlak tescilini veya tescilin tüm koşullarının yerine getirilmesini isteyebilir. Ayrıca kazıda çıkan buluntuların hasar verilmeden saklanması, denetimi ve envanterlemesine ilişkin hükümler getirilmiştir.

Hiç kimse kendi arazisinde ya da başka bir arazide izinsiz kazı yapamaz. Bu yetki 1991 yılında merkezden yerel yönetime geçirilmiştir. Ancak vali kendi isteğiyle kurtarma kazıları ve sistemli inceleme gibi konularda izin yetkisini bölge arkeoloji uzmanına devredebilir. Bu izinler kazıların nasıl yapılacağı kurallarını

tanımlamaktadır. Kazılar Kültür Bakanlığının bir uzmanı eşliğinde yapılabilir. Her buluntu korunur ve hemen yetkili uzmana rapor edilir. Rastlantısal olarak bulunan varlıklar için Kültür Bakanlığı tarafından geçici koruma önlemleri alınır ve geçici listeye alınır. Buluntular devlet adına satın alınır ve kamu koleksiyonuna eklenir.

Bakanlık, Ulusal Arkeolojik Araştırma Kurulunun kararı ile kazıları yürütür. Kazılarda yasal koşulların yerine getirilmemesi veya gerekli önlemlerin eksik alınması durumunda bakanlık yetkilisini geri çekerek izni iptal eder. 1983 yasası arkeolojik alanların miras koruma alanları kapsamına alınmasını sağlamıştır.

1986 yılında çıkan 86 – 192 sayılı kararname, Bölge Arkeoloji konservatörlerini arazilerin tevhid ve ifrazı, yıkım veya inşaat izinleri, tesis, alt yapı kurulması çalışmalarını denetleme, projelerin yapılacağı yer ve özelliklerini inceleyerek arkeolojik alanları ve sitleri korumayı hükmeden unsurlarla ilgili görüş vermeye yetkili duruma getirmiştir. Bu kararnameden sonra ekolojik ve estetik değerli oldukları için korunan doğal alanların kapsamı genişletilerek içeriğine tarihi değerler, arkeolojik alanlar eklenmiştir. Aynı şekilde herhangi bir arkeolojik alanda tehlike yaratabilecek ya da etkilenebilecek tesislerin reddedilmesi ve bazı özel koşullarla yapımına izin verilmesi kuralları da getirilmiştir. 1993 yılında, 1976 yılı Doğal Koruma Yasasında yer alan çevresel etki çalışmalarında kültürel mirasın korunmasına dolaylı ya da dolaysız etkisi olabilecek eylemlerin geçici ve kalıcı analizleri de istenmektedir.

Arkeolojik araştırma kapsamında, arkeolojik arazi çalışmaları (kazılar, acil kurtarma kazıları, incelemeler vs.) zorunlu acil bölge planları yapıldıktan sonra gerçekleştirilebilir veya sadece araştırma amacıyla yapılabilir. Durum ne olursa olsun, bilimsel inceleme yapmak mutlaka gereklidir. Bu inceleme deneyimli uzmanlardan oluşan ve Kültür Bakanlığına durumu rapor eden bir danışmanlık organınca yürütülür. Ulusal Arkeolojik Araştırma Kurumu olarak adlandırılan bu kurum; arkeolojik araştırma, arkeolojinin amaçları, sorunları ve yöntemlerini de tartışmaktadır. Kurum yapılan çalışmalar hakkında bakana rapor ve öneriler sunmaktadır. Fransa'da arkeoloji ile ilgili bölgelerarası danışmanlık organları 1994

yılında 94 – 423 sayılı kararname ile kurulmuşlardır. Bu organlara bölgelerarası komisyonun içinde yer aldığı bölgenin valisi başkanlık etmektedir.

Kırsal miras kapsamında; kırsal mirasa ilişkin özel bir düzenleme bulunmaktadır. Ancak tarihi anıtlar ve sitlere ilişkin koruma önlemleri bu alanlar için de geçerli olmaktadır.

Fransa’da koruma sistemi her ne kadar oturmuş ve iyi çalışmakta olan bir sistem olsa da birtakım iyileştirme çalışmaları üzerinde çalışılmaktadır. Bu konuda miras müdürlükleri yeni teknolojileri kullanarak dokümantasyon yapılmasına önem vermektedirler. Dokümantasyon işleri tüm miras müdürlükleri adına, Genel Envanterleme ve Dokümantasyon Şube Müdürlüğüne yürütülür. Bu müdürlük, Mimarlık Müdürlüğü ile Miras Müdürlüğü arasında ve hükümet organları ile özel kişiler arasında aracılık yapmak üzere görev alır.

Tarihi anıtların bütünüyle envantere alınması işleminin Tarihi, Arkeolojik, Etnolojik Miras bölge kurullarına aktarılması koruma konusunda belirgin olan bir iyileştirme çalışmasıdır. Bu kurullar bakanlığa mimari konularda bilimsel danışmanlık yapan dört organ olan Tarihi Anıtlar Kurulu, Ulusal Arkeolojik Araştırmalar Kurumu, Ulusal Envanterleme Kurulu ve Etnolojik Miras Kurulunun bölgesel uzantılarıdır.

Sekreteryası Bölge Kültür İşleri Müdürlüğüne yürütülen Tarihi, Arkeolojik, Etnolojik Miras Bölge Kurulları hem taşınmazlara ilişkin koruma dosyalarını oluşturur, hem de genel envanterlemeye ilişkin, bölge müdürlüklerince hazırlanan programlar ve eylemlere ilişkin öneriler geliştirirler. Bunların yanısıra arkeolojik aktivitelerle ilgili programlarda önerilerde bulunur ve araştırma önceliklerini saptayabilir, etnoloji alanında yayın ve eğitim stratejileri geliştirebilirler.

1995 yılında Kültür Bakanlığı ile Altyapı, Konut, Ulaşım ve Turizm Bakanlığının görevleri yeniden düzenlenirken, Kültür Bakanlığının koruma alanındaki eylemlerine

Altyapı Bakanlığının daha fazla uyum sağlaması amaçlanmıştır. Bu işlemle Miras Müdürlüğünün yanısıra Mimarlık Müdürlüğü de oluşturulmuştur.

5.6.3 Envanterler

Kültür Bakanlığı içinde Genel Envanterleme Miras Dokümantasyon Şube Müdürlüğü, envanterleme işleminde merkez koordinatör kuruluştur. Bölgesel düzeyde envanterleme işlemi, Bölge Kültür İşleri Müdürlüklerinde Envanter Servislerince yürütülür.

Envanterleme Kültür Bakanlığınca finanse edilir. Birçok envanterleme işlemi ortak finansman düzenlemeleriyle yerel ve bölgesel otoritelerle ortaklaşa yürütülür. Bu işlemler genellikle arazi çalışmaları sonunda yapılan tespit-tescil fişi çalışmalarıdır. Genel envanterde kullanılan metotlarla, merkezi, bölgesel ve yerel yönetimdeki personelin katılımıyla yapılır. Buluntular ulusal veri tabanına aktarılır, yerel ve bölgesel otoritelerin finansal katkısıyla genellikle de yayınlanır.

Envanterleme iki bölüm olarak biri tarihi anıtlar için diğeri arkeolojik alanlar için yapılmaktadır. Tarihi anıtlarda genel ve özel envanter olmak üzere iki düzenleme bulunur. Fransa'nın sanat eserleri ve anıtlarının genel envanterleme çalışması 1964 yılında başlamıştır. Tarihi, sanatsal ve etnolojik açıdan ulusal mirasa ait olan araştırmalar ve çalışmalar bu çerçevede değerlendirilmektedir. Çalışma alanı içinde 1940 yılına kadar yapılmış olan kamu veya özel, kentsel veya kırsal ve devlete ait tüm taşınmazlar genel envanterler kapsamına girer. Envanter çalışmaları tarihi açıdan ve sanat tarihi yönünden bir değerlendirme amacıyla belli bölgelerde derinliğine yapılan, çizimlerle desteklenen bir çalışmadır. Bu araştırmalar; analitik araçlar geliştirmeye, bilgi toplama ve dağıtım araçları oluşturmaya yöneliktir. Bilimsel araştırmaların değerlendirilmesi ve desteklenmesi Ulusal Envanter Komisyonunun görevidir.

Özel envanter konusunda iki ulusal program bulunmaktadır; bunlar endüstriyel miras ve pencere vitraylarıdır. Genel Envanter Şube Müdürlüğünün denetiminde

yürütülen projeler devlet ve bazı yerel yönetimlerce finanse edilir. Bu çalışmada 1950 öncesi endüstriyel ve teknik mirasa ait yapı ve makineler ile eski pencere vitrayları ulusal envantere geçirilir.

Arkeolojik alanların envanterlenmesi çalışmaları 1978’de başlamıştır. Arkeolojik mirasın yönetimini kolaylaştırmak üzere Fransa’nın Arkeolojik Haritası dijital hale getirilmiş ve bilgisayar teknolojisi kullanılmaya başlanmıştır. Bu harita ve çalışmalarla arkeolojik potansiyeli olan alanları dokümanete ederek devletin çeşitli organlarına kentsel gelişme projelerinde yol göstermek amaçlanmaktadır.

5.6.4 Finansman

Devlet mirasın korunması için bütçe tahsis etmektedir. Eski kent dokularının korunması ve iyileştirilmesi için ödenek ayrılır. Planlı Konut İyileştirme Operasyonları olarak adlandırılan bu işlemlerden sorumlu birim Ulusal Konut İyileştirme Kurumudur. Devlet doğrudan miras korumasının yanısıra geliştirilmesi için de ödenek ayırır. Mirasın korunması için çeşitli kamu fonları da vardır. Yerel ve bölgesel eski kent dokularının korunması için kaynaklar sağlanır. Anıtlar genellikle özel kişi, vakıf veya bölge yerel yönetimlerince onarılır.

Teşviklere bakıldığında; tek yapılara yönelik olarak ve tescilli yapıların restorasyon ve bakımı için devlet toplam maliyetin yaklaşık % 40-45 oranında yardım yapabilir. Bütünleyici envanterdeki yapılar için koşullar uygunsa devletten toplam maliyetin % 40’ını geçmeyen yardım alınabilir. Bölge yerel yönetimleri özel mülkiyetteki tarihi anıtlara genellikle yardım yapmazlar. İdari bölümlerden yapılan yardım maliyetin % 25’i civarındadır ve devletin yardımına ek olarak özel kişiler bu yardımları bir araya getirerek onarımı kendi katkılarıyla yapabilirler. Yerel yönetime ait restorasyon işlerinin finansmanı da % 50 oranında devlet, % 25 oranında idari bölümler, % 25 oranında kendileri tarafından sağlanır.

Konutlar dışında kentsel sitlerin gelişimi ve desteklenmesinde devlet koruma işlerini yapmak isteyen mülk sahiplerine veya yerel yönetime maddi destekte

bulunur. Yerel yönetim bazen mal sahibine yapıların ön cephelerinin bakımı ve temizliği için doğrudan yardımda bulunabilir, envanter çalışmalarını ve arkeolojik kazı ve araştırmalarını destekleyebilir.

Vergi muafiyetinde tarihi anıtların bakım ve onarım harcamaları vergiden muaf tutulmuştur. Mal sahibi bina vergilerinin de büyük bir kısmından muafır. Ziyaretçi kabul edilen özel müzelerde giderler vergiden düşülür. Koruma alanlarındaki yapıların restorasyonunun yapılması için vergi indirimleri ile özel mülk sahipleri teşvik edilir.

5.7 Yunanistan

Koruma politikaları ve yasal düzenlemeler Kültür Bakanlığının yetkisindedir. Bu yetki bakanlığa bağlı üç ayrı genel müdürlük tarafından kullanılmaktadır. Bu örgütlenme arkeoloji, müzecilik ve kültürel mirasın korunması konularına göre biçimlenmiştir. Bu üç genel müdürlükle ilgili konularda bilimsel danışmanlığı iki ayrı kurul yapmaktadır. Ulusal düzeyde görev yapan bu yüksek kurulların yanısıra altı adet yerel anıtlar kurulu bulunmaktadır.

Koruma uygulamaları, yerel yönetimlerle işbirliği içinde bakanlığın yerel örgütleri aracılığı ile yürütülmektedir.

Çevre Bakanlığı sivil mimarlık örneği yapıların korunmasında doğrudan yetkili bir diğer kuruluştur. Sivil mimarlık örneği yapıların korunmasında Çevre Bakanlığının Mimari Çevre Kurulları danışmanlık yapar.

Koruma ve planlama hizmetleri koordineli olarak her iki bakanlığın denetiminde yerel yönetimlerce yürütülür.

Sivil mimarlık örneği yapıların dışındaki kültür varlıklarının tespit ve tescili Kültür Bakanlığının, sivil mimarlık örneği yapıların tespit ve tescili ise, Çevre Bakanlığının yetkisindedir.

Alanı : 133.000 km²

Nüfusu : 10.300.000

İdari bölünme : 13 bölge, 54 mıntıka, 359 belediye, 5.562 komün

Korunan Kültür Mirası Sayısı : 25.000 tarihi anıtlar ve sitler, 700 geleneksel yapılar grubu, 5.000 geleneksel yapılar; toplam: 30.700

5.7.1 Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluşlar

Anıtların koruma, muhafaza, restorasyon ve yasal korunması ile arkeolojik ve tarihi sitlerin planlanması ve tescil işlemleri Kültür Bakanlığının sorumluluğundadır. Bakanlıkta bulunan üç ayrı birim özellikle mimari mirasla ilgilenmektedir. Bu birimlerden biri olan Eski Eserler Genel Müdürlüğü 1830 yılından önceye tarihlenen anıtların yasal korunması ve muhafazasından sorumludur. Genel müdürlük aşağıdaki merkez birimlerinden oluşmuştur.

- Prehistorik ve Klasik Eserler Müdürlüğü
- Bizans ve Bizans Sonrası Anıtlar Müdürlüğü
- Envanter ve Yayınlar Müdürlüğü
- Eski Eserleri Koruma Müdürlüğü
- Kamulaştırma Dairesi
- Merkez Arkeoloji Konseyi Sekreteryası

Mimari mirasla ilgilenen bir diğer bölüm, Müzeler ve Restorasyon İşleri Genel Müdürlüğüdür. Yine bu müdürlüğe bağlı dört merkez birim bulunmaktadır; bunlar:

- Anıt Eserler Restorasyon Müdürlüğü
- Müze Çalışmaları Müdürlüğü
- Müzeler İnceleme Müdürlüğü
- Kültürel Yapılar ve 1830 sonrası Modern Anıtların Onarım Müdürlüğü

Genelde kültürel gelişmeden sorumlu olan Kültürel Gelişim Genel Müdürlüğü de mimari mirasla ilgili olarak bakanlığa bağlı çalışan bir diğer birimdir. Modern anıtların tescilinden sorumlu Modern Anıtlar Bölümü ile Halk Kültürünü Araştırmaları Müdürlüğü bu genel müdürlük bünyesinde yer alır. Merkezi düzeydeki

iki kuruluştaki anıtların tescil edilmesi, korunması, muhafazası, restorasyonları, onarımı ile anıtlar ve çevrelerinde yapılacak uygulamalara ilişkin izinlerin verilmesine kadar birçok soruya birlikte yanıt ararlar. Bunlar 1830 öncesi anıtlardan sorumlu olan Merkezi Arkeoloji Konseyi (16 üyesi bakanlık kararıyla atanır) ve 1830 sonrası anıtlardan sorumlu olan Modern Anıtlar Merkez Konseyi (13 üyesi bakanlık kararıyla atanır) olarak adlandırılırlar.

Kültür Bakanlığının yerel örgütleri olarak tanımlanabilen “Ephorie”ler tüm sınırlar içine dağılmıştır. “Ephorie”ler anıtların koruma, restorasyon ve yerel korunmasından sorumludur ve sorumlu oldukları dönemlere göre üç sınıfa ayrılırlar. Bu kurum Antik, Bizans ve Modern uygulamaların mevzuata uygunluğunu denetler ve gerekli hallerde yerel yönetimlerle merkezi servislere danışmanlık yaparlar. “Ephorie”ler sürekli bölgesel birimler oldukları halde Yunan idari bölünmesinde yer alan 13 bölge veya 54 mıntıkada sistematik olarak yerleşmemiştir. Ülke çapında 25 klasik ve prehistorik dönem, 13 Bizans dönemi ve 7 modern anıtlar Ephorie’leri bulunmaktadır (Thompson, 1987, s.18).

Yerel düzeydeki altı kurul tıpkı Merkez Arkeoloji Kurulu ve Modern Anıtlar Merkez Kurulu gibi çeşitli konularda danışmanlık yapar. Ancak bunlar Ephorie’lerin tersine tüm kategorilerdeki anıtlardan sorumludurlar. Bu yerel altı Anıtlar Kurulunun görev alanları şöyledir:

- Attika ve Adalar (Atina)
- Merkez ve Kuzey Yunanistan (Selanik)
- Peleponnes ve Batı Yunanistan (Patra)
- Epirus (Iaonnina)
- Girit (Iraklon)
- Dodecanese (Rodos)

Kültürel mirastan sorumlu bir diğer kuruluş da, Çevre, Bölge Planlama ve Bayındırlık İşleri Bakanlığıdır. Bu bakanlık genel imar kuralları, planlama izinleri, genel imar kontrolleri, arkeolojik ve tarihi sitlerdeki yeni inşaatlar gibi konularda Kültür Bakanlığı ile ortak çalışır. Bakanlık içinde mimari mirasla ilgili merkezi bir

servis bulunmaktadır. Kentsel Planlama Müdürlüğü geleneksel yerleşim çalışmalarını da içeren bu hizmetleri yürütür. Bölgesel düzeyde karar verme yetkisi Yerel Planlama Servislerince yürütülür. Bu servisler yerel belediyeler ve bölge idare örgütleri altında yer alırlar. Yaklaşık elli kadar mimari kontrol kurulu bu servislere danışmanlık yapar. Mimari kontrol kurulları; Çevre, Bölge Planlama ve Bayındırlık İşleri Bakanlığı, Kültür Bakanlığı ve Yunan Teknik Odası temsilcilerinden oluşur.

Yine kültürel mirasın korunması konusunda çalışmalar yapan bir oluşum olan Ulusal Turizm Organizasyonu turizm alanındaki tanıtım işlerinin yanısıra yapı gruplarının onarımı, özellikle çok küçük ve servis mekanları olmayan binaların yer aldığı geleneksel kırsal yerleşimlerin korunması ile ilgili işlemlere katılır.

5.7.2 Koruma Sistemleri

1975 tarihli Yunanistan Anayasasınının 24. maddesi, devletin kültürel ve doğal varlıkların korunmasını ve bu mirasın korunması ile ilgili her türlü önlemin alınmasını zorunlu kılar. Yunanistan'da anıtlar yapıldıkları dönemlere göre gruplara ayrılırlar ve bu gruplara yönelik 1923 yılında çıkan 5351 sayılı yasa 1830 öncesi anıtların koruma altına alınmasını, 1950 yılında çıkan 1469 sayılı yasa 1830 sonrası anıtların koruma altına alınmasını öngörmektedir.

5351/1932 sayılı yasa olan Anıtların Çevresinin Korunması uyarınca 1453 öncesinde yapılmış olan yapıların etrafında mutlak bir koruma bölgesinin bulunması gerekir. Ayrıca bu alanlarda yetkililer dışında hiç kimse onarım, inşaat, değişiklik vb. işlemleri yapamazlar.

1469/1950 sayılı yasa uyarınca olağanüstü alanlarda yer alan anıtların korunması için çevrelerinde formal olarak bir alan belirlenmemekle birlikte pratikte böyle bir koruma sağlanır.

Teorik olarak anıtlar için ayrı koruma bölgeleri yoktur. Bununla beraber alanların birinci ve ikinci derece -A ve B- olarak belirlenmesinden dolayı farklı koruma

statüleri ortaya çıkmıştır. A bölgesi bir arkeolojik alana veya bir anıta bitişik olan bölge olup içinde yeni yapılanmaya izin verilmez. B bölgesinde ise daha az koruma önlemi getirilir ve bazı yapılanmalara olanak sağlanır.

Kentsel yapı gruplarının korunmasına baktığımızda 1577/85 sayılı İmar Kanunu Çevre, Bölge Planlama ve Bayındırlık İşleri Bakanlığınca yürütülmekte olup; çeşitli kültürel, sanatsal, tarihi ve mimarlık değeri olan yapı ve yapı gruplarını doğal çevreleri ile birlikte korumayı üstlenmiştir. Bu kurallar özellikle geleneksel yerleşimler ve yeni yerleşmelerde dışarıya yayılmaya başlayan tarihi kent merkezlerinde uygulanır.

317 D/ 1988 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 1337/83 sayılı Planlama yasasına dayanarak çıkarılmış olup, korunmakta olan yapılara zarar verilmesi durumunda uygulanacak cezaları tanımlamıştır.

Yunanistan'daki bakanlıkların ve yerel yönetimin yetki dağılımlarına bakıldığında Kültür Bakanlığı 1453 öncesinde yapılmış bütün prehistorik, klasik ve Bizans anıtları ile tescilli Bizans sonrası ve modern anıtların korunması sorumluluğunu taşımaktadır. 1453 öncesinde yapılmış anıtlar, 5351/1932 sayılı yasa ile doğrudan korunur. Aynı yasa altında 1453-1830 arası yapılmış anıtlar resmi gazetede yayınlanarak çıkan bakanlık kararı ile korunabilir. 1469/1950 sayılı yasaya göre 1830 sonrasında yapılmış anıtlar, tarihi sitler ve özel değerli bazı alanlar özel koruma gerektirdiği gerekçesiyle Merkezi Modern Anıtlar Kurulunun önerisiyle bakanlık kararı ile tescil edilebilirler. Kültür Bakanlığı Ephori'lerin önerilerini içinde buldukları yerel anıtlar kuruluna iletirler. Her yerel kurul önerilerini bakanlığın kendine bağlı olan merkez müdürlüğüne iletir. Bakanlığın merkez müdürlüğü kurulun önerisiyle aynı görüşte değilse, son kararı vermeden önce merkez kurulunun görüşüne başvurur.

Çevre, Bölge Planlama ve Bayındırlık İşleri Bakanlığı tarihi ve kentsel merkezlerde genellikle 1830 sonrasında yapılmış olan geleneksel konutların korunmasını önerebilir. Yasal koruma, genel imar kanununa uygun olarak

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle yürürlüğe girer. Ulusal Turizm Organizasyonu ise çevre, bölge planlama ve imar işleri ile ilgili genel mevzuatın kültüre ilişkin özel hükümlerine uygun olarak çalışır.

Yukarıdaki mevzuata ve yetki dağılımlarına bağlı olarak yapılan uygulamalardaki izinlerde anıtlarla ilgili işlerde onama yetkisi Kültür Bakanlığına ve bakanlığa bağlı müdürlüklere aittir. Bu onama işlemi genellikle Eski Eserler ve Tarihi Anıtların Restorasyonu Yasası doğrultusunda, yerel veya merkez kurulların görüşleri ve ilgili Ephori'lerin önerisi ile gerçekleştirilir. Koruma ile ilgili işlemler Kültür Bakanlığınca tamamlandıktan sonra Çevre, Bölge Planlama ve Bayındırlık İşleri Bakanlığının yerel örgütlerince plan uygulama izni verilir.

1453 öncesinde yapılmış devlet malı niteliğindeki anıtlara yönelik hizmetler Kültür Bakanlığının mimarlarınca yürütülür. Kültür Bakanlığının denetimi, 1453 öncesi yapılmış özel mülkiyete veya yerel yönetimdeki anıtlar ile onları çevreleyen anıtların restorasyon, muhafaza ve sağlamaştırılmasına yöneliktir. Özel mülkiyete ait anıtlarla ilgili işler görevli olarak atanan mimarlar ve Kültür Bakanlığı uzmanlarınca ortaklaşa denetlenir. Her koşulda genel imar kontrolü Çevre Bakanlığının bölgesel ve yerel planlama servislerinin sorumluluğundadır.

Koruma mevzuatına göre yıkımlar, yeni inşaatlar, sitin veya yapı gruplarının karakterini etkileyebilecek değişiklikler gibi konularda hem Kültür Bakanlığının, hem de Çevre Bakanlığının izninin alınması zorunludur.

Anıtların sahipleri korumanın tüm sorumluluğunu üstlenirler. Bu sorumluluk Anayasanın 17. Maddesine göre anıtın kamulaştırılmasına kadar uzanabilecek, mülkiyet haklarına ciddi kısıtlama getirebilecek düzeydedir. Eğer mal sahibi anıtın bakım işlerinin finansmanını üstlenemeyecek durumda ya da bu işte gönülsüz ise devlet Merkez Arkeoloji Kurulunun görüşünü alarak, kamu yararına bu anıtı kamulaştırabilir. Kamulaştırılacak anıtın değeri, yakın çevredeki yapıların piyasa değerine binanın tarihi ve sanatsal değerinden dolayı %10 prim eklenerek saptanır. Herhangi bir mal sahibi tescilli yapısını izinsiz yıkarsa, yeniden yapmak

durumundadır. Eğer bunu reddederse yerel yetkililer tescilli yapının yeniden yapımı için 317/ D-1988 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine dayanarak dava açabilirler. Merkezi yönetim, yerel düzeyde alınan kararları kaldırabilir veya değiştirebilir.

Arkeolojik alanlar özel alanlar olarak değerlendirilir. Yunanistan'da arkeolojik koruma iki sınıfta toplanır bunlar; arkeolojik kazılar ve arkeolojik anıt korumadır. Arkeolojik kazılar sadece devletin, Prehistorik ve Klasik Eski Eserler Müdürlüğü ile Bizans ve Bizans sonrası Anıtlar Müdürlüğü'nün yetkisindedir. Finansman ise, genelde merkezi hükümet fonlarından saptanır. Yabancı arkeoloji okullarına, yetkili otoritelerin denetimi altında kazı yapma izni verilebilir. Bu okullar kendi ödenekleriyle işi yürütürler. Kazılara kaynak sağlayan diğer bir organ ise, Atina Arkeoloji Topluluğu ve Yunanistan Üniversitelerinin arkeoloji bölümleridir.

Çevre, Bölge Planlama ve Bayındırlık İşleri Bakanlığınca başlatılan ve bir nevi sistemi iyileştirme çabası olarak nitelendirilebilecek “Bütünleştirilmiş Koruma Politikası” yetkinin merkezde toplanması yönündedir. Yerel yönetimlerin deneyimsizliği, politik baskılar ve yetişmiş uzmanların bulunmaması nedeniyle mimari mirasın etkili korunması için yerel yönetimlere yetki verilmesi hiçbir şekilde düşünülmemektedir. Yerel yönetim, mimari mirasın korunması ve restorasyonu için merkezi yönetimle ve uzman resmi kuruluşlarla birlikte bir çalışma yapmaya başlamıştır. Ancak burada da hükümet kaynakları kullanılmaktadır. Ayrıca Yunanistan'da mimarlık eserlerinin korunması için hem kamuda, hem de özel sektörde uzmanlaşmış mimar ve mühendislerin sayısının arttırılmasına yönelik belirgin bir eğilim izlenmektedir.

5.7.3 *Envanterler*

Çeşitli envanterlerin desteklenmesinde Kültür Bakanlığı ile Çevre, Bölge Planlama ve Bayındırlık İşleri Bakanlığı sorumludurlar. Bu kuruluşlar aynı zamanda envanterlemenin finansmanından da sorumludurlar. Yunanistan'da da karşımıza genel ve özel olmak üzere iki envanter grubu çıkar. Genel envanterler denince tescilli yapıların genel listesi anlaşılır ve bu liste Kültür Bakanlığına bağlı Envanter ve

Yayınlar Müdürlüğü tarafından derlenir. Çeşitli türlerdeki mirasın korunması için genel envanterleme sorumluluğu da bu müdürlüktedir. Ulusal düzeyde sivil mimarlık örneği yapılara ilişkin genel envanterin derlenmesi ise, Çevre, Bölge Planlama ve Bayındırlık İşleri Bakanlığının görevidir. Özel envanter denildiğinde ise, geleneksel konutlarla ilgili çalışmalar karşımıza çıkar ve bu konutlarla ilgili kayıtlar 1965-1975 arasında İçişleri Bakanlığınca yapılmıştır. 20. yy mimarisini tanıtan yapılar veya yapı grupları, teknik ve endüstriyel miras, kırsal ve geleneksel mirasa ilişkin özel envanterler Çevre, Bölge Planlama ve Bayındırlık İşleri Bakanlığının yetkisi altındadır. Avrupa Konseyinin metodolojik araştırmaları ve önerileri ile uyumlu anıt envanterleri Selanik Mimarlık Okulunca derlenmektedir. Özel bölgesel envanterler ise Ephori'lerin sorumluluğunda derlenir. Kamu ve özel kurumlar tarafından derlenen çeşitli envanterler de bulunmaktadır. Doğal sitler içinde birçok anıt dolaylı olarak korunur. İçinde buldukları alan eşsiz diye tanımlandığı için bireysel olarak tescilli anıtlar listesinde yer almazlar.

5.7.4 Finansman

Mimarlık, arkeolojik kazılar ve sanatsal miras büyük ölçüde devlet tarafından finanse edilir. Yunanistan'da özel bir sponsorluk mekanizması bulunmama ile birlikte, özel sektör mimari mirasın korunmasına özellikle konutların restorasyonuna katkı vermektedir. Atina Arkeoloji Topluluğu mirasın korunması için etkinliklerde bulunmaktadır. Teşvik niteliğinde ise, doğrudan devlet yardımı ve vergi muafiyeti mevcuttur. Tescilli yapıların korunması ve bakımı için Kültür Bakanlığı özel mülk sahiplerine, yerel yönetimlere veya kişilere teknik ve para desteğinde bulunur. Yardımın miktarı ve niteliği önerilen işlere bağlı olarak değişir. Geleneksel yapıların bakım ve restorasyonu hem geleneksel mirası koruma, hem de turizme kazandırmak amaçlarına hizmet ettiğinden İçişleri Bakanlığı, Turizm Odası için kısa vadeli kredi programı geliştirmiştir. Yunan Ulusal Emlak Kredi Bankası uzun vadeli düşük faizli kredi sağlayarak, geleneksel yapıların bakım ve onarımına katkı vermektedir. Ulusal Turizm Organizasyonu, Ulusal Emlak Kredi Bankasıyla ortaklaşa yapıların onarım ve dekorasyonuna yönelik uzun vadeli kredi sağlamaktadır.

Özetle eski yapıların rehabilitasyonuna yönelik bu tür önlemler restorasyonu, yeni bina yapımından daha cazip hale getirmiştir. Vergi muafiyeti konusunda da veraset vergisinde ve elli yaşından eski binalarda binanın eskiliğine göre oranlanan ölçüde vergi muafiyeti söz konusudur.

- A. Atay (kişisel iletişim, 17 Aralık 2003-5 Temmuz 2004)

BÖLÜM ALTI

TÜRKİYE'DEKİ KORUMA ÇALIŞMALARI

6.1 Türkiye'deki Koruma Yasalarına Genel Bakış

Türkiye eski eserlerin çeşitliliği açısından oldukça zengin bir ülke olmakla birlikte M.Ö. 8000 dönemine kadar uzanan uygarlıkların yerleşim yeri olarak da öneme sahip bir ülkedir. Yıllar geçtikçe bir diğerinin yaşadığı alan üzerinde yerleşen topluluklar, kendilerinden önceki uygarlıkların yapılarına zarar vererek eski kültürü yok etme eğilimlerinde bulunmuşlardır. Ancak Anadolu'da, Osmanlılardan başlayarak kültürel ve doğal mirasın korunmasında birçok çalışmalar yapılmıştır. Kültürel mirası koruma bilinci Osmanlılarda 1866 yılında askeri malzemenin St. Irene Kilisesinde toplanması ile başlamıştır. Daha sonra 13 Şubat 1869 yılında kabul gören Asar-ı Atika Nizamnamesi ise, 1874 – 1884 – 1906 yıllarında yapılan değişikliklerle kapsamı arttırılmıştır. Bu yasanın öne çıkan konusu ne şekilde olursa olsun yurt dışına çıkarılan arkeolojik eserlerin korunmasıdır. Bu sayede ülkemizde müze çalışmaları önem kazanmış, daha çok taşınır eski eserlere verilen önem artmıştır. Son Osmanlı'da ayrıca 1906 – 1912 – 1920 – 1922 yıllarında yapılan çalışmalar ve kabul edilen kanunlar sayesinde koruma çalışmaları yapılmaya devam edilmiş olsa da, Balkan Savaşı , I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşları zamanında eski eser korunması geri planda kalmıştır (Çeçener,1995).

Türkiye'de, Cumhuriyetin ilanından sonra ise, M. Kemal Atatürk'ün 1930'larda yaptığı ülke gezisinde görüşmeler yaparak, ülke yönetiminde kültürel varlıkların korunması ile ilgili konularda bilgiler vermesi önemli bir konudur. Bu görüşmelerden sonra 1 Nisan 1931 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile Anıtları Koruma Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon anıtların korunması için birtakım kararlar alarak Bakanlar Kurulu bütçesinden ayrılan ödenekle koruma uygulamalarında bulunmuştur. 1935 yılında kurulan Vakıflar Genel Müdürlüğü, birçok kültür mirasının korumasını bünyesine almıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde kültür varlıklarının korunmasında atılan ilk önemli adım ise, 2 Temmuz 1951 tarihinde kurulan Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kuruludur. Bu kurul 1950'lerde başlayan maddi yardımlar sonrasında artan yoğun imar çalışmalarının kültürel varlıklara vermiş olduğu yıkımı önleyerek, var olan anıtların ve yapıların restorasyonunu sağlamaya çalışmıştır. Kurul çalışmaları politik uygulamalar sonucunda gerektiği kadar yerine getirilmeyince, diğer bakanlıklara da yetki verilmişse de, ihtiyaca gerektiği kadar cevap veremeyen diğer kanunlar yürürlükten kaldırılarak 25 Nisan 1973'de Eski Eserler Kanunu kabul edilmiştir.

Korumacılık kavramı 1980'lere kadar yapısal ölçekte sürdürülmüş, çevresel ölçekte yapılması gerekli çalışmaların farkına varılarak, 21 Temmuz 1983'te yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile planlama konusu da koruma kavramıyla birlikte düşünülmeye başlanmıştır. Son olarak 17 Haziran 1987'de kabul edilen 3386 sayılı Tamamlayıcı Kanun halen yürürlükte olan mevzuattır (Bulum, 1999).

6.2 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu

Eski eser korumacılığında daha çağdaş bir yapı içerisinde bulunan adı geçen kanun ülkemiz sınırları içinde bulunan kültür varlıklarının tarihi çevre bütününde doku halinde korunmasını sağlayan ilk yasa olarak önem kazanmaktadır.

Bu kanun sayesinde, eski eserlerin bakımı ve onarımından sorumlu olan tüm kurum ve kuruluşlar açık olarak belirtilmiştir. Var olan eski eserlerin sahiplerine bir takım yasaklayıcı hükümler getirmesinin yanı sıra, yine bu eser sahiplerine bazı ayrıcalıklar da tanınmıştır. Bu ayrıcalıklardan en önemlisi olarak emlak vergisinden muaf tutulmaları söylenebilir (Akozan, 1997).

1710 sayılı Eski Eser Kanununun, aslında büyük ölçüde Venedik Tüzüğü'ne dayanmakta olduğu söylenebilir. Ancak bu kanun sayesinde 2 Temmuz 1951 tarihinde kurulan ve kısa adı GEYAK olan "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar

Yüksek Kurulu'nun yetkileri daha belirgin duruma getirilmiştir. Kanunlar incelendiğinde artık GEYAK'ın kendi yasası bulunmaktaydı ve bu yasaya dayanarak yapması gereken uygulamaları yerine getirmekteydi.

Yukarıda ana hatlarıyla açıklanmış olan yasa on yıl kadar yürürlükte kalmış ve bir çok durumda görevini yerine getirmiş olmasına rağmen, kentsel bağlamda yeterli donanımına sahip olmadığı gerçeği doğrultusunda 21 Temmuz 1983 yılında yürürlükten kaldırılmıştır (Akozan, 1997).

6.3 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

Halen yürürlükte olan yasada koruma çalışmalarının bir planlama sorunu da olduğu açıkça dile getirilmiş; korumaya yönelik çalışmalarda planlamanın, yapım – değerlendirme ve uygulama süreçlerini bir bütün olarak ele alma gerekliliği üzerinde durulmuştur. Yasa, genel olarak daha detaylı ve ihtiyaca cevap veren bir metin olması yanında, zaman sınırlaması getirmesi, tartışma konusu olmakta devam etmiştir.

2863 sayılı yasa yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan “Genel Hükümler” başlığı altında beş madde bulunmaktadır. Birinci maddede kanunun korumacılıkta hangi amaçları güderek oluşturulduğu, ikinci maddede kapsam olarak korumada görevli kurum ve kuruluşların görevleri, üçüncü maddede kanunda geçen tanımlamalar açıklanmaktadır. Bu tanımlara göre eski eser kavramı yerine kültür varlıkları, tabiat varlıkları, sit, koruma kavramı, koruma alanı terimlerinin açıklaması ve kanunda geçen isimlerin geniş açılımı yapılmaktadır. Madde 4'te herhangi bir kültür ve doğal varlığı bulan kişinin bu bulguyu üç gün içinde mülki amirlere, ihbarı alan amir ise en geç on gün içinde bakanlığa bildirmekle yükümlü olup; bakanlığın da gerekli işlemleri hemen başlatması gerektiği dile getirilmiştir. Madde 5'te bulunan varlıkların özel durumlar dışında devlet malı olduğu belirtilmiştir (R.G.18113, 23.7.1983).

İkinci bölüm “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları” başlığı altındadır. Bu bölümde on yedi madde yer almaktadır. Madde 6’da korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tanımları yapılmıştır. Bu tanımlara göre; 19. yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar, bakanlıkça önemli olduğu belirlenen taşınmazlar, sit alanı içinde kalan taşınmazlar, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde yeri ve önemi olan taşınmazların korunmaya alınması gerektiği belirtilmiş ve örneklenmiştir. Madde 7’de bu varlıkların tespitinin bakanlık tarafından yapıldığı, tescil işleminin de koruma kurulu kararı ile olduğu belirtilmektedir. Envanterleme işlemi ise Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Madde 8’de korunması gerekli varlığın koruma alanının belirlenmesinde yetkinin koruma kurullarında olduğu anlatılmaktadır. Bölümün beşinci maddesi olan Madde 9’da taşınmazların korumaya alınmasından sonra kurul izni olmadan kullanımı ve onarımının yasak olduğu ibaresi yer almaktadır. Yetki ve yöntemlerin anlatıldığı Madde 10’da kimin mülkiyetinde olursa olsun bu varlıkların korunması için gerekli tedbirlerin alınması ve denetimlerinin yapılmasının Kültür ve Turizm Bakanlığına ait olduğu; ancak TBMM’ye, Milli Savunma Bakanlığına, Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait yapıların korumasının bu kurumlar tarafından bakanlıkla işbirliği çerçevesinde yapılması gerektiği belirtilmiştir. Madde 11’de yapı sahiplerinin haklarının devam ettiği, ancak gerekli uygulamalar yerine getirilmediğinde yapının kamulaştırılabileceği ve maliklere ödenekten gerekli payın ve uzman yardımının verileceği açıklanmıştır. Madde 12’de kültür varlıklarının onarımına katkının bakanlıkça yapılacağı; Madde 13’te bu varlıkların bakanlık izni olmadan devir edilemeyeceği; Madde 14’te korunması gerekli varlıkları kullananların varlığın bakım ve onarımını üstlenmiş olduğu ibareleri yer almaktadır. Madde 15’te ise taşınmaz kültür varlıkları ve bu varlıkların koruma alanlarının ne şekilde kamulaştırılabileceği altı alt madde halinde belirtilmektedir. Madde 16’da bu varlıkların yakınında inşaat yapılmasına izin verilmediği ibaresi yer almaktadır. Bir alanın sit alanı olarak ilanı için bir ay içinde hazırlanması gereken geçiş dönemi şartları, bir yıl içinde hazırlanması gereken koruma amaçlı imar planı, yapılan değişikliklerin ibrazı ve yapılması gerekli yazışmaların nitelikleri 17. Maddede belirtilmiştir. Üç ay içinde koruma kurulunca yapılan korunması gerekli varlıkların gruplandırılması sonucunda yapılacak uygulamaların açılımı madde 18’de “Yapı

Esasları” başlığı altında yer almaktadır. Madde 19’da yapı sahiplerinin bakanlıkça görevlendirilen uzmanlara her türlü izni vermeleri gerektiğinden söz edilmektedir. Korunması gerekli varlığın yerinde korunması ancak çok gerekli durumlarda taşınmasının kurul kararı sonucunda yapılacağı madde 20’de belirtilmektedir. Madde 21 bu varlıklarla ilgili istisnalar ve muafiyetlerden söz etmekte olup, bölümün son maddesi olan 22. Madde iptal edilmiştir (R.G.18113,1983).

Kanunun üçüncü bölümü “Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları” başlığı altında olup, oniki maddeden oluşmaktadır. Bölümün ilk maddesi olan Madde 23’te bu varlıkların tanımlaması ve açıklaması yapılarak örneklenmesi söz konusudur. Madde 24’te bu varlıkların devlet malı niteliği taşımasından, gerektiğinde maliklerinden satın alınabileceğinden, yurtdışına çıkarılmada sıkı denetimde bulunulacağından bahsedilmektedir. Madde 25’te tanımlanan taşınır varlıkların ne şekilde müzelere alınacağı açıklanmaktadır. 26. Maddede müze kurma görevinin bakanlıkta olduğundan, bakanlıktan izin alındığı takdirde özel müze kurulabileceğinden, özel kişi ve kurumların koleksiyon isteklerinin bakanlıkça onaylanacağından ve denetim altında bulundurulacaklarından söz edilmektedir. Kültür varlığı ticaretinin bakanlık izni ile müzelere alınmaya gerek görülmeyen varlıklar için olduğu ve bu iş için alınan ruhsatın üç yıl geçerli olduğu madde 27’de belirtilmiştir. Madde 28’de bu ticareti yapanların oturdukları yeri iş yeri olarak gösteremeyecekleri; Madde 29’da bu iş yeri ve depoların bakanlıkça denetimde tutulacağı; Madde 30’da satışı yapılacak varlıkların bakanlığa bildirilme zorunluluğu anlatılmaktadır; Madde 31 iptal edilmiştir. Ülkemizde korunması gerekli varlıkların, yurtdışına çıkarılma yasağı bulunduğu Madde 32’de, yurtdışından kültür varlığı getirme serbestliği Madde 33’te, bu varlıkların gerekli durumlar için kopyalarının çıkarılması izninin bakanlıkça verildiği ibaresi ise Madde 34’te yer almaktadır (R. G. 18113, 23.7.1983).

Kanunun dördüncü bölümü “Araştırma, Sondaj, Kazı ve Define Arama” başlığı altında on altı madde halinde yer almaktadır. Bölümün ilk maddesi olan 35. Maddede bu varlıkları ortaya çıkarmak üzere gerekli olan çalışmaların yalnızca bakanlık tarafından yapılacağı belirtilmekte; ancak çalışma yapacak yabancı gruplara çalışma

izninin yine bakanlıkça, çalışma izninin bakanlar kurulu kararı ile verileceği ibareleri yer almaktadır. Madde 36'da maliklerin kendi mülkleri içinde araştırma çalışmaları yapmalarının yine bakanlık iznine tabi olduğu; Madde 37'de aynı kazı heyetine birden fazla yerde kazı izni verilemeyeceği; Madde 38'de heyetlere verilen kazı izninin bakanlık izni olmadan devredilemeyeceği; Madde 39'da altı ay içinde çalışmaya başlamayan kazı ekiplerinin izninin iptal edileceği ve iki aydan fazla geçerli sebep olmadan tatil yapamayacakları; Madde 40'ta kazı izninin her yıl yapılacak olunan başvuru ile yenilenmesi gerekliliği; Madde 41'de kazıda çıkan eserlerin kazı heyeti tarafından müzelere nakli gerektiği açıklamaları yapılmıştır. Bölümün sekizinci maddesi olan Madde 42'de kazının sahipli arazide yapılması durumunda verilebilecek zararların heyetçe ya da bakanlıkça, eğer kazıyı yabancı heyet yapıyorsa kazı sahibinin bu bedeli ödeyeceğinin söz konusu olduğu belirtilmektedir. Madde 43'te yapılan çalışmalarda bulunan varlıklarla ilgili yayım hakkının kazı başkanlarında olduğu, ancak bu raporları gerekli zaman içinde yayımlamadıkları durumda bu yayım hakkının bakanlığa geçeceği ve bir daha aynı heyete kazı izni verilmeyeceği açıklanmaktadır. Madde 44'te kazı giderlerinin kazı sahiplerinden alınan parayla bakanlık tarafından ödendiğinden; Madde 45'te ortaya çıkan varlıkların bakım, onarım ve düzenlemesinin kazı başkanlığınca yapılacağından; Madde 46'da kanun hükümlerine aykırı durumlarda bakanlığın kazıyı durdurabileceğinden; Madde 47'de kazı heyeti için yapılmış olan tesislerin kazı bitiminde bakanlığa bedelsiz olarak devrinden; Madde 48'de araştırma, kazı ve sondajlarda Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanlarının görevli olarak atandığından ve çalışma şartlarından; Madde 49'da Türkiye'deki elçilik ve konsolosluk çalışanlarına araştırma, kazı ve sondaj izni verilmeyeceğinden; son madde olan Madde 50'de ise define arama şartlarından söz edilmektedir (R.G.18113, 1983).

Kanunun beşinci bölümü olan “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile Koruma Kurulları” başlığı altında onüç madde yer almaktadır. Bu bölümde yer alan 52 – 56 – 59 – 60 – 61 numaralı maddeler 3386 sayılı kanunla iptal edilmiştir. Madde 51'de bu kurulların görev, yetki ve çalışma şekilleri anlatılmaktadır. Madde 53'te Koruma Yüksek Kurulunda görevli üyelerin kimler

olduğu, Madde 54'te seçilen temsilci üyelerin nitelikleri belirtilmektedir. 55. Madde kurul üyeliğinin ne kadar süreli olacağına, ne şekilde sona ereceğine açıklık getirmektedir. Madde 57'de kurulların görevleri, yetki ve çalışma şekilleri; korunması gerekli varlıkların tescilini yapmak, bu varlıkların gruplamasını yapmak, tescilden bir ay içinde geçiş dönemi şartlarını belirlemek, koruma amaçlı imar planları üzerinde çalışmak, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanlarını belirlemek, özelliğini kaybetmiş yapıların tescilini kaldırmak, bu varlıklarla ilgili kararlar almak olarak yedi alt madde altında belirtilmiştir. Madde 58'de koruma kurullarının oluşumunda yeri olan üyelerin statü ve adetleri altı madde halinde açıklanmaktadır. Kurul üyelerine ödenen harcamaların mensup oldukları kurum ya da bakanlıkça ödendiği Madde 62'de dile getirilmekte; Madde 63'te ise kurullarla ilgili yönetmeliklerin varolduğu belirtilmektedir (R.G. 18113, 1983).

Altıncı bölüm "İkramiye ve Cezalar" adı altında olup oniki maddeden oluşmaktadır. Bölümün ilk iki maddesinden Madde 64'te bu varlıkları bulanlara verilecek ikramiyelerden, Madde 65'te kanunun 9. Maddesine aykırı hareket edenlere verilecek cezalardan söz edilmektedir. Korunması gerekli varlıklarla ilgili usulsüz belge veren, ilan ve tebligat yapanlara yönelik olan cezalar Madde 66'da; söz konusu varlıklarla ilgili haber verme zorunluluğuna, kültür varlığı ticaretine ve oturlan yeri ticarethane olarak gösterme yasağına aykırı hareket edenlere verilecek cezalar Madde 67'de; yurtdışına çıkarma yasağına aykırı hareket edenlere verilecek olan cezalar da Madde 68'de anlatılmaktadır. Kanunun 69-70-71-72-73 numaralı maddelerinde yine bu kanunun diğer maddeleri (24-26-29-30-31-38-41-42-43) refere edilerek aykırı davranışlarda verilecek cezalar açıklanmaktadır. Madde 74'te izinsiz araştırma, kazı ve sondaj yapanlara verilecek hapis ve para cezaları detaylı anlatılmakta; Madde 75'te de cezaların arttırılabilir olduğu belirtilmektedir (R.G. 18113, 1983).

Sözleşmenin yedinci ve son bölümü olan "Diğer Hükümler" bölümünde yer alan Madde 76-77-78 ve ek maddelerle geçici maddelerde kanunla ilgili olan rutin maddeler ve eklemeler bulunmaktadır. Kanunun yayımı tarihinde yürürlüğe girdiği, kanun hükümlerinin Bakanlar Kurulunca yürütüldüğu, ek yönetmeliklerin

hazırladığı, adı değiştirilen kurumların açıklamaları bu bölümde yer alan ibarelerdir (R.G.18113, 1983).

6.4 3386 Sayılı Tamamlayıcı Kanun

Tamamlayıcı kanun 17 Haziran 1987'de kabul edilmiş ve halen geçerli olan mevzuat olarak yasalardaki yerini almıştır. Tamamlayıcı kanunla 2863 sayılı kanunda değişiklik yapılan konular daha çok kurullarla ilgili bölümlerdir. Adı geçen kanunla anıt koruma konusunda görev yapan Yüksek kurul kavramı korunarak bu kurul ilke kararlarını belirleyen bir koordinasyon ve danışma kuruluna dönüştürülmüştür. Bölge kurulları ise, koruma kurullarına dönüştürülmüş ve sayıları çoğaltılmıştır.

3386 sayılı kanunla belediyeler koruma kurullarına dahil edilmiştir. Yine bu yasa ile 2863 sayılı kanunun aksayan yönleri tamamlanarak giderilmeye çalışılmıştır. Koruma kurullarına yardımcı ve yol gösterici olarak oluşturulan Danışmanlar Kurulu kavramı gündeme gelmiştir. Yukarıdaki paragrafta sözü geçen bölge koruma kurulları belirlenen imar kuralları içinde de görev yapmaya başlamışlardır.

Koruma kurullarının yapısı 2863 sayılı kanundakinden farklı olarak değiştirilmemiş, sekiz üyenin doğal, altı üyenin de rotasyona tabi tutularak seçilmesi belirtilmiştir. Kurul başkanının GEYAK'tan farklı olarak seçimle değil, doğal üyeler arasından seçimi bu yasayla belirlenmiştir. Bu belirleme bürokrasinin geldiğinin bir göstergesidir.

Yüksek kurul üyeleri, kurumlarındaki görevleri devam ettiği sürece üye olmaktaydılar. Ancak bu üyeler Kültür Bakanlığı'nın gerek görmesi durumunda, kurumlarınca değiştirilmekteydiler. Yani Bakan denetim görevini üstlenmektedir.

Koruma Yüksek Kurulu, olağanüstü toplanma hakkına sahiptir. Yasal olarak 51. madde gereği yılda iki kez salt çoğunlukla toplanmaktadır. Görevleri ilke kararlarını

belirlemek, alt kurullarında koordinasyon sağlamak ve uygulamadan doğan sorunları değerlendirerek görüş vermektir.

Yüksek Kurulun kompozisyonu ve toplanma sıklığının yetersizliği tepki almaktadır. Yüksek kurul ve alt kurulları arasında bağlantı yoktur. Üst kurulun denetleme yetkisi bulunmamakta, denetim yetkisi Kültür Bakanlığı'nın inisiyatifine bırakılmış durumdadır. Özellikle doğal sit gibi göreceli bir tanıma sahip alanlardaki çalışmalar, heterojen değil homojen nitelikler gösteren tecrübeli gruplarca yapılmalıdır.

6.5 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

Günümüze yakın bir tarihte üzerinde çalışılan Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 10 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilmiş olup; 23.07.2004 tarihli ve 25531 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Adından da anlaşılabilceği gibi bu kanun daha çok Büyükşehir ve ilk kademe belediyelerinin genel mevzuatına yönelik işlerle ilgili hükümlerin yer aldığı bir kanundur. Sözkonusu kanun yedi bölümden ve otuzüç maddeden oluşmaktadır. Bu bölümlerde belediyelerin kuruluş, sınır, yetki, sorumluluk, teşkilat ve mali hükümlerinin açıklandığı maddeler yer almaktadır.

Koruma konusu ile ilgili olarak ise, 5216 sayılı kanunun sadece üçüncü bölümünün 7. maddesi (o) bendinde anlatım yapılmaktadır. “ *Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarih bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek* ” (R. G.25531, 23.07.2004). Ancak Avrupa Birliği üyelik çalışmalarının bu kadar yoğun olduğu zamanlarda çok kısa bir madde altında, birliğe üye bazı ülkelerin daha çok önem verdiği yerel yönetimler olan belediyelerin kültürel miras korumacılığına detaysız ve açıklamasız değinilmesi 10 Temmuz 2004 tarihinde yani 21. yüzyılda kabul edilmiş olan bu kanun için uygun değildir.

6.6 Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Adı geçen 5226 sayılı kanun 14.07.2004 tarihinde kabul edilmiş ve 25535 sayılı, 27.07.2004 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Kanun yirmidokuz maddeden oluşmaktadır; bu maddelerde ise daha çok 2863 sayılı kanunun bazı maddelerine yapılan eklemelerle düzenlemeler açıklanmıştır.

5226 sayılı kanunun birinci maddesinde, 2863 sayılı kanunun üçüncü maddesindeki tanımlara yapılan yerinde eklemeler ve değişimler göze çarpmaktadır ki, bunlar kültür varlıkları, ren yeri, koruma amaçlı imar planı, evre düzenleme projesi, yönetim alanı ve bağlantı noktasının açıklamalarıdır. Madde 2’de bu kanunla peri bacalarının korunmasının da 2863 sayılı kanuna eklendiği belirtilmektedir.

Dokuzuncu madde, değiştirilen koruma kanununun, taşınmaz kültür ve tabiat varlığına hiçbir Şekilde müdahale yapılmaması kararını alan bölge kurulları kararının geçerliliği Madde 3’te belirtilmektedir. Dördüncü maddede, 2863 sayılı kanunun 10. maddesinde yapılan değişiklik ve eklemeler dahilinde, siyasi alanda belediye ile valilik bünyesinde yapılabilecek çalışmalar açıklanmaktadır. Madde 5’de koruma kanununun 11. maddesindeki koruma alanlarına sit alanlarının da eklendiği belirtilmiştir.

Kanunun altıncı maddesinde 2863 sayılı kanunun 12. maddesinin başlığı ve içeriği değiştirilip bazı eklemeler yapılmakla birlikte; 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 8 ve 18 sayılı maddelerine eklemeler yapılmıştır. Bunlara göre; bakanlık bütçesinden yeterli denek ayrılması, emlak vergisinin %10’unun koruma amacıyla katkı olarak belediye tarafından tahsil edilmesi, özel bir hesapta toplanan bu miktarın belediyelere vali tarafından aktarılması ve ilgili esasların İçişleri ile Kültür Bakanlıklarınca belirlenmesi anlatılmaktadır. Madde 7’de tescilli taşınmaz kültür varlıklarının bölge kurullarınca belirlenen fonksiyonlarda kullanılmak amacıyla kamulaştırılabilme değişikliği açıklanmıştır. Madde 8’de 2863 sayılı kanunun 17. maddesinde, belirtilen bir alanın sit alanı ilanı çalışmaları, geçiş dönemi Şartları,

koruma amaçlı imar planı ve gerekli yazışmalarla ilgili yapılan değişiklikler alt maddeler ile fıkralar halinde anlatılmıştır. 2863 sayılı kanunda “Yapı Esasları” başlıklı madde 18’in, yeni kanunda değiştirilmiş hali olan madde 9, rölöve-restorasyon-restitüsyon projeleri, uzman çalışanlar ve bakanlık yönetmelikleri hakkında bilgilerden oluşan fıkraları içermektedir.

Madde 10’da yeralan koruma kanununun 55. maddesindeki değişiklik, koruma kurul üyeliklerinin görev sürelerinin ne şekilde düzenlendiği açıklamasıdır. Madde 11’de 2863 sayılı kanunun kurulların görevinden bahsedilen 57. maddesinde yapılan değişikliklerin yanısıra yine bu maddeye eklenen fıkralar bulunmaktadır. 12. maddede ilgili meslek odalarının kurul toplantılarına gözlemci olarak katılabilecekleri, koruma kanununun 58. maddesine eklenmiştir. 3386 sayılı kanunla iptal edilen 61. madde, bu kanunla yeniden düzenlenerek madde 13’le Kararlara Uyma Zorunluluğu başlığı altında açıklanmıştır. Madde 14’te 2863 sayılı kanunun 65. maddesi değiştirilip eklemeler yapılarak, para cezaları günümüz koşullarına daha uygun duruma getirilmiştir. Madde 16’da koruma kurullarının, bölge kurullarına dönüştüğünden ve gereken yönetmeliklerin bir yılda çıkma gerekliliğinden sözedilmektedir. Madde 17’de yeralan ek maddelerde bölge kurullarının varlığının yanısıra yöneticilik görevinde; alan yönetimi, müze yönetimi ve anıt eser bölümlendirmesi yapılması gerekliliği açıklanmaktadır. Madde 18’de 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 4. maddesinin; madde 19’da 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17. maddesinin; madde 20’de 492 sayılı Harçlar Kanununun 59. maddesinin; madde 21-22-23-24’de 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3-4-62. maddeleri üzerinde yapılan değişiklikler ve eklemeler görülmektedir.

Madde 25-26-27-28-29 son hükümler olarak nitelendirilebilecek maddeler olup, kanunun siyasi ibarelerini taşımaktadır. Sonuç olarak 5226 sayılı kanunla yapılan ekleme ve düzenlemelerin günümüz koşullarına daha uyumlu olduğu söylenebilir.

BÖLÜM YEDİ

SONUÇLAR

Avrupa Birliği ve kültürel miras korumacılığına yaklaşımın gelişmesine yönelik araştırma kapsamında, ülkelerin üzerinde buldukları alandaki kültür varlıklarını ulusal ve uluslararası sistemdeki farklı çalışmalarla koruma altına alma hedefleri göze çarpmaktadır.

Ülkemizde yapılan uluslararası çalışmalara genel anlamda bakıldığında ise Avrupa Birliği sözkonusuyken, daha çok ekonomik ve siyasal yöndeki aktiflik göze çarpar. Aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda, mimarlık ve kültürel miras çalışmalarının Avrupa Birliği aday üyesi olduğumuzdan bu yana yoğunlaştığı da söylenebilir. Bu yoğunluk merkezi yönetimde bakanlık bünyesinde, yerel yönetimler kapsamında kentlerin kültürel miraslarının korunmasındaki uygulamalarda göze çarpmaktadır.

Avrupa Birliği üye ülkelerinde genelde yerel yönetimler kültürel miras korunmasında daha aktif çalışmalar yapmaktadırlar. Ancak ekonomik açıdan yeteri kadar gelişmiş olarak nitelendirilemeyecek birtakım üye ülkelerde, yerel yönetimlerde olan siyasal, ekonomik ve mimari çalışmalar merkezi otoritelerin bünyesine kaymaktadır.

Ülkemizde de genel idare merkezi otoritenin elinde bulunmakta olup, çalışmaların tümü yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde yürütülmektedir. Bu durumu daha iyi incelemek adına ülkemiz ile, daha önce detaylı olarak incelenen İtalya ve Fransa'nın çalışma sistemlerinin genel hatları kıyaslanacaktır.

Kültürel mirasın korunmasında Avrupa Birliği kurucu üyesi olan Fransa'da ülkemizde de olduğu gibi, en merkezi düzeyde koruma yetkisine sahip kurum Kültür Bakanlığıdır. İtalya ele alındığında ise, karşımıza çıkan Kültürel Miras ve Çevre

Bakanlığı, yapılarla birlikte çevrenin de korunmasından sorumlu olarak nitelendirilmektedir.

Merkezi yönetimdeki bakanlıklar ana sorumlular olsalar da; ekonomik ve siyasal yönden gelişmiş olan İtalya ve Fransa'da, yerel yönetimlerde koruma konusundaki aktiflik unutulmamalıdır. Bu bakımdan, Fransa'da Kültür Bakanlığına bağlı çalışan mimarlık müdürlükleri ve yine koruma konusunda da çalışmaları bulunan Çevre Bakanlığına bağlı çevre müdürlükleri bulunmaktadır. Her iki müdürlükte yapılan korumacılık yönündeki uygulamalarda belediyelerle ortaklaşa çalışmalar yürütülmektedir. Aynı zamanda, yürütülen bu çalışmalara özel koruma kurulları bilimsel danışmanlık görevinde bulunurlar. Açıkçası Fransa'da bakanlık idareciliği üstlenmekte, ancak belediye ve müdürlükler işbiriciliği yürütmektedirler.

Diğer bir Avrupa Birliği kurucu üyesi olan İtalya'da ise durum şu şekildedir. Önceki bölümde de adı geçtiği üzere Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı bu ülkedeki son söz söyleme yetkisini elinde bulunduran kurumdur. Ancak bu durum 1970'lerde yerel yönetimde olan koruma yetkisinin, 1985 sonrasında merkezi yönetimde toplanmaya başlamasının bir sonucudur.

Aynı zamanda yine merkezi yönetimin bir başka kolu olan Bayındırlık Bakanlığı, belediyeler ve yerel yönetimin diğer kurumlarıyla da sıkı bir işbirliği içerisinde koruma çalışmaları yapmaktadır. Korumacılık ne kadar merkezde toplansa da, İtalya'da yerelde, koruma bölge müdürlükleri bulunmaktadır. Bu ülkede de yönetsel açıdan merkezde bir bakanlık ve alt kadroda bulunan koruma müdürlükleri çalışmaları üstlenmektedirler.

Avrupa Birliği aday üyesi olan Türkiye'deki yönetsel durumun da, yukarıda adı geçen iki ülkeden çok da farklı olmadığı söylenebilir. Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasından Kültür ve Turizm Bakanlığı sorumludur. Ayrıca Bayındırlık ve İskan Bakanlığı da koruma konusundaki gerekli durumlarda, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile ortaklaşa çalışan bir diğer merkezi yönetim kurumudur.

Avrupa Birliğindeki gelişmiş ülkelerin, merkezi yönetim yerine yerel yönetimde daha aktif çalışmalar yaptıkları bilinmekte; Türkiye’de de valilik ve belediyelere verilen görevler geliştirilmektedir. Bu açıdan Kültür ve Turizm Bakanlığı ile belediye ve valilikler, koruma konusunda işbirliği içinde çalışmaktadırlar. Ayrıca ülkemizde; bakanlığa bağlı olan Koruma Yüksek Kurulu ve yerelde bu kurula bağlı bulunan koruma bölge kurulları, korumacılıkla ilgili çalışmalardan sorumlu kurullardır. Diğer iki ülkeden farklı bir durum olarak il özel idareleri bünyesinde restorasyon çalışmaları için uzman ve usta eğitimi yapacak olan eğitim birimleri kurulacaktır. Bu durum Türkiye’nin gelişmeye açık bir üye olduğunun göstergesidir.

Yasalara ve koruma imar planlarına bağlı olan çalışmalarını da kısaca kıyaslamakta yarar vardır. Her ülkenin kendi yasal düzenlemesi farklılık göstermektedir. Bu konuda Fransa’da tarihi, arkeolojik, mimari ve kentsel mirasın korunup iyileştirilmesi amacıyla, Kültür Bakanlığının belirlediği politikalar ve uygulamalar ile tüm bu işlemlerin gerçekleştirilmesinin Miras Müdürlükleri ve Mimarlık Müdürlükleri tarafından yapılacak olanları 95/770 sayılı kanun belirlemektedir. Korumayla ilgili diğer görevlerden olan peyzaj, çevre düzenleme ve doğal sit koruması ise 95/777 sayılı kanunda belirtildiği üzere Çevre Bakanlığı’ndadır.

İtalya’ya bakıldığında ise, karşımıza birçok kanun çıkmaktadır. Bu kanunlarda hangi kurumun nelerden sorumlu olduğu anlatılmaktadır. Örneğin, 1089 / 1939 tarihli yasada Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı tescilli anıtların korunmasından sorumlu tutulmuştur.

Türkiye’ye değinilirse, şu an yürürlükte olan 2863 sayılı (değişiklik 3386) koruma kanunu ile, yeni kabul edilen 5226 sayılı kanun; kültür mirasları için gereken önemin ve değerin verilmesi adına atılan önemli adımlar olarak nitelendirilebilir. Bu kanunlarda ülkemizdeki koruma genel açıklamaları yer almaktadır. Ancak ileriye dönük, daha kapsamlı ve detaylı çalışmalar yapma gerekliliği unutulmamalıdır.

Daha önce de değinildiği gibi, Fransa’da koruma yetkisi merkezde olmakta, belediyelerle sıkı işbirliğine gidilmektedir. Anıt korumasında da bölgesel anlamda,

Tarihi Anıtlar Kurulunun ve bölge valisinin kararları öncelikli olarak geçerlidir. Ayrıca bu ülkede koruma bölgelerinde yapılan kamuoyu yoklamaları, anıt ve yapı koruması açısından büyük önem taşımaktadır. Böylece halkın düşüncelerinin önemi de ortaya çıkmış olmaktadır.

Fransa'da tarihi yapıların dış görünüşleriyle ilgili yapılan değişikliklere değinilecek olursa; tescilli yapılarda ve kısıtlı alan ilan edilen koruma bölgelerindeki binalarda hiçbir şekilde keyfi değişiklik yapılamamaktadır. Ancak yetkili mimarın ya da bakanlığın izni çıktıktan sonra farklılıklar ve işlemler yapılabilmektedir. Tescilli yapılardaki çalışmalara çıkarılacak olan izinler; Miras Müdürlüğünün ve Tarihi Anıtlar Kurulunun görüşü alındıktan sonra, bakanlık tarafından verilmektedir. Yapılar ve alanlar ile ilgili gerekli tüm bu izinler üç ay içerisinde verilmektedir.

Türkiye'de halk arasındaki deyimle tescilli yapıya izinsiz çivi bile çakmak yasaktır. Resmi açıklamaya göre tescilli yapılarda, koruma ve sit alanlarında izinsiz her çeşit müdahale yasaktır. Alınması gerekli kararlar Kültür Bakanlığına bağlı Koruma Yüksek Kurulu'na ve Koruma Bölge Kurulları'na alınmaktadır.

Koruma Yüksek Kurulu, ana merkez olmaktadır. Koruma Bölge Kurulları ise; tespit ve tescil işlemlerinden, koruma amaçlı imar planı hazırlama ve karar alma çalışmalarından, tescilli yapı gruplamasından, sit alanı belirlenmesinden, yapı kötüyse tescil kaydının kaldırılmasından, gerekli tüm karar ve izinlerin alınmasından sorumludurlar.

İtalya'da ise anıt ya da sit derecelendirilmesi bulunmamaktadır. Tüm sitlerin kapsandığı, ancak farklı durumlara göre kural değerlendirilen bir sistem bulunmaktadır. İtalyan yasalarında hangi kurumun nelerden sorumlu olduklarının yanısıra, kent planlarının ve peyzaj alanlarının çizilme yöntemleri ile koşulları da; restorasyonların ne şekilde yapılacağı da yasalarda açıklanmaktadır. Sistemde iyileştirme yapılması için yerel yönetime güç gitse de, yeniden merkeze yönelinme tercih edilmektedir.

İtalya'daki farklı bir konu olan envanterleme, Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığına bağlı Merkezi Envanter ve Dokümantasyon Enstitüsü aracılığı ile yapılmaktadır. Bu ülkede tescilli ya da tescilsiz olsun tüm tarihi değere sahip yapıların envanterinin yapımı amaçlanmıştır. Yalnız Katolik Kiliselerine farklı bir önemle yaklaşılmaktadır.

Fransa'daki envanterleme işleri de, Kültür Bakanlığına bağlı olan Bölge Kültür İşleri Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. Farklı bir durum olarak ise, tarihi ve arkeolojik alanlar için ayrı dokümantasyonlar oluşturulmaktadır. Envanterlerde bölgeler incelenerek, çizimle desteklenmektedir. Bu doküman çalışmaları için de mimarlık müdürlükleri kurulmuştur.

Ülkemizdeki çalışmalar içerisinden tespit ve tescil işlemleri, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Koruma Bölge Kurullarındaki uzmanlar tarafından yapılmaktadır. Kültürel mirasa yönelik envanterleme işlemleri ise, Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde yapılmakta olup; bazı durumlarda birkaç eğitim kurumu tarafından organize edilen ekipler tarafından yürütülen çalışmalarla gelişmektedir.

Türkiye'deki tescilli yapıların envanter çalışmalarından sonra, bu yapıların bakım ve onarımlarıyla ilgili yapılan işlemlerine yönelik maddi uygulamalar içerisinden ilk olarak, bu yapıların her türlü resmi vergi ve harçtan muaf oldukları söylenebilir. Aynı zamanda bu yapıların restorasyonlarında kullanılacak malzemeler için de vergi muafiyeti sözkonusudur.

Tescilli yapılara bakanlık tarafından nakit ya da teknik yardım da yapılmaktadır. İlgili belediyeler tarafından emlak vergisinin yanında % 10 oranında korumacılık katkı payı tahsil edilmektedir. Tahsil edilen bu pay bir banka hesabında toplanır ve belediyelerce il özel idaresine vali tarafından kullanılmak üzere aktarılır. Ancak bu % 10'luk oran azdır. Ayrıca toplu konut idaresi de yine % 10 oranında kredi kullanımına izin vermektedir. Genel olarak bakılınca bu yardımlar günümüz koşullarına göre az olmaktadır. Maddi desteğin ve teşvik oranının devlet

bünyesindeki resmi kurumlarca tekrar düzenlenmesi gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.

İtalya'da ise, Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı restorasyon ve korumacılık için düzenli ödenek ayırmaktadır. Ayrıca özel taşınmazlar için sponsorluk olanakları yaratılmaya çalışılmaktadır. Bu; yapının daha kolay korunup yaşatılmasına olanak sağlar. Binalara yapılan restorasyonlarda koruma bölge kurullarının onayı alındıktan sonra, restorasyon harcamalarının yarısı, ancak işin bitimi itibariyle devlet tarafından ödenebilir.

Ayrıca resmi vergi indirimlerine gelince; yapının onarım maliyeti mal sahibinin vergisinden düşülmekte, bu yapılarda sigorta vergileri bulunmamakta ve son olarak alım satım vergisi de yarı yarıya az olmaktadır. Tüm bu avantajlar sayesinde korumacılık maddi açıdan da İtalya'da uygun şartlarda desteklenmektedir.

Fransa'da, İtalya ve Türkiye'den farklı olarak yalnızca kültürel mirasın korunması için değil, bunun yanısıra gelişmesi için de ödenek ayrılmaktadır. Korunması gereken binası olanlar, binalarını yoketmemeleri için de teşvik edilirler. Bu ülkede tescilli yapının ön cephe bakımı ve temizliği için de yardım sağlanmaktadır. Aynı zamanda bu bakım ve onarım harcamaları vergiden de muaftır. Özel müzelerde giderler de vergiden düşülmektedir.

Tek yapı restorasyonunda, Fransa ülkemize kıyasla restorasyon maliyetinin % 40-45'i oranında daha fazla maddi destek sağlamaktadır. Bu maddi destekte idari bölümün yardımı % 25'tir. Ayrıca özel ve tüzel kişilerin de yardımı kabul edilmektedir. Yerel yönetim restorasyonundaysa devlet tarafından % 50, idari bölümce % 25, özel ve tüzel kişi desteği % 25 katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak Fransa'da yapıların tam destekle ayakta kalmaları sağlanmaktadır.

İtalya, Fransa ve Türkiye'nin tarihsel miras koruması bağlamında yaptıkları çalışmalarda birçok ortak yön bulunduğu gibi farklılıklar da bulunmaktadır. Bu ortak yön ve farklılıklar aşağıdaki tabloda daha kolay algılanabilir.

Tablo 7.1 Karşılaştırılan ülkelerdeki genel durum

	İTALYA	FRANSA	TÜRKİYE
Kültürel Mirastan Sorumlu Kuruluş	Kültürel Miras ve Çevre Bakanlığı	Kültür Bakanlığı	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yenilemede Devlet Desteği	50%	45%	10%
Envanterleme Merkezi	Merkezi Envanter ve Dokümantasyon Enstitüsü	Bölge Kültür İşleri Müdürlükleri	Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Koruma Kurulları
Envanter Çalışması	Tüm Yapıların Tespiti	Tarihsel ve arkeolojik alanlar ayrılır	Tescilli Yapılar Önceliklidir
Yerel Koruma Çalışması	Koruma Bölge Müdürlükleri	Miras ve Mimarlık Müdürlükleri	Koruma Bölge Kurulları

Yerel ve merkezi yönetimlerin çalışmalarının vücuda gelmesinde, tarihi ve kültürel mirasın korunup günümüz değerleri ile yaşatılmasında turizm sektörünün de önemi tartışılmamalıdır. Bu sektörü de göz önünde bulundurarak, ülkemizde yerel ölçekten başlayarak çalışmalar yapan ve tanıtımlarını üstlenen bir birlik olarak dikkati çeken Tarihi Kentler Birliği unutulmaması gereken bir kurumdur.

22 Temmuz 2000 tarihinde kurulan bu birlik, gerek üyelik kriterleri, gerek ise kendi iç tüzüğü ile kültürel mirasa sahip olan tüm kentlerin korunarak yaşatılmasında ciddi bir tanıtım ve uygulama rolü oynamaktadır.

Ayrıca bu birliğin Avrupa Tarihi Kentler Birliği'ne üye olması, ülkemizde çalışmaları yapılan Avrupa Birliği uyum ve üyelik sürecinde tarihi mirasımızı korumak adına yapılan çalışmalarda ne denli önemli bir konumda bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Avrupa Birliği'ne üye olabilmemiz adına, Tarihi Kentler Birliğine verilen önemin hiçbir zaman unutulmaması gerekir.

Tarihi Kentler Birliği ile hem bu öneme sahip olan kentlerin değeri arttırılabilir, hem de bu kentlere ilgi kazandırılabilir. Aynı zamanda yine bu birlik sayesinde tarihsel kimliğini kendi koruyan kentler ödüllendirilip teşvik edilerek, kültürel mirasını daha uzun süreler koruması sağlanabilir.

Ülkemizde bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi daha merkezi olan yönetim uygulamalarının, yerel bağlamda daha deneyimli ve bilgili üye ve çalışanlarla yoğunlaştırılması, kentlerin tarihi miraslarının korunmasını daha etkin duruma getirecektir. Çünkü o bölgede yaşamını sürdüren ekiplerle çalışmak kentin algılanmasını ve bu algı sonunda korunmasını arttıracaktır. Bu ekiplerde de yetkili koruma uzmanlarının olması gerekliliği de, düşünülmesi gerekli bir diğer noktadır.

Korumacılıkta değinilmesi gereken bir başka konu da, o kentte yaşayan halkın bilinçlendirilmesidir. Bu açıdan yapılması gereken ise, kent tarihinin, yaşanan kentin geleceği için olumlu bir faktör olduğunun her eğitim döneminde açıklanıyor

olmasıdır. Bu sebeple okul çağında ya da koruma konusunda çalışan kurumlarca verilebilecek olan konferans, seminer ve eğitimlerle, küçükten büyüğe her bireyin korumacılığın önemini farkına varmasını sağlamak, kültürel mirasın korunup yaşatılması adına atılacak güzel bir adım olacaktır.

Bu bilinçlendirme çalışmalarında en etkin çalışabilecek kurumların başında Mimarlar Odası, Şehir Plancıları Odası, Belediyeler, üniversiteler gibi kurumlar gelmektedir. Ayrıca halkın bilinçlenmesini sağlamak adına, diğer halk odalarının da katılımı ile eğitici oturumlar düzenlenebilir.

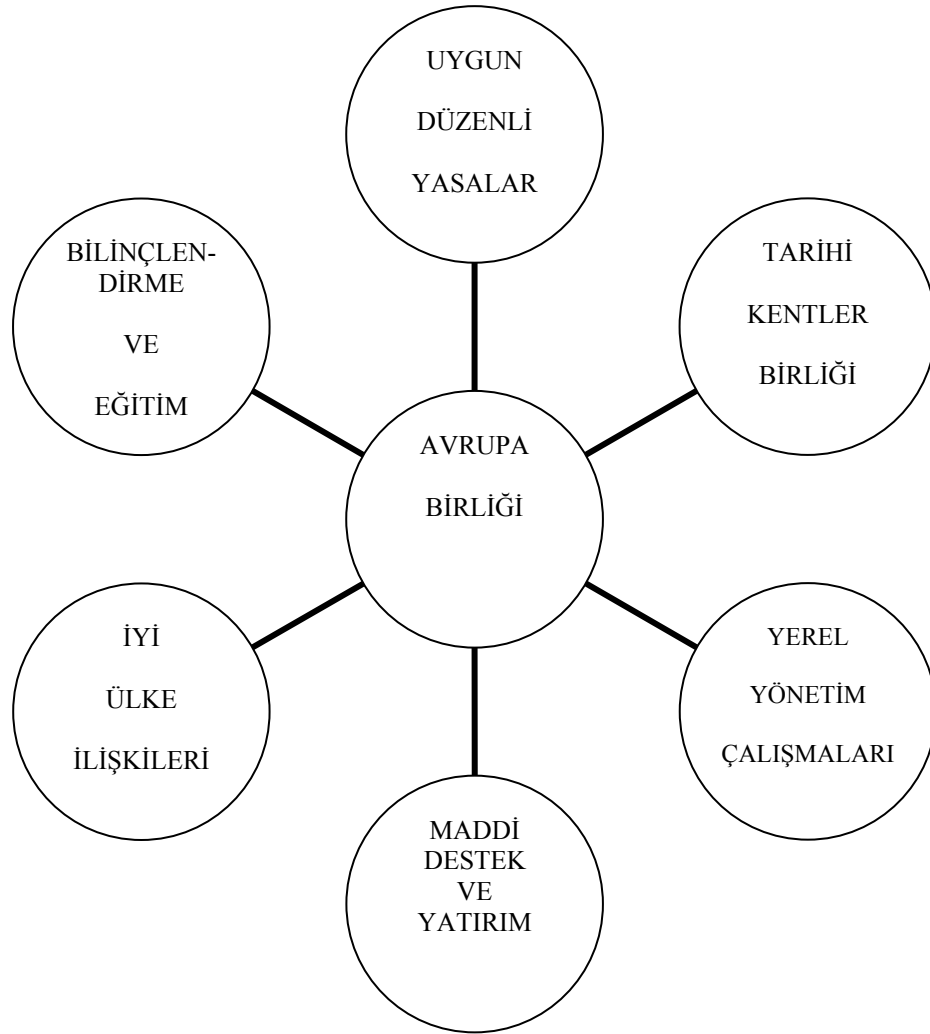
Avrupa Birliği üye ülkelerinde bizim ülkemizde olduğundan daha fazla oranlarda vergi indirimleri ve maddi yardımlar bulunmaktadır. Bu nedenle de Türkiye’de koruma çalışmalarının yavaşlaması ya da aksaması gözden kaçmamaktadır. Restorasyon bedellerinin fazla olması ve restorasyon uygulamaları için kısa sürede alınması gereken izinlerin yazışma sürelerinin uzun olması da bu uygulamalarda yeterli verimin alınmasını zorlaştırmaktadır. Yasalarımızda yeri olan bu hükümlerin yeni tasarılarla düzenlenmesi için tüm yetkili makamların çalışması, Avrupa Birliği üyeliğimizde mimari açıdan bize katkı sağlayacaktır.

Avrupa Birliği, üye ülkeler arasında sürekli koordinasyon ve iletişimin sağlandığı bir birliktir. Ancak ülkemizde, korumacılık adına diğer ülkelerle yeteri kadar iletişimin olmadığı bir gerçektir. Bu iletişimin siyasi açıdan da artırılması gerekmektedir.

Örneğin ülkemizde kazı, restorasyon vs. gibi işler yapmak isteyen yabancı kurum ve kuruluşlara, gerek bu iş öncesi izinlerin verilmesinde, gerek iş sonrası tazminat ve para ödemeleri gibi konularda zorluk çıkarılması bu ülkelerle aramızda bir soğukluğun doğmasına sebep olmaktadır.

Buradan yola çıkarak genel duruma baktığımızda, aşağıdaki tabloda Avrupa Birliği merkezli bir politika için yapılabilecek olan genel çalışmalara değinilebilir.

Tablo 7.2 AB sürecinde gereken çalışmalar

Sonuç olarak Avrupa Birliğine üyeliğimizin her ne kadar ekonomik ve siyasi açıdan daha fazla ön planda olması söz konusu ise de, mimari ve kültürel açıdan da gereken çalışmaların yapılması gerekliliği göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Ve bu konuda hem yerel, hem merkezi, hem de özel ve tüzel kurum ve kuruluşların özverili çalışmalarını arttırmaları gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. (1999). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*. İstanbul: Yem Yayınları
- Akçura, N. (1973). *Yabancı Ülkelerde Eski Eser Koruması*. Mimarlık Dergisi 3. s.118-119
- Akozan, F. (1977). *Türkiye’de Tarihi Anıtları Koruma Teşkilatı ve Kanunlar*. İstanbul: Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları
- Atay, Ç. (2001). *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Olgusu*. İzmir: İzmir Ticaret Odası Yayınları
- Avrupa Birliği Resmi Gazetesi (OJ). 09.12.1994. C348 Sayılı
- Avrupa Birliği Resmi Gazetesi (OJ). 23.09.1995. C247 Sayılı
- Avrupa Birliği Resmi Gazetesi (OJ). 12.01.2000. C8 Sayılı
- Avrupa Birliği Resmi Gazetesi (OJ). 24.05.2001. C66 Sayılı
- Bektaş, C. (1992). *Koruma Onarım*. İstanbul: Yem Yayınları
- Bernado, J. (2000). *Architecture Described: Batlle i Roig*:Barcelona, Actar
- Blomfield, R. (1973). *A History of French Architecture by Regional Blomfield*. New York Hacker Art Books
- Bulum, A. (1999). *Anıtların ve Kentsel Sitlerin Belirlenmesini Etkileyen Değerler*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi
- Bowyer, J. (1980). *Vernacular Building Conservation*. The Architectural Press

- Doordan, D. (1988). *Building Modern Italy*. New York Princeton Architectural Press
- Çimen, B. (1995). *Mimarların Avrupa Birliğindeki Konumu*. Ankara: Mimarlar Odası Sempozyumu
- Çubuk, M. (1993). *Kentsel Koruma ve Yenilemeler Kolokiyumu*. İstanbul: MSÜ Yayn.
- Çubuk, M. (1994). *İkinci Kentsel Koruma ve Yenilemeler Kolokiyumu*. İstanbul: MSÜ Yayınları
- Ecevit, K.; Kavalalı, Ö. ; Özdemir, S. (Ekim 2004). *AB Sözlüğü*. Ankara : TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı
- Erder, C. (1975). *Tarihi Çevre Bilinci*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları
- Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (1973). *Eski Eserler Kanunu*. Ankara
- Hasol, D. (1990) *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: Yem Yayınları
- Hopkins, A. (2002) *Italian Architecture from Michelangelo to Borromini*. London Thames & Hudson
- İktisadi Kalkınma Vakfı. (2000). *Avrupa Birliği ve Kavramlar Sözlüğü*. Ankara
- Janning, J. (2001). *Avrupa Analiz. Deutschland Magazine*. Sayı 6. Federal Almanya Basın ve Enformasyon Dairesi. Almanya. s.42
- Kalelioğlu, U. ; Özkan, N . (2000). *Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Çevre Sözleşmeleri*. İzmir: İzmir Barosu Yayınları
- Kuban, D. (2000). *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama*. İstanbul: Yem Yayınları

Madran, E.; Özgönül,N. (1999).*International Documents Regarding the Preservation of Cultural and Natural Heritage*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları

Resmi Gazete. 06.05.1973. 14527 Sayılı

Resmi Gazete. 03.05.1983. 3194 Sayılı

Resmi Gazete. 03.07.1983. 18113 Sayılı

Resmi Gazete. 05.08.1999. 14434 Sayılı

Serdaroğlu, S. ; Kaleağası, B. (1991). *Avrupa Birliği Kurumları ve Türkiye Avrupa Birliği Ortak Organları*. İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları

Schwarzer, M. (1995). *Technical Assistance of German*. Cambridge University Press

Umar, B. (1981). *Eski Eserler Hukuku*. İzmir

Thompson, F. ; Macready S. (1987). *Roman Architecture and Greek World*. London Society of Antiquaries

Türk Demokrasi Vakfı. (2003). *Avrupa Birliğinin ABC' si*. Ankara

European Union Companies, (b.t). 19.08.2004, <http://www.cieel.gr>

Member Countries in Architecture,with EU, (b.t).2004, <http://www.ekepp.gr>

Works About EU,(b.t). 2003, <http://www.euroinfo.gr>

Türkiye'nin Ulusal Programı, (b.t).24.12.2003, <http://www.euturkey.org.tr>

EKLER

EK BİR

**DÜNYA KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASININ
KORUNMASINA DAİR SÖZLEŞME
1972 – PARİS**

1972 Paris
DÜNYA KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASININ
KORUNMASINA DAİR SÖZLEŞME

Kanun : 14 Nisan 1982 tarih ve 2658 sayı

Bakan/ar Kuru/u Kararı: 23 Mayıs 1982 tarih ve 8/4788 sayı

Resmi Gazete : 4 Şubat 1983 tarih ~'e 17959 sayı

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı 17 Ekim - 21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'te toplanan on yedinci oturumunda,

Kültürel mirasın ve doğal mirasın sadece geleneksel bozulma nedenleriyle değil, fakat sosyal ve ekonomik şartların değişmesiyle bu durumu vahimleştiren daha da tehlikeli çürüme ve tahrip olgusuyla gittikçe artan bir şekilde yok olma tehdidi altında olduğunu not ederek,

Kültürel ve Doğal mirasın herhangi bir parçasının bozulmasının veya yok olmasının, bütün dünya milletlerinin mirası için zararlı bir yoksullaşma teşkil ettiğini göz önünde tutarak,

Bu mirasın ulusal düzeyde korunmasının, korumanın gerekli kıldığı kaynakların genişliği ve kültürel varlığın topraktan üstünde bulunduğu ülkenin ekonomik, bilimsel ve teknik kaynaklarının yetersizliği nedeniyle çoğu kez tamamlanmamış olarak kaldığını göz önünde tutarak,

Örgüt yasasının, dünya mirasının muhafaza ve korunmasını sağlamak ve ilgili milletlere gerekli uluslararası sözleşmeleri tavsiye etmek suretiyle bilgi muhafazasını arttırmayı ve yaymayı öngördüğünü hatırlatarak,

Kültürel ve doğal varlıklara ilişkin mevcut uluslararası sözleşme, tavsiye ve kararların hangi halka ait olursa olsun bu eşsiz ve yeri doldurulmaz kültür varlıklarının korunmasının dünyanın bütün halkları için önemini gösterdiğini göz önünde tutarak,

Kültürel ve doğal mirasın parçalarının istisnai bir öneme sahip olduğunu ve bu nedenle tüm insanlığın dünya mirasının bir parçası olarak muhafazasının gerektiğini göz önünde tutarak,

Kültürel ve doğal varlıkları tehdit eden yeni tehlikelerin vüsat ve ciddiyeti karşısında, ilgili devletin faaliyetinin yerini almamakla beraber bunu müessir bir şekilde tamamlayacak kolektif yardımda bulunarak, istisnai evrensel değerdeki kültürel ve doğal mirasın korunmasına iştirakin, bütün milletlerarası camianın ödevi olduğunu göz önünde tutarak,

Bu amaçla, daimi bir temel üzerine ve modern bilimsel yöntemlere uygun olarak, istisnai değerdeki kültürel ve doğal mirasın kolektif korunmasına matuf etkin bir sistemi kuran yeni hükümleri, bir sözleşme biçiminde kabulünün zorunlu olduğunu göz önünde tutarak,

On altıncı oturumunda bu sorunun uluslararası bir sözleşme konusu yapılmasına karar vermiş olarak, 16 Kasım 1972 tarihinde bu sözleşmeyi kabul eder.

I - KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN TANIMLARI:

Madde 1 - Bu sözleşmenin amaçları bakımından aşağıdakiler "kültürel miras" sayılacaktır:

Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri.

Yapı topluluktan: Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları.

Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnai evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlar.

Madde 2 - Bu Sözleşmeye göre aşağıdaki eserler "doğal miras" sayılacaktır:

Estetik veya bilimsel açıdan istisnai evrensel değeri olan, fiziksel ve biyolojik oluşumlardan veyabu tür oluşum topluluklarından müteşekkil doğal anıtlar.

Bilim veya muhafaza açısından istisnai evrensel değeri olan jeolojik ve fizyografik oluşumlar ve tükenme tehdidi altındaki hayvan ve bitki türlerinin yetiştiği kesinlikle belirlenmiş alanlar,

Bilim, muhafaza veya doğal güzellik açısından istisnai evrensel değeri olan doğal sitler veya kesinlikle belirlenmiş doğal alanlar.

Madde 3 - Yukarıda I. ve 2. maddelerde belirtilen ve kendi toprakları üzerinde bulunan çeşitli varlıkları saptayıp belirlemek bu Sözleşmeye taraf olan her devlete ait bir sorumluluktur.

II - KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN ULUSAL VE ULUSLARARASI KORUNMASI:

Madde 4 - Bu Sözleşmeye taraf olan devletlerden her biri 1. ve 2. maddelerde sözü edilen ve topraklarında bulunan kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve gelecek kuşaklara iletilmesinin sağlanması görevinin öncelikle kendisine ait olduğunu kabul eder. Bunun için kaynaklarını sonuna kadar kullanarak ve uygun olduğunda özellikle mali, sanatsal, bilimsel ve teknik alanlarda her türlü uluslararası yardım ve işbirliği sağlayarak elinden geleni yapacaktır.

Madde 5 - Bu Sözleşmeye taraf olan her Devlet topraklarındaki kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri amacıyla etkili ve faal önlemlerin alınmasını sağlamak için, mümkün olduğunca her ülkenin kendi koşullarına uygun biçimde şu çabaları gösterecektir:

a) Kültürel ve doğal mirasa, toplumun yaşamında bir işlev vermeyi ve bu mirasın korunmasını kapsamlı planlama programlarına dahil etmeyi amaçlayan genel bir politika benimsemek;

b) Kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri için, halen mevcut değilse, topraklarında bir veya daha fazla hizmet kurumunu, işlevlerini ifaya yeterli olacak görevli ve araçlarla kurmak;

c) Bilimsel ve teknik çalışma ve araştırmaları geliştirmek ve Devletin kültürel ve doğal mirasını tehdit eden tehlikelere karşı harekete geçmesine olanak sağlayacak müdahale yöntemlerini mükemmelleştirmek;

d) Bu mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri, yenileştirilmesi için gerekli olan uygun yasal, bilimsel, teknik, idari ve mali önlemleri almak; ve

e) Kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri konularında eğitim yapan ulusal veya bölgesel merkezlerin kurulmasını veya geliştirilmesini desteklemek ve bu alandaki bilimsel araştırmaları teşvik etmek,

Madde 6 - 1. Bu Sözleşmeye taraf olan Devletler, I. ve 2. maddelerde sözü edilen kültürel ve doğal mirasın toprakları üzerinde bulunduğu devletlerin egemenliğine tam olarak saygı göstererek ve ulusal yasaların sağladığı mülkiyet haklarına zarar vermeden, bu tür mirasın, bütün uluslararası toplum tarafından işbirliği ile korunması gereken evrensel bir miras olduğunu kabul ederler.

2. Taraf devletler, I' maddenin 2. ve 4. paragraflarında belirtilen kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası ve devamının sağlanması konularında bu mirasa sahip olan devletler istediği takdirde yardım etmeyi bu Sözleşme hükümleri uyarınca üstlenirler.

3. Bu Sözleşmeye taraf olan her Devlet, Sözleşmeye taraf olan diğer devletlerin topraklarında bulunan ve 1. ve 2. maddelerde sözü edilen kültürel ve doğal mirasa doğrudan doğruya veya dolaylı olarak zarar verebilecek kasıtlı önlemleri almamayı üstlenir.

Madde 7 - Bu Sözleşmenin amacı bakımından, dünya kültürel ve doğal mirasının uluslararası alanda

korunması deyimi, Sözleşmeye Taraf olan Devletlerin kültürel miraslarını saptama ve koruma çabalarına destek olmaya matuf bir uluslararası işbirliği ve yardım sisteminin kurulması olarak anlaşılacaktır.

III - DÜNYA KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASININ KORUNMASI İÇİN HÜKÜMETLERARASI KOMİTE:

Madde 8 - 1. İstisnai evrensel değere sahip kültürel ve doğal mirasın korunması için bu Sözleşmeye Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür" Örgütü çerçevesinde "Dünya Mirası Komitesi" adı altında bir Hükümetler arası Komite kurulmuştur. Komite, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı'nın olağan oturumu sırasında genel kurul olarak toplanan ve Sözleşmeye Taraf Devletlerce seçilen 15 Taraf Devletten oluşacaktır. Komite üyesi Devletlerin sayısı, Genel Konferansın, bu sözleşmenin en az 40 Devlet için yürürlüğe girişini izleyen olağan oturumunun yapıldığı tarihten itibaren 21'e yükseltilecektir.

2. Komite üyelerinin seçiminde, dünyanın değişik bölge ve kültürlerinin adilane bir . biçimde temsili güvence altına alınacaktır.

3. Kültürel Varlığın Muhafazası ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezinin (Roma Merkezi) bir temsilcisi, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi'nin (ICOMOS) bir temsilcisi ve Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'nin (IUCN) bir temsilcisi ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansının olağan oturumu sırasında genel kurul olarak toplanan Sözleşmeye taraf Devletlerin isteği üzerine benzer amaçlı diğer hükümetler arası veya hükümet dışı örgütlerin temsilcileri anılan Komitenin toplantılarına danışman olarak katılabilirler.

Madde 9 – 1 Dünya Mirası Komitesine üye Devletlerin görev süreleri, Genel Konferansın, Komite üyeliğine seçtikleri olağan oturumunun sonundan, bunu izleyen üçüncü olağan oturumunun sonuna kadar sürecektir.

2. Ancak, ilk seçim sırasında atanan üyelerin üçte birinin görev süreleri, Genel Konferansın, üyeliğe seçtikleri olağan oturumunu izleyen ilk olağan oturumunun sonunda sona erecektir; ayrı zamanda atanan diğer üçte bir üyenin görev süresi de Genel Konferansın seçtikleri olağan oturumunu izleyen ikinci olağan oturumunun sonunda sona erecektir. Bu üyelerin isimleri Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı Başkanı tarafından, İlk seçimden sonra kura ile belirlenecektir .

3. Komiteye üye Devletler, temsilcilerini kültürel ve doğal miras alanında. yetkili kişiler arasından seçeceklerdir.

Madde 10 - 1. Dünya Mirası Komitesi kendi iç tüzüğünü kabul edecektir.

2. Komite, belirli sorunlar hakkında danışmada bulunmak üzere, özel veya resmi örgütleri veya kişileri her zaman toplantılarına katılmaya çağırabilir.

3. Komite, görevlerinin yerine getirilmesi bakımından gerekli gördüğü danışma organlarını kurabilir.

Madde 11 - 1. Bu Sözleşmeye Taraf olan her Devlet, kültürel ve doğal mirasının bir parçasını oluşturan, kendi topraklarında bulunan ve bu maddenin 2. paragrafındaki listeye girmesi uygun olan kültürel varlıklarının bir envanterini, mümkün olan en kısa sürede, "Dünya Kültür Mirası Komitesi"ne sunacaktır. Nihai addedilmeyecek olan bu envanter söz konusu kültürel varlığın yerini ve önemini gösteren belgeleri ihtiva edecektir.

2. Komite, I. Paragraf uyarınca Devletlerce verilen envanterlere dayanarak, bu Sözleşmenin 1. ve 2. maddelerinde tanımlandığı üzere, saptanmış olacağı ölçütlere göre istisnai evrensel değerde mütalaa ettiği, kültürel veya doğal mirasın parçasını oluşturan varlıkların bir listesini yapacak, güncel hale getirecek ve "Dünya Kültür Mirası Listesi" başlığı altında yayınlanacaktır. En geç her iki yılda bir, güncelleştirilmiş bir liste dağıtımına tabi tutulacaktır.

3. Bir varlığın Dünya Kültür Mirası Listesine alınması, ilgili Devletin onayını gerektirir. Üzerinde

birden çok devletin egemenlik veya kaza hakkı iddiasında bulunduğu bir toprakta bulunan bir kültürel varlığın listeye alınması anlaşmazlığa taraf olan devletlerin haklarını hiç bir biçimde etkilemeyecektir.

4. Komite, Dünya Kültür Mirası Listesi'nde bulunup korunması için çok büyük çapta çalışmaları gerektiren ve bu maksatla işbu Sözleşme çerçevesinde yardım talep edilmiş olan kültürel varlıkların bir listesini, "Tehlike Altındaki Dünya Kültür Mirası Listesi" başlığı altında durum gerektirdikçe düzenleyecek, güncelleştirecek ve yayınlayacaktır. Söz konusu liste, gerekli çalışmaların tahmini bedelini de içerecektir. Liste, kültürel ve doğal mirası oluşturan varlıklardan, yalnız hızlı bozulma nedeniyle yok olma tehdidi, büyük çapta resmi veya özel projeler veya hızlı kentsel veya turistik gelişim projeleri; toprağın kullanım veya mülkiyetindeki değişikliklerin neden olduğu tahribat; bilinmeyen nedenlere bağlı büyük değişiklikler; herhangi bir nedenle bir varlığın terk edilmesi; silahlı bir çatışmanın çıkması veya çatışma tehdidi; afet ve felaketler; ciddi yangınlar, depremler, yer kaymaları; volkanik patlamalar; su düzeyindeki değişimler, su baskınları ve gelgit dalgaları gibi ciddi ve belirgin tehlikelerin tehdidi altında bulunanları içerebilir. Acil ihtiyaç halinde Komite, herhangi bir zamanda tehlike altındaki Dünya Kültür Mirası Listesine yeni bir madde ekleyebilir ve bunu hemen duyurabilir.

5. Komite, kültürel veya doğal mirasa ait bir varlığın bu maddenin 2. ve 4. paragraflarında belirtilen iki listeden her birine dahil edilmesinde temel alınacak ölçütlerin tanımını yapacaktır.

6. Bu maddenin 2. ve 4. paragraflarında belirtilen iki listeden birine dahil edilme isteğini reddetmeden önce, Komite, söz konusu edilen kültürel veya doğal varlığın toprakları üzerinde bulunduğu devlete danışacaktır.

7. Komite, ilgili Devletlerin onayıyla, bu maddenin 2. ve 4. paragraflarında atıfta bulunulan listelerin hazırlanması için gerekli olan çalışma ve araştırmaları koordine ve teşvik eder.

Madde 12 - Kültürel ve doğal mirasa ait olan bir varlığın 11. maddenin 2. ve 4. paragraflarında sözü edilen her iki listeye de dahil edilmemiş olması hiçbir şekilde onun bu listelere dahil edilme sonucu olanlar dışındaki amaçlar için istisnai değeri olmadığı anlamına gelmeyecektir.

Madde 13 - 1. Dünya Kültür Mirası Komitesi, bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin, topraklarında bulunan ve 11. maddenin 2. ve 4. paragraflarında sözü edilen listelere dahil olan veya dahil edilmesi muhtemel bulunan Kültürel ve doğal mirasın bir parçasını oluşturan varlıklara ilişkin olarak yaptıkları, uluslararası yardım isteklerini alır ve inceler. Bu tür istekler, bu tür varlıkların korunmasını, muhafazasını, teşhirini veya yenilenmesini sağlamaya yönelik olabilir.

2. Bu maddenin 1 paragrafı çerçevesindeki uluslararası yardım istekleri, ön incelemeler daha ileri araştırmaların yararlı olacağını gösterdiği takdirde, 1. ve 2. maddelerde tanımlanan kültürel ve doğal varlıkların saptanmasıyla ilgili olabilir.

3. Komite, bu isteklere ilişkin olarak yapılacak olan işlemi kararlaştıracak, uygun olması durumunda yapacağı yardımın niteliği ve boyutunu belirleyecek ve gerekli tertiplerin ilgili hükümet ile kendi adına alınması için yetki verecektir.

4. Komite, çalışmaları için bir öncelik sırası saptayacaktır. Bunu yaparken, koruma gerektiren kültür varlığının dünya kültürel ve doğal mirası içindeki önemini, bir doğal çevreyi veya dünya milletlerinin dehasını ve tarihini en iyi biçimde temsil niteliği olan varlığa uluslararası yardım yapılması zorunluluğunu, yapılacak işin ivediliğini, tehdit altındaki varlıkların topraklarında bulunduğu Devletlerin kaynaklarının durumunu ve özellikle, kendi olanaklarıyla bu tür varlıkları ne dereceye kadar koruyabildiklerini göz önünde bulunduracaktır.

5. Komite, uluslararası yardım yapılmış olan varlıklarla ilgili olarak bir listeyi hazırlayacak, güncelleştirecek ve duyuracaktır.

6. Komite, bu Sözleşmenin 15. maddesi gereğince kurulan Fon'un kaynaklarının kullanımı konusunda karar sahibi olacaktır. Bu kaynakları artırma yollarını arayacak ve bu amaç için faydalı bütün tedbirleri alacaktır.

7. Komite, bu Sözleşmenin amaçlarına benzer amaçları olan, uluslararası ve ulusal örgütler ve hükümetler arası veya hükümet dışı örgütlerle işbirliği yapacaktır. Komite, programlarının ve projelerinin

uygulanması için, bu tür örgütlere özellikle Kültürel Varlıkların Muhafazası ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezi'ne (Roma Merkezi), Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi'ne (ICOMOS) ve Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'ne (IUCN) ve ayrıca resmi ve özel kurum ve kişilere çağrıda bulunabilir.

8. Komitenin kararları oylamada bulunan ve oy veren üyelerin üçte iki çoğunluğuyla alınır. Komite üyelerinin çoğunluğu, nisabı oluşturur.

Madde 14 - 1. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörü tarafından atanan bir Sekreteryaya Dünya Kültür Mirası Komitesine yardımcı olur.

2. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörü, Kültürel Varlıkların Muhafazası ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezi'nin (Roma Merkezi), Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi'nin (ICOMOS) ve Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'nin (IUCN) ihtisasları ve imkanları dahilinde hizmetlerinden azami şekilde yararlanarak, Komitenin belgelerini, toplantılarının gündemini hazırlayacak ve kararlarının uygulanmasından sorumlu olacaktır.

IV - DÜNYA KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASINI KORUMA FONU:

Madde 15 - 1. İstisnai Evrensel Değeri olan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını korumak için "Dünya Mirası Fonu"adı altında bir Fon kurulmuştur.

2. Fon, UNESCO'nun Mali tüzüğü hükümlerine uygun olarak vakıf şeklinde teşkil edilecektir.

3. Fon'un kaynakları aşağıdakilerden oluşacaktır.

a) Bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin yaptıkları zorunlu ve gönüllü katkılar;

b) Aşağıdaki kaynaklardan sağlanabilecek katkı, hibe ve bağışlar;

i) Diğer Devletler;

ii) Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, Birleşmiş Milletler Sisteminin diğer örgütleri, özellikle Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve diğer hükümetler arası örgütler;

iii) Resmi veya özel kurum ve kişiler,

c) Fon'un kaynaklarından sağlanan her türlü faiz geliri;

d) Fon'un yararına düzenlenen faaliyetlerden sağlanan bağış ve gelirler ve

e) Dünya Mirası Komitesi'nce hazırlanacak Fon yönetmeliğinde belirtilen diğer bütün kaynaklar.

4. Fon'a yapılan katkılar ve Komite için sağlanmış olan diğer tür yardımlar ancak Komitenin belirleyeceği amaçlar için kullanılabilir. Komite, yalnız belirli bir program veya projede kullanılacak üzere yapılan katkılar, bu program veya projenin yürütülmesinin komitece kararlaştırılmış olması şartıyla kabul edebilir. Fon'a yapılan katkılar hiçbir siyasi koşula bağlanamaz.

Madde 16 - Bu Sözleşmeye taraf Devletler ilave gönüllü katkıda bulunma hakları halden edilmeden Dünya Mirası Fonuna muntazaman iki yılda bir katkıda bulunmayı taahhüt ederler. Bu katkıların bütün Devletlere uygulanabilecek tek bir yüzdeye göre hesaplanan miktarı, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı sırasında, toplanan sözleşmeye taraf Devletlerin genel kurulu tarafından kararlaştırılacaktır. Genel Kurulun bu kararına, bu maddenin 2. paragrafında öngörülen beyanı yapmamış olan, hazır bulunan ve oy veren Taraf devletlerin çoğunluğu ile alınır. Sözleşmeye taraf Devletlerin zorunlu katkısı hiç bir surette Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün mutad bütçesine yaptıkları katkının % 1' inden fazla olamaz.

2. Ancak, bu Sözleşmenin 31. ve 32. maddelerinde atıfta bulunulan her Devlet, onay, kabul. Veya katılma belgelerinin verilmesi sırasında bu maddenin 1. paragrafı hükümleriyle bağlı olmayacağını bildirebilir, . .

3. Bu maddenin 2. paragrafında sözü edilen bildirim yapılmış olan Sözleşmeye Taraf bir Devlet, her an Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörünü haberdar ederek sözü geçen bildirim geri alabilir. Ancak bildirim geri alınması, bu Devletin zorunlu, katkısı bakımından, Sözleşmeye Taraf olan Devletlerin bir sonraki Genel Kurulu tarihine kadar hüküm ifade etmeyecektir.

4. Komitenin faaliyetlerini etkili biçimde planlayabilmesi için, bu Sözleşmeye taraf olan Devletlerden bu maddenin 2. paragrafında sözü edilen bildirim yapılmış olan Taraf Devletlerin katkıları, düzenli olarak her iki yılda bir ödenecek ve bu katkı, bu maddenin 1. paragrafı hükümleriyle bağlı oldukları takdirde ödeyecekleri katkılardan az olmayacaktır.

5. Bu Sözleşmeye taraf olan herhangi bir Devlet, içinde bulunulan yıl ile ondan hemen önceki yıla ait zorunlu veya gönüllü katkılarından borçlu ise Dünya Kültür Mirası Komitesi üyeliğine seçilemeyecektir; ancak bu hüküm ilk seçime uygulanmayacaktır.

Komite üyeliğinde bulunan böyle bir Devletin görev süresi, bu Sözleşmenin 8. Maddesinin 1. paragrafında belirtilen seçimler yapıldığı zaman sona erer.

Madde 17 - Bu Sözleşmeye Taraf olan Devletlere, Sözleşmenin 1. ve 2. maddelerinde tanımlanan Kültürel ve doğal mirasın korunması için yardım sağlamak amacıyla ulusal, resmi ve özel vakıf veya dernekler kurmayı öngörür veya kuruluşunu teşvik ederler.

Madde 18 - Bu Sözleşmeye Taraf olan Devletler Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü himayesinde Dünya Mirası Fonu yararına uluslararası fon toplama kampanyalarının örgütlenmesine yardımcı olacak, 15. maddenin 3. paragrafında sözü edilen organların para toplamasını kolaylaştıracaklardır.

V- ULUSLARARASI YARDIMIN KOŞULLARI VE DÜZENLENMESİ:

Madde 19 - Taraf olan herhangi bir Devlet topraklarında bulunan istisnaî evrensel değere sahip kültürel ve doğal mirasın bir parçasını oluşturan varlıklar için uluslararası yardım isteyebilir. Elinde bulunan ve Komitenin bir karara varmasını sağlayacak nitelikteki 21.maddede öngörülen bilgi ve belgeleri de bu yardım istemiyle birlikte Komiteye sunar.

Madde 20 - 13. maddenin 2. paragrafının, 22. maddenin (c) fıkrası ve 23. maddenin hükümlerine bağlı olarak, bu Sözleşmeyle sağlanan uluslararası yardım, kültürel ve doğal mirasın parçasını oluşturan varlıklardan yalnız Dünya Kültür Mirası Komitesi'nin 11. maddesinin 2. ve 4.paragraflarında belirtilen listelerden birine girmesine karar verdiği veya karar verebileceği varlıklara yapılabilir.

Madde 21 - 1. Dünya Mirası Komitesi, Uluslararası yardım isteklerini değerlendirme usullerini saptayacak ve özellikle tasarlanan faaliyet, gerekli çalışma, bunlara ait fiyat tahmini, ivedilik derecesi ve yardımı isteyen Devletin kaynaklarının bütün harcamaları karşılayamamasının nedenlerini içerecek yardım talebinin muhtevasını belirleyecektir. Bu tür talepler, mümkün olduğunca uzman raporlarıyla desteklenmelidir.

2. Felaket ve doğal afetler nedeniyle yapılan talepler, acil çalışma gerektirebilmeleri nedeniyle, bu tür hadiseler karşı bir ihtiyat fonu ayırmış bulunması gereken Komite tarafından hemen, öncelikle değerlendirilmeye alınmalıdır.

3. Komite, bir karara varmadan önce gerekli gördüğü inceleme ve danışmalarda bulunacaktır.

Madde 22 - Dünya Kültür Mirası Komitesi'nce verilen yardımlar aşağıdaki biçimlerde olabilir:

a) Bu sözleşmenin 11. maddesinin 2. ve 4. paragraflarında tanımlandığı üzere kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesinden çıkan sorunlarla ilgili sanatsal, bilimsel ve

teknik incelemeler,

b) Onaylanan çalışmanın doğru biçimde yürütülmesini sağlamak için uzmanların, teknisyenlerin ve nitelikli işgücünün temini,

c) Kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesi alanlarında her düzeydeki görevli ve uzmanların eğitimi,

d) İlgili Devletlerin sahip olmadığı veya elde edebilecek durumda olmadığı araçların sağlanması,

e) Uzun vadede ödenebilecek düşük faizli ve faizsiz borçlar,

f) İstisnai durumlarda ve özel nedenlerle, geri ödenmesi gerekmeyen hibeler.

Madde 23 - Dünya Kültür Mirası Komitesi, ulusal veya bölgesel merkezlere de kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesi alanlarında bütün düzeylerdeki görevli ve uzmanların eğitimi konusunda uluslararası yardım sağlayabilir.

Madde 24 - Büyük çaptaki uluslararası yardımdan önce, ayrıntılı bilimsel, ekonomik ve teknik incelemelerde bulunulacaktır. Bu incelemeler, doğal ve kültürel mirasın korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesi için en ileri teknikleri araştırarak ve sözleşmenin amaçlarıyla uyumlu olacaktır. İncelemeler, ilgili devletin mevcut kaynaklarının rasyonel kullanımı yollarını da araştıracaktır.

Madde 25 - Genel bir kural olarak, gerekli çalışmanın bedelinin yalnız bir bölümü uluslararası toplum tarafından karşılanacaktır. Uluslararası yardımdan yararlanan devletin katkısı, kaynaklarının buna elverişli olmaması dışında her program veya projeye ayrılan tüm kaynakların önemli bir payını oluşturacaktır.

Madde 26 - Dünya Kültür Mirası Komitesi ve yardım alan devlet yaptıkları anlaşmayla, bu sözleşme hükümleri gereği uluslararası yardım sağlanan bir program veya projenin yürütüleceği koşulları saptayacaklardır. Anlaşmayla koyulan kurallara uygun olarak himaye altına alınmış varlığın korunmasına, muhafazasına ve teşhirine devam etme sorumluluğu bu uluslararası yardımı alan devlete ait olacaktır.

VI - EGİTİM PROGRAMLARI:

Madde 27 -1. Bu Sözleşmeye taraf devletler, kendi halklarının sözleşmenin 1. ve 2. maddelerinde tanımlanan kültürel ve doğal mirasa karşı bağlılık ve saygı hislerini güçlendirmek için, bütün uygun araçlarla ve özellikle eğitim ve tanıtım programlarıyla çaba göstereceklerdir.

2. Taraf Devletler, kamuoyunu, kültür mirasını tehdit eden tehlikelerden ve Sözleşmenin uygulanması için yürütülen etkinliklerden geniş biçimde haberdar etmeyi taahhüt ederler.

Madde 28 - Sözleşme çerçevesinde uluslararası yardım alan bu sözleşmeye taraf devletler, kendisi için yardım alınan kültürel varlığın önemini ve bu yardımın oynadığı rolün bilinmesi için uygun önlemleri alacaklardır.

VII - RAPORLAR:

Madde 29 - 1. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Kuruluna, onun tarafından belirlenen tarih ve biçimde verecekleri raporlarda, kabul ettikleri yasal ve idari hükümler ve bu sözleşmenin uygulanması için yaptıkları diğer işlemler hakkında bu alanda kazandıkları tecrübenin ayrıntıları ile birlikte bilgi vereceklerdir.

2. Bu raporlar Dünya Kültür Mirası Komitesi'nin dikkatine sunulacaktır.
3. Komite, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı'nın her olağan oturumunda faaliyetleri hakkında rapor verecektir.

VIII - SONÜKÜMLER:

Madde 30 - Bu Sözleşme, beş metni de aynı derecede geçerli olmak üzere, Arapça, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca olarak hazırlanmıştır.

Madde 31

1. Bu sözleşme Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütüne üye devletlerin kendi anayasal yöntemlerine göre onaylarına ve kabullerine tabi olacaktır.
2. Onay veya kabul belgeleri Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörüne tevdi edilecektir.

Madde 32

1. Bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü üyesi olmayıp, örgütün Genel Konferansı tarafından sözleşmeye katılmaya çağrılan bütün devletlerin katılmasına açık olacaktır.
2. Katılma bir katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörüne tevdi ile gerçekleştirilir.

Madde 33 - Bu Sözleşme, yirminci onay, kabul veya katılma belgesinin tevdi tarihinden üç ay sonra, fakat sadece onay, kabul veya katılma belgelerini bu veya önceki bir tarihte tevdi eden devletler bakımından yürürlüğe girecektir. Diğer her devlet için, Sözleşme kendi onay, kabul veya katılma belgesinin tevdiinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 34 - Aşağıdaki hükümler, Sözleşmeye taraf olan Devletlerden federal veya üniter olmayan anayasal sisteme sahip olanlarına uygulanacaktır. .

- a) Bu Sözleşmenin hükümlerinin uygulanmasının federal veya merkezi yasal gücün yargı yetkisi alanına girdiği hallerde, federal ve merkezi hükümetin yükümlülükleri, federal devlet olmayan taraf devletlerinkilerle ayrı olacaktır.
- b) Bu Sözleşmenin uygulanmasının, federasyonun anayasal sistemi icabı, yasal önlemler almakla yükümlü tutulmayan ve federasyonu oluşturan her bir devlet, ülke, eyalet veya kantonun yargı yetkisi alanına girdiği hallerde Federal Hükümet, anılan hükümleri, kabulü tavsiyesiyle böyle devletlerin, ülkelerin, eyaletlerin veya kantonların yetkili makamlarının bilgisine sunar.

Madde 35 -1. Bu Sözleşmeye taraf olan her Devlet Sözleşmeden çekilebilir.

2. Çekilme Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörüne tevdi edilecek yazılı bir belgeyle duyurulacaktır.
3. Çekilme, çekilme belgesinin alınmasından 12 ay sonra geçerli olacaktır. Bu, çekilen Devletin mali yükümlülüklerini, çekilmenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar etkilemeyecektir.

Madde 36 - Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörü, Örgüte üye Devletlere, 32. maddede sözü edilen Örgüte üye olmayan devletlere ve Birleşmiş Milletlere 31. ve 32. maddelerde belirtilen bütün onay, kabul ve katılma belgelerinin ve 35. maddede belirtilen çekilme belgelerinin tevdi edildiğini bildirecektir.

Madde 37 - 1. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı

tarafından tadil edilebilir. Bununla beraber, böyle bir tadil yalnızca tadil edilmiş Sözleşmeye taraf olacak devletleri bağlar.

2. Eğer Genel Konferans bu Sözleşmeyi tamamen veya kısmen değiştiren yeni bir Sözleşme benimserse, yeni Sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça, bu Sözleşme tadil edilen Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onaya, kabule veya katılmaya açık olmayacaktır.

Madde 38 - Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 102. maddesi uyarınca, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörünün isteği üzerine Birleşmiş Milletler Sekreteryasınca tescil edilecektir.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı'nın on yedinci oturum Başkanı'nın ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörünün imzalarını taşıyan iki geçerli nüsha olarak Paris'te 23 Kasım 1972'de yapılmış olup, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü arşivlerinde saklanacak ve aslına uygunluğu onaylanmış suretleri 31. ve 32. maddelerde belirtilen bütün Devletlere ve Birleşmiş Milletlere gönderilecektir

Bütün insanlığın ortak mirası olarak kabul edilen evrensel değerlere sahip kültürel ve doğal sitleri dünyaya tanıtmak, toplumda söz konusu evrensel mirasa sahip çıkacak bilinci oluşturmak ve çeşitli sebeplerle bozulan, yok olan kültürel ve doğal değerlerin yaşatılması için gerekli işbirliğini sağlamak amacıyla UNESCO'nun 17 Ekim - 21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'te toplanan 16. Genel Konferansında sorunun uluslararası bir sözleşme konusu yapılmasına karar verilmiş ve 16 Kasım 1972'de "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme" kabul edilmiştir. Türkiye, bu sözleşmeyi 23 Mayıs 1982 tarihinde onaylanmış ve 1983 yılında Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir

EK İKİ

**AVRUPA MİMARİ MİRASININ
KORUNMASI SÖZLEŞMESİ
1985 – GRANADA**

1985 - GRANADA AVRUPA MİMARİ MİRASININ KORUNMASI SÖZLEŞMESİ

3 Ekim 1985 tarihinde imzalanan ve 13/4/1989 tarihli ve 3534 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi'nin onaylanması, Bakanlar Kurulu'nca 18/5/1989 tarihinde kararlaştırılmıştır.

İşbu Anlaşmayı imzalayan Avrupa Konseyi üye Devletleri;

- Avrupa Konseyi'nin amacının, kendilerinin ortak mirası olan ideal ve prensipleri korumak ve gerçekleştirmek amacıyla üyeleri arasında daha sıkı bir birlik sağlamayı başarmak olduğu hususunu göz önünde tutarak;
- Mimari mirasın, Avrupa kültür mirasının zenginliği ve çeşitlerinin eşsiz bir ifadesi, geçmişimizin değer biçilmez bir tanığı olduğunu ve bütün Avrupalıların bir ortak mirasım oluşturduğunu kabul ederek;
- 19 Aralık 1954 tarihinde Paris'te imzalanan Avrupa Kültür Sözleşmesi ve bu Sözleşmenin 1. Maddesi bakımından;
- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 26 Eylül 1975 tarihinde kabul edilen Avrupa Mimari Mirası Yasası ile milli kanun ve nizamnamelerin, mimari mirasım tümüyle korunması için gereken hususlara intibak ettirilmesi hakkındaki 14 Nisan 1976 tarihli ve 28 numaralı Karar (76)'ı nazarı itibara alarak;
- Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin Mimari Mirasın korunmasına ilişkin 880 sayılı tavsiye kararını (1979) göz önünde tutarak;
- Mimar, mühendis, şehir ve peyzaj planlamacısı uzmanlarının yetiştirilmesi ile ilgili olarak Bakanlar Komitesinin üye ülkelere yaptığı R (80) 16 sayılı tavsiye karar ile el sanatları çalışmalarının bazı dallarında yok olma tehlikesi bulunan mesleklere yapılacak yardımlara ilişkin R (81) 13 sayılı tavsiye kararını dikkate alarak;
- Kentsel ve kırsal çevreleri geliştirme ve böylece Devletlerin ve bölgelerin ekonomik, sosyal ve kültürel açılarından kalkınmasına katkıda bulunma yoluyla, gelecek nesillere bir kültürel kaynaklar sistemi devredilmesinin önemini hatırd tutarak;
- Mimari mirasın korunması ve bu korunmanın yaygınlaştırılması hususunda ortak bir politikanın ana ilkeleri bakımından bir anlaşmaya varılmasının önemini kabul ederek, aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

MİMARİ MİRASIN TANIMLANMASI

Madde 1 - İşbu Sözleşmede geçen Mimari Miras deyiimi aşağıda belirtilen kalıcı varlıkları kapsayacaktır.

- 1- Anılar: Tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal ve teknik bakımlardan önemleri nedeniyle dikkate değer binalar ile diğer yapılar ve bunların müstemilatı ile tamamlayıcı kısımları;
- 2- Bina Grupları: Topografik olarak tanımlanabilecek birimleri oluşturmaya yeterince uygun olan ve tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan önemleri nedeniyle dikkate değer, kentlerde veya kırsal bölgelerdeki mütecanis bina grupları,
- 3- Ören Yerleri (Sitler): Topografik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirgin ve mütecanis özelliklere sahip, ayın zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği ile doğal değerlerin birleştiği alanlar.

KORUNACAK VARLIKLARIN TESPİTİ

Madde 2 - Korunacak anıt, bina grupları ile ören yerlerinin kesin olarak tespit edilebilmesi için her bir taraf bu tarihsel varlıkların envanterlerini oluşturur ve bu tarihsel varlıklara zarar verebilecek tehlikeli durum doğduğunda, en kısa zamanda gerekli dokümanları, hazırlamayı taahhüt eder.

YASAL KORUMA İŞLEMLERİ

Madde 3 - Her bir Taraf,

- 1- Mimari Mirasın korunması için yasal önlemler almayı;
- 2- Bu önlemler çerçevesinde ve her ülkeye ve bölgeye has yöntemlere göre anıtların, bina gruplarının ve ören yerlerinin korunmasını taahhüt eder

Madde 4 - Her bir Taraf,

- 1- Söz konusu varlıkların yasal korunması için gerekli denetim ve yetki işlemlerini uygulamayı;
- 2- Tüm korunan varlıkların bozulmasını, hasar görmesini veya yıkılmasını önlemeyi, taahhüt eder. Bu amaçla,

Her Bir Taraf,

Aşağıdaki durumları kapsayan yasalar mevcut değilse, bu yasaların çıkarılmasını taahhüt eder:

- a) Korunmakta olan veya korunma işlemine konu olan anıtların yıkım veya tadil projelerinin veyahut bunların çevrelerini etkileyen bir projenin yetkili bir makama sunulmasını, sağlamak;
- b) Tarihsel binalar grubunu veya bunların bir kısmını veyahut bir ören yerini etkileyen
 - binaların yıkımını
 - yeni binaların yapımını
 - binaların veya ören yerlerinin özelliklerini bozacak önemli tadilat çalışmaları ile ilgili projelerin yetkili bir makama sunulmasını
- c) Kamu makamlarının korunmaya alınan bir varlıkta gerekli çalışmaların yürütülmesini o varlık sahibinden istemeye veya varlık sahibi istenilen çalışmayı yapmazsa bizzat kamu makamlarının gerekli çalışmaları yapmasına izin vermeyi
- d) Korunmaya alınan bir varlığın istismalına izin vermeyi

Madde 5 - Her bir Taraf,

Maddi koşulların tehlikeye düşürdüğü ve başka bir yere taşınmanın zorunlu olduğu durumlar dışında, korunmaya alınan bir anıtın tümünün ya da bir bölümünün taşınmasını yasaklamayı taahhüt eder. Bu gibi durumlarda, yetkili makamın, anıtın sökülmesi, nakli ve uygun bir yerde yeniden eski şekline getirilmesi için gerekli önlemleri alacaktır.

TAMAMLA YICI TEDBİRLER

Madde 6 - Her bir Taraf, aşağıdaki hususları taahhüt etmeyi kabul eder:

- 1- Mimari Mirasın buldukları yerlerde, bunların bakımı ve restorasyonları için kanuni kuruluşlarınca, ulusal, bölgesel ve yerel yetkiler ve mevcut bütçe olanakları içinde mali destek sağlamak, .
- 2- Gerekirse, bu varlıkların korunmasını kolaylaştırmak için, parasal önlemlere başvurmak,
- 3- Mimari Mirasın bakım ve restorasyonu konusunda özel girişimleri teşvik etmek.

Madde 7 - Her bir Taraf, anıtların çevresinde, bina gruplarının ve ören yerlerinin içinde, çevre düzenini geliştirmeyi amaçlayan önlemler almayı taahhüt eder.

Madde 8 - Her bir Taraf, Mimari Mirasın fiziksel açıdan bozulma tehlikesini sınırlamak amacıyla; 1- Çevre kirliliğini ve bunun zararlı etkilerini saptayıp analizler yapmayı ve bu zararlı etkileri azaltmaya veya yok etmeye yönelik yolları tayin etmek için bilimsel araştırmaları desteklemeyi; 2- Mimari Mirasın korunması sırasında, çevre kirliliğine karşı alınacak önlemlerden doğabilecek özel nitelikli sorunları göz önünde bulundurma sorumluluğunu taahhüt eder.

YAPTIRIMLAR

Madde 9 - Her bir Taraf, Mimari Mirasın korunmasını sağlayan mevzuata aykırı hareket edildiğinde, sahip oldukları yetkiler çerçevesinde, yetkili makam tarafından bu hususla ilgili ve yeterli bir tepkinin gösterilmesinin teminini taahhüt eder. Bu tepki, uygun durumlarda, zorunlu olan hususlara uymayacak bir biçimde yeni bir bina yapan kişinin bu bir yıktırmasını gerektireceği gibi, korunan bir mimari mirasın eski durumuna gelmesi için restore edilmesini de icap ettirir.

KORUMA POLİTİKALARI

Madde 10 - Her bir Taraf, aşağıda belirtilen entegre koruma politikalarını uygulamayı yükümlenir: 1- Mimari mirasın korunmasını kırsal yörelerle şehirlerin düzenlenmesinde başlıca hedefler arasına dahil etmek ve bu gereksinmenin hem düzenleme planlarının hazırlanması hem de söz konusu planların uygulamaya konulması aşamalarında dikkate alınmasını sağlamak.
2- Mimari Mirasın restorasyonu ve bakımı ile ilgili programları teşvik etmek;
3- Mimari Mirasın korunması, bunun teşviki ve yaygınlaştırılmasını kültürel ve çevresel planlama politikalarının başlıca unsuru olarak kabul etmek;
4- Kırsal yöreler ve kent planlamasında koruma önlemlerinin mümkün olan her durumda alınmasını kolaylaştırmak ve işbu Sözleşmenin 3. Maddesi, 1. fıkrasının anlamı uyarınca korunmayı gerektirmediği halde, konumu bakımından bir değer taşıyan binaların o kentsel ve kırsal çevre ve yaşam tarzı çerçevesinde korunmasını ve kullanılmasını sağlamak.
5- Mimari Mirasın geleceğine esas teşkil etmek üzere, geleneksel becerilerin uygulamasını ve kullanılan malzemenin geliştirilmesini teşvik etmek;

Madde 11 - Her bir Taraf, Kültür mirasının mimari ve tarihsel özelliklerini koruma açısından,
- Korunan varlıkların, çağdaş hayatın gereksinimleri göz önüne alınacak şekilde kullanımını,
Uygun olan durumlarda, eski binaların yeni kullanımlara intibaklarını teşvik etmeye taahhüt eder.

Madde 12 - Her bir Taraf, korunan varlıkların halk tarafından ziyaret edilmesine müsaade olunmasının değerini kabul ederken, bu müsaadenin sonuçlarının özellikle yapısal gelişmelere ve bu varlıkların ve çevrelerinin mimari ve tarihsel özelliklerine zarar vermemesini taahhüt eder.

Madde 13 - Bu politikaların uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla, her bir Taraf, kendi siyasal, yönetsel yapılarına göre koruma, kültürel ve çevresel planlama faaliyetinden sorumlu makamların çeşitli kademeleri arasında etkin bir işbirliğinin geliştirilmesini taahhüt eder.

KATILMA VE KURULUŞLAR

Madde 14 - Her bir Taraf: :Mimari Mirasın tespiti, korunması, restorasyonu, bakımı, yönetimi ve sayılarının artırılması açılarından resmi makamların çalışmalarına yardımcı olmak amacıyla:
1- Karar alma süreçlerinin çeşitli aşamalarında Devlet, mahalli idareler, Kültürel kurumlar ile kuruluşlar ve halk arasında, bilgi sağlama, danışmanlık ve işbirliğini geliştirmeyi
2- Bu konuda çalışacak, parasal ve emek açılarından yardım edecek ve kazanç gayesi gütmeyen kuruluşların oluşturulup geliştirilmesini teşvik etmeyi taahhüt eder.

ENFORMASYON VE EGİTİM

Madde 15 - Her bir Taraf:

1- Mimari mirasın korunmasının bir kültürel kişilik unsuru olduğu kadar, bugünün ve geleceğin nesilleri için de bir ilham ve yaratıcılık kaynağı olarak değerlendirilmesi için halkın bilinçlendirilmesini geliştirmeyi;
2- Bu amaçla, modern iletişim ve tanıtma tekniklerinin yardımıyla, özellikle aşağıdaki hedeflere ulaşmak

üzere gerekli bilgiyi yayma ve uyandırılan ilgiyi arttırmak için politikaları teşvik etmek üzere,

- a) Mimari mirasın korunması, insan tarafından düzenlenip yapılmış çevrenin ve binaların niteliklerine karşı halkın ilgisinin uyandırılması ve artırılması için çaba okul çağlarından başlayıp bu konulara yönelik çalışmaların uygulanmasını;
- b) Avrupa düzeyinde veya ulusal veyahut bölgesel çapta kültürel varlıklar ile mimarlık, sanat, halk sanatları ve hayat tarzları arasında varolan birliği ortaya çıkararak üzerinde durmayı taahhüt eder.

Madde 16 - Her bir Taraf, Mimari mirasın korunmasıyla ilgili olarak çeşitli mesleklerde ve çeşitli el sanatları kuruluşlarındaki eğitimini teşvik etmeyi taahhüt eder.
Koruma Politikalarında Avrupa Koordinasyonu

Madde 17 - Taraflar, aşağıdaki konularda, koruma politikaları ile ilgili bilgi teati etmeyi taahhüt ederler:

- 1- Mimari mirasın, tarihsel gelişmesi ve sayılarındaki artış göz önüne alınarak, söz konusu varlıkların incelenmesi, korunması ve muhafazası alanlarında kabul edilen metotlar;
- 2- Mimari miras varlıklarının korunması zorunluluğunu bugünün ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetiyle en iyi şekilde bağdaştıracak önlemler;
- 3- Mimari mirasın tespit ve kayıt edilmesi ve malzemelerin bozulması ile mücadelede olduğu kadar, bilimsel araştırma, restorasyon çalışmaları alanlarında mirasın yönetim ve teşvik yöntemleri ile de ilgili olarak yeni teknolojinin sunduğu imkanlar;
- 4- Mimari yaratıcılığın, çağımızın Avrupa Mimarisine katkıda bulunmasını sağlayacak şekilde geliştirmek için alınacak önlemler.

Madde 18 - Taraflar, gerektiğinde, Mimari mirasın korunması konusunda tecrübe ve uzman teatisi şeklinde karşılıklı teknik yardımlaşmada bulunmayı taahhüt ederler.

Madde 19 - Taraflar, ilgili ulusal yasalar ve bağlı oldukları uluslararası anlaşmalar çerçevesinde Mimari mirasın korunması dalında Avrupa çapında devamlı eğitimden sorumlu olanlar da dahil olmak üzere uzman teatisini teşvik etmeyi taahhüt ederler.

Madde 20 - İşbu Sözleşmenin amacına hizmet etmek üzere, Avrupa Konseyi Yasasının 17. Maddesi uyarınca, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kurulan Uzmanlık Komitesi, işbu Sözleşmenin uygulanmasını takip edeceği gibi aşağıda belirtilen hususlarda da görevlendirilmiştir. 1- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne periyodik olarak, Sözleşmeye taraf Devletlerdeki Mimari mirasın korunma politikalarının durumu, sözleşmede öngörülen ilkelerin uygulanması ve bizzat kendi faaliyetleri ile ilgili raporlar sunmak;

2- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine, çok taraflı faaliyetler ve işbu sözleşmenin gözden geçirilmesi veya değiştirilmesi ve halkın, Sözleşmenin hedefleri hakkında bilgi edinmesi gibi konular dahil olmak üzere, Sözleşmenin hükümlerinin uygulanmasına yönelik her türlü tedbiri önermek;

3- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine, Avrupa Konseyi'ne üye olmayan Devletleri Sözleşmeye girmeye davet hususunda önerilerde bulunmak.

Madde 21 - Bu Sözleşmenin hükümleri 1. Maddede belirtilen Mimari mirasın korunmasını ilgilendiren ve aşağıda belirtilen evvelki Sözleşmelerin daha belirli ve elverişli hükümlerinin uygulanmasına engel değildir.

- 16 Kasım 1972 tarihli Dünya Kültürel ve Tabii Mirasının Korunması ile ilgili Sözleşme; - 6 Mayıs 1969 tarihli Arkeolojik Mirasın Korunması Avrupa Sözleşmesi.

NİHAİ HÜKÜMLER

Madde 22 - 1- İşbu Sözleşme, Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin İmzasına açıktır. Sözleşme, onaylanmaya, kabule veya tasvibe tabidir. Onay, kabul veya tasvip belgeleri, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine teslim edilecektir.

2- İşbu Sözleşme, Avrupa Konseyine üye üç Devletin, bir önceki paragrafın hükümleri uyarınca, işbu

Sözleşmeye bağlı olduklarına dair rızalarını belirten tarihten sonraki üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

3- Bu Sözleşmeyle bağlı olduğuna dair rızasını daha sonra ifade eden her Devlet içinde Sözleşme onay, kabul veya tasvip belgelerinin Genel Sekretere tesliminden itibaren geçen üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 23 - 1- İşbu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Tüzüğü'nün 20. Maddesinde öngörülen çoğunlukla alınmış bir karar uyarınca ve Komitede yer almaya hakkı olan üye Devletlerin temsilcilerinin oybirliği ile Konseye ve Avrupa Ekonomik Topluluğuna dahil olmayan her Devleti bu Sözleşmeye katılmaya davet edebilir.

2- Sözleşmeye katılan her Devlet veya katıldığı takdirde Avrupa Ekonomik Topluluğu için, Sözleşme, katılma belgesinin, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine teslim tarihinden itibaren geçen üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 24 - 1- Her Devlet, imza sırasında veya onay, kabul, tasvip veya katılma belgesinin tesliminde, işbu Sözleşmenin uygulanacağı toprak veya toprakları belirtebilir.

2- Her Devlet, daha sonraki bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitaben yapacağı bir beyanla, işbu Sözleşmenin imza tarihinde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitaben yapacağı bir beyanla, işbu Sözleşmenin imza sırasında belirtilen toprak veya topraklardan başka bir toprağa veya topraklara teşmil edileceğini belirtebilir. Sözleşme, söz konusu genişletilen toprak veya topraklarla ilgili beyanın Genel Sekreter tarafından alınmasından sonra üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

3- Bundan önceki iki paragraf uyarınca yapılan her türlü beyan, bu beyanda belirtilen bütün topraklarla ilgili olarak Genel Sekretere hitaben yapılacak bir ihbar ile geri çekilebilir. Geri çekme, ihbarın Genel Sekretere yapıldığı tarihten sonra altı aylık sürenin bitimini izleyen ayın ilk gününden itibaren geçerli olur.

Madde 25 - 1- Her Devlet imza sırasında veya onay, kabul, tasvip veyahut katılma belgesinin tesliminde, Madde 4, paragraf c ve d hükümlerine tümüyle veya kısmen uymama hakkını mahfuz tuttuğunu beyan edebilir. Başka çekince konamaz (kayıt konamaz.)

2- Bir önceki paragraf uyarınca, bir çekince bildiren her Akit Devlet, bunu Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirmek suretiyle tamamen veya kısmen geri çekebilir. Geri çekme, ihbarın Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden itibaren geçerli olur.

3- Yukarıdaki 1. paragrafta zikredilen hükümler hakkında ihtirazı bir kayıt koyan Taraf, başka bir Tarafın bu hükmü uygulamasını talep edemez; bununla beraber, çekenin kısmi veya şartlı ise, bu hükmün kendisinin kabul ettiği ölçüde uygulanmasını talep edebilir.

Madde 26 - 1- Taraflardan biri, herhangi bir zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bir ihbar göndererek işbu Sözleşmeyi feshedebilir.

2- Sözleşmenin feshi, ihbarın Genel Sekreter tarafından alınma tarihinden itibaren altı ay sonraki sürenin bitimini izleyen ayın ilk gününden itibaren geçerli olur.

Madde 27 - Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyine üye Devletlere, işbu Sözleşmeye katılan her Devlete ve katıldığı takdirde Avrupa Ekonomik Topluluğuna,

a) Tüm imza,

b) Tüm onay, kabul, tasvip ve katılma belgelerinin teslimi,

c) İşbu Sözleşmenin 23. ve 24. Maddeler uyarınca, her türlü yürürlüğe giriş tarihini

d) İşbu Sözleşme ile ilgili olan diğer bütün işlem, duyuru ve haberleşmeyi bildirecektir.

Tanık huzurunda, aşağıda imzaları bulunanlar, tam yetkili kişiler olarak işbu sözleşmeyi imzalamışlardır.

İşbu Sözleşme İngilizce ve Fransızca dillerinde, her iki metinde eşit olarak geçerli olmak üzere ve

tek kopya halinde Avrupa Konseyi arşivlerinde muhafaza edilmek için 3 Ekim 1985 tarihinde Granada'da yapılmıştır. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Sözleşmenin tasdikli bir kopyasını Avrupa Konseyine üye bütün Devletlere ve bu Sözleşmeye katılmaya davet olunan her Devlete veya Avrupa Ekonomik Topluluğuna gönderecektir.

EK ÜÇ

**AVRUPA KENTSEL ŞARTI
1992 – STRASBOURG**

1992 - STRASBOURG AVRUPA KENTSEL ŞARTI

Avrupa Konseyi'ne bağılı olarak alışan Avrupa Yerel ve Bölgesel Yetkililer Sürekli Toplantısı'nın 17-19 Mart 1992'de Strasburg'ta yaptığı 27'nci oturumda kabul edilmiştir. Bu sözleşme, Avrupa Konseyi'nin 1980-82 yıllarında yine Konseyce rgtlenen "Avrupa Şehirler Rönesansı Kampanyası'ndan esinlenmiş) Şehir politikaları çalışmalarının bir parçasıdır. Őehirlerimizdeki yaşamın daha iyileştirilmesi amacıyla, Avrupa çapında yürütülen 'bu kampanya, dört genel alan üstünde yoğunlaşmıştı:

- Fiziksel Şehir ortamının iyileştirilmesi,
- Varolan konut stokunun .onanını,
- Şehirlerde toplumsal ve kültürel fırsatların yaratılması,
- Toplulukların geliştirilmesi ve halk katılımının sağlanması.

Avrupa Konseyi alışmalarının İnsan Hakları vurgusuna uygun olarak, kampanyada Şehir gelişiminin niceliksel yanlarından. Çok, niteliksel (kaliteyle ilgili) yanları ağır .basımış ve "Yaşanacak Şehirler" (Staedte zum leben, desvilles pour vivre; a better life in towns) sloganı benimsemişti: Bu kampanya daha sonra, 1982-86 yıllarında, Avrupa: Konseyi içinde (kentsel sorunlardan sorumlu ulusal bakanlıklar temsilcilerinin oluşturduğu) Hükümetler arası bir kurul tarafından geliştirilen bir Şehir politikaları programına dönüştürüldü Bu-program da, 1986'da. Avrupa Konseyi'nin Avrupa. Yerel ve Bölgesel Yetkilileri Sürekli Toplantısı'na aktarıldı. Böylelikle, birçok ye ülke'deki uygulamaların mantığı uyarınca, Şehir topluluklarına ilişkin kararların esas itibarıyla yerel toplum nderlerince alınması ve diğerlerinde izlenen yerinden yönetimci politikaların mantığı uyarınca da, Şehir sorunlarında, hükümetin yerinden yönetim kademelerine daha büyük sorumluluklar verilmesi öngörüldü.

1986'dan günümüzde ise, Şehir gelişmesinin (sağlık sorunlarını zmek, endüstriyel merkezlerin genleştirilmesini sağlamak, Őehirlerdeki güvenlik eksikliğinin üstesinden gelmek, suç işlenmesini ve özellikle de uyulurucu kaçakçılığını önlemek, mimari gelişmeyi denetlemek, tarihsel mirası korumak, yurttaşların kendi kendilerine yardım etmeleri ve Őehirli topluluklarını geliştirmek gibi) eşitli yanlarıyla ilgili, bu konuya ayrılmış toplantı ve sempozyumların örgütlenmesi, raporların ve onlara dayanarak Avrupa belediyelerine sunulan karar tasarılarının hazırlanması yollarıyla desteklenen bir program uygulandı.

Siyasetçiler, profesyoneller ve halk arasında karşılıklı bir deneyim paylaşmasının ve bilgilendirmenin sağlanması için yapılan bu etkinlikler, Sürekli Toplantının yerel demokrasi, yerinden yönetim ve katılımı ilgili (Avrupa Yerel zerklik Şartı gibi) diğer çalışmalarıyla birlikte, aşağıdaki Sözleşmenin art alanını oluşturmuştur.

KENTSEL ŞARTIN AMACI, FELSEFESİ VE YAPISI

Sözleşmenin bir dizi yerel düzeyde iyi Şehir yönetimi ilkesini tek bir birleşik metinde toplamaktan amacı, .

- yerel yetkililere, pratik bir kılavuz ve kent yönetimi elkitabı sağlamak,
 - gelecekte yapılabilecek daha bağlayıcı bir kentsel Haklar Sözleşmesinin başlıca öğelerini Őimdiden saptamak,
 - bu sözleşme ilkelerine uygun davranan Şehirler için uluslararası bir dllendirme Őemasının esasını oluşturmak.
 - Avrupa Konseyi için, insan yapımı vreyle ilgili sorunlarda bir "kartvizit olmak ve aynı zamanda Avrupa Yerel ve Bölgesel Yetkililer Sürekli Toplantısı'nın Şehirler konusunda ulaştığı çalışma sonuçlarının bir bileşimini meydana getirmektedir.
- Metinde, Sözleşmenin felsefesiyle ilgili bir takım açık seçik ipuçları bulunuyor:
- Bu yönetim düzeyinin özgül sorumlulukları üstünde yoğunlaşan sağlam bir yerel yetki boyutu

içermektedir.

- Şehir gelişmesinin niteliksel yanları ve yaşam kalitesi üstünde özellikle durmaktadır.

- Bir dizi evrensel kılavuz ilke belirlemektedir.

-Yerel yetkililerle üye ülkeler, ulusal ve yerel yönetimler, yerel yönetimlerle kendi toplulukları, Avrupa'nın gerek içindeki gerekse ötesindeki şehirler arasında işbirliği yapılmasını ve dayanışmasını öngörmektedir.

- Yurttaşların temel bir takım kentsel hakları olduğu inancını vurgulamaktadır.

Bu gibi hakların, herhangi bir ayırım gözetilmeden bütün şehir sakinleri için geçerli olduğunu ileri sürmektedir.

- Dolayısıyla, yerel ve bölgesel yetkililerin uygun stratejiler geliştirerek bu gibi hakları korumalarının da, sorumlulukları arasında olduğunu göstermektedir.

Son olarak, şurasını da belirtmek gerekir ki, bu dizinin birinci kitabında çevirisi verilen Avrupa Kentsel Haklar Bildirisi de, Sürekli Toplantının aynı oturumunda, bu Sözleşmeyi özetleyen kısa bir metin olarak benimsenmiştir.

1. BÖLÜM ULAŞIM VE DOLAŞIM

Tarih boyunca insanlar faaliyetlerinin kapsamını genişletmeye çalışmışlar ve ulaşım tekniklerini geliştirme eğilimi içinde olmuşlardır.

Ulaşımındaki her gelişmeyle insan hayatı değişmiştir; günümüzün kentlerinde yaya, at, demiryolu, otomobil, otobüs ve mal taşımacılığıyla ilgili ulaşımın etkilerinin iç içe geçtiği gözlenmektedir.

Bu durum çeşitli sonuçlar doğurmaktadır. İçinde yaşanacak, etkileşime geçilecek çevre konusunda değişik tercihler yapılabilir.

Ne var ki, 1884'te ortaya çıkışından bu yana otomobil, ulaşım politikalarında genellikle ağır basmış ve bunun sonucunda kamu ulaşım sistemlerinde kötüleşme gözlenmiştir.

Otomobille kent karşı karşıya gelmiştir. Bu yargı belki aşırı basitleştirici bir yaklaşımın ifadesidir, ama durumu üç aşağı beş yukarı yansıtmaktadır. Otomobiller yavaş ama emin adımlarla kentleri öldürmektedir. 2000 yılına kadar bir tercih yapılması gerekiyor; ya biri ya da diğeri gerçekleşecektir: iki seçeneğin bir arada gerçekleşmesine olanak yoktur.

Bir şey yapılmazsa, yeni bir disiplin getirilmezse, karayolu trafiği, özellikle arabalar ve kamyonlar kentleri yok etmekle kalmayacak, "sera" etkisi yaratarak yeryüzündeki çevrenin yok olmasına yol açabilecektir.

Otomobiller gürültüye, rahatsızlığa, psikolojik ve fiziksel emniyetsizliğe, sosyal mekanın elden çıkmasına ve atmosfer kirliliğine yol açarak kentleri tehdit etmektedirler. Bu süreç, varlıklı kent sakinlerinin kenti terk etmesine yol açmakla birlikte, bunun karşılığında bir bedel ödenmekte, işe günlük gidiş-geliş yoğunluğu daha artırmaktadır. Ayrıca bunun sonucunda ortaya çıkan dağınık ve yaygın banliyö alanlarında verimli ve ekonomik kamu taşımacılığının örgütlenmesi olanaksızlaşmaktadır.

Bu ise bütünüyle kültürel ve toplumsal kayba yol açmakta; yaşama, ilişki kurma, faaliyette bulunma ve kültürü gerçekleştirme alanı olarak kentin gerilemesine katkıda bulunmaktadır.

Bu sorunun ele alınması, kent sakinlerinin diğer yerleşim türlerine veya daha az kalabalık alanlara karşı aşırı bencil veya tecrit yanlısı tutumu olarak yorumlanamaz. Tersine, bu yaklaşım, aşırı büyümenin olumsuz yan etkilerinin yaratacağı tehditte gezegeni kurtarmaya yönelik ortak çabaya bir katkıdır.

İLKELER

1. Özellikle özel arabayla yapılan yolculuğun azaltılması önemlidir.

Son kırk yıldır savunulan ve uygulanan iki planlama ilkesi, yaygın toprak kullanımı ve işlevlerin ayrılması, günümüzdeki açmaza yol açmıştır. Bunun sonucunda: (a) Orta sınıflar kentleri doldurmakta ve terk etmektedirler; (b) Banliyö alanları yaygınlaşmış, kamu ulaşımının verimli ve ekonomik biçimde örgütlenmesi olanaksızlaşmıştır. Böylece, 19. yüzyılın ve 20. yüzyıl başlarının önemli bir kazanımı, olumsuz sonuçlar yaratır hale gelmiştir. Kent sakinlerinin yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerarasına ister istemez mesafeler girmekte, çocukları okullarına gidip gelmek için yolculuklar yapmakta; zorunlu mal ve hizmetler ise başka yerlerden sağlanmaktadır.

Ama çözüm, toprak kullanımı konusunda yeni bir planlama stratejisi oluşturulması, kent içinde yoğun kent modelinin tercih edilmesi, kent dışında ise konut, istihdam vb. işlevlerin bütünleştirilmesi ve yan yana getirilmesidir.

İmalat sektöründeki, üçüncü ve dördüncü sektörlerdeki küçük ve orta ölçekli firmaların büyümesi, yakın çevrelerindeki konut ve yerleşim alanlarıyla birlikte ele alınmalıdır. Evden "bilgisayara dayalı" çalışma, toplumdaki koparıcı etkisi dolayısıyla çözüm değildir.

2. Dolaşım, yaşanabilir bir kente elverişli ve değişik yolculuk biçimlerinin birlikte varolmasına olanak sağlayacak biçimde düzenlenmelidir.

Yolculuğu ortadan kaldırmak elbette ne mümkündür ne de tavsiye edilir. Fakat somut sektörel hedeflere yönelmek yerine, keyifle yaşanacak bir kent yaratma amacı çerçevesinde, farklı yolculuk biçimlerini yeniden düzenlemek yerinde olacaktır.

Bu, bireysel taşımacılık kadar kamu taşımacılığına veya toplu taşımacılığa, bisikletlere, yayalara da öncelik verilmesi demektir. Mal taşıma da taşımasa da ağır vasıtalara kısıtlamalar getirilmesi demektir. Cadde kullanımını denetlemeye yönelik yeni önlemlerin gündeme alınması demektir (sözgelimi, zaman ve mekan yönünden dönüşümlü kullanım dönüşümlü saatler, günler, haftanın veya yılın belli zamanları). Bisiklet yolları oluşturulması; yaya alanlarının dikkatle planlanması; kent dışı pak yerleri kurulması, buna paralel olarak merkezi kentsel alanlara ulaşılmasını sağlayacak düzenli, ucuz, emniyetli ve güvenilir kamu ulaşımının gerçekleştirilmesi demektir.

3. Sokak toplumsal bir arena olarak yeniden kazanılmalıdır.

Yaşayan toplumsal bir mekan olarak sokağın kaybı, kentin gerilemesine ve emniyetsizliğin artmasına yol açmaktadır.

Bu nedenle, güvenliğin ve toplumsal uyumun sağlanması, sokağın fiziksel olarak yeniden kazanılması demektir. Bu ise kaldırımların genişlemesi; yaya alanlarının oluşturulması; sokak planlamasıyla trafik akışının denetlenmesi; tek yönlü sokakların (caddelerin) dikkatle kullanılması ile gerçekleştirilebilir. Bütün bunlar, açık alanların korunması ve ıslahı anlamına gelmektedir. Bu ise kaliteli ve kalıcı imarla.; kaliteli sokak donanımıyla, kamusal işaret tabelaları ve reklam levhalarıyla; cephe düzenlemesiyle; ağaç, yeşillik, su, çeşme ve heykellerle gerçekleştirilebilir.

Bütün bunlar, kaldırımlarda, teraslarda ve kahvehane önlerinde çekici, nitelikli özel, ticari veya kamusal etkinlikler gerçekleştirilmesi demektir. Aykırı nitelikteki gürültünün ortadan kaldırılması demektir.

4. Sürekli bir öğretim ve eğitim çalışması gerekmektedir.

Önemli değişimler, hemşehrilerin bireysel davranış modelleri gözden geçirilmeden gerçekleşmez. çünkü kendi kökleşmiş davranış modellerini değiştirme isteği, genellikle çevre konusunda duydukları kaygı ölçüsünde değildir.

Yerel yönetimler, davranış modellerini değiştirmek, kent sakinlerine sokağın kendilerine ait bir kamu malı olduğu, bu nedenle uyumlu biçimde kullanılması ve sokağa saygı gösterilmesi gerektiği inancını aşılacak amacıyla, bilinç artırıcı kampanyaları desteklemek göreviyle karşı karşıyadırlar.

2. BÖLÜM KENTLERDE ÇEVRE VE DOĞA

Günümüzde kentlerin birçoğu, genellikle tekdüze yeşil alanların veya pek kullanılmayan çok arazinin yer yer kesintiye uğrattığı taş, beton, çelik, cam ve asfalt yığınıdır. Atmosfer ve yer, sanayiden, enerji tesislerinden, trafikten ve konutlardan kaynaklanan zararlı elemanlarla ve emisyonlarla kirlenmiştir. Yaban hayatı kentlerin ve yerleşim alanlarının dışına sürülmüştür. Bunun içindir ki doğa koruma alanlarının kurulması ve bitki kullanımının geliştirilmesi, açık alanlarının planlamasında acil bir öge haline gelmiştir. Bunlar her kente özelliğini verir, ilginç bir boyut kazandırır ve kent peyzajını belirgin bir şekilde etkiler. Bu öğelerden yansın bir kent bireysel özelliğini kaybeder. Kentlerde insanların memur çevreden kaçmasını ve doğayı yaşamalarını sağlayacak "akciğerlere" ihtiyaç vardır. Bitkiler ve hayvanlar, bireyin öz gelişiminin ayrılmaz bir parçasıdır ve kentsel çevrede doğmuş çocukların doğayla ilişki kurmasına olanak sağlar. Yerel yönetimler doğal miraslarına hakkıyla sahip çıkmak zorundadırlar. Kaynak yönetimini geliştirmek, nitelikli bir çevreye sahip olmak, doğal sistemleri korumak göreviyle karşı karşıyadırlar. Bu ise yerel üretimde, ulaşımda ve tüketimde temizliği ve sağlığı özendirerek gerçekleştirebilir. Bütün bunlardan başka, doğa ile kentin birbirini dışlayan kavramlar olmadığı gerçeği kabul edilmelidir.

İLKELER

1. Kamu yönetimleri doğa ve enerji kaynaklarını tutarlı ve akılcı bir biçimde yönetmek ve kullanmak göreviyle karşı karşıyadırlar. Sürdürülebilir gelişme ilkesi yerel ve bölgesel yönetimlerin sınırlı kaynakların (enerji, su, toprak, hammaddeler, yiyecek) kullanılmasında sorumluluklarını eksiksiz kabul etmelerini; kirliliği ve atıkları başka yörelere aktarmak veya gelecek kuşaklara miras bırakmak yerine, sınırları içindeki kirliliğe, evsel ve zehirli atıklara çözüm bulma sorumluluğunu üstlenmelerini gerektirmektedir. Giderek artan sayıda kent, kaynaklarını başka yerlerden sağlama arayışı içinde girmekte, bunu yaparken genellikle kaynağın sağlandığı yerde bozulmaya yol açmaktadır. Kentler, mümkün olduğu takdirde, kaynaklarını içerden sağlamaya devam etmeli, bu bağlamda kenti bütünlük taşıyan bir eko sistem olarak görmelidirler. Kaynakları gerektiği gibi kullanmak ve belediyelerin bütçeleri üzerindeki zorlamayı azaltmak için, teknik gelişmelerden ve yeniliklerden (sözgelimi bahçe tesisleri, kompost alanları, küçük ölçekli evsel ısı ve enerji tesisleri, güneş ve rüzgar enerjisinin kullanılması, vb.) yararlanılabilir.
2. Yerel yönetimler kirliliği önlemeye yönelik politikalar benimsemelidirler. Kent sanayiden, trafikten ve konutlardan özellikle evsel ısıtmadan kaynaklanan ciddi bir kirlilik sorunuyla karşı karşıyadırlar. Geçici ve kısa vadeli önlemlerin (sözgelimi katı ve sıvı atıkların nehirlerle ve göllere boşaltılması, atığın yakılması veya yeniden işlenmesi) yerini, emisyonun kaynağında azaltılması, temiz teknoloji uygulanması, uygun trafik yönetimi sistemleri~ alternatif yakıt kullanımı gibi önlemlerin alması gerekiyor. Yerel yönetimlerin belli malzemeleri seçmek ve belli malzemelerden kaçınmak için, ambalaj malzemelerini yeniden kullanmak için, alternatif enerji kaynakları geliştirmek için yeni sanayilere ihtiyaç vardır. Yerel inşaat sanayininin, yasalara, sağlığa elverişli malzeme kullanımı ve binalarda iyi bir bina içi iklim oluşturulması konusunda özendirilmesi gerekiyor. Ne var ki, bilgilendirilmiş kamuoyunun siyasal sürece baskı olmaksızın, yeni teknoloji geliştirilmesi ve yasaların ıslahı tek başına yeterli olmayacaktır. Burada bilgilendirmenin yaşamsal rolü öne çıkmaktadır. Bu ise yerel firmaların temiz teknoloji konusunda bilgilendirilmesi, bir bilgilendirme ve danışma merkezleri ağı oluşturulması ve yeni yaklaşımlara öncülük edilmesi demektir. Keza tüketiciler de emisyonun azaltılması, yapı içlerinde uygun malzeme kullanılması, belli ambalaj malzemelerinden ve temizlik maddelerinden kaçınılması konularında bilgilendirilebilir.

3. Yerel yönetimler doğayı ve yeşil alanları koruma göreviyle karşı karşıyadır. Yeşil alanlar, doğanın korunması ve peyzaj programları kentsel alanlarda ana öğelerdir, hava

kalitesine ve kent iklimine katkıda bulunurlar.

Yabani bitkiler, biyolojik bahçecilik, uygun türlerin seçilmesi, belli yerlerin (sözgelimi aşırı büyümek mezarlıkların ırmak kenarlarının, demiryolu yan hatlarının) yeniden kullanılması, flora ve faunada zengin bir çeşitlilik sağlar.

Çatıların, duvarların, avluların yeşillendirilmesi, farklı bitkilere ve hayvanlara çeşitli yaşam ortamları sağlar. Kent çiftlikleri ve inceleme bahçeleri; çocukların doğayla doğrudan ilişki kurmalarında önemli bir oynar. Eğer doğayla ve doğal kaynaklarla sorumlu bir ilişki kurulacaksa, bu önemlidir.

Yerel koşulların analiziyle (yaşam mekanı haritalarının hazırlanmasıyla), doğanın korunmasında öncelikli alanlar oluşturulmalıdır. Açık alanlarda bitki kullanımı özendirilmeli ve bu da yerel, tarihsel ve doğal özellikleri yansıtmalıdır.

4. Doğanın korunması, belde katılımının geliştirilmesinde önemli faktördür.

Bitki yetiştirilmesi, kent sakinlerinin kendi beldeleriyle gurur duymalarına ve özdeşleşmelerine yol açabilir. Bu tip işler için alanlar ayrılması, çatı ve kış bahçeleri, oyun alanları kurulması, dar gelirli ailelerin oturdukları semtlerin çevresinde yaşam mekanları için yarı, kamusal alanların yeniden kazanılması, yeşil patikalar, doğa ve okul bahçeleri ve alan araştırması merkezleri oluşturulması.

3.BÖLÜM:

KENTLERİN FİZİKSEL BİÇİMİ

Kent peyzajı, çeşitli binaların, çevrelerindeki alanlarla birlikte yıllar boyunca oluşturduğu kentsel tasarım ve yapım sürecinin ürünüdür.

Bu kent peyzajının korunma ve gelişme biçimi, emniyet, rahatlık, elverişlilik ve görünüş öğelerinin birbiriyle etkileşim biçimi, gelişmiş bir kentsel çevre açısından önem taşır.

İLKELER

1. Kent merkezleri, Avrupa kültür ve tarih mirasının önemli simgeleri olarak korunmalıdır. Avrupa'daki tarihsel merkezler, binaları, kent mekanları ve sokak modelleriyle, geçmişle bugün ve gelecek arasında bağlantı kurmaktadır. Buralarda paha biçilmez mimari miras öğeleri bulunmaktadır. Tarihsel merkezler kentlerin belleğidir; şimdiki ve gelecek kuşakların kimliğinin oluşturur ve Avrupa halkları arasında dayanışma duygusunun oluşmasında önemli bir role sahiptir.

Tarihi merkezlerde varlığını hissettiren kentsel baskıya getirilecek çözüm, yoğun ve farklı gelişmelere ağırlık veren geleneksel yaklaşım ile hızlı değişim ve gelişimi gözetin ve büyük ölçeklerin kullanılmasını öngören yeni yaklaşımlar arasında dikkatli bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Yeni gelişmelerin tarihi alanlarla nasıl bağdaştırılacağı, Avrupa'da ve dünyanın diğer bölgelerinde kent merkezlerinin karşı karşıya bulunduğu temel bir mimari sorundur.

Tarihi binaları koruma yöntemleri oluşturulurken, kent merkezlerine yerleştirilen yeni binaların tasarımları üzerinde dikkatle durulmalıdır. Bununla birlikte mimari yeniliklerin özendirilmesi de göz ardı edilmemelidir. Kentin biçiminin gelişmesinde ayrıntıya dikkat edilmesi önemli bir rol oynayacaktır.

2. Kentte açık alan oluşumu ve yönetimi kentsel gelişmenin ana öğesidir.

Avrupa kentlerinde ayık alan kaldırımlar, tali sokaklar, ağaçlı bulvarlar, geniş caddeler, parklar, oyun alanları, nehir kıyıları, trafiğe kapalı alanlar, bahçeler, vb. binalar kadar önemli bir öğesidir.

Tasarımı ve planlaması iyi yapılmış açık alanlar, bir kentin çekiciliğini artırır ve o kentin ekonomik refahına ve canlılığına katkıda bulunur. Açık alanlar kente insani bir boyut sağlar, toplu yaşama olanağını artırır.

Kültürel faaliyet ve insanların refahı, oyalanacak, gezinecek., oynanacak ve bir araya gelecek bir mekanın varlığını gerektirir.

Yeni açık alanların oluşturulmasında, kent sakinlerinin ihtiyaçları ve davranış modelleri dikkate alınmalı, ayrıca mimari karakter ve kalite de ölçek ve ayrıntı yönünden gözetilmelidir.

Ağaçlar, bitki oluşumu, renk, ışık gölge, malzeme seçimi önemlidir. Açık alanlar, kent sakinlerinin aktif ve yaratıcı olmasına azami olanak sağlayacak biçimde tasarlanmalıdır.

Açık alanların bakımı gerektiği gibi yapılmalı, bakımın yasaklama biçimini veya makul olmayan davranış denetlemesi biçimini almasından kaçınılmalıdır.

Açık alanların yaratılması ve yönetimi mümkün olduğu ölçüde mahalle esasına dayanmalı, bu ise yerel yönetimlerin, belde gruplarının ve nüfusun bütününe katılımıyla gerçekleşmelidir. Hemşehrilerin doğrudan katılımı, özdenetimin oluşmasını sağlar ve vandalizmle mücadelede yararlı olabilir.

3. Mimari yaratıcılık ve gelişme kentsel görünümün kalitesinde önemli bir rol oynar.

Bir kentin karakteri, onun çağdaş mimarisinde ve mimari mirasında aranmalıdır.

Kentin çekiciliğiyle kaynaşan bir çekiciliğe sahip olmasıyla artar.

Mimari, kendini ifade etme özgürlüğüne sahip olmalı ve farklı ihtiyaçları yansıtmalıdır. Mimari rekabet, yeni fikirlerin oluşmasında yaşamsal bir role sahiptir.

4. Herkes sağlıklı, güvenli, yerleşik, hoş ve özendirici bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Kentlerin fiziksel biçimi, özellikle konutların mahalle ortamı bakımından taşıdığı nitelik, kaliteli bir kentsel çevrenin gelişmesinde önemli bir rol oynar.

Bunun gerçekleşmesi, yerleşim alanlarının hava, su, toprak ve toprak altı kirliliğine karşı korunmasına; çevrenin korunmasına ve tampon bölgelerin parkların, bahçelerin vb. oluşmasına; rahatsızlık yaratan ağır trafiğin gereğince denetlenmesine; çeşitli kültür ve spor tesislerinin sağlanmasına bağlıdır.

Hemşehriye içinde yaşadığı çevrenin biçimi ve bu biçimle ilgili değişiklikler konusunda görüşlerini ifade etme ve alınacak kararları etkileme fırsatı eksiksiz tanınmalıdır.

5. Bir kentin canlılığı, dengeli kentsel yerleşim modellerine ve kent merkezinin yerleşim karakterinin sürmesine bağlıdır.

Yerel yönetimler, kent merkezinin yerleşim karakterini koruma için gerekli yetkiye sahip olmalıdırlar; güçlü ekonomik çığa; çevrelerinin bunu bozmaya yönelik eylemlerine sınırlar getirmeli, dönüştürme ve rehabilitasyon çalışmalarını ise özendirmelidirler.

Keza, merkezi yerleşim alanlarında toplumsal çeşitlilik korunmalıdır.

4.BÖLÜM KENTLERDE MİMARİ MİRAS

Kentsel mimari, bir kentin kimliğini ve belleğini sürdürmesini sağlayan kalıcı önemdeki öğelerin şekillendirdiği mirastan oluşur. Bunun kapsamına kentin bulunduğu yerin, topografyasının ve ikliminin ürünü olan doğal öğelerin yanı sıra, insan becerisinin, sanat ve kültür değerinin ürünü olan öğeler de girer.

Bu miras, genellikle, geçici veya sürekli ihtiyaçlar veya modalar sonucunda oluşan ek öğelerle tamamlanır.

Kentsel miras, kent dokusunun önemli ve yeri doldurulamaz bir parçasıdır, kentin ve onun sakinlerinin kimliği açısından yaşamsal önemdedir. Bu miras, gelecek kuşaklara bir kültürel referans sistemi aktarır, Avrupa'nın ortak tarihinin ve geleceğinin bağlamını ve bilincini oluşturur.

Kentsel miras, Avrupa Mimari Miras Sözleşmesi'nin 1. maddesinde belirtildiği gibi, anıtlardan bina gruplarından ve sit alanlarından oluşur.

Kentsel mirasın genellikle göz ardı edilen, ama belli bir önem taşıyan bir bölümü ise sanayileşme dönemlerinin ürünüdür (fabrikalar, marinalar, köprüler, limanlar, antrepolar, vb.)

Bu kentsel miras genellikle cahilliğin, kötü kullanımın ve her türlü bozulmanın tehdidi altındadır. Yerel yönetimler, kentsel mirasın korunmasını ve sürdürülmesini sağlamak ve bunun sorumluluğunu üstlenmek bakımından çok elverişli konumdadırlar.

Tarihi merkezlerin ve sit alanlarının yapısı, uyumlu bir toplumsal dengenin sağlanmasına yardımcı olur. Eski kentlerimiz, çok çeşitli faaliyetlerin gelişmesine elverişli koşulları sağlayarak toplumsal bütünleşmeye olanak tanımıştır. Eski bir binanın korunmasıyla, bir yörenin karakteri korunmuş ve geliştirilmiş olur.

İLKELER

1. Kentsel koruma, dikkatle oluşturulmuş bir yasal çerçeveyi gerekli kılar.

Korumanın sorumluluğu kamu otoritelerinde, tek tek binalar ise genellikle özel mülkiyettir. Kentsel mirasın korunmasını sağlamak için, bu iki aktör arasında ortaya çıkacak uyumsuzlukları, her birinin haklarını ve sorumluluklarını düzenleyecek yasal bir çerçeve gerekmektedir.

Korunan yapıların veya yapı gruplarının çirkinleşmesini, yıkıma uğramasını, başkalaşmasını ya da karakterinin değişmesini önlemek için kamu otoriteleri gerekli denetim yöntemlerini ve yetki mekanizmalarını oluşturmalarıdır.

Bu konudaki yasalar, ilgili makamlara," korunan bir taşınmazın sahibinin restorasyon çalışması yapmasını sağlayacak, bunun için gerekli mali yardımı gerçekleştirecek ve ev sahibi bunu yapamazsa o restorasyonu bizzat üstlenecek olanakları tanımalı, gerektiğinde taşınmaza el koymak da dahil her türlü yetkiyi sağlamalıdır.

Yasalar kentsel mirasın kapsamlı bir tescilinin veya envanterinin gerçekleştirilmesini de sağlamalıdır. Bir kentteki tarihi binaların yaygın bir şekilde araştırılmasına dayanacak böyle bir envanter bina varlığına yönelik tehditleri, özellikle endüstriyel mirasın uyarlanarak yeniden kullanıma olasılıklarını ve potansiyel nitelikteki yeni mirası da saptamaya çalışmalıdır.

Yasalar, koruma alanlarının veya kentsel miras kuşaklarının oluşturulmasını da sağlamalı; böylece kamu makamlarının, vasıflı zanaatkarlar, geleneksel malzemeler, özgün renkler vb. kullanarak korumayı denetlemesine ve yönlendirmesine olanak vermelidir.

2. Kentsel mirasın korunması, bilgilendirme politikalarını gerekli kılar.

Yeterli koruma, ancak, kamuoyunun ve kentsel miras maliklerinin o mirasın değeri konusunda bilinçlenmesiyle gerçekleşebilir.

Bu. modern iletişim ve özendirme tekniklerinin kullanılmasını, özellikle okul çağından itibaren gençlerin bilinçlendirilmesine ağırlık verilmesini gerektirir.

Koruma politikaları, felsefesi ve bilgisi, mimarların arkeologların ve tarihçilerin dar çevresinden çıkarılıp kent plancılarına, politikacılara, müteahhitlere ve iş çevrelerine kadar yayılmalıdır. Gönüllü çalışma kampları, öz girişim (self-help) kampanyaları ve sit alanları, korumaya katılımın pratik yöntemleri olmakla kalmaz, aynı zamanda, yararlı, öğretici bir etkiye de sahiptir.

3. Yeterli ve genellikle özgün (yeni) mali mekanizmalar ve ortaklıklar gerekmektedir.

Kentsel mirasın korunması ağır mali bağlantılar gerektirir. Bu hem binalar ve bina grupları bakımından hem de ulusal, bölgesel ve yerel koruma politikalarını uygulamaya yönelik idari hizmetlerin yeterince sağlanması bakımından böyledir.

Finansman genellikle kamu otoritelerinin kaynak kapasitesini aştığı için, özel sektörle ortaklık ve özel kişilere yönelik teşvikler gerektirir. Bu teşviklerden bazıları şunlardır: Yıkılmak yerine restorasyonu özendirmeye yönelik vergi önlemleri ve mali teşvikler; binalara farklı KDV değerlemeleri uygulanması; tarihi taşınmazların gerekli onarım ve korunmasının yapılması koşuluyla indirimli fiyatla satılması; uzun vadeli krediler; restorasyon vakıfları kurulması; döner sermayeli fonlar oluşturulması; sponsorluğun yaygınlaştırılması.

Kamu kurumlarının (sözgelimi demiryollarının) elinde bulunan kentsel mirasa gelince, bu kurumlar, ilgili oldukları tarihi varlıklar bakımından sorumlu olacaklardır.

4. Belli sanatların ve tekniklerin sürdürülmesi ve bazen de canlandırılması gerekmektedir.

Koruma uzmanlığı eğitimi şu üç zanaatkar kategorisi içindir: Bir zanaata girmeyi amaçlayan gençler, yeniden eğitim görmek veya uzmanlaşmak isteyen zanaatkarlar ve becerilerini geliştirme isteyen uzman zanaatkarlar. Bu farklı ihtiyaçlar farklı nitelikte eğitim sağlanmasını gerektirmektedir. Eğitim meslek ile ve toplumda ilerleme fırsatları yaratacaktır ve bu da zanaatkarların konumunun iyileşmesi açısından önemlidir.

5. Kentsel miras, genel planlamanın asli bir ögesi kılınarak çağdaş yaşamla bütünleştirilmelidir. Entegre korumanın yönlendirici ilkesi, kentsel mirasın korunmasının asli bir planlama hedefi haline

getirilmesidir. Bu ise koruma programının bütünsel bir yaklaşıma dayanmasını gerektirmektedir. Kentsel mirasın korunması alanında çalışan ekipler birden çok disiplinle ilgili olmalı ve diğer sektörel politikalarla-ekonomik gelişme, kültür, konut, çevre, vb. aktif bağlantı kurmalıdır. Kentin bir açık hava müzesi haline gelmemesine özen gösterilmelidir. Restorasyon, binalara çağdaş bir yaşam sağlamalıdır. Kamu makamları binaların kendi kendine korunacağı bir çerçevede oluşturmalıdır.

6. Ekonomik gelişme genellikle kentsel mirasın korunmasıyla ivme kazanabilir. Kentsel mirasın korunması genellikle başarılı kentsel ekonomik canlanma demektir. Koruma bir kentin hem turistler için hem de iş çevreleri için çekiciliğini artırır. Eski (özellikle endüstriyel) binaların uyarlanarak yeniden kullanılması, konutlara, otellere, iş merkezlerine vb. olanaklar sağlanarak ekonomide sağlıklı çözüm seçenekleri yaratabilir. Çünkü koruma çalışması emek yoğunudur, işsizliği azaltabilir. Enerjide, ham maddede ve altyapıda tasarruf sağlar.

5.BÖLÜM KONUT

Kentler insanları ve toplulukları her zaman çekmiş ve bu çekilişin özünde hep konut kaygısı yer almıştır.

Konut hakkı, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 25. maddesinde öngörülmüştür.

Ev, bireyin kişisel mekanıdır. Kişi bu mekanla kentteki temel varoluşunu özdeşleştirir. Ev beldenin temel yaşama birimidir.

Konut, genellikle, insanın yaşamındaki en büyük harcama kalemidir. Konut stoku ise bir kentin mamur alanının en büyük bölümünü oluşturur. Çalışma rekreasyon ve ulaşımın yanı sıra, kent yaşamının başlıca işlevlerinden biriyle ilgilidir.

Sağlıklı, güvenli, yerleşik, hoş ve şevklendirici bir yaşama çevresinin sağlanmasında kilit faktör konuttur. Konut yetersizliği, emniyetsizliğin, şiddetin, ayrımcılığın, hoşgörüsüzlüğün ve ırkçılığın ortaya çıkmasında önemli bir faktördür.

İLKELER

1. Kent sakini evinde özel yaşam hakkına sahiptir.

Ev bireyin biricik özel mekanıdır. Evde güvenliğe, sükunete ve kişisel mülkiyetin korunmasına azami güvence sağlanmalıdır.

Yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemeler, özel yaşamın mutlak bir biçimde korunmasını, kamusal ve özel kuruluşların temsilcilerinin ihlallerine karşı özgür kalmasını sağlamaya; birey/oda oranını mümkün olduğunca bire bir düzeyine getirmeyi amaçlayan programlar ve kampanyalar geliştirmeye yönelik olmalıdır. Bu amaçla, gürültü, duvarlar, görünüm vb. konularda standartlar oluşturmalı ve bu standartların uygulanmasını kesinlikle sağlamalıdır.

2. Herkes ve her aile güvenli ve sağlıklı konut hakkına sahiptir.

Ev, bireyin günlük yaşam için gerekli enerji ve gücü toplayacağı, maddi esenliğe katkıda bulunacağı, güvenli bir ortam oluşturmalıdır.

Bu, binalarda emniyet standartlarının sağlanmasıyla; sağlıksız konutların envanterinin çıkarılmasıyla, böylesi konutların yıkılmasına ve yerlerine yenilerinin yapılmasına veya restorasyonuna olanak sağlanmasıyla; yerel sağlık, güvenlik ve barınak hizmetleri arasında sıkı işbirliği kurulmasıyla gerçekleştirilmelidir.

Keza konutlara yeşil alanlar ve bahçeler sağlanmalı, konutlar yeterli bir konutun doğal ögesi olan yeşil alanlar, bahçeler vb. ile çevrili olmalıdır.

3. Yerel yönetimlerin konut konusunda çeşitlilik, seçme hakkı ve hareket olanağı sağlanmalıdır. Kentler ve yerel yönetimler konut koşulları konusunda çeşitli seçenekler sunmalı, her ihtiyaca yönelik çeşitli tarz ve standartlarda konut olanağı yaratmalı, konut stokunun ve yerleşim çevresinin dengeli bir beldeye elverişli nitelikte olmasını sağlamalıdır.

Konut arzı, yaşam tarzındaki ve sosyo-ekonomik koşullardaki değişimlere bağlı olarak genellikle dalgalanma gösteren kişi ve aile ihtiyaçlarını karşılamalıdır.

Yerel yönetimler, konutta, oturma statüsünde ve yer seçiminde çeşitlilik sağlamalı ve piyasanın yetersiz olduğu durumlarda kamu müdahalesine yönelmelidirler. Yerleşimde hareket serbestliğini kısıtlayıcı faktörler azaltılmalı, taşınmaz değişimine getirilmiş vergiler düşürülmeli ve kira sözleşmelerindeki ihtar süreleri daha esnek hale getirilmelidir.

4. Elverişsiz konumdaki kişilerin ve ailelerin hakkı sadece piyasa güçleri tarafından korunamaz. Piyasa ekonomisinin ağır bastığı koşullarda, ev sahibi olabilmek, aile reisinin ödeme gücünün varlığına ve sürmesine bağlıdır. Bu nedenle, piyasaya erişebilme ve barınma hakkı konusunda, bazı gruplar bakımından ayırım gözetilmiş olmaktadır. Yaşlılar, engelliler, işsizler, tek ebeveynli aileler ve bazı göçmen grupları bu durumdadır.

Bu nedenledir ki konut politikası, yerel yönetimlerin sorumluluk alanı içinde bulunmalıdır. Yerel yönetimler, konut politikasının toplumsal hedeflerini gerçekleştirmek ve ayrıca özel sektörü bu doğrultuda özendirmek için doğrudan müdahale yetkisine sahip olmalıdırlar.

5. Yerel yönetimler konut satın alma olanağı ve kira süresi güvencesinin gerçekleşmesini sağlamalıdırlar. Yerel yönetimler, makul bir fiyatla konut satın alma olanağı sağlama göreviyle karşı karşıyadırlar ve ev sahipliğinin gerçekleşmesini sağlayacak düzenlemeleri desteklemelidirler.

Keza güvence hakkı da aynı ölçüde önemlidir. Kira parasını ödeyen kiracıların şu ya da bu biçimde tahliye tehdidi altında yaşamamaları gerekmektedir. Barınma hakkı, bir beldeyle bütünleşip o beldenin bir parçası olabilmek hakkı demektir. Bu hak, genellikle, uzun süreli barınma güvencesi olmaksızın gerçekleşemez.

Bu haklar, en iyi, açık ve kesin bireysel ve kolektif (ortak) mülkiyet senetleri ve kira anlaşmaları ile ilgili bütün tarafların yapacağı kesin ifadeli sözleşmelerle korunabilir.

Keza yerel yönetimlerin bireylerin ve kiracı derneklerinin konut yönetimine katılımını ve konut kooperatifleri gibi değişik düzenlemelere yönelmelerini özendirmesi de önemlidir.

6. Eski konutların onarılması, mevcut toplumsal dokuyu örselememelidir.

Genellikle, eski taşınmazların rehabilitasyonu yeni konutlar sağlanması, daha çok merkezi kentsel alanlarda, yörenin yerli sakinlerinin oraları terk etmelerine yol açmaktadır. Çünkü rehabilitasyon nedeniyle artan fiyatları ve kira paralarını, o yerlerin eski sakinleri ödeyememektedirler.

Bu nedenledir ki, yerel yönetimler, rehabilitasyona dayanan konut programlarının yanı sıra yerli sakinlere yönelik belli mali mekanizmaları da devreye sokmaktadırlar.

6. BÖLÜM KENT GÜVENLİĞİ VE SUÇLARIN ÖNLENMESİ

Avrupa kentlerinde özellikle uyuşturucularla ilgili suçlar öylesine artmıştır ki bu sorun kentlerle ilgili başlıca siyasal, kamusal ve mesleki gündem maddelerinden biri haline gelmiştir.

Güvenlik herkesin kaygısıdır. Kent sakinlerinin güvenliği sağlanmadıkça ve suç korkusu azalmadıkça, kent hakkında söz edilemez.

Yerel yönetimler, toplumsal gelişme politikalarıyla suçluluğun ana nedenlerine karşı verilecek mücadelenin temeli konumundadırlar. Böylece yerel toplumda herkese hak ettiği yeri bulma olanağı sağlamış, toplumsal bağlar onarılmış, karşılıklı destek yapıları ve ortaklığa dayalı eylem programları oluşturulmuş olacaktır.

İLKELER

1. Tutarlı bir güvenlik ve suçların önlenmesi politikası, önlemeye yasaların uygulanmasına ve karşılıklı desteğe dayanmalıdır.

Suçun çok çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenle çözüm yaklaşımları hem çeşitlilik içermeli hem de koordine olmalıdır.

Bu ise yere! düzeyde orta. İldık yapılarının oluşturulması demektir. Bu yapılar seçilmiş temsilcilerin,

görevlilerin, polis yetkililerinin, yargıçların, sosyal hizmet görevlilerinin ve derneklerin katılımıyla oluşacak ve suç nedenlerini, alınan önlemlerin etkinliğini ve geleceğe yönelik eylem programlarını değerlendirecektir. Bütün bunlar ceza uygulandıktan sonra, suçluyu topluma kazandıracak ve suçtan zarar gören kişinin durumunu onaracak bir sistem çerçevesinde ele alınmalıdır.

2. Yerel kent güvenliğinin politikası güncel ve kapsamlı istatistiklere ve bilgilere dayanmalıdır. Yerel güvenlik politikası kesin bilgilere ve kapsamlı istatistiklere dayandırılmalıdır.

Bunun için ayrıntılı suç istatistikleri (suç yerlerinin ve zamanlarının, suçluların kökenlerinin vb. haritaları) hazırlanmalı, kurbanlar veya mağdurlarla ilgili araştırmalar yapılmalı, suç kurbanlarının kurdukları derneklerden, sosyal hizmet görevlilerinden ve eğitim uzmanlarından güncel raporlar sağlanmalıdır.

Yerel ortak yapıların ve yerel suç izleme hizmetlerinin temelinde böyle bir mekanizma bulunmalıdır.

3. Suçun önlenmesi, bütün belde üyelerinin katılımını gerektirir.

Suçun başlıca nedenlerinden biri, toplumsal yabancılaşma ve özellikle gençlerin bir kültürle, aileleriyle, okullarıyla veya bir bütün olarak toplumla özdeşleşmekle karşılaştıkları zorluklardır. Önlemler, kentsel çevreyi iyileştirmeye yönelik ortak eylemi, gençlere sağlık, rekreasyon, eğitim ve istihdam konularında yardımcı içermektedir. Nüfusun sıkıntı çeken kesimlerine özel ilgi gösterilmelidir; bunun için özel yapılar oluşturulması yerine, ekonomik entegrasyon ile konutu bir arada ele alan kapsamlı yaklaşımlar denenmelidir.

4. Etkin bir kentsel güvenlik politikası, polis ile belde arasında sıkı bir işbirliği kurulmasına bağlıdır. Polis, beldedeki diğer kuruluşlarla eylem koordinasyonu sağlayarak etkinliği pekiştirmek amacıyla hemşehrilerle ve onların temsilcileriyle diyalog kurmalıdır.

Bu, özellikle şu alanlarda, ortaklık esasına dayalı olarak yerel gözetim usullerinin tanımlanmasını gerektirir: Yerel polis devriyelerinin ve gezici devriyelerin bölgeleri ve zamanlaması; gençlere yönelik eğitim çalışmalarının atılımı; kovuşturma politikasının tartışılmasına adli makamlarla birlikte katılım; hırsızlığın azaltılması, taşınmazların teknik olarak korunması, mahalle izleme planları gibi konularda kamu makamlarına ve hemşehri gruplarına tavsiyelerde bulunulması; özel polis hizmetleriyle ilgili faaliyetlerin denetlenmesi ve sosyal hizmetlerle bağlantılı olarak, uyarıların ve şikayetlerin izlenmesinin sağlanması.

5. Uyuşturucuyla mücadele konusunda yerel bir politika belirlenmeli ve uygulanmalıdır.

Suçta kaynaklık eden çeşitli faktörlerden doğan uyuşturucu alışkanlığının kendisi bir suç nedenidir. Kaçakçılık olayları ve uyuşturucu sağlamak için suç işleyen bağımlı kişiler bunun tipik örnekleridir. Satıcıların kovuşturulması esas olarak polisin ve adli makamların uzmanlık alanlarına girmekle birlikte, uyuşturucu talebini azaltmak için beldenin bütünü örgütlenmelidir.

Bu, sağlık ve sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren kuruluşlarla işbirliği içinde çalışan bir uzmanlar grubunun sorunla ilgili bir hazırlık araştırmasıyla, özellikle okul içi ve dışı gençlere yönelik bilgilendirme programlarının hazırlanmasıyla gerçekleşir. Bu konuda öğretmenlerin, gençlerin, sosyal hizmet görevlilerinin ve irtibat personelinin eğitimi için programlar hazırlanması da gerekir.

6. Alışkanlığın nüksetmesinin önlenmesine ve hapsedme dışında seçenekler geliştirilmesine yönelik programlar zorunludur.

Sabikalık oranının artmasına yol açan bir deneyim niteliğindeki cezaevi en ciddi suçlar için öngörülmelidir.

Cezanın alternatifi olan yöntemler geliştirilmelidir. Bu yaklaşım, toplumun suça sistemli ve hızlı tepki göstermesini sağlayacak, ayrıca suçlunun topluma mümkün olduğu kadar hızlı bir biçimde kazandırılmasını amaçlayacak ve suçun işlenmesini önleyici bir işlev görebilecektir.

Bu tür alternatif yöntemler, cezaevi dışı sosyal hizmet çalışmaları yapılmasını gerektirecektir. Suçluların adli gözetim ve denetimiyle uyuşturucu kurbanlarının uğradığı zararların giderilmesi arasında daha sıkı bir bağlantı kurulmuş olacak; cezaevi ile kent arasında daha iyi ilişkiler geliştirilecek; cezaevlerinde eğitim ve kültür faaliyetleri yapılabilir ve tahliye hazırlıkları ile ilgili çalışmalar belde bağlamında ele

alınmış olacaktır.

7. Uyuşturucu kurbanlarının desteklenmesi, her yerel güvenlik politikasının kilit ögesidir. Uyuşturucu kurbanlarına yardım ve destek program programları toplum için manevi bir görevdir ve suçluya topluma kazandırma çalışmalarıyla bir bütün oluşturur. Bu önlemler, kurbanlara yardım birimleri kurulmasını gerektirecektir. Bu birimler, uyuşturucu kurbanlarının desteklenmesini ve yönlendirilmesini, polise ve mahkemelere yapılan şikayetlerin takibini ve alınan önlemlerle ilgili bilgi verilmesini sağlayacaktır.

8. Suçun önlenmesine öncelik verilmeli ve bu konuya ayrılan kaynaklar artırılmalıdır. Avrupa'da suçlulukta muazzam artış toplumun başta gelen sorunlarından biri kabul edilmesine ve önleme mekanizmaları yaygın biçimde kamuoyunda tartışılmasına rağmen, yerel yönetimlerin elinde hala bu sorunları çözmeye yetecek mali kaynak bulunmamaktadır. Bu nedendir ki, suçu önlemeye yönelik koordine yapılar oluşturulması, yöntemlerin iyileştirilmesi, polislin çalışmasının -islah edilmesi, uyuşturucuyla mücadele politikasının belirlenmesi, uyuşturucu alışkanlığına dönüşü önleyecek programlar geliştirilmesi ve uyuşturucu kurbanına alternatif yardım örgütlenmesi çalışmalarına daha fazla kaynak ayrılması gerekecektir.

7.BÖLÜM KENTLERDEKİ ENGELLİ VE SAKAT KİŞİLER

Her hemşehrinin temel haklarından biri; cinsiyet, yaş, ulus veya bedensel ya da zihinsel yeterlilik ayrımı gözötilmeksizin, kentteki toplumsal etkinliklerden ve tesislerden herkesin serbestçe yararlanması olmalıdır.

Ne var ki, kural olarak kentlerimiz, yetileri eksiksiz gelişmiş ve en dinç çağındaki çalışan yetişkin nüfusun ihtiyaçlarını karşılama çabasındadır.

Geçici veya süreli uyum sorunları yaşayan hemşehri gruplarının (gebe kadınların, çocukların yaşlıların, belli hasta gruplarının, sakatların) durumları genellikle göz ardı edilmektedir. Elverişsiz durumdaki belli hemşehri gruplarının temel bireysel haklardan yararlanabilmeleri ancak öbür kent sakinlerinin anlayışına ve yardımına bağlıdır.

İLKELER

1. Kentler herkesin her yerde yararlanabileceği biçimde tasarlanmalıdır.

Bütün ticari, idari ve kamusal binalar; kültür, spor, sağlık tesisleri ve dini binalar; sokaklar; kamu yapıları; kültürel ve toplumsal olaylar, sakatlığı veya engeli ne olursa olsun herkesin erişip yararlanabileceği gibi olmalıdır.

Gerektiğinde, farklı nüfus grupları için özel tesisler ve mekanlar (sözelimi çocukların yüzmesi ve sakatların spor yapması için özel tesisler, kütüphanelerde çocuk bölümleri vb.) yapılabilir. Ne var ki, kamu binalarının ve donanımının kullanılması hakkı, buralardan yararlanan diğer kişilere de aşırı elverişsizlik yaratmamalı, aşırı ölçüde pahalı olmamalıdır.

Yerel yönetimler, kamuya açık tüm binalar ve mekanlar için bir güvenlik komitesi kurabilirler.

Şu ya da bu sakatlığı bulunan kent sakinlerine yardımcı olacak hizmet personeli eğitilmeli ve insanları toplumun bu kesimlerinin varlığının farkına vardırarak politikalar oluşturulmalı, herkese çok küçük yaştan itibaren hoşgörü öğretilmeli ve entegrasyon özendirilmelidir.

2. Sakat ve engelli kişilere yönelik politikalar aşın korunmayı değil, toplumla bütünleşirmeyi (entegrasyonu) amaçlamalıdır.

Kentleri fiziksel veya zihinsel bir zayıflığı veya engeli bulunanlar için koruyucu kozalar olarak tasarlamak ya da bu anlayışla donatmak ne psikolojik yönden ne toplumsal ne de ekonomik yönden uygundur. Ayrıca, bu mümkün değildir. Bunun yerine, çocukların, yaşlıların ve sakatların çevrelerine uyum göstermelerini ve beldenin normal günlük yaşamına tümüyle katılmalarını sağlayacak bir ortam

yaratılmalıdır.

Aşırı korunma, refah devleti zihniyetinin teşvikine ve kastların oluşumuna yol açar. Bu ise söz konusu nüfus gruplarının şevkini ve mücadele azmini örseler, toplumsal gruplar arasındaki ilişkilerin bozulmasına yol açar.

Belli bir toplumsal gruba yönelik tesislerin aynı faaliyet sektöründe toplanmasından da kaçınmak gerekecektir.

3. Engellileri veya azınlık gruplarını temsil eden uzmanlık dernekleriyle, bu derneklerin kendi aralarında işbirliği kurulması zorunludur.

Dernekler, engellilerin veya azınlık gruplarının çıkarlarının temsilinde ve savunulmasında, bu kesimlerin toplumla bütünleşmesinde olumlu bir rol oynarlar.

Bu dernekler arasında, bu derneklerle kent planlamasından, sosyo-kültürel faaliyetlerden ve politikarlardan sorunlu çeşitli kuruluşlar arasında sıkı, sürekli ve düzenli bir danışma ilişkisi bulunmalıdır. .

Hizmetlerin planlanması, geliştirilmesi ve uygulanması aşamalarında danışma ilişkisinin varlığı, sunulan hizmetlerin kalitesini yükseltir ve yerel yönetimlerce benimsenen entegrasyon önlemlerinin verimliliğini arttırır.

Danışma, kentsel çevrenin bir bütün olarak planlanmasında gerçekleşmelidir (sokaklar, kamusal alanlar, kentsel donanım ve ulaşım; inşaat yönetmelikleri; planlama izni uygulamaları, vb. konularda).

4. Evlerin ve işyerlerinin engelli ve sakat kişilerin ihtiyaçlarına uygunluğunun sağlanması önemlidir.

Toplumsal yaşam, karşılaşmaların ve alışverişlerin sonsuz etkileşimine dayanır. Her yer herkesin kolaylıkla yararlanabileceği durumda olmalıdır. Herkes evde ve işte kendini mümkün olduğu kadar güvenli ve rahat hissetmeli, yaşı ve sağlık durumu ne olursa olsun, olanaklarını sonuna kadar geliştirebilecek durumda olmalıdır.

Ne var ki, konutlar, işyerleri, yerleşim bölgeleri genellikle belli toplumsal gruplar açısından elverişsizdir. Değişik toplum kesimleri için şunlar gerçekleştirilmelidir; gençler için ses yalıtımı, mahremiyet, oyun alanları ve güvenlik; gençler için buluşma yerleri, fiziksel rekreasyon ve mahremiyet; yaşlılar için çevreden kopukluğu ve güvencesizliği azaltacak, yardım sağlayacak önlemler ve buluşma yerleri; sakatlar için ulaşım, tuvalet koşullarında uygun önlemler, bedensel engeli (zayıf görüşü, az işitmeyi, zorlukla yürümeyi) hafifletecek teknik aygıtların yaygınlığı.

5. Yolculuk, iletişim ve toplu taşımacılık olanaklarından herkes yararlanabilmelidir.

İnsanların ve eşyanın serbest dolaşımı temel bir bireysel hak olmakla birlikte, bazı insan grupları için yolculuk ve iletişim sorunudur.

Bu hakkın kapsamına, yaşları, bedensel veya zihinsel yetenekleri, dilbilgileri ve gelenekleri nedeniyle bazı engellerle karşı karşıya bulurum gruplar da girmektedir. Bu grupların farklı kaynaklardan ve olanaklarından yararlanmaları teşvik edilmeli; bu bağlamda uluslararası pik.1ogramlar, yol işaret tabelaları ve çeviri olanakları yaygın olarak kullanılmalı, etnik azınlıklar için yoğun pratik dil eğitimi verilmeli, kullanıcı-dostu yeni enformasyon sistemleri devreye sokulmalıdır.

8.BÖLÜM

KENTSEL ALANLARDA SPOR VE BOŞ ZAMAN

Spor ve boş zaman, geniş bir fiziksel etkinlik yelpazesini kapsar: Oyun ve fiziksel rekreasyon; amaçlı yatırım ve performansın iyileştirilmesi ve yetkinleşme:

Bunlar bireyde ve toplulukta derinlere yerleşmiş duyguları karşılar. İnsanların kentsel alanlarda toplanması ve kent yaşamının baskıları, çeşitli spor olanaklarının yaratılmasını sağlar ve gerektirir. Spor bireylere ve topluluklara etkileşim olanakları sağlar, onları yakınlaştırm. Özellikle gençlere yön duygusu kazandırır ve onların toplumsal yabancılaşmadan kaçınmasını sağlar. Uyuşturucu kullanımına ve dışlanmaya karşı mücadelede yardımcı olur.

Herkes, ilgisine ve yeteneğine göre spor yapma hakkına sahiptir.

İLKELER

1. Her kent sakini spor ve rekreasyon etkinliklerine katılma hakkına sahiptir. Herkes için Spor Şartı'nın hükümleri uyarınca, yerel yönetimler, toplumsal yetiştirme, ekonomik durum ve gelir, yaş ya da etnik grup ayrımı gözetilmeksizin herkesin spordan ve spor tesislerden yararlanmasını sağlamakla görevlidir.

Bu amaçla esas olarak şunlar yapılmalıdır:

- çoğu kent sakininin spora katılımını önleyen psikolojik, toplumsal, ekonomik ve fiziksel engeller kaldırılmalıdır;
- Özel ihtiyaçlara sahip kişilere yardımcı olmak üzere özel, olumlu politikalar, geliştirme ve yetiştirme programları oluşturulmalı; gençler, kadınlar, yaşlılar, sakatlar, etnik azınlıklar, işsizler ve dar gelirli gibi toplumsal grupların spora katılımı amaçlanmalıdır;
- Her kentin veya kentsel alanın bütününe kapsayan bir spor tesisleri ağı sağlanmalıdır;
- Bu tesislerin evlere yakın küçük ölçekli birimlerden oluşması sağlanmalı, yöre insanları bu tesislerle özdeşleşebilmeli, bu insanlarda sahiplik duygusu özendirilerek Vandalizm ve suçluluk azaltılmalıdır; Kamusal veya kurulacak kentsel alanlarda yapılacak spor tesislerinin şimdiki ve gelecekteki ihtiyaçları karşılaması sağlanmalı bu konuda muhtemel katılım düzeyleri, ulaşım bağlantıları vb. Göz önünde bulundurulmalıdır;
- Geleneksel olduğu kadar modern sporlara da olanak sağlanmalıdır;
- Mevcut veya kurulacak kentsel alanlarda rekreasyon faaliyetlerini özendirmek ve buna olanak sağlamak için açık alanlar, ağaçlık alanlar, oyun alanları, bisiklet yolları vb. yapılması sağlanmalıdır. Spor ve fiziksel rekreasyon tesisleri şunlar olabilir: Açık alanlar, oyun alanları, ormancılık alanlar, ırmaklar, kanallar, küçük göller, bahçeler gibi kaynaklar; doğal ve yapay çim sahalar, tenis kortları, atletizm parkurları gibi tesisler; spor merkezleri, yüzme tesisleri.

2. Spor tesisleri güvenli ve iyi planlanmış olmalıdır.

Kentlerdeki spor tesisleri çevredeki binalarla ve kent silüetiyle kaynaşmalı, mekan duygusuna katkıda bulunulmalıdır.

Tesislerin tasarımı ve malzemesi bütün toplumsal kesimlere çekici gelecek biçimde seçilmelidir, halkın güvenle ve sağlıklı bir biçimde atılması sağlanmalıdır.

Üslup ve plan, yöneticilerin ve kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Futbol stadyumu gibi spor tesisleri, seyircinin güvenliğini sağlayacak, suçluluğu ve şiddeti asgariye indirecek biçimde planlanmalıdır.

Önemli olaylar için çok büyük spor tesisleri planlanırken tesislerin o yörede daha sonraki kullanımı göz önünde bulundurulmalıdır (sözgelimi sporcuların konaklama yerlerinin daha sonra konuta dönüştürülmesi ve konut olarak kullanılması).

3. Bütün kent sakinleri spordaki becerilerini bireysel potansiyellerine göre geliştirme hakkına sahiptirler. Sporda temel bir beceri kazanan birçok insan, spora ilgisini sürdürmek, kendisine saygıyı korumak ve sporu kişisel olarak yapabilmek için, daha da gelişmek ihtiyacı duyar. Bu çaba, özellikle gençler başta olmak üzere sporla uğraşmayan herkes için örnek oluşturur ve özendirici etki yaratır.

Bazen ise sporda ustalık ve becerisini geliştirmiş kişiler yaşamlarını profesyonel olarak sürdürürler. yerel ekonomiye katkıda bulunurlar.

Sporda becerilerini ve ustalıklarını geliştirenlerin ihtiyaçları, sporda temel düzeyde beceriyi kazanmış olanlara oranla daha karmaşıktır ve daha başka talepler içerir

Bu ise kamu makamlarının, yüksek standardı sporcuların yarışma ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için bazı temel spor tesislerine özel donanım kazandırmalarını ve bunu yaparken spor federasyonlarıyla danışma ilişkisi içinde olmalarını gerektirir.

Bütün bunların yanı sıra, sistemli eğitim ve yarışma programları devreye sokulmalıdır.

9.BÖLÜM KENTLERDE KÜLTÜR

Yerel ve bölgesel yönetimler sanat ve rekreasyon tesislerinin sağlanmasında, kültür etkinliklerinin geliştirilmesinde ve kültürel demokrasinin gerçekleşmesinde yaşamsal bir rol oynar. Bu nedenledir ki, yerel yönetimler, kentin kültürel geleneği ve kent halkının kültürel özellikleri ışığında bir kültür politikası oluşturma ve uygulama hakkına ve yetkisine sahip olmalıdırlar. Mimari yapıtlar, dil, sanatlar, müzik ve edebiyat kentin zengin tarih hazinesinin ve kolektif belleğinin ifadesidir. Bu kültür ve sanat oluşumları yaşam biçimlerindeki, toplumsal modellerdeki ve kültürel miras ve deneyimdeki değişimin barometresidir. Kültür halkın kazanılmış kavramlarının oluşturduğu bir alandır; edebi, bilimsel ve sanatsal gelenekler ve bilgi demektir. Somut coğrafya, topografya, iklim ve yaşama koşulları, her yörenin kültürüne kendine özgü özellikler kazandırır, o yöre sakinlerinin yöreyle özdeşleşmesini sağlar. Kültür politikası ekonomik ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunur. Daha geniş bir bağlamda ise kent sakinlerinin Avrupa içi ilişki ve alışveriş ağındaki somut rolünü ve amaçlarını kavramasına katkıda bulunur.

İLKELER

1. Bütün kent sakinleri kültür hakkına sahiptir. Kültür herkesle ilgilidir. Sadece ayrıcalıklı bir avuç insanın veya seçkinlerin alanı değil, tüm toplumsal grupların yaratıcılığını ve hayal gücünü harekete geçiren bir araçtır. Kültürel demokrasinin evrenselliği İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 27. maddesinde ifade edilmiştir.
2. Kentlerin kültürel gelişmesi ekonomik ve toplumsal gelişmesine katkıda bulunur. Kültür politikası ekonomik gelişmeye, topluluk duygusunun oluşmasına katkıda bulunur. İlk öğretimden yetişkinlerin eğitimine kadar bütün eğitim düzeylerinde ana öğedir; belde işlerine kamusal katılımın gerçekleşmesini sağlayabilir; nüfusun engelli kesimlerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesine yardımcı olabilir. Bu nedenledir ki, kültür politikası, kapsamlı bir kent politikasının kilit öğesidir; kentlerde yaşam kalitesinin iyileştirilmesine ve insan haklarının geliştirilmesine yönelik genel politikanın ayrılmaz bir parçasıdır.
3. Kültür alışverişi farklı uluslardan, farklı bölgelerden halklar arasında güçlü bir bağ oluşturur. Yerel yönetimler, kendi kentlerinin kültürel deneyiminin başkalarına aktarılmasının, karşılıklı anlayış ve saygının yaratılmasında önemli bir rol oynadığını kabul etmelidirler.
4. Kültürel gelişme ve gerçek kültürel demokrasi, yerel yönetimlerle belde grupları, gönüllü sektörlerle özel sektör arasında yaygın işbirliği gerektirir. Kültürel gelişme sadece yerel yönetimlerin görevi değildir. Yerel yönetimler, sanatların ve kültürel yaratımın korunmasında sanayinin ve ticaretin katılımının artmasını çeşitli yöntemlerle (sözgelimi mali teşviklerle) sağlamak durumundadırlar. Kültürel yenilemeyi ve belde gruplarına sorumluluk aktarılmasını amaçlayan mahalle gruplarının azami desteğini göz önünde bulundurmalarıdır.
5. Kültürel çoğulculuk yeniliği yaşanmasını ve özendirilmesini gerektirir. Kültürel faaliyetteki zenginlik, bir yönüyle, örgütlü ve kurumsallaşmış yapıların değil, kültürel faaliyetin kendiliğinden, yenilikçi doğasının ürünüdür. Başarılı kültürel gelişme, gençler ve göçmen toplulukları gibi belli nüfus gruplarının somut ihtiyaçlarını ve katkılarını da dikkate almalıdır. Yerel yönetimler bunu sağlamak için belediye kaynakları çerçevesinde kültürel faaliyetlere ödenek ayırmalıdırlar.
6. Yerel yönetimlerin kültür turizmini dengeli geliştirmesi, beldeleri olumlu etkileyecektir. Kültür turizmi bütün Avrupa'da büyüyen bir sanayidir; tarihi kentler kültür ve sanat olayları artan

sayıda ziyaretçi çekmektedir.

Bunun yerel yönetimlere sağladığı yararlar açıktır: Refah artmaktadır, yerel istihdam olanakları artmaktadır. kent sakinlerine yönelik kentsel donanım olanakları genişlemekte. inşaat sanayii ve belli zanaatlar bundan olumlu etkilenmekte ve hepsinden önemlisi, farklı kültürlerin ve toplulukların birbirini tanıması hız kazanmakta, karşılıklı saygı gelişmektedir.

Ne var ki bu yararların sağlanması ve muhtemel olumsuz etkilerden kaçınılması, yöre sakinlerinin özel sektörün, turizm sanayi ile yerel yönetim temsilcilerinin katılımını sağlayan bir turizm ve kültür yönetim planının oluşturulmasıyla mümkündür.

10.BÖLÜM

KENTLERDE BİRDEN ÇOK KÜLTÜRÜN BÜTÜNLEŞMESİ

Bir kimsenin içinde yaşadığı yerel topluluğun tam ve aktif üyesi olması, birden çok kültüre sahip her kent toplumunun temelini oluşturur.

Ne var ki bu ilke genellikle gerçekleşmemektedir. Başka ülkelerden gelen göçmen toplulukları, farklı geleneklere, kültürlere, dillere ve dinlere sahip azınlıklar her zaman toplumla bütünleşmemektedirler. Bu insan gruplarının kent yaşamıyla ilgili deneyimi genellikle toplumsal dışlanma, yalnızlık, kork-u ve yetersiz yaşam standartları anlamı taşımaktadır.

Yerel yönetimler hükümetlerin belirlediği göç politikaları üzerinde sınırlı bir yetkiye sahiptirler; bununla birlikte, büyük ölçüdeki göçün yol açtığı (göçmen kabulü, kent planlaması, eğitim, halk sağlığı vb. ile ilgili) sorunlarla uğraşmak zorundadırlar.

Birden çok kültürün entegrasyonu, göçmen topluluklarının kentlerdeki yaşam biçimlerinin gelişmesi ve kültürün ve ekonominin zenginleşmesi bakımından yaşamsal önemdedir.

Kentlerin. bir arada yaşaması gereken farklı kültürel kimliklere sahip gruplara konukseverlik göstermesi, bu grupları yapısına katması, bunun kentsel topluluğun bütününe yararına olduğu gerçeğini kabul etmesi gerekiyor. Böylelikle, aktif demokrasi, bir topluluğa ait olma duygusu ve farklı inançların özgürce ifadesi gibi ilkelere dayanan Avrupa vatandaşlığı anlayışı gelişmiş olacaktır.

İLKELER

1. Ayırım gözetmeme ilkesi kentsel politikaların ana ögesidir.

Yerel yönetimler, kamusal yerlerden (sokaklar, ulaşım, oteller, dükkanlar. tiyatrolar, sinemalar vb.) iş eğitiminden, okullardan, konutlardan. kültürel etkinliklerden ve kent yaşamının diğer yönlerinden hemşehrilerin hepsinin ırk veya etnik köken ayırımı gözetilmeksizin eşit olarak yararlanabilmesi için ayırımına karşı yasalar çıkaracaklar veya mevcut yasaları pekiştireceklerdir.

Bu yararlanma hakkı, belediyelerin, mahalle derneklerinin ve farklı toplulukların manevi otoritelerinin temsilcilerinden oluşan ortak organların güvencesi altında olacaktır.

Ayrıca, göçmen toplulukları, çıkarlarını savunmak ve kültürel kimliklerini ifade etmek için kendi yerel derneklerini kurma hakkına sahip olacaklardır.

2. Yerel yöneticiler göçmenlerin yerel, siyasal yaşama etkin katılımını sağlamalıdır.

Kent, Yabancıların Yerel Düzeyde Kamu Yaşamına Katılması Hakkındaki Avrupa Sözleşmesi'nin ilkelerini uygulama konusunda özendirilmektedirler. Sözleşme, ülkede yasal olarak belli bir süre oturmuş yabancılara yerel seçimlerde oy verme ve seçilme hakkı tanımaktadır.

Yerel mekanizmalar göçmen topluluklarının kamusal soruşturma ve kamusal danışma usullerinden yeterince yararlanmasını da sağlayacaktır.

3. Kentlerde kültür ve eğitim politikaları ayırım gözetmeyecektir.

Farklılıkların" kabulü ve hoşgörü yeteneği, adil bir kent toplumunun temelini oluşturur.

Bu ise azınlık gruplarının kültürel ihtiyaçlarının kabulüne dayanan çok-kültür]ü ve ırkçılık karşıtı eğitimi, farklı kültürler ve dinler arasında diyalogu ve alışverişi, eşit ibadet olanaklarını sağlayan politikalar demektir.

4. Eşit istihdam olanakları sağlanması kamu makamlarının kaygısı olmalıdır.

Göçmen topluluklarına çalışma koşulları konusunda eşit davranılması ilkesi, Göçmen İşçilerin Yasal Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi'nde öngörülmüştür.

Bu eşitlik kamu makamlarının sürekli kaygısı olmalıdır. Alınacak önlemler şunlardır: Engelli grupların iş, firma kurmalarının ve diğer ekonomik faaliyetlere girişmelerinin özendirilmesi; yerleşik yabancıların kamusal ve yarı-kamusal sektörlerdeki işlere girebilmesi. Gizli çalıştırmayla mücadelede özel önem verilmelidir. Bunun için yasalar güçlendirilmeli, denetim mekanizmaları geliştirilmeli ve işverenler engelli gruplara iş olanağı sağlama konusunda özendirilmelidirler.

5. Birden çok kültürün entegrasyonu, göçmen topluluklarının toplumsal ve fiziksel kent çevresine eksiksiz entegrasyonu demektir.

Konut programları, rehabilitasyon planları ve kamu tesisleri, toplumsal ve etnik gettoların oluşumundan kaçınmayı amaçlamalı, nüfusun kaynaşmasını sağlamalı, farklı azınlıkların, kültürlerin ve yaşam biçimlerinin ihtiyaçlarına ve geleneklerine açık olmalıdır.

11.BÖLÜM KENTLERDE SAĞLIK

Sağlığın geliştirilmesinde ve korunmasında kentler eşsiz bir potansiyele ve role sahiptirler. Sağlığın başlıca belirleyici faktörleri, insanların içinde yaşadıkları fiziksel ve toplumsal çevre ve yaşam biçimlerinin niteliğidir.

Belediyelerin amacı, kentsel yaşamın her alanında sağlıklı kamu politikaları oluşturmak ve uygulamak olmalıdır.

Özellikle siyasal bağlanmayı dizginlemek, engelli grupların özel sağlık ihtiyaçlarını ve taleplerini göz önünde bulundurmak, sağlık alanındaki eşitsizlikleri azaltmak, sektörler arası işbirliğiyle sağlıklı yaşam biçimlerine elverişli çevreler yaratmak, yani sağlıklı seçenekleri kolay seçenekler haline getirme önemlidir.

İnsanların bireysel ve kolektif olarak kendilerine bakabilecekleri, hastalık veya kaza halinde genel bakım sağlayan toplumsal koşulların yaratılması da önemlidir.

İLKELER

1. Kentsel çevre bütün sakinlerin sağlığına elverişli olmalıdır.

Bunu sağlamak için ise kapsamlı bir kentsel çevre politikası oluşturulmalı; atık yönetimi gerçekleştirilmeli, hava, su, toprak ve toprak altı kirliliği izlenmeli; gürültü kirliliği azaltılmalı ve izlenmeli; tehlikeli atıklar tümüyle yok edilmeli; doğal ve insan elinin ürünü olan çevreyi etkileyen doğal afetlerin gerçekleşmesine karşı koruyucu önlemler alınmalı; en duyarlı kentsel alanlar ve kesimler sürekli gözetim altında tutulmalı; sakatlar için özel tesisler sağlanmalı; genel olarak belde imanı ve toplumsal yenilenme sağlanmalıdır.

2. İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayan malların güvenli ve sürekli bir biçimde sağlanması, sağlık açısından önemli bir faktördür.

Kentsel çevrede insanlar gelişmeleri ve yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli malları sağlama konusunda bağımlı durumdadırlar. Bu mallar herkesin erişebileceği koşullarda sunulmalı, adil olarak dağıtılmalı ve tüketiciler için ayrıcalık bir zorluk nedeni olmamalıdır.

Bunun için ise içme suyu sağlıklı ve güvenli biçimde sağlanmalı; dayanıksız tüketim mallarının arzı ve dağıtımı izlenmeli; gıda kalitesi denetlenmeli, gıda maddelerinin üretimi ve tüketim yerlerinin temizliği konusunda kesin düzenlemeler yapılmalı; belli başlı kamu hizmeti kuruluşları altyapılarının sunuluşu ve dağılımının önceliği konusunda kesin politika açıklamaları yapılmalıdır.

3. Yerel yönetimler beldeye karşı sağlık girişimlerini ve katılımını özendirmelidirler.

Sağlıklı toplum, insanların bireysel ve kolektif olarak kendilerine bakabildikleri ve hastalık ve kaza halinde genel bakım sağlayan toplumdur.

Bunun için ise mahalle düzeyinde desantralize sağlık bakımı sağlanmalı; hal sağlığıyla ilgili gönüllü kuruluşlara ve gruplara aktif destek verilmeli; sağlık bakımının idaresiyle ilgili danışma ve karar alma organlarına (belde sağlık bakımı birimleri, hastane ve klinik yönetim kurumları vb.) hemşire katılımı sağlanmalı, uzmanlara ve gönüllü görevlilere yönelik sağlık bakımı eğitimi geliştirilmelidir.

4. Uluslararası önemde bir sorun olan kent sağlığı, belediye çalışmalarının uluslararası programlarla eş güdülmesini gerektirir.

Kentler arasındaki uluslararası alışverişlerin ana amacı, bu alışverişin ağına içinde yer alan kentlerin, deneyim ve bilgi alışverişiyle, yeni bir halk sağlığı geliştirmesini sağlamak, ortak eylemi tanımlamak, sağlıkla ilgili girişimleri meşrulaştırmaktır.

Bunun için ise belediyelerin, uluslararası çevre sağlığı hareketlerine, özellikle Dünya Sağlık Örgütü'nün "Sağlıklı Kentler" projesine katılımı özendirilmelidir. Bu proje "Herkese Sağlık" stratejisine ve Yerel Düzeyde Çevre ve Sağlık İçin Avrupa Şartı'nın ilkelerine dayanmaktadır.

12.BÖLÜM

HEMŞEHİRİ KATILIMI, KENT YÖNETİMİ VE KENT PLANLAMASI

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yerel özerkliğin ve bu özerkliğin dayanağı olan yerel mali kaynakların ilkelerini öngörmektedir. Bu metin, yerel yönetimlerin hemşehri katılımına ve yerel demokrasiye yaklaşımını tanımlamada temel alınmalıdır.

Yerel demokrasi ilkesi olmaksızın, kentlerde insan hakları belirsizlik taşır.

Fiziksel, toplumsal ve duygusal ihtiyaçların karşılanması ancak yönetimle kentsel topluluğun üyeleri arasında açık diyalogla sağlanabilir.

Bu nedenle bir kentin yönetimi, önerilen idari işlemlerden ve kararlardan hakları ve malvarlığı önemli ölçüde etkilenen kişilerin bu işlemler ve kararlar konusunda bilgilendirilmesini, görüşlerini duyurmasını ve böylece karar alma sürecinin aktif bir parçası haline gelmesini sağlayacak biçimde yürütülmelidir.

Eğer bir yönetim kademesinde alınacak kararın sonuçları amaçlanan kişileri ve kademeyi aşyorsa, hiçbir yönetim kademesinde harekete geçilmemelidir. Bu durumda, gerekli kararların daha geniş kapsamlı bir bağlamda alınabilmesi için bir üst yönetim kademesine gidilmelidir.

Bu geniş kapsamlı yaklaşım, kent yönetimiyle ilgili şimdiki dikey sisteminin yerini almalıdır. Şimdiki sistem, birbirinden kopuk bir dizi kamu sektörü yaratmıştır ve bu sektörler, çeşitli kent işlevlerini birbirinden kesin sınırlarla ayıran bir anlayışa göre tanımlanmıştır.

Mevcut kent yönetimi sistemini, kent sakinleri, anlaşmaz, vakit kaybettirir ve ekonomik olmaktan uzak bulmaktadırlar.

İLKELER

1. Yerel siyasal yaşama hemşehri katılımı, temsilcileri serbestçe ve demokratik biçimde seçme hakkıyla korunmalıdır.

Hemşehrilerin yerel demokrasiye katılım hakkını kullanması, en başta, karar alma yetkisinin seçilmiş temsilcilere devriyle sağlanmaktadır. Seçilmiş temsilciler, o yörede yaşayan hemşehrilerin esinliği için karar alma ve politikaları, programları ve projeleri uygulama yetkisine sahiptir.

Bunun için ise siyasal partilerin ortaya çıkıp gelişebilecekleri koşullar yaratılmalı; köken, toplumsal konum veya servet farkı gözetilmeksizin, erkek kadın tüm kent sakinlerinin yerel siyasal temsilcilerin seçimine atılma hakkı sağlanmalıdır.

2. Yerel siyasal yaşama hemşehri katılımı, yerel, siyasal ve idari yapının her kademesinde etkinleştirilmelidir. ,

Seçimleri sırasında yerel temsilciler görev süreleri boyunca tüm yerel işlerin yapılmasını kapsayan ayrıntılı bir yetki verilmemektedir. Bu nedenle yerel temsilciler, belli konularla danışmak üzere düzenli aralarla seçmenlere gitmelidirler. Keza yerel yönetim personelinin seçilmiş politik kadrolarla ilişkilerinde bir ölçüde özerklik kazanması için, uzun süreli atamalar yapılması ve iş güvencesi sağlanması yönünde

bir eğilim vardır. Yöre halkının idari aygıtı ve aygıtın işleyiş biçimini denetlemesi gerekir. Bunun için ise yerel çıkar gruplarının varlığı tanınmalı, yerel siyasal yaşama (yetkili yöneticiye karşı doğrudan sorumlu komitelerde ve kurullarda hemşehrilerin temsili biçimde) ve idari aygıtın işleyişine (denetim kurulu, ombudsman, şikayet mahkemesi biçiminde) hemşehri katılımı kurumsallaştırılmalıdır. Seçilmiş yerel temsilcilerin, genel yetkiye sahip olmakla birlikte, belli bir yeni sorun veya politika konusunda yetkili olmamaları halinde referanduma başvurulması zorunludur.

3. Beldenin geleceğiyle ilgili bütün büyük projeler konusunda hemşehrilere danışılması gerekmektedir. Hemşehriler yerel demokrasinin tabanıdır. Onlar beldenin planlanmasında ve yönetilmesinde, seçilmiş temsilcilerin ve yerel yönetim görevlilerinin ortağı konumdadırlar. Bu görevleri yerine getirebilmek için, hemşehriler, seçilmiş temsilcilerin ve görevlilerin hazırladıkları bütün büyük planlar konusunda bilgilendirilmelidirler.

En geniş anlamıyla kentsel çevreyle ilgili projeler konusundaki danışmanın sonucu, seçilmiş temsilcilerin müteahhitlerin ve kamuoyunun denetimine açık tutulmalıdır. Bunun için ise formal kamuya danışma usulleri oluşturulmalı, danışma sürecinde tarafsızlığın güvenceleri sağlanmalı; bütün kamu belgelerine serbestçe erişilmesine izin verilmeli; bütün projeleri yerine kamuya duyurulmalı; resmi bir haber bülteni yayımlanmalı; yerel yönetim ile genel kamu arasındaki kopukluğu gidermede gönüllü kuruluşların rolü tanınmalı ve artırılmalıdır.

4. Kent yönetimi ve planlanması, kentin somut özellikleri konusunda azami bilgilenmeye dayanmalıdır.

Her kentin korunması ve ifade edilmesi gereken kendine özgü bir kimliği vardır. Kentin bölgesel mensubiyeti, yeri, nüfusu, mekan büyüklüğü, hinterlandı, havası, biçimi, rengi, kökenleri, tarihi, işlevi bütün bunlar bir kenti öbürlerinden ayıran öğeleridir.

Önceliklerin belirlenmesi ve önerilerde bulunulması, tek bir profesyonelin, tek bir birimin işi değildir ve şansa bırakılamaz. Bu tür kararlar, kentin somut özelliklerini, potansiyeli, faaliyetlerini, gelişme kapasitesini ve kaynakların kapsayan ve düzenli olarak güncelleştirilmiş bir başlangıç analizine dayanmalıdır.

Kentsel gelişme modellerinin ve kentsel politikaların kapladıkları alan eğer eksiksiz incelenmiş, değişim kapasitesi belirlenmiş ve sınırları çekilmişse, alınacak sonuç daha güvenilir olacaktır.

Bu analiz insan kapasitesinin, coğrafi ve topografik özelliklerin incelenmesini içererek; beldeye katkıda bulunan projelerle bireysel özgürlükler arasında, sağlık ile güvenlik arasında, kültür ve sanat standartlarının yükseltilmesiyle büyüme ve gelişme arasında denge kurulacaktır.

Bireysel veya toplu olarak ilgili herkesin plana önceden katılımının sağlanması, aşılacak engelleri saptamanın en iyi yoludur.

5. Yerel siyasal kararlar, profesyonellerden oluşan ekiplerin yürüttüğü kentsel ve bölgesel planlamaya dayanmalıdır.

Kentsel planlama, bir kentteki fiziksel, toplumsal, ekonomik ve çevresel yapıları biçimlendiren projelerin, programların, stratejilerin ve planların profesyonel uzmanlarca değerlendirilmesi bilimidir. Büyümeyle koruma, sürdürülebilir gelişmenin gerçekleştirilmesiyle uyumsuzluğun çözülmesi arasında kurulacak dengeye dayanmalıdır.

Bu planlama, bir kentteki fiziksel, toplumsal, ekonomik ve çevresel yapıları biçimlendiren projelerin, programların, stratejilerin ve planların profesyonel uzmanlarca değerlendirilmesi bilimidir. Büyümeyle koruma, sürdürülebilir gelişmenin gerçekleştirilmesiyle uyumsuzluğun çözülmesi arasında kurulacak dengeye dayanmalıdır.

Bu planlama hep bir değerlendirme süreciyle el ele gitmelidir; önerilen şeyin gerçekleştikten sonra ise öngörülen ve kararların haklı olup olmadığı gözden geçirilmeli ve irdelenmelidir. Böylesi bir değerlendirme fizibilite, siyasal kabul edilebilirlik, üst düzey politikalara uygunluk gerektirir.

6. Karar alma sürecindeki son aşama olan siyasal tercihlerin yaşamsal ve kavranabilir olması gerekmektedir.

Geçmişle ilgili veriler toplandıktan teknik zorluklar ve çözümler incelendikten, geleceği yönelik seçenekler gerektiğinde, simülasyon testine tabi tutulduktan, ekonomik koşullar incelendikten ve kaynaklar sağlandıktan sonra, sıra siyasal makamların tercih yapmasına gelir. Bu tercihin belde halkını motive edip harekete geçirebilmesi için yaşamsal ve kavranabilir olması gerekir.

7. Yerel yönetimler gençlerin yerel yaşama katılımını sağlamalıdır.

Yerel yönetimler, Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımı Hakkında Şart'ta öngörülen ilkeler uyarınca, geleceğin hemşehrilerinin çok erken bir yaşta yerel yaşama katılımını sağlamak zorundadırlar. Bu katılım, toplumsal dayanışmanın sağlanmasında ve gençlerde demokratik kurumlara ve kuruluşlara bağlılık yaratılmasında belirleyici faktördür.

Bunun gerçekleşmesi için ise eşit fırsatlar sağlanmasını amaçlayan, tutarlı iç bağlantılara sahip sektörel politikalar içeren, gençlerin somut ihtiyaçlarına (iş, konut, çevre, kültür, boş zaman, eğitim ve sağlık gibi) ağırlık veren, iyi düşünülmüş bir yerel gençlik politikası gerekmektedir.

13. BÖLÜM

KENTLERDE EKONOMİK GELİŞME

İstihdam olanağı, çalışma çağına gelmiş her insanın hakkıdır. Böylelikle herkes kentsel alanların sunduğu olanakların semeresinden kendi çabasıyla pay alır. Bu beklentiyle hareket eden kent sakinleri, yerel yönetimlerin diğer yönetim organlarıyla ve özel sektörle birlikte, özellikle ilk defa çalışacağı bir iş arayan gençlere istihdam olanağı yaratmasını beklerler. Yerel yönetimler kentteki ekonomik gelişmeye elverişli koşullar yaratıcı, işletmelere yardım edici, ekonomik olanak sağlayıcı bir role sahiptirler.

Kentsel alanlar ülke ekonomisinde önemli bir rol oynarlar. Üretimde, dağıtımda, değişimde, ve tüketimde ekonomik bir tabana sahiptirler. Eğer bir kent sınırları içindeki mal ve hizmet kullanıcılarının yaşam standardına katkıda bulunacaksa, kemin ekonomik gelişmesi zorunludur. Bu kullanıcılar kent sakinleridir, işe veya mağazaya gidip gelenlerdir, kent dışından gelen ziyaretçilerdir ve yurt dışından gelen turistlerdir.

Bu gelişme, kentsel alanlarda genelde yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik toplumsal gelişme, çevre koruması ve diğer önlemlerle birlikte gitmelidir.

İLKELER

1. Yerel yönetimler beldelerinin ekonomik gelişmesini sağlamalıdır.

Geleneksel olarak yerel yönetimler rollerini belli belediye hizmetlerini sağlamakla, yürütmekte ve yönetmekte sınırlı görmüşlerdir. Bu belediye hizmetleri, yerel yönetimlerin merkezi yönetimle birlikte yarattıkları gelirlerden finanse edilmektedir.

Kentlerin niteliğinin ve kentsel kullanıcıların beklentilerinin değişmesiyle birlikte, belediyeler, kentlerini ekonomik değişme ve gelişmenin taşıyıcısı olarak görmeli, kentlere üretime, dağıtıma, değişime ve tüketime yönelik ekonomik örgütlenmeler olarak bakmalıdırlar.

2. Ekonomik ve toplumsal gelişme ayrılmaz bir ilişki içindedir.

Kentsel kullanıcıların istihdam yoluyla ekonomik faaliyet gerçekleştirme tarzlarıyla, çalışmanın ürünü ekonomi dışı yaşam alanlarına (boş zaman, kültür; din, vb.) harcama tarzları arasında belirgin bir bağ vardır.

Bu nedenledir ki yerel yönetimler sadece yaşam standardıyla değil, yaşam kalitesiyle de ilgilidirler.

Büyümenin sonuçları sadece ekonomik yönden değil, aynı zamanda o büyümenin insani çevre üzerindeki etkileri bakımından da değerlendirilmelidir.

Bireysel öz gelişim, sosyo-ekonomik gelişme planlarında ve kent yönetiminde en önemli öğedir. Bu bağlamda, bireylerin yaşam döngüsü boyunca ihtiyaçlarının farklılaşması en önemli bir olgudur.

Sürdürülebilir gelişme, yani ekonomik gelişme ile çevresel koruma ve toplumsal gelişme arasında bir denge kurulması, kentsel ekonomik büyümenin genel hedefi olmalıdır.

3. Kent, çevresindeki bölgenin veya hinterlandının ekonomik ve toplumsal yönden parçasıdır. Yerel

yönetimler, planlarını, politikalarını, stratejilerini, önerilerini ve programlarını hazırlarken, kentlerinin içinde bulunduğu bölgeyle ilişkisini ve etkileşimini incelemelidirler.

Bir belediyenin sakinlerinin öbürünün hizmetlerini kullanması veya öbüründe çalışması halinde, bir belediyenin ihtiyaçlarının öbürünün doğal veya insan elinin ürünü kaynaklarıyla giderilmesi halinde, diğer belediyelerin rekabete yönelik ve tamamlayıcı planlarını dikkate almak ve işbirliği olanaklarını değerlendirmek (sözgelimi su ve maden gibi kaynakların orta kullanılması) için böyle bir inceleme yapılması zorunludur.

Bu ise diğer belediyelerle daha geniş bir alanın planlama sorumluluğuna sahip üst yönetim kademeleriyle ilişkiler kurulmasını gerektirir. .

4. Ekonomik büyüme ve gelişme, bu büyümeyi yaratmaya, sürdürmeye ve arttırmaya yeterli bir altyapıya dayanır.

Büyüme, destek sağlayacak bir altyapı gerektirir. Bu ise ulaşım, telekomünikasyon, kamu hizmetleri, toplumsal tesisler vb. demektir. Bu geleneksel olarak kamu yönetimlerinin önemli bir işlevi olmuş; kamu yönetimleri. kentsel alanın varlığını sürdürmesi için zorunlu olan altyapının önemli bir bölümünü sağlaya gelmiştir.

Bu nedenledir ki altyapıdaki eksiklikleri saptamak ve sosyo-ekonomik planlarda, politikalarda, önerilerde, stratejilerde ve programlarda bu eksikleri gidermeye çalışmak yerel yönetimlerin görevidir.

5. Özel ve kamusal sektörler arasında işbirliği, kentsel ekonomik büyüme ve gelişmenin önemli bir ögesidir.

Neo-liberal politikaları uygulayan kapitalist ülkelerde olsun, piyasa ekonomisini hakim kılmaya çalışan bir zamanların sosyalist ülkelerinde olsun, her yerde devlet müdahalesiyle piyasa ekonomisi arasındaki ilişki yeniden inceleniyor.

Yerel yönetim açısından, bu durum, kamu hedeflerinin izlenmesinde ve kamu hizmetlerinin rekabete açılmasında özel sektörü devreye sokma arayışını getirmiştir.

Geleneksel olarak, altyapının sağlanması kamu sektörünün görevi olmuştur. Ne var ki, bu altyapı diğer sektörlerle son derece yararlı olduğu için ve ekonomik gelişmenin gerektirdiği altyapı ıslahı zaman zaman yerel yönetimlerin gücünü aştığı için. altyapının sağlanmasında sorumlulukların yeniden dağılımı üzerinde önemle durulmalıdır.

Özellikle eğitim programlarında özel sektörle işbirliğine gidilmesi, sosyal tesisler sağlanması ve iç kent alanlarının işbirliğiyle ıslahı önemlidir.

EK DÖRT

**ARKEOLOJİK MİRASIN KORUNMASINA İLİŞKİN
AVRUPA SÖZLEŞMESİ**

1992 – VALETTA

1992 - VALETTA (MALTA) ARKEOLOJİK MİRASIN KORUNMASINA İLİŞKİN AVRUPA SÖZLEŞMESİ

16 Ocak 1992 tarihinde Valetta'da (Malta) imzalanan ve 5/8/1999 tarihli ve 4434 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Arkeoloji Mirasın korunmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi"nin onaylanması

GİRİŞ

İşbu sözleşmeyi (gözden geçirilmiş) imzalayan Avrupa Konseyi üyesi devletler ile Avrupa Kültür Sözleşmesine taraf diğer devletler,

Avrupa Konseyi'nin amacının, özellikle ortak mirasları olan ideal ve ilkeleri korumak ve geliştirmek üzere, üyeleri arasında daha yakın bir işbirliği gerçekleştirmek olduğunu dikkate alarak;

19 Aralık 1954'te Paris'te imzalanan Avrupa Kültür Sözleşmesi ve özellikle bunun 1. ve 5. maddelerini, 3 Ekim 1985'te Granada'da imzalanan Avrupa Mimari Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşmeyi, 23 Haziran 1985'te Delhi'de imzalanan, Kültürel Varlıklara yönelik suçlara ilişkin Avrupa Sözleşmesini, Parlamenteler Meclisi'nin Arkeoloji ile ilgili özellikle 848 (1978), 921 (1981) ve 1072 (1988) sayılı Tavsiye Kararlarını;

Kırsal ve kentsel yapılanma faaliyetleri çerçevesinde, arkeolojik mirasın korunması ve değerlendirilmesi ile ilgili R(89) 5 sayılı Tavsiye Kararını göz önüne bulundurarak;

Arkeolojik mirasın uygarlıkların geçmişinin tanınması için temel bir öge olduğunu hatırlatarak, Eski tarihin tanıdığı Avrupa arkeolojik mirasının, büyük yapılanma çalışmalarındaki artıştan olduğu kadar doğal tehlikelerden yasadışı veya bilimsel nitelikten yoksun kazılardan yahut halkın yeterli bilgilendirilmemesinden dolayı ciddi bir şekilde tahrip tehdidi altında olduğunu kabul ederek, Halen mevcut olmayan zorunlu idari ve bilimsel denetim usullerinin ihdası ve arkeolojik mirasın koruma endişesinin kentsel ve kırsal yapılanmalar ile kültürel kalkınma politikalarıyla bütünleşmesi gerektiğini teyit ederek"

Arkeolojik mirasın koruma sorumluluğunun yalnızca doğrudan ilgili devlete ait olmadığını; bozulma tehlikesinin azaltılması ve uzman deneyim değişimi suretiyle korumanın gerçekleştirilmesi bakımından sorumluluğun Avrupa ülkelerinin tümüne ait bulunduğunun altını çizerek;

Avrupa ülkelerinde yapılanma politikalarındaki gelişmeyi takiben, 6 Mayıs 1969'da Londra'da imzalanan Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinde yer alan ilkelerin tamamlanması gerektiğini müşahede ederek,

Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

ARKEOLOJİK MİRASIN TANIMI

Madde 1 :

1. İşbu Sözleşmenin (gözden geçirilmiş) amacı, Avrupa'nın ortak anı kaynağı olduğu kadar, bilimsel ve tarihi araştırma gerece olarak da arkeolojik mirasın korumaktır.

2. Bu amaçla:

i. Korunması ve incelenmesinin, insanlığın ve doğal çevre ile ilişkilerinin tarihindeki gelişimin saptanmasının sağlayacağı;

ii. Başlıca bilgi edinme yollarının kazı ve keşiflerden olduğu kadar insanlığı ve çevresini ilgilendiren diğer araştırma yöntemlerinden oluştuğu;

iii. Taratların yetkisi. altındaki her çeşit mekanda bulunan, tüm kalıntılar, varlıklar ve insanlığın geçmiş varlığının diğer izleri arkeolojik mirasın öğeleri olarak kabul edilirler.

3. Yapılar, inşaatlar, mimari eser grupları, açılmış sit alanları, taşınır varlıklar, diğer tür anıtlar ve bunların çevresi, ister toprakla ister su altında bulunsunlar, arkeolojik mirasa dahildirler.

MİRASIN KİMLİĞİNİN SAPTANMASI VE KORUMA ÖNLEMLERİ

Madde 2 :

Taraflardan her biri, kendine özgü usullere göre, arkeolojik mirasın korunması için aşağıda.1d hususları öngören bir yasal rejimi uygulamaya koymayı taahhüt eder: .

- i. Arkeolojik mirasın bir envanterinin yapılması ve anıtların veya korunan bölgelerin sınıflandırılması,
- ii. Maddi izlerin gelecek kuşaklar tarafından incelenmek üzere korunması için, toprak üstünde ya da su altında görünür bir kalıntı olmasa bile, arkeolojik rezerv alanları oluşturulması.
- iii. Arkeolojik miras niteliğindeki eserleri tesadüfen bulan kimsenin bunları yetkili makamlara bildirme ve incelemeye amade tutma zorunluluğu.

Madde 3 :

Arkeolojik mirası korumak amacıyla ve arkeolojik araştırma faaliyetlerini bilimsel güvence altına almak üzere taraflardan her biri aşağıdaki hususları yerine getirmeyi taahhüt eder:

- i. Arkeolojik kazı vesaire faaliyetlerle ilgili izin ve denetim usullerini, aşağıdaki amaçları gerçekleştirecek şekilde, uygulamaya koymak:
 - a. Arkeolojik miras öğelerinin yasadışı çıkartılması ve yer değiştirmesini önlemek;
 - b. Arkeolojik kazı ve aramaların bilimsel şekilde ve şu koşullara bağlı olarak yapılmasını sağlamak: - -- Tahrip edici olmayan araştırma yöntemlerinin olduğunca sık kullanılması; - Arkeolojik miras öğelerinin korunması, saklanması ve sınıflandırılması için uygun önlemler alınmadan bunların kazı yerinden çıkartılmaması, kazı sırasında ve sonrasında korumasız bırakılmaması;
- ii. Kazıların ve tahribata neden olabilecek tekniklerin yalnızca nitelikli ve bu amaçla yetiştirilmiş kişiler tarafından yürütülmesine dikkat etmek;
- iii. Arkeolojik arama amaçlı metal detektörlerin ve diğer arama gereçlerinin kullanımını, devletin iç mevzuatında öngörülen hallerde, bilimsel nitelikli ön İzne tabi tutmak.

Madde 4 :

Taraflardan her biri, duruma göre aşağıdaki hususları da öngörecektir biçimde, arkeolojik mirasın fiziki koruma önlemlerini yürürlüğe koymayı taahhüt eder:

1. Arkeolojik rezerv bölgeleri teşkiline ayrılmış alanların kamu makamlarınca iktisabı veya diğer uygun yollarla korunması;
2. Arkeolojik mirasın tercihen bulunduğu yerde korunması ve bakımı;
3. Bulunduğu yerden kaldırılmış arkeolojik buluntular için uygun depolar yapılması.

Madde 5 :

Taraflardan her biri aşağıdaki hususları sağlamayı taahhüt ederler:

1. Arkeologların:
 - i. Arkeolojik değeri olan sitlerin korunması, saklanması ve değerlendirilmesi için dengeli stratejiler saptamaya yönelik planlama politikalarına ve
 - ii. Yapılanma programlarının çeşitli uygulama safhalarına katılmalarını sağlamak suretiyle, arkeolojinin ve yapılanmanın ihtiyaçlarını bağdaştırmaya ve belirlemeye çalışmak;
2. Arkeologlar, şehirciler ve inşaatçılar arasında sistemli bir danışma mekanizması oluşturmak suretiyle:
 - i. Arkeolojik mirasın tahrip etmesi muhtemel olan yapılanma planlarının değiştirilmesini;
 - ii. Siten bilimsel incelenmesinin yapılabilmesi ve sonuçların yayımlanabilmesi için yeterli zamanın ve olanakların verilmesini sağlamak;
3. Çevreye etki üzerindeki incelemelerin ve bunlardan kaynaklanan kararların, arkeolojik sitler ve çevrelerini göz önünde bulundurmasına dikkat etmek;
4. Yapılanma çalışmaları vesilesiyle bulunan arkeolojik miras öğelerinin, mümkün olan hallerde, yerinde korunması için önlem almak;
5. Arkeolojik sitlerin halka açılmasının, özellikle çok sayıda ziyaretçi girişi için yapılacak yapılanma çalışmalarının, bu sitlerin ve çevrelerinin arkeolojik ve bilimsel niteliğine zarar vermemesini sağlamak.

ARKEOLOJİK ARAŞTIRMA VE KORUMANIN FİNANSMANI

Madde 6:

Taraflardan her biri:

1. Arkeolojik araştırmaya sorumlulukları ölçüsünde ulusal bölgesel veya yerel kamu makamlarının mali desteğini öngörmeyi;
2. Koruyucu arkeoloji için gerekli maddi donanımı artırmayı ve bu amaçla,
 - i. Büyük çaplı kamu ve özel bayındırlık çalışmalarında, bu çalışmalara bağlı olarak ortaya çıkacak arkeolojik her çeşit faaliyetin maliyetinin tamamının uygun kamu ve özel sektör fonlarından karşılanmasını sağlayacak önlemler almayı;
 - ii. Bu çalışmaların bütçesinde, çevre ve yapılanma endişelerinin zorunlu kıldığı etki incelemelerinde olduğu gibi, arkeolojik ön inceleme ve aramaların, bilimsel sentez belgelerinin ve bulguların duyuru ve yayınlarının da yer almasını sağlamayı taahhüt eder.

BİLİMSEL BİLGİNİN TOPLANMASI VE YAYIMI

Madde 7:

Arkeolojik bulguların incelenmesini ve yayımını kolaylaştırma için Taraflardan her biri:

1. Yetkisi altındaki alanlarda arkeolojik sitlerin anketlerini, envanterlerini ve haritalarını yapmayı veya güncelleştirmeyi,
2. Arkeolojik faaliyetler sonrasında, uzmanların ayrıntılı incelemelerinin ilanından önce, yayınlanabilir bir sentez belgesi hazırlanabilmesi için tüm pratik önlemleri almayı taahhüt eder.

Madde 8:

Taraflardan her biri:

1. Arkeolojik miras öğelerinin ulusal veya uluslararası planda bilimsel amaçlı değişimini kolaylaştırmayı, ancak değişimin bunların kültürel ve bilimsel değerlerine hiç bir şekilde zarar vermemesi için gerekli önlemleri almayı;
2. Arkeolojik araştırma ve devam eden kazılarla ilgili bilgi değişimini teşvik etmeyi ve uluslararası araştırma programları düzenlenmesine katkıda bulunmayı taahhüt eder.

KAMUOYUNUN BİLİNÇLENDİRİLMESİ

Madde 9:

Taraflardan her biri:

1. Geçmişin ve arkeolojik mirası tehdit eden tehlikelerin tanınması için bu mirasın değeri konusunda kamuoyu vicdanının uyandırılması ve geliştirilmesi amacıyla eğitici çalışmalar yapmayı, .
2. Arkeolojik mirasın önemli öğelerinin ve özellikle sitelerin halka açılmasını sağlamayı, seçilmiş arkeolojik varlıkların sergilenmesini teşvik etmeyi taahhüt eder.

ARKEOLOJİK MİRAS ÖGELERİNİN YASADIŞI DOLAŞIMINI ÖNLEME

Madde 10:

Taraflardan her biri aşağıdaki hususları yerine getirmeyi taahhüt eder:

1. Tespit edilen yasadışı kazılar hakkında yetkili kamu makamları ile bilimsel kuruluşlar arasında bilgi değişimini düzenlemek;
2. Yasadışı kazılardan kaynaklandığından veya yasal kazılardan alındığından şüphe edilen her türlü eseri ve bunlara ilişkin bütün ayrıntıları, işbu Sözleşmeye (gözden geçirilmiş) taraf köken ülkesinin yetkili makamlarına bildirmek;
3. Alış politikası devlet denetimine tabi müzeler ve diğer benzeri kuruluşların denetimsiz buluntulardan yasadışı kazılardan geldiğinden veya resmi kazılardan alındığından şüphe duyulan arkeolojik miras öğelerini satın almamalarını teminen gerekli önlemleri almak;

4. Alış politikası devlet denetimine tabi olmayan, Taraf ülkelerin müze ve benzeri kuruluşları için:
 - i. İşbu Sözleşmenin (gözden geçirilmiş) metnini onlara ulaştırmak,
 - ii. Yukarıda 3. paragrafta kayıtlı ilkelere söz konusu müze ve kuruluşlarca uyulmasını sağlamak üzere çaba sarf etmek.
5. Denetimsiz buluntulardan, yasadışı kazılardan kaynaklanan yahut resmi kazılardan çalışan arkeolojik miras öğelerinin dolaşımını eğitim, bilgilendirme, uyarma ve işbirliği suretiyle mümkün olduğunca sınırlandırmak.

Madde 11:

İşbu Sözleşmenin (gözden geçirilmiş) hiç bir hükmü arkeoloji miras öğelerinin yasadışı dolaşımına veya yasal sahibine iadesine ilişkin taraflar arasında mevcut olan veya mevcut olabilecek ikili veya çok taraflı anlaşmalara hâlel getirmez.

KARŞILIKLI TEKNİK VE BİLİMSEL YARDIMLAŞMA

Madde 12:

Taraflar

1. Arkeolojik miras ile ilgili konularda deneyim ve uzman değişimi suretiyle karşılıklı teknik ve bilimsel yardımlaşmada bulunmayı,
2. İlgili ulusal mevzuatları ya da taraf oldukları uluslararası anlaşmalar çerçevesinde sürekli eğitim alanı da dahil olmak üzere, arkeolojik mirasın korunması konusunda uzman değişimini kolaylaştırmayı taahhüt ederler.

SÖZLEŞMENİN UYGULAMASININ DENETİMİ

Madde 13:

Avrupa Konseyi tüzüğüünün 17. maddesi gereğince Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kurulan bir Uzmanlar Komitesi İşbu Sözleşmenin (gözden geçirilmiş) uygulamasını ve özellikle aşağıdaki hususları izlemekle görevlendirilmiştir:

1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine devreli olarak, Sözleşmeye (gözden geçirilmiş) Taraf ülkelerdeki arkeolojik mirasın korunmasına ilişkin politikaları ve Sözleşme ilkelerinin uygulama durumu hakkında bir rapor sunulması;
2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine çok taraflı faaliyet alanı ve Sözleşmenin (gözden geçirilmiş) gözden geçirilmesi ya da değiştirilmesi ve Sözleşmenin (gözden geçirilmiş) hedefleri hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesi, dahil, Sözleşme (gözden geçirilmiş) hükümlerinin uygulanmasına ilişkin her türlü önlemin önerilmesi;
3. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine, Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülkelerin Sözleşmeye (gözden geçirilmiş) taraf olmaya daveti için tavsiyede bulunması.

SON HÜKÜMLER

Madde 14:

1. İşbu Sözleşme (gözden geçirilmiş) Avrupa Konseyi üyesi devletlerin ve Avrupa Kültür Sözleşmesine taraf diğer devletlerin imzasına açılmıştır. Sözleşme onay, kabul ya da tasvibe sunulacaktır. Onay, kabul ya da tasvip belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine tevdi edilecektir.
2. 6 Mayıs 1969'da Londra'da imzalanan Arkeolojik Mirası Koruma Avrupa Sözleşmesine taraf bir devlet, anılan Sözleşmenin feshini önceden ihbar etmemiş ise ya da feshini eş zamanda ihbar etmezse onay, kabul veya tasvip belgesini tevdi edemez.
3. İşbu Sözleşme (gözden geçirilmiş), en az üçü Avrupa Konseyi olmak üzere dört devletin, önceki paragraflardaki hükümlere uygun olarak, Sözleşmeye taraf olma arzularını bildirdikleri tarihten altı ay sonra yürürlüğe girecektir.

4. Önceki iki paragrafın uygulanması sonucu 6 Mayıs 1969 tarihli Sözleşmenin feshi işbu Sözleşmenin (gözden geçirilmiş) yürürlüğe girişi ile aynı anda gerçekleşmez ise, işbu Sözleşmeyi imzalayan herhangi bir Devlet, onay ya da tasvip belgesini tevdi sırasında işbu Sözleşme (gözden geçirilmiş) yürürlüğe girinceye kadar, 6 Mayıs 1969 tarihli Sözleşmeyi uygulamaya devam edeceğini açıklayabilir.

5. İşbu Sözleşme (gözden geçirilmiş). imzalayan ancak Sözleşmeye Taraf olma arzusunu sonradan bildirecek olan devletlerin her biri bakımından, onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdiinden altı ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 15 :

1. İşbu Sözleşmenin (gözden geçirilmiş) yürürlüğe girmesinden sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi tüzüğü'nün 20. (d) maddesinde öngörülen çoğunlukla ve Komitede bulunma hakkına sahip taraf devletlerin temsilcilerinin oybirliği ile Konseye üye olmayan diğer herhangi bir devleti ve Avrupa Ekonomik Topluluğunu işbu Sözleşmeye (gözden geçirilmiş) katılmaya davet edebilecektir.

2. Katılma halinde, katılan devlet ya da Avrupa Ekonomik Topluluğu için işbu Sözleşme katılımla belgesinin Avrupa Konseyi Genci Sekreterine tevdiinden altı ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 16 :

1. Her devlet, imza ya da onay, kabul, tasvip veya kabul edilme belgesinin tevdi sırasında işbu sözleşmenin (gözden geçirilmiş) uygulanacağı toprağı ya da toprakları belirleyebilir.

2. Her devlet, sonradan herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine muhatap bir bildirimle, işbu Sözleşmenin uygulanmasını bildirimde belirtilen herhangi başka bir toprak parçasına teşmil edebilir. Bu yeni toprak parçası bakımından Sözleşme, bildirim Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından alınmasından altı ay sonra yürürlüğe girer.

3. Önceki iki paragraf uyarınca yapılan her bildirim, bu bildirimde anılan toprak parçası bakımından, Genel Sekretere muhatap bir nota ile geri çekilebilecektir. Geri çekme, Genel Sekreterin notayı almasından altı ay sonra geçerlilik kazanacaktır.

Madde 17 :

1. Taraflardan her biri, Genel Sekretere nota tevdi suretiyle işbu Sözleşmenin (gözden geçirilmiş) feshini her an ihbar edebilir.

2. Fesih ihbarı, Genel Sekreter tarafından notanın alınış tarihinden altı ay sonra geçerlilik kazanacaktır.

Madde 18 :

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi devletlere, Avrupa Kültür Sözleşmesine taraf diğer devletlere, işbu Sözleşmeye (gözden geçirilmiş) katılan ya da katılmaya davet edilen her devlete ve Avrupa Ekonomik Topluluğuna:

a. Her imzayı,

b. Her onay, kabul, tasvip veya katılma belgesi tevdiini,

c. 14, 15 ve 16. maddeleri uyarınca işbu Sözleşmenin (gözden geçirilmiş) yürürlüğe giriş tarihlerini,

d. İşbu Sözleşme (gözden geçirilmiş) ile ilgili her türlü girişim, tebligat ve bildirimini.

bildirecektir.

Yukarıdaki hususları tasdiklen, aşağıda imzası bulunan ve bu amaçla yetkili kılınanlar işbu sözleşmeyi (gözden geçirilmiş) imzalamışlardır.

İşbu Sözleşme İngilizce ve Fransızca dillerinde, her iki metin de eşit olarak geçerli olacak şekilde, Avrupa Konseyi arşivlerinde muhafaza edilmek üzere, tek kopya halinde 16 Ocak 1992 tarihinde Valetta'da yapılmıştır.

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Sözleşmenin onaylı bir kopyasını Avrupa konseyine üye bütün devletlere, Avrupa Kültür Sözleşmesine taraf diğer devletlere ve bu Sözleşmeye katılmaya davet olunan üye olmayan devletlere veya Avrupa Ekonomik Topluluğuna iletacaktır.

EK BEŞ

2863 SAYILI

KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI

KORUMA KANUNU

2863 SAYILI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KANUNU

Kanun No : 2863
Kabul Tarihi : 21.7.1983

R. G. Sayısı : 18113
R. G. Sayısı : 23.7.1983

BİRİNCİ BÖLÜM Genel Hükümler

Amaç

Madde 1- Bu Kanunun amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Kanun; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzel kişilerin görev ve sorumluluklarını kapsar.

Tanım ve Kısaltmalar

Madde 3- Bu Kanunda geçen tanımlar ve kısaltmalar şunlardır:

a) Tanımlar:

- 1)"Kültür varlıkları";** tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yerüstünde, yeraltında veya sualtındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.
- 2)"Tabiat varlıkları";** jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yerüstünde, yeraltında veya sualtında bulunan değerlerdir.
- 3)"Sit";** tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gereken alanlardır.
- 4)"Koruma" ve "Korunma";** taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür ve tabiat varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.
- 5)"Korunma alanı";** taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alanlardır.
- 6)"Değerlendirme";** kültür ve tabiat varlıklarının teşhiri, tanzimi, kullanılması ve bilimsel yöntemlerle tanıtılmasıdır.

b) Kısaltmalar:

- 1)"Bakanlık";** Kültür ve Turizm Bakanlığını,
 - 2)"Koruma Yüksek Kurulu";** Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunu,
 - 3)"Koruma Kurulu";** Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunu,
- ifade eder.

Haber Verme Zorunluluğu

Madde 4- Taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını bulanlar, malik oldukları veya kullandıkları arazinin içinde kültür ve tabiat varlığı bulunduğunu bilenler veya yeni haberdar olan malik ve zilyetler, bunu en geç üç gün içinde, en yakın müze müdürlüğüne veya köyde muhtara veya diğer yerlerde mülki idare amirlerine bildirmeye mecburdurlar.

Bu gibi varlıklar, askeri garnizonlar ve yasak bölgeler içinde bulunursa, usulüne uygun olarak üst komutanlıklara bildirilir. Böyle bir ihbarı alan muhtar, mülki amir veya bu gibi varlıklardan doğrudan doğruya haberdar olan ilgili makamlar, bunların muhafaza ve güvenlikleri için gerekli tedbirleri alırlar. Muhtar, aynı gün alınan tedbirlerle birlikte durumu en yakın mülki amire; mülki amir ve diğer makamlar ise on gün içinde, yazı ile Kültür ve Turizm Bakanlığına ve en yakın müze müdürlüğüne bildirir.

İhbarı alan Bakanlık ve müze müdürü bu Kanun hükümlerine göre, en kısa zamanda gerekli işlemleri yapar.

Devlet Malı Niteliği

Madde 5- Devlete, kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlar ile özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazlarda varlığı bilinen veya ileride meydana çıkacak olan korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları Devlet malı niteliğindedir.

Özel nitelikleri dolayısıyla ayrı statüye tabi tutulan mazbut ve mülhak vakıf malları bu hükmün dışındadır.

İKİNCİ BÖLÜM

Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları

Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları

Madde 6- Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

- a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19 uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,
- b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarına gerek görülen taşınmazlar,
- c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,
- d) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılmış evler.

Ancak, Koruma Yüksek Kurulunca mimari, tarihi, estetik, arkeolojik ve diğer önem ve özellikleri bakımından korunması gerekli bulunmadığı karar altına alınan taşınmazlar, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı sayılmazlar.

Kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve istihkamlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler; köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihi yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, rıhtımlar; tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve konaklar; camiler, mescitler, musallalar, namazgahlar; çeşme ve sebiller; imarethane, dâraphane, şifahane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazineler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar,; külliyyeler, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler ve benzeri taşınmazlar, taşınmaz kültür varlığı örneklerindedir.

Tarihi mağaralar; kaya sığınakları; özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri; taşınmaz kültür varlığı örneklerindedir.

Tespit ve Tescil

Madde 7- Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespiti Bakanlıkça doğrudan doğruya veya diğer ilgili kurum ve kuruluşların uzmanlarının yardımlarından faydalanılarak yapılır.

Yapılacak tespitlerde, kültür ve tabiat varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özellikleri dikkate alınır. Devletin imkanları göz önünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu

devri n özelliklerini yansıtan yeteri kadar eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenir.

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yapılan tespitler koruma kurulu kararı ile tescil olunur.

Tespit ve tescil ile ilgili usuller, esaslar ve kıstaslar yönetmelikte belirtilir.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde veya denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflara ait taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları, gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan cami, türbe, kervansaray, medrese, han, hamam, mescit, zaviye, sebil, Mevlevihane, çeşme ve benzeri korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespiti, envanterlenmesi Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılır.

Tescil kararlarının ilanı, tebliği ve tapu kütüğüne işlenmesi ile ilgili hususlar yönetmelikle düzenlenir.

Korunma Alanı ile ilgili Karar Alma Yetkisi

Madde 8- Yedinci maddeye göre tescil edilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunma alanlarının tespiti ve bu alanlar içinde inşaat ve tesisat yapılıp yapılmayacağı konusunda karar alma yetkisi Koruma Kurullarına aittir. Koruma Kurullarının kararına 61 inci maddenin ikinci fıkrasına göre itiraz edilebilir.

Korunma alanlarının tespitinde, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunması, görünülerinin ve çevreleri ile uyumlarının, muhafazası için, yeteri kadar korunma alanına sahip olmaları dikkate alınır. Bu hususlarla ilgili esaslar, Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikte belirtilir.

İzinsiz Müdahale ve Kullanma Yasağı

Madde 9- Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde koruma kurullarınca alınan kararlara aykırı olarak, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında, her çeşit inşai ve fiziki müdahalede bulunmak, bunları yeniden kullanıma açmak veya kullanımlarını değiştirmek yasaktır. Onarım, inşaat, tesisat, sondaj, kısmen veya tamamen yıkma, kazı veya benzeri işler inşai ve fiziki müdahale sayılır.

Yetki ve Yöntem

Madde 10- Her kimin mülkiyetinde veya idaresinde olursa olsun, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldırarak ve bunların her türlü denetimini yapmak, Kültür ve Turizm Bakanlığınca aittir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin idare ve kontrolünde bulunan kültür ve tabiat varlıklarının korunması, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca yerine getirilir. Bu korunmanın sağlanmasında, gerektiğinde, Kültür ve Turizm Bakanlığının teknik yardımı ve işbirliği sağlanır.

Milli Savunma Bakanlığı'nın idare ve denetiminde veya sınır boyu ve yasak bölgede bulunan kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi, Milli Savunma Bakanlığınca yerine getirilir. Bu korunmanın sağlanması, Milli Savunma Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı. arasında düzenlenecek protokol esaslarına göre yürütülür.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde veya denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflara ait taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan cami, türbe, kervansaray, medrese, han, hamam, mescit, zaviye, Mevlevihane, çeşme ve benzeri kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi koruma kurulları kararı alındıktan sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğünce yürütülür.

Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunma ve değerlendirilmesi, bu Kanun hükümlerine uygun olarak kendileri tarafından sağlanır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması, bu kuruluşların bütçelerine her yıl bu maksatla konacak ödeneklerle yapılır.

Bu hizmetlerin yerine getirilebilmesi için, Kültür ve Turizm Bakanlığı Bütçesine her yıl yeteri kadar ödenek konur.
Kültür ve Turizm Bakanlığınca kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla vakıf kurulabilir.

Araştırma, kazı ve sondaj yapılan alanların korunması ve değerlendirilmesi Bakanlığa aittir.

Hak ve Sorumluluk

Madde 11- Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının malikleri bu varlıkların bakım ve onarımlarını Kültür ve Turizm Bakanlığının bu Kanun uyarınca bakım ve onarım hususunda vereceği emir ve talimata uygun olarak yerine getirdikleri sürece, bu Kanunun bu konuda maliklere tanıdığı hak ve muafiyetlerden yararlanırlar. Ancak, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları ile bunların korunma alanları, zilyetlik yoluyla iktisap edilemez. Malikler bu varlıkların üzerindeki mülkiyet haklarının tabii icabı olan ve bu Kanunun hükümlerine aykırı bulunmayan bütün yetkilerini kullanabilirler.

Bu Kanunun belirlediği bakım ve onarım sorumluluklarını yerine getirmekte aczi olanların mülkleri, usulüne göre kamulaştırılır. Mazbut veya mülhak vakıf varlıkları bu hükme tabi değildir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın uygun görmesi ile, Vakıflar Genel Müdürlüğü, il özel idareleri, belediyeler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları, yukarıda sözü geçen maliklere lüzum görülen hallerde, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma, bakım ve onarımlarına, teknik eleman ve ödenekleri ile yardımda bulunabilirler.

Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Katkı Fonu

Madde 12- Özel hukuka tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının; korunması, bakım ve onarımı için Kültür ve Turizm Bakanlığınca aynı, nakdi ve teknik yardım yapılır ve kredi verilir.

Bu amaçla, bir Devlet bankasında açılacak özel bir hesapta ve Kültür ve Turizm Bakanlığı emrinde "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Katkı Fonu" kurulur. Bu fonun ita amiri Kültür ve Turizm Bakanındır.

Bu fonun gelirleri, her yıl Devlet Bütçesinden ayrılacak ödenekler ile bu fondan verilecek kredilerin faizlerinden oluşur.

Kültür ve Turizm Bakanlığınca yapılacak aynı, nakdi ve teknik yardımlar, fondan yapılacak harcamalar ve verilecek kredilerle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Devir Yasağı

Madde 13- Hazineye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait olup, usulüne göre tescil ve ilan olunan, her çeşit korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı ile bunlara ait korunma sınırları dahilindeki taşınmazlar, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni olmadan, gerçek ve tüzel kişilere satılamaz, hibe edilemez.

Kullanma

Madde 14- Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının intifa haklarının, belirli sürelerle kamu hizmetlerinde kullanılmak üzere, Devlet dairelerine, kamu kurum ve kuruluşlarına, kamu menfaatine yararlı milli derneklere bırakılması veya gerçek ve tüzel kişilere kiraya verilmesi, Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine tabidir.

Anılan varlıklardan, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yönetim ve denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflarla, 7044 sayılı Aslında Vakıf Olan Tarihi ve Mimari Kıymeti Haiz Eski Eserlerin Vakıflar Umum Müdürlüğü'ne Devrine Dair Kanunla yönetimi Vakıflar Genel Müdürlüğüne devredilen vakıf mallarının kamu hizmetlerinde kullanılmak üzere Devlet dairelerine kamu kurum ve kuruluşlarına ve kamu yararına çalışan milli derneklere, belirli sürelerle, intifa haklarının bırakılması veya gerçek ve tüzel kişilerce karakterine uygun kullanılmak şartı ile kiraya verilmesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yetkisindedir.

Yukarıda belirlenen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını kullananlar, bunların bakım, onarım ve restorasyon işlerini bu Kanunda belirlenen esaslara göre yapmak ve bunun için gerekli masrafları karşılamakla yükümlüdürler.

Kamulaştırma

Madde 15- Taşınmaz kültür varlıkları ve bunların korunma alanları, aşağıda belirlenen esaslara göre kamulaştırılır:

a) kısmen veya tamamen gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetine geçmiş olan korunması gerekli

taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile korunma alanları Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanacak programlara uygun olarak kamulaştırılır. Bu maksat için, Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konur.

Koruma amaçlı imar planında kültürel amaçlara ayrılan tescilli yapıların, bu amaçla onarılıp değerlendirilmesi kaydıyla koruma kurullarının kararı ve Bakanlığın tasdiki ile belediyelerce kamulaştırılması yapılabilir. Maksudına uygun kamulaştırma yapılmadığı tespit edildiği takdirde yetki geri alınır.

- b) Menşei vakıf olup da çeşitli sebeplerle kısmen veya tamamen gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetine geçen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve bunların korunma alanlarının kamulaştırılmaları, Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılır. Bu maksat için Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesine yeterli ödenek konur.'
- c) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunma alanları, imar planında yola, otoparka, yeşil sahaya rastlıyorsa bunların belediyelerce; sair kamu kurum ve kuruluşlarının bakım ve onarım ile görevli oldukları veya kullandıkları bu gibi kültür varlıklarının korunma alanlarının ise, bu kurum ve kuruluşlarca, kamulaştırılması esastır.
- d) Kamulaştırmalarda bedel takdirinde, taşınmaz kültür varlıklarının eskilik, enderlik ve sanat değeri dikkate alınmaz.
- e) Kamulaştırma işlemleri, bu Kanun hükümleri ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun bu kanuna aykırı olmayan hükümlerine göre yapılır.
- f) Sit alanı olması nedeni ile kesin inşaat yasağı getirilmiş korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu parseller, malikinin başvurusu üzerine bir başka hazine arazisi ile değiştirilebilir. Üzerinde bina, tesis var ise, malikinin başvurusu üzerine rayiç bedeli 2942 sayılı Kanunun 11 inci maddesi hükümlerine göre belirlenerek ödeme yapılır.

Bu hükümle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Ruhsatsız Yapı Yasağı

Madde 16- Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların korunma alanlarında ruhsatsız olarak inşaat yapmak yasaktır. Buralarda ruhsatsız olarak yapılacak inşaatlar ile, koruma amaçlı imar planlarında, plana; sitlerde, sit şartlarına aykırı olarak inşa edilen yapılar hakkında imar mevzuatına göre işlem yapılır.

Sit Geçiş Dönemi - Koruma Amaçlı İmar Planı - Kısmi Plan Değişikliği

Madde 17- Bir alanın koruma kurulunca sit olarak ilanı, bu alandaki imar planı uygulamasını durdurur. (Yapılanma hakları ile ilgili müktesep haklar yönetmelikle belirlenir.)

Koruma amaçlı imar planı yapılmaya kadar, koruma kurulu tarafından bir ay içinde geçiş dönemi yapı şartları belirlenir. İlgili valilikler ve belediyeler anılan koruma amaçlı

imar planını en geç bir yıl içinde Koruma Kuruluna değerlendirilmek üzere vermek zorundadırlar.

Koruma Kurulunca uygun görülerek, belediye veya valilikçe, onaylanan koruma amaçlı imar planının yürürlüğe girmesi ile geçiş dönemi yapı şartları ayrıca karar almaya gerek kalmadan kalkar.

Koruma amaçlı imar planlarının, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları bakımından kısmen değiştirilmesi; ilgili kuruluşlarca gerekli görüldüğü ve bu hususta Koruma Kurulu kararı alındığı takdirde, Koruma Kurulu ilgili belediyeye ve ayrıca ilgili kurum ve kuruluşlara yazı ile bildirir.

Değişiklik teklifi bu tebligattan sonra en geç bir ay içinde belediye meclisince karara bağlanır. Bu süre içinde gereken karar alınmadığı takdirde belediye meclisi kararına lüzum kalmaksızın Koruma Kurullarınca karara bağlanan hususlarda değişiklik teklifi kesinleşir.

Belediyeler plan hazırlık safhasında gerektiğinde Bakanlıktan teknik yardım isteyebilirler.

Yapı Esasları

Madde 18- Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının gruplandırılması, maliklerinin müracaat tarihinden itibaren üç ay içinde Koruma Kurulunca yapılır. Gruplandırılan taşınmaz kültür varlıkları, tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydedilir. Gruplandırma yapılmadıkça, onarım ve yapı esasları belirlenemez.

Mahalli idareler, taşınmaz kültür varlığı parselinde, ek veya eklenti suretiyle yapılacak veya yeni inşa edilecek yapılara ait Koruma Kurullarınca verilen kararlarda veya onaylanmış kültür varlığı projelerinde değişiklik yapamazlar. Ancak, inşa edilecek yapının fen ve sağlık şartlarının mevzuata uygunluğunu kontrol ederler. Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı parselleri, taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetine tesir edecek şekil ve surette ayrılamaz ve birleştirilemez.

Maliklerin izin Verme Yükümlülüğü

Madde 19- Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının malikleri, Kültür ve Turizm Bakanlığınca görevlendirilmiş uzmanlara, gerektiği zaman, varlığın kontrolü, incelenmesi, harita, plan ve rölövesinin yapılması, fotoğraflarının çekilmesi, kalıplarının çıkarılması için izin vermeye ve gereken kolaylığı göstermeye mecburdurlar. Ancak, görevliler konut dokunulmazlığı ve aile mahremiyetini ihlal etmeyecek tarzda faaliyetlerini yürütürler.

Taşınmaz Kültür Varlıklarının Nakli

Madde 20- Taşınmaz kültür varlıkları ve parçalarının, buldukları yerlerde korunmaları esastır. Ancak, bu taşınmaz kültür varlıklarının başka bir yere nakli zorunluluğu varsa veya özellikleri itibarıyla nakli gerekli ise, Koruma Yüksek Kurulu veya ilgili Koruma Kurulunun uygun görüşü ve gereken emniyet tedbirleri alınmak suretiyle Kültür ve Turizm Bakanlığınca istenilen yere nakledilebilir. Kültür varlığının nakli dolayısıyla taşınmazın maliki bir zarara maruz kalmışsa, Kültür ve Turizm Bakanlığınca oluşturulacak bir komisyonun tespit ettiği tazminat zarar görene ödenir.

İstisnalar ve Muafiyetler

Madde 21- Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bakım, onarım, restorasyon, değerlendirme, muhafaza ve nakil işleri ile bu maksatla hazırlanacak projelerin yapılması ve arkeolojik kazılarda kullanılacak aletlerin alımı hakkında 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu uygulanmaz.

Birinci fıkranın uygulanmasına dair usul ve esaslar bu yönetmelikle belirlenir.

Tapu kütüğüne "korunması gerekli taşınmaz kültür varlığıdır" kaydı konulmuş olan ve i inci ve ii inci grup olarak gruplandırılmış bulunan taşınmaz kültür varlıkları ile arkeolojik

sit alanı ve doğal sit olmaları nedeniyle üzerlerine kesin yapılanma yasağı getirilmiş taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları olan parseller her türlü vergi, resim ve harçtan muafır.

Kültür varlıklarının korunması maksadıyla tespit, proje,bakım, onarım, restorasyon ve kazı ile müzelerin güvenliği için kullanılmak şartıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Milli Savunma Bakanlığı, Bakanlıkça ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne dışarıdan getirilecek her türlü araç, gereç, makine, teknik malzeme ve kimyevi maddeler ile altın ve gümüş varak, her türlü vergi, resim ve harçtan muafır.

Koruma kurulları kararına uygun olarak bu taşınmaz kültür varlıklarında yapılan onarım ve inşaat işleri Belediye Gelirleri Kanunu gereğince alınacak vergi, harç ve harcamalara katılma paylarından müstesnadır.

Madde 22-17.6.1987 gün ve 3386 Sayılı Kanununun 18. maddesi ile iptal edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları

Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları

Madde 23- Korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

a). Jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, jeoloji, antropoloji, prehistorya, arkeoloji ve sanat tarihi açılarından belge değeri taşıyan ve ait oldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özellikleri ile seviyesini yansıtan her türlü kültür ve tabiat varlıkları;

Her çeşit hayvan ve bitki fosilleri, insan iskeletleri, çakmak taşları (sleks), volkan camları (obsidyen), kemik veya madeni her türlü aletler, çini, seramik, benzeri kap ve kacaklar, heykeller, figürinler, tabletler, kesici, koruyucu ve vurucu silahlar, putlar (ikon), cam eşyalar, süs eşyaları (hülliyyat), yüzük taşları, küpeler, iğneler, askılar, mühürler, bilezik ve benzerleri, maskeler, taçlar (diadern), deri, bez, papirüs, parşömen veya maden üzerine yazılı veya tasvirli belgeler, tartı araçları, sikkeler, damgalı veya yazılı levhalar, yazma veya tezhipli kitaplar, minyatürler, sanat değerine haiz gravür, yağlıboya veya suluboya tablolar, muhalefat (religue'ler), nişanlar, madalyalar, çini, toprak, cam, ağaç, kumaş ve benzeri taşınır eşyalar ve bunların parçaları,Halkın sosyal hayatını yansıtan, insan yapısı araç ve gereçler dahil. bilim, din ve mihaniki sanatlarla ilgili etnografik nitelikteki kültür varlıkları,

Osmanlı Padişahlarından Abdülmecit, Abdülaziz, V. Murat, II. Abdülhamit, V. Mehmet Reşat ve Vahidettin'e ait ve aynı çağdaki sikkeler, bu Kanuna göre tescile tabi olmaksızın yurtiçinde alınıp satılabilirler.

Bu madde kapsamına girmeyen sikkeler bu Kanunun genel hükümlerine tabidir.

b) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle, Milli Mücadele ye Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna ait tarihi değer taşıyan belge ve eşyalar, Mustafa Kemal Atatürk'e ait zati eşya, evrak, kitap, yazı ve benzeri taşınırlar. .

Yönetim ve Gözetim

Madde 24- Devlet malı niteliğini taşıyan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarının Devlet elinde ve müzelerde bulundurulması ve bunların korunup değerlendirilmeleri Devlete aittir. Bu gibi varlıklardan gerçek ve tüzel kişilerin ellerinde bulunanlar, değeri ödenerek Bakanlık tarafından satın alınabilir.

23 üncü maddenin (a) bendinde belirtilen etnografik mahiyetteki kültür varlıklarının

yurtiçinde alımı, satımı ve devri serbesttir. Alımı, satımı serbest bırakılacak etnografik eserlerin hangi devirlere ait olacağı ve diğer nitelikleri ile kayıt ve tescil şartları bir yönetmelikle belirlenir.

Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve Atatürk'e ait korunması gerekli taşınır kültür varlıkları, Bakanlık, Milli Savunma Bakanlığı veya Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunca satın alınabilir.

Ancak, bu tip eserlerden her ne suretle olursa olsun yurtdışına çıkarılacakların kontrolü, Bakanlığa bağlı müzelerce yapılabileceği gibi bazı gümrük çıkış kapılarında bulundurulacak ihtisas elemanlarınca da yapılabilir. Hangi kapılarda ihtisas elemanı bulundurulacağı bir yönetmelikte belirlenir.

Yapılan kontrol sonunda bu tip eserlerden yurtdışına çıkmasında sakınca görülenler tespit edilerek değerlendirilmeleri yurtiçinde yapılmak şartıyla, sahiplerine iade edilir. . .

Bu maddede belirtilen ve alım, satımı serbest bırakılan eserlerde Devletin rüçhan hakkı mahfuzdur.

Müzelere Alınma

Madde 25- Dördüncü maddeye göre Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bildirilen taşınır kültür ve tabiat varlıkları ile 23 üncü maddede belirlenen korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bilimsel esaslara göre tasnif ve tescil e tabi tutulurlar. Bunlardan Devlet müzelerinde bulunması gerekli görülenler, usulüne uygun olarak müzelere alınırlar.

Korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarının tasnifi, tescili ve müzelere alınmaları ile ilgili kıstaslar, usuller ve esaslar yönetmelikte belirlenir.

Türk askeri tarihini ilgilendiren her türlü silah ve malzemenin buldukları veya ihbar edildikleri yerde, tarihi niteliklerinin araştırılması, incelenmesi ve değerlendirilmesi Genelkurmay Başkanlığınca yapılır.

Tasnif ve tescil dışı bırakılan ve müzelere alınması gerekli görülmeyenler, sahiplerine bir belge ile iade olunurlar. Belge ile iade olunan kültür varlıkları üzerinde, sahipleri her türlü tasarrufta bulunabilirler. Bir yıl içinde sahipleri tarafından alınmayanlar, müzelerde saklanabilirler veya usulüne uygun olarak Devletçe satılabilir.

Müze, Özel Müze ve Koleksiyonculuk

Madde 26- Bu Kanunun kapsamına giren kültür ve tabiat varlıklarına ait müzelerin kurulması, geliştirilmesi Kültür ve Turizm Bakanlığının görevlerindedir.

Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişilerle vakıflar, Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak şartıyla kendi hizmet konularının veya amaçlarının gerçekleştirilmesi için her çeşit kültür varlığından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilir ve müzeler kurabilirler. Ancak, gerçek ve tüzel kişilerle vakıflar tarafından kurulacak müzelerin faaliyet konuları ve alanları, yapılacak başvuruda beyan olunan istekleri değerlendirerek, Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesinde belirlenir.

Gerçek ve tüzel kişilerce kurulacak müzeler, Kültür ve Turizm Bakanlığının izin belgesinde belirlenen konu alanlarına inhisar etmek şartı ile, taşınır kültür varlığı bulundurabilir ve teşhir edebilirler. Bu müzeler de, taşınır kültür varlıklarının korunması hususunda Devlet müzesi statüsündedirler.

Anılan müzelerin kuruluş amacı, görevi ve yönetim şekil ve şartları ile, gözetim ve denetimi yönetmelikle belirlenir

Devlet müzeleri içerisinde özel bir ihtisas ve araştırma müzeleri olan askeri müzelerin kurulması, yaşatılması, malzemenin ve uğraş konularının tayin ve tespiti Genelkurmay

Başkanlığına aittir. Bu müzelerin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma düzenleri, Milli Savunma Bakanlığının, Kültür ve Turizm Bakanlığıyla birlikte hazırlayacağı bir yönetmelikte belirtilir.

Gerçek ve tüzel kişiler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesiyle korunması gerekli taşınır kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilirler.

Koleksiyoncular faaliyetlerini, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bildirmek ve yönetmelik gereğince, taşınır kültür varlıklarını envanter defterine kaydetmek zorundadırlar.

Koleksiyoncular, ilgili müzeye tescil ettirerek, koleksiyonlarındaki her türlü eseri on beş gün önce Kültür ve Turizm Bakanlığı'na haber vermek şartı ile kendi aralarında değiştirebilir veya satabilirler. Satın almada öncelik Kültür ve Turizm Bakanlığı'na aittir.

Kültür Varlığı Ticareti

Madde 27- Yirmi beşinci madde gereğince tasnif ve tescil dışı bırakılan ve Devlet müzelerine alınması gerekli görülmeyen taşınır kültür varlıklarının ticareti, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılır.

Bu ticareti yapmak isteyenler, Kültür ve Turizm Bakanlığın'dan ruhsatname almak zorundadırlar. Bu ruhsatnameler üç yıl için geçerlidir. Bu sürenin bitiminden bir ay önce ruhsatname yenilenebilir. Bu Kanun hükümlerine aykırı hareket edenlerin ruhsatnameleri, süresine bakılmaksızın iptal edilir.

İkametgahını Ticarethane Olarak Gösterme Yasağı

Madde 28- Kültür varlığı ticareti yapanlar belli bir ticaret yeri göstermek mecburiyetindedirler. Ancak ikametgâhlarını hiçbir zaman, ticarethane veya depo olarak gösteremezler.

Ticarethane ve Depoların Kontrolü

Madde29- Kültür varlığı ticareti yapanların işyerleri ve depoları yönetmelikte belirlenen esaslar dahilinde Kültür ve Turizm Bakanlığın yetkililerince denetlenir.

Haber Verme Zorunluluğu

Madde 30- Kamu kurumu ve kuruluşları, (Belediyeler ve il özel idareleri dahil), vakıflar, gerçek ve tüzel kişiler satacakları eşya ve terekeler arasında bulunan veya yapacakları müzayedelerdeki satışlara konu olan taşınır kültür ve tabiat varlıkları ile koleksiyonları; önce Devlet müzelerine haber vermeye ve' göstermeye mecburdurlar. Kültür ve Turizm Bakanlığın, kültür ve tabiat varlıklarından meydana getirilen koleksiyonları kuracağı komisyonun takdir edeceği bedel üzerinden satın alabilir. Bunlardan hazineye intikal etmiş olup da müze koleksiyonlarına girmesi lüzumlu görülenler, Devlet Ayniyat Yönetmeliği hükümlerine göre, Kültür ve Turizm Bakanlığın'na devir olunurlar.

Birinci fıkrada sözü edilen, kamu kurumu ve kuruluşları, vakıflar, gerçek ve tüzelkişiler satacakları eşya ve terekeler arasında bulunan veya yapacakları müzayedelerdeki satışlara konu olan askeri tarihimize ait kültür varlıkları ile silah ve askeri malzeme koleksiyonlarını Genelkurmay Başkanlığın'a haber vermeye ve göstermeye mecburdurlar. Bu kültür varlıklarından hazineye intikal etmiş olup, askeri müzelerin koleksiyonlarına girmesi lüzumlu görülenler Devlet Ayniyat Yönetmeliği hükümlerine göre Milli Savunma Bakanlığın'a devir olunurlar.

Sikkeler

Madde 31-17.6.1987 gün ve 3386 Sayılı Kanununun 18.madde ile iptal edilmiştir.

Yurtdışına Çıkarma Yasağı

Madde 32- Yurtiçinde korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları yurtdışına

çıkarılamaz. Ancak, milli çıkarlarımız dikkate alınarak, bunların her türlü hasar, zarar, tehdit veya tecavüz ihtimaline karşı, gideceği ülke makamlarından teminat almak ve sigortalanmak şartı ile, yurtdışında geçici olarak sergilendikten sonra geri getirilmelerine; Kültür ve Turizm Bakanlığınca teşkil edilecek yükseköğretim kurumlarının Arkeoloji ve Sanat Tarihi bilim dallarının başkanlarından oluşan bilim kurullarının kararı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilir.

Türkiye'deki kordiplomatik mensupları, Türkiye'ye girişlerinde beyan ederek beraberlerinde getirdikleri yabancı kökenli kültür varlıklarını, çıkışlarında beraberlerinde götürebilirler.

Yurtdışına geçici olarak sergilenmek üzere kültür ve tabiat varlıkları gönderilmesi esasları ile, Türkiye'deki kordiplomatik mensuplarının beraberlerinde getirdikleri bu tür varlıkların giriş ve çıkışlarında yapılacak işlemler, istenecek belgeler ve ilgili diğer hususlar Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı'nın birlikte düzenleyecekleri yönetmelikte belirtilir.

Yurtdışından Getirme

Madde 33- Yurtdışından kültür varlığı getirmek serbesttir.

Kopya Çıkarma

Madde 34- Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı ören yerleri ve müzelerdeki taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının öğretim, eğitim, bilimsel araştırma ve tanıtma amacı ile fotoğraflarının ve filmlerinin çekilmesi, mulaj ve kopyalarının çıkartılması Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın iznine bağlıdır.

Bu hususlarla ilgili esaslar, yönetmelikte tespit olunur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Araştırma, Sondaj, Kazı ve Define Arama

Araştırma, Sondaj ve Kazı izni

Madde 35- Bu Kanun hükümlerine tabi, taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını meydana çıkarmak üzere, araştırma, sondaj ve kazı yapma hakkı, sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı'na aittir.

Bilimsel ve mali yeterliği Kültür ve Turizm Bakanlığınca takdir ve kabul olunan Türk ve yabancı heyet ve kurumlara araştırma izni, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından; sondaj ve kazı yapma izni Kültür ve Turizm Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulu kararı ile verilir. Kültür ve Turizm Bakanlığı elemanları veya bu Bakanlıkça görevlendirilecek Türk bilim adamları tarafından yapılacak araştırma, sondaj ve kazılar, Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine bağlıdır. Askeri yasak bölgelerde yapılacak araştırma, sondaj ve kazı için gerekli ruhsatname, Genelkurmay Başkanlığının iznini müteakip, sözü geçen heyet ve kurumların göstereceği uzmanlar adına düzenlenir. Kültür ve Turizm Bakanlığınca haklı görülebilecek sebep olmadıkça heyet ve kurumlar ruhsatnamedeki üyelerini değiştiremezler.

Su altında korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu bölgeler, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak Kültür ve Turizm Bakanlığınca tespit edilir ve Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımlanır. Bu bölgelerde, sportif amaçlı dalış yapmak yasaktır. İkinci fıkra hükümlerine göre izin almak şartıyla araştırma ve kazı yapılabilir.

Maliklerin Mülkleri içinde Yapılacak Kazılar

Madde 36- Taşınmaz kültür varlığı sahiplerinin kendi mülkleri içinde kültür varlığı aramak maksadı ile araştırma, sondaj ve kazı yapmaları da bu Kanunun 35 ve 41 inci maddeleri hükümlerine tabidir.

Kazı izninde Usul

Madde 37- Aynı kazı heyetine veya şahsa. aynı süre içinde Kültür ve Turizm Bakanlığınca yapılan kazı ve sondaj dışında, birden fazla yerde kazı ve sondaj izni verilemez. İzin verilmesi, araştırma, sondaj ve kazının yapılması, elde edilecek kültür ve tabiat varlıklarının muhafaza şartları, bu eserler üzerinde araştırma, sondaj ve kazı sahiplerine tanınacak diğer haklar bir yönetmelikte tespit olunur.

Kazı izninin Devredilemeyeceği

Madde 38- Türk ve yabancı bilim kurumlarına veya onların adına hareket eden kişilere verilen kazı ve sondaj ruhsatnameleri ile araştırma izni, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni olmadan devredilemez. Bu iş için bir başkası tevkil olunamaz.

Araştırma, Sondaj ve Kazı izninin Hükümsüzlüğü

Madde 39- Kültür ve Turizm Bakanlığınca kabul edilen haklı bir sebep gösterilmeden, ruhsatname tarihinden itibaren en çok altı ay içinde başlanılmayan araştırma, kazı ve sondajlara ait izin ve ruhsatnameler, hükümsüz sayılır. Araştırma, sondaj ve kazı çalışmaları, makul bir sebep gösterilmeksizin iki aydan fazla tatil edilemez. Bu süreyi geciktirenlerin izin ve ruhsatnameleri iptal edilmiş sayılır. Ayrıca, bu Kanun hükümlerine aykırı hareket edenlerin ruhsatnameleri iptal edilir ve bu gibilere, daha sonra izin ve ruhsat verilmez.

Araştırma, Sondaj ve Kazı izninde Süre

Madde 40- Kazı ve sondaj ruhsatnameleri ile araştırma izni bir yıl için geçerlidir. Ruhsatname ve izin süresinin sonunda heyet başkanı kazıya, sondaj ve araştırmaya devam edildiğini, yazılı olarak bildirdiği takdirde, bu hak her yıl müracaat şartı ile gelecek yıllarda da müracaatçı için saklı tutulur.

Kazıdan Çıkan Eserlerin Müzelere Nakli

Madde 41- Kazılarda meydana çıkan bütün taşınır kültür ve tabiat varlıkları, kazı yapan heyet ve kurumlar tarafından her yıl yapılan kazı sonunda Kültür ve Turizm Bakanlığının göstereceği Devlet Müzesine naklolunur. Kazı ve sondaj araştırmalarında elde edilen insan ve hayvan iskeletleri ile bütün fosiller, Kültür ve Turizm Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde, tabiat tarihi müzeleri ile üniversitelere veya ilgili diğer Türk bilim kurumlarına verilebilir. Ayrıca, kazı ve sondaj araştırmalarında elde edilen askeri tarihle ilgili her türlü taşınır kültür varlığı, Genelkurmay Başkanlığının uygun görüşü ile, Kültür ve Turizm Bakanlığınca askeri müzelere devredilir.

Zarar Vermede Tazminat Yükümlülüğü

Madde 42- Kazı ve sondaj izni alanlar, bu çalışmayı sahipli arazide yaptıkları takdirde, kazı, sondaj ve araştırma bölgesindeki arazi sahiplerinin zararlarını tazmin ile yükümlüdürler. Arazi sahipleri Kültür ve Turizm Bakanlığının oluşturacağı komisyonca takdir edilecek tazminat karşılığında, kazı ve sondaj' Veya araştırmaya izin vermeye mecburdurlar.

Bu gibi yerler, gerektiğinde Kültür ve Turizm Bakanlığınca kamulaştırılabilir. Yabancı bilim kurumlarınca yapılan kazılarda, bu kamulaştırmanın bedeli kazı sahipleri tarafından ödenir. Hazine adına tescil edilecek yerin kamulaştırma bedelinin takdirinde genel kamulaştırma hükümleri uygulanır. Bu madde gereğince ödenecek tazminat ve kamulaştırma bedellerinin takdirinde, kazı, sondaj ve araştırma faaliyetlerinden önce, mevcut kültür ve tabiat varlıklarının eskilik, enderlik ve sanat değeri ile bu faaliyetler sonucu bulunan kültür varlıklarının değeri, dikkate alınmaz.

Yayım Hakkı

Madde 43- Kazı, sondaj ve araştırmalarda, meydana çıkacak olan varlıkların yayım hakkı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümleri gereğince, kazı, sondaj ve araştırma izni alan heyet ve kurumlar adına, kazı, sondaj ve araştırmayı fiilen idare edenlere 'aittir. Kazı başkanları, her kazı dönemi sonunda, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bilimsel bir rapor vermekle yükümlüdürler. Kazının bitiminden itibaren, kazı dönemi

çalışmalarına ait bilimsel raporlarını en geç iki yıl, nihai bilimsel raporlarını ise beş yıl içinde yayımlamayan kazı heyetlerinin kazı, sondaj ve araştırmalarında buldukları kültür ve tabiat varlıkları üzerindeki her türlü yayım hakkı Kültür ve Turizm Bakanlığı'na geçer.

Kültür ve Turizm Bakanlığı adına yapılan kazı, sondaj ve araştırmalara ait bilimsel raporlar, kazı başkanlığınca, yayımlanacak şekilde hazırlanır. Kültür ve Turizm Bakanlığı bunlardan gerekli görülenleri yayımlar.

Kültür ve Turizm Bakanlığınca uygun görülecek mazeretler dışında, yukarıda açıklanan süre içinde son raporlarını yayımlamamış bulunan heyet ve kişilere yeni bir kazı için ruhsatname verilmez.

Giderler

Madde 44- Kazı, sondaj ve araştırma yapılan saha ile, kazı, sondaj ve araştırmadan çıkan kültür varlıklarının yerinde korunmasını sağlamak amacıyla, kazı yerinde geçici olarak çalıştırılacak bekçilerin Ücret ve masrafları ile kazı yerinin eski haline getirilmesinin gerektirdiği giderleri karşılamak, kazı sırasında meydana gelebilecek zararları tazmin ve bunlarla ilgili bütün giderler, düzenlenecek yönetmeliğe göre, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ruhsat verme veya süre uzatma sırasında, kazı sahiplerinden tahsil edilerek emaneten mal sandığına yatırılan paralardan ödenir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından finanse edilen konularda, gider karşılıklarının mal sandığına yatırılması zorunlu değildir.

Korunma ve Çevre Düzenlemesi

Madde 45- Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılan kazılarda ortaya çıkan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bakım, onarım ve çevre düzenlemeleri ile taşınır kültür ve tabiat varlıklarının bakım ve onarımları kazı başkanlığınca yapılır.

Araştırma, Kazı ve Sondajların Geçici Olarak veya Tamamen Durdurulması

Madde 46- Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak yapılan kazı, sondaj ve araştırmalar, Kültür ve Turizm Bakanlığınca geçici olarak veya tamamen durdurulur.

Tesislerin Devri

Madde 47- Heyet ve kurumlar adına, kazı, sondaj ve araştırma yapan şahıslar tarafından, işe başlamak için veya çalışmaların devamı sırasında muhtelif şekillerde satın alınan veya inşa edilen depo, lojman ve benzeri tesisler ve malzeme, kazının sonunda bedelsiz olarak, Kültür ve Turizm Bakanlığına devrolunur. Bu tesislerin kullanış şekillerinin tayinine Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkilidir.

Araştırma, Kazı ve Sondajda Görevlendirilenler

Madde 48- Yabancı heyet ve kurumlar tarafından yapılan araştırma, kazı ve sondajlara da Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanlarından bir veya birkaç temsilci bulunur. Türk heyet ve kurumlarınca yapılan araştırma, kazı ve sondajlar Kültür ve Turizm Bakanlığı adına yetkili bir uzman katılır. Temsilci ve uzmanların seçimi ve görevleri, yönetmelikle belirlenir.

Türk heyet ve kurumlarınca yapılan kazılara katılacak Kültür ve Turizm Bakanlığı uzmanlarının yol masrafları, yevmiyeleri ve zaruri giderleri, 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Kültür ve Turizm Bakanlığınca ödenir.

Yabancı kurum ve heyetler tarafından yapılan araştırma, kazı ve sondajlarda görevlendirilecek Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcilerine ödenecek olan yol masrafları, yevmiye, temsil ödeneği ve su altı dalış tazminatı, kazı başkanlığından Kültür ve Turizm Bakanlığınca peşinen tahsil edilip bir Devlet bankasına yatırılır. Temsil ödeneğinin miktarı, her yıl kültür ve Turizm Bakanlığınca tayin edilir.

Araştırma, Kazı ve Sondaj izin Yasağı

Madde 49- Türkiye'deki elçilikler ve, konsolosluklar mensuplarına, araştırma, kazı ve sondaj izni verilmez.

Define Arama

Madde 50- Define aramak isteyenlere, bu Kanunun 6 ncı maddesinde korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı olarak belirtilen yerler ile tespit ve tescil edilen sit alanları ve mezarlıklar dışında, Kültür ve Turizm Bakanlığınca define arama ruhsatnamesi verilebilir. .

Define aramak isteyenlere aynı süre içinde birden fazla yerde arama izni verilemez. Define arama izni, başkalarına devredilemez. Bu iş için bir başkası tevkil olunamaz.

Define aramada, Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından temsilci olarak gönderileceklerin yolluk ve yevmiyeleri ile zaruri giderleri arayıcı tarafından karşılanır. Bu iş için gerekli olan ödenek, Bakanlıkça, define arayıcısından peşinen tahsil edilip bir Devlet bankasına yatırılır.

Arama ruhsatının verilmesi, define arayıcıdan istenecek belgeler, aramanın yapılması, çıkan defineden arayıcıya tanınacak haklar, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Maliye Bakanlığının birlikte düzenleyeceği yönetmelikte belirtilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile Koruma Kurulları

Kuruluş, Görev, Yetki ve Çalışma Şekli

Madde 51- Yurtiçinde bulunan ve bu Kanun kapsamına giren korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hizmetlerin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere, Bakanlığa bağlı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu" ile Bakanlıkça belirlenecek bölgelerde "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları" kurulur.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek,
- b) Koruma kurulları arasında gerekli koordinasyonu sağlamak,
- c) Uygulamada doğan genel sorunları değerlendirerek görüş vermek suretiyle, Bakanlığa yardımcı olmak.

Koruma Yüksek Kurulu yılda en az iki defa toplanır. Bakanlık gerekli gördüğünde kurulu olağanüstü toplantıya çağırır.

Koruma Yüksek Kurulu salt çoğunlukla toplanır; toplantıya katılan üyelerin en az dörtte üçünün oyları ile karar verilir.

Koruma Yüksek Kurulunun çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar bir yönetmelikle düzenlenir.

Yüksek Kurulun Görevleri

Madde 52- 17.6.1987 gün ve 3386 Sayılı Kanunun 18.maddesi ile iptal edilmiştir.

Koruma Yüksek Kurulu Üyeliği

Madde 53- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu aşağıda belirtilen üyelerden oluşur. Üyeler;

- 1) Bakanlık Müsteşarı,
- 2) Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı,
- 3) Bakanlığın ilgili Müsteşar Yardımcısı,
- 4) Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü,
- 5) Turizm Genel Müdürü,
- 6) Bayındırlık ve İskan Bakanlığının ilgili Genel Müdürü veya Yardımcısı,
- 7) Orman Genel Müdürü veya Yardımcısı,

- 8) Vakıflar Genel Müdürü veya Yardımcısı,
- 9) Koruma kurulları başkanlarından Bakanlıkça seçilecek altı üye.

Koruma Yüksek Kurulunun Başkanı, Bakanlık Müsteşarı' dır.
Müsteşar bulunmadığı zaman yardımcısı Kurula başkanlık eder.

Temsilci Üyelerin Nitelikleri

Madde 54- Koruma Yüksek Kurulunun temsilci üyelerinin, yükseköğrenim görmüş olmaları ve 53 üncü maddede belirlenen bilim dallarından biri veya birkaçında tanınmış ve bu alanlarda çalışmalar yapmış, tercihen yurtiçinde veya yurtdışında yayımlanmış eserler vermiş olmaları şartı aranır.

Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi, Süresi ve Huzur Hakkı Madde 55- Koruma Yüksek Kurulu. ve koruma kurullarındaki tabii üyelerin üyelikleri, kurumlarındaki görevleri süresince devam eder. Koruma kurullarının Yüksek Öğretim Kurumu tarafından seçilen üyelerinin üyelikleri 5 yıl sürelidir. Bu üyeler iki dönemi aşmamak şartıyla yeniden seçilebilirler.

Koruma Yüksek Kurulu ve koruma kurulları üyeleri Bakanın lüzum görmesi halinde kurumlarınca değiştirilebilir.

Üyelikleri sona eren, ölen, istifa eden, hastalık ve görev gereği hariç, bir yıl içinde Koruma Yüksek Kurulunun iki, Koruma Kurulunun dört toplantısına katılmayan veya bir yıldan fazla süre ile yurtdışına giden temsilci üyelerin yerine yeni üye seçilir. Kurul üyelerine Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın uygun görüşü alınarak Bakanlıkça tespit edilecek miktarda huzur hakkı ödenir.

Yüksek Kurulun Çalışma Şekli

Madde 56- 17.6.1987 gün ve 3386 Sayılı Kanununun 18.maddesi ile iptal edilmiştir.

Koruma Kurullarının Görev, Yetki ve Çalışma Şekli

Madde 57- Koruma kurulları, Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde olmak kaydıyla aşağıdaki işleri yapmakla görevli ve yetkilidir.

- a) Bakanlıkça tespit edilen veya ettirilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının tescilini yapmak,
- b) Korunması gerekli kültür varlıklarının gruplandırılmasını yapmak,
- c) Sit alanlarının tescilinden itibaren bir ay içinde geçiş dönemi yapı şartlarını belirlemek,
- d) Koruma amaçlı imar planları ile bunların her türlü değişikliklerini inceleyip onamak,
- e) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanlarının tespitini yapmak,
- f) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarından özelliklerini kaybetmiş olanlarının tescil kaydını kaldırmak,
- g) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile ilgili uygulamaya yönelik kararlar almak.

Kamu kurum ve kuruluşları (belediyeler dahil) ile gerçek ve tüzel kişiler, koruma kurullarının kararlarına uymak zorundadırlar.

Koruma kurullarının başkan ve başkan yardımcıları, üyeler arasından kurulca seçilir. Başkanın yokluğunda kurula başkan yardımcısı başkanlık eder.

Koruma kurullarının, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar bir yönetmelikle belirlenir.

Koruma Kurullarının Oluşumu

Madde 58- Koruma kurulları aşağıda belirtilen üyelerden oluşur; .

- a) Arkeoloji, sanat tarihi, müzecilik, mimari ve şehircilik konularında uzmanlaşmış kişiler arasından Bakanlıkça seçilecek üç temsilci,

- b) Yükseköğretim Kurulunca, kurumlarının arkeoloji, sanat tarihi, mimarlık ve şehircilik bilim dallarından aynı daldan olmamak üzere iki öğretim üyesi,
 - c) Görüşülecek konu, belediye sınırları içinde ise ilgili belediye başkanı veya teknik temsilcisi, dışında ise ilgili valilikçe seçilecek teknik temsilci,
 - d) Görüşülecek konu, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile ilgili ise Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'nden iki teknik temsilci,
 - e) Görüşülecek konu, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile ilgili ise Vakıflar Bölge Müdürü veya teknik temsilcisi,
 - f) Görüşülecek konu, Orman Genel Müdürlüğü ile ilgili ise konuyla ilgili teknik temsilci.
- Ayrıca kurula oy hakkı olmamak kaydıyla danışman uzman çağrılabilir.

Bölge Kurulu Üyelerinin Nitelikleri ve Çalışma Şekli.

Madde 59- 17.6.1987 gün ve 3386 Sayılı Kanununun 18.maddesi ile iptal edilmiştir.

Kurul Üyeliğinin Sona Ermesi ve Üyelik Süresi

Madde 60- 17.6.1987 gün ve 3386 Sayılı Kanununun 18.maddesi ile iptal edilmiştir.

Kararlara Uyuma Zorunluluğu

Madde 61- 17.6.1987 gün ve 3386 Sayılı Kanununun 18.maddesi ile iptal edilmiştir.

Kurul Üyelerinin Yolluk ve Gündelikleri

Madde 62- Koruma Yüksek Kurul ve Koruma Kurulları üyelerinden umumi harcırah hükümlerine tabi bulunanların kurul toplantıları için memuriyet mahalleri dışındaki seyahatlerinde yol giderleri ve gündelik, tabii üyelere mensup oldukları kurumlarınca; diğer üyelere, Kültür ve Turizm Bakanlığınca ödenir.

Kurullarla ilgili Yönetmelik

Madde 63- Koruma Yüksek Kurulu ile Koruma Kurullarının görev, yetki ve sorumlulukları ile bu Kurulların kendi aralarındaki ve Kültür ve Turizm Bakanlığıyla olan ilişkileri bir yönetmelikle düzenlenir.

ALTINCI BÖLÜM **İkramiye ve Cezalar**

Kültür Varlıklarını Bulanlara Verilecek İkramiye

Madde 64- Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yer üstünde, yer altında ve su altında bulunan taşınır kültür varlıklarını 4 üncü maddede yazılı makam ve mercilere aynı maddede yazılı süreler içerisinde haber verenlere;

a) Bulunan varlık, bulanın mülkü içinde ise bu Kanununun 24 üncü ve 25 inci maddeleri uygulanır.

Ayrıca ikramiye verilmez.

b) Bulunan varlık başkasının mülkü içinde ise Kültür ve Turizm Bakanlığınca varlığın değeri dikkate alınarak, takdir olunacak bedelin %80'j ikramiye olarak bulan ile mülk sahibi arasında yarı yarıya paylaşılır.

c) Kültür varlığı Devlete ait arazide bulunmuş ise, takdir olunacak bedelin % 40'1 bulana ikramiye olarak verilir.

d) Nerede bulunursa bulunsun haber verilen kültür varlığı korunması gerekli nitelikte olmadığı takdirde haber verenlere bu Kanununun 25 inci maddesindeki işlem uygulanır. Ayrıca ikramiye verilmez.

e) Nerede olursa olsun yeni bulunup da 4 üncü maddede yazılı süreler içinde haber verilmediğinden dolayı gizlenmiş sayılan kültür varlıklarını haber verenler ile, bunları yakalayan kamu görevlilerine, 1905 sayılı "Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Haklarının ve Daimi Vergilerin Mektuplarını Haber Verenlere Verilecek İkramiyelere Dair Kanun" da taşınır mallar için gösterilen oranlar dahilinde tespit edilen bedel ikramiye olarak verilir.

f) Yukarıdaki fıkralardan herhangi biri uyarınca kültür varlıklarını bulan, haber veren

veya yakalayan kişiler birden fazla ise verilecek ikramiyeler bunlar arasında eşit olarak paylaşılır.

g) Yukarıda belirtilen ikramiyelerin tahakkuk ve tediyesine ait işlemler Maliye ve Kültür ve Turizm Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak yönetmelik esaslarına göre yapılır.

Cezalar

Madde 65- Bu Kanunun 9 uncu maddesine aykırı hareket edenler:

a) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının yıkılmasına, bozulmasına, tahribine, yok olmasına veya her ne suretle olursa olsun zarara uğramalarına kasten sebebiyet verenler iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve elli bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu fiiller korunması gerekli kültür ve tabiat varlığını yurtdışına kaçırmak maksadıyla işlenmiş ise yukarıda belirtilen cezalar bir kat artırılır.

b) Sit şartlarına ve korunma planlarında, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunca belirlenen alanlarda öngörülen şartlara aykırı izinsiz inşaat yapan veya yaptırımlar bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis ve elli bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

c) Bu Kanunda belirli usuller dışında usulsüz yıkma veya imar izni verenler iki yıldan beş yıla kadar

ağır hapis cezası, ayrıca elli bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar. (Para cezaları 3506 s.k. 3 katına çıkarılmış olup, 3591 sayılı Kanun ile memur maaş katsayısına bağlanmıştır.)

Usulsüz Belge Verenler, İlan ve Tebligat Yapanlar

Madde 66- Bu Kanunun 16 ıncı maddesinde yer alan yasaklara aykırı olarak belge verenler, suç diğer kanunlarda daha ağır bir cezayı gerektirmediği hallerde, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmi beş bin liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile; bu Kanunun 7 inci maddesinde yer alan ilan veya tebligatı bilerek, süresinde usulüne uygun yapmayanlar ise, üç aydan bir yıla kadar hapis, beş bin liradan otuz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Haber Verme Zorunluluğuna, Kültür Varlığı Ticaretine ve İkametgahı Ticarethane Olarak Gösterme Yasağına Aykırı Hareket Edenler

Madde 67- Bu Kanunun 4, 27, 28 inci maddelerine aykırı hareket edenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmi beş bin liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Yurtdışına Çıkarma Yasağına Aykırı Hareket Edenler

Madde 68- Bu Kanunun 32 inci maddesinin birinci fıkrasına aykırı davranışlara beş yıldan on yıla kadar ağır hapis, yüz bin liradan üç yüz bin liraya kadar ağır para cezası hükmolünür.

Ayrıca kültür ve tabiat varlığına el konularak müzeye teslim edilir.

Bu fiillerin işlenmesi sırasında kullanılan her türlü eşya ve araçlara el konulur. Kamu kuruluşlarına ait eşya ve araçlar bu hükmün dışındadır.

Tetkik ve Kontrole Muhalefet

Madde 69- Bu Kanunun 29 uncu maddesinde yer alan tetkik ve kontrole muhalefet edenler ile 41 inci maddede yer alan nakil işlerine aykırı hareket edenler altı aydan bir yıla kadar hapis ve yirmi beş bin liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Özel Mülkiyete Konu Olanlar

Madde 70- Bu Kanunun 24 üncü maddesine aykırı hareket edenler bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmi beş bin liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile

cezalandırılırlar.

Kazı, Sondaj ve Araştırmaya İlişkin Hükümlere Aykırı Hareket Edenler

Madde 71- Bu Kanunun 38, 42 ve 43 üncü maddelerine aykırı hareket edenler elli bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Kamu Personeline İlişkin Kararlar

Madde 72- Bu Kanunun uygulanmasında, görevli kamu personeli hakkında yapılacak iş ve işlemler ve alınacak her türlü kararlar ve bu kararlara karşı yapılacak itirazlar, öncelikle incelenir ve sonuçlandırılır.

Özel Müze ve Koleksiyonculara İlişkin Hükümlere Aykırı Hareket Edenler

Madde 73- Bu Kanunun 26, 30 ve 31 inci maddelerine aykırı davrananlara, suç daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa, üç aydan bir yıla kadar hapis ve yirmi beş bin liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası verilir.

İzinsiz Araştırma, Kazı ve Sondaj Yapanlar

Madde 74- Ruhsatsız sondaj ve kazı yapanlara, iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve elli bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezası; izinsiz define araştıranlara da bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve yirmi beş bin liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası; izinsiz araştırma yapanlara elli bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezası verilir. Bu fiilleri yurtdışına kültür varlıklarını kaçırmak amacıyla yaptıkları anlaşılınlar ve bu fiili işleyenler kültür varlıklarının korunmasında görevli kişiler ise bu maddede yazılı cezanın iki katı verilir. Bu kişilerin ellerinde bulunan kültür varlıkları, bedel ödenmeksizin alınıp, ilgili müzelere teslim edilir.

Cezaların Artırılması

Madde 75- Türk Ceza Kanununun ikinci kitap, onuncu babının 1 inci ve 2 inci fasıllarında yazılı suçların konusu bu Kanunun kapsamına giren kültür varlıkları ise, muayyen' olan ceza üçte birinden az olmamak üzere, iki katına kadar artırılarak hükmolunur.

YEDİNCİ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Yürürlükten Kaldırılan Kanunlar

Madde 76- 28.2.1960 tarih ve 7463 sayılı "Hususi Şahıslara Ait Eski Eserlerle Tarihi Abidelerin İstimlaki Hakkında Kanun"; 25.4.1973 tarih ve 1710 sayılı "Eski Eserler Kanunu"; 2.7.1951 tarih ve 5805 sayılı "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun" ile 18.6.1973 tarih ve 1741 sayılı "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair 2 Temmuz 1951 tarihli ve 5805 sayılı Kanunda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun" yürürlükten kaldırılmıştır.

Ek Madde 1- Bu Kanun 6,8,20,65 inci maddelerinde geçen "Yüksek Kurul, Bölge Kurulları", "Koruma Kurulları", 54, 62 inci maddelerinde geçen "Yüksek Kurul", "Koruma Yüksek Kurulu", "Bölge Kurulu", "Koruma Kurulları", 54 üncü maddede geçen "Yüksek Kurul", "Koruma Yüksek Kurulu" olarak değiştirilmiştir.

Geçici Madde 1- Bu Kanunun 7 inci maddesine göre tespit ve tescil işlemleri yapılırken, 19 uncu yüzyıl sonuna kadar olan döneme ait taşınmaz kültür varlıklarının malikleri, bunların korunmalarına gerek olmadığını tespitini Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan isteyebilirler. Kültür ve Turizm Bakanlığı yönetmeliğine uygun bilgileri içeren bu başvuruları, görevlendirdiği uzmanlara incelettirerek, en geç üç ay içinde, Yüksek Kurula iletir. Yüksek Kurul en geç altı ay içinde konuyu inceleyip karara bağlar.

Geçici Madde 2- Gerçek ve Tüzel kişiler, koleksiyoncular, bu Kanuna göre çıkarılacak yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde, ellerinde bulunan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarını, menşe göstermeksizin, 24 ve 25 inci maddelere göre Devlet müzelerine satabilir veya envanter defterlerine kayıt ederek en yakın müzeye onaylatmaları şartıyla Kanunun 24 üncü maddesi hükmünden yararlanabilir. .

Geçici Madde 3- Bu Kanunla. kurulması öngörülen kurullar teşkil edilinceye kadar,

mevcut kurullar görevine devam ederler.

Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren dört ay içerisinde çıkarılacak yönetmelikler düzenleninceye kadar mevcut yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 4-17.6.1987 gün ve 3386 Sayılı Kanunun 18.maddesi ile iptal edilmiştir.

Geçici Madde 5- Bu Kanunda belirtilen yönetmelikler, Kanunun yayımlanmasından itibaren en geç altı ay içinde hazırlanarak yürürlüğe konur.

Bu yönetmelikler Resmi Gazete'de yayımlanır.

Geçici Madde 6- Genel Kadro Kanunu çıkıncaya kadar, koruma kurulları için bu Kanuna ekli bulunan kadro cetveli uygulanır.

Yürürlük

Madde 77- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 78- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK ALTI

5226 SAYILI

**KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KANUNU İLE
ÇEŞİTLİ KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI
HAKKINDA KANUN**

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda
Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Kanun No. 5226 Kabul Tarihi : 14.7.2004

Resmi Gazete : 27.7.2004 Sayı : 25535

MADDE 1. — 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 3 üncü maddesinin; (a) bendinin (1) numaralı alt bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (3) numaralı alt bendine "kent kalıntıları" ibaresinden sonra gelmek üzere "kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya" ibareleri ile aynı bende (7), (8), (9), (10), (11) ve (12) numaralı alt bentler eklenmiş, (b) bendinin (3) numaralı alt bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(1) "Kültür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.

(7) "Ören yeri"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, topoğrafik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirgin ve mütecanis özelliklere sahip, aynı zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği kültür varlıkları ile tabiat varlıklarının birleştiği alanlardır.

(8) "Koruma amaçlı imar plânı"; bu Kanun uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim-geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimarî, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; hali hazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile plânlama kararları, tutumları, plân notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar plânlarının gerektirdiği ölçekteki plânlardır.

(9) "Çevre düzenleme projesi"; ören yerlerinin arkeolojik potansiyelini koruyacak şekilde, denetimli olarak ziyarete açmak, tanıtımını sağlamak, mevcut kullanım ve dolaşımdan kaynaklanan sorunlarını çözmek, alanın ihtiyaçlarını çağdaş, teknolojik gelişmelerin gerektirdiği donatılarla gidermek amacıyla her ören yerinin kendi özellikleri göz önüne alınarak hazırlanacak 1/500, 1/200 ve 1/100 ölçekli düzenleme projeleridir.

(10) "Yönetim alanı"; sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, plânlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve

sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlerdir.

(11) "Yönetim plânı"; yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı plânı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar plânını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen plânlardır.

(12) "Bağlantı noktası"; yönetim alanı sınırlarında yer almamakla birlikte, arkeolojik, coğrafi, kültürel ve tarihi nedenlerle veya aynı vizyon ve tema etrafında yönetim ve gelişiminin sağlanması bakımından bu yer ile irtibatlandırılan kültürel varlıklardır.

(3) "Koruma Bölge Kurulu"; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunu,"

MADDE 2. — 2863 sayılı Kanununun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasına "mozaikler" ibaresinden sonra gelmek üzere ",peri bacaları" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 3. — 2863 sayılı Kanununun 9 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 9. — Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde koruma bölge kurullarınca alınan kararlara aykırı olarak, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile sit alanlarında inşai ve fizikî müdahalede bulunulamaz, bunlar yeniden kullanıma açılmaz veya kullanımları değiştirilemez. Esaslı onarım, inşaat, tesisat, sondaj, kısmen veya tamamen yıkma, yakma, kazı veya benzeri işler inşai ve fizikî müdahale sayılır.

MADDE 4. — 2863 sayılı Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan "yapmak" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırmak" ibaresi eklenmiş, sekizinci fıkrası yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Büyükşehir belediyeleri, valilikler, Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde kültür varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere sanat tarihi, mimarlık, şehir plânlama, mühendislik, arkeoloji gibi meslek alanlarından uzmanların görev alacağı koruma, uygulama ve denetim büroları kurulur. Ayrıca, il özel idareleri bünyesinde, kültür varlıklarının korunmasına yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon projelerini hazırlayacak ve uygulayacak proje büroları ve sertifikalı yapı ustalarını yetiştirecek eğitim birimleri kurulur.

Belediyeler belediye sınırları ve mücavir alanları içerisinde, valilikler ise bu sınırlar dışında yetkilidir.

Bu bürolar koruma bölge kurulları tarafından uygun görülen koruma amaçlı imar plânı, proje ve malzeme değişiklikleri ile inşaat denetimi de dahil olmak üzere uygulamayı denetlemekle yükümlüdürler.

Alanın özelliği göz önüne alınarak, bu büroların hangi uzmanlık dallarından teşekkül edeceği, çalışma, izin usul ve esasları; Bakanlık ve İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 5. — 2863 sayılı Kanununun 11 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "korunma alanları" ibaresinden sonra gelmek

üzere ",sit alanları" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 6. — 2863 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin başlığı "Taşınmaz kültür varlıklarının onarımına yardım sağlanması ve katkı payı" olarak değiştirilmiş, birinci fıkrasındaki "ve kredi verilir" ibaresi ile dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Bu amaçla, Bakanlık bütçesine yeterli ödenek konulur. Bakanlıkça yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Belediyelerin görev alanlarında kalan kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla kullanılmak üzere 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 8 inci ve 18 inci maddeleri uyarınca mükellef hakkında tahakkuk eden emlak vergisinin %10'u nispetinde "Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı" tahakkuk ettirilir ve ilgili belediyesince emlak vergisi ile birlikte tahsil edilir.

Tahsil edilen miktar, il özel idaresi tarafından açılacak özel hesapta toplanır. Bu miktar; belediyelerce kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan projeler kapsamında kamulaştırma, projelendirme, plânlama ve uygulama konularında kullanılmak üzere il sınırları içindeki belediyelere vali tarafından aktarılır ve bu pay valinin denetiminde kullanılır.

Bu madde uyarınca tahakkuk eden katkı payları hakkında 1319 sayılı Kanunun üçüncü kısmı hükümleri uygulanır. Katkı paylarına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığı ile Bakanlık tarafından belirlenir.

2985 sayılı Toplu Konut Kanunu uyarınca verilecek kredilerin en az %10'u tescilli taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı ve restorasyonu işlemlerine ilişkin başvurularda kullanılır. Bu kapsamdaki öncelikli projeler Bakanlık ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca müştereken belirlenir.

MADDE 7. — 2863 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin ikinci paragrafı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri ve mahallî idare birlikleri tescilli taşınmaz kültür varlıklarını, koruma bölge kurullarının belirlediği fonksiyonda kullanılmak kaydıyla kamulaştırabilirler.

MADDE 8. — 2863 sayılı Kanunun 17 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Sit alanlarında geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ile koruma amaçlı imar plânı

Madde 17. — a) Bir alanın koruma bölge kurulunca sit olarak ilanı, bu alanda her ölçekteki plân uygulamasını durdurur. Sit alanının etkileşim çevresine ilişkin varsa 1/25.000 ölçekli plân kararları ve notları alanın sit statüsü dikkate alınarak yeniden gözden geçirilerek ilgili idarelerce onaylanır.

Koruma amaçlı imar plânı yapılıncaya kadar, koruma bölge kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenir. Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar söz konusu alanda ilgili meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve plândan etkilenen hemşerilerin

katılımı ile toplantılar düzenleyerek koruma amaçlı imar plânını hazırlatıp, incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır. İki yıl içinde koruma amaçlı imar plânı yapılmadığı takdirde, geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının uygulanması, koruma amaçlı imar plânı yapılmıncaya kadar durdurulur.

Bu iki yıllık süre içinde zorunlu nedenlerle plân yapılmadığı takdirde koruma bölge kurulunca bu süre bir yıl daha uzatılabilir.

Koruma bölge kurulunda görüşülen ve uygun görülen koruma plânları onaylanmak üzere ilgili idarelere gönderilir.

İlgili idareler, koruma amaçlı imar plânını en geç iki ay içinde görüşür ve varsa değişmesini istediği hususları koruma bölge kuruluna bildirir. Koruma bölge kurulunda bu hususlar da değerlendirilir ve kurul tarafından uygun görülen haliyle plânlar ilgili idarelere onaylanmak üzere gönderilir. Altmış gün içerisinde onaylanmayan plânlar kesinleşerek yürürlüğe girer. Koruma amaçlı imar plânının yürürlüğe girmesiyle geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ayrıca karar almaya gerek kalmadan ortadan kalkar.

Ören yerlerinde çevre düzenleme projesi yapımı ve değişiklikleri, ilgili koruma bölge kurulunun uygun görüşü doğrultusunda Bakanlıkça yapılır, yaptırılır ve onaylanır.

Koruma amaçlı imar plânları ve çevre düzenleme projelerinde yapılacak değişiklikler yukarıdaki usullere tabidir.

Koruma amaçlı imar plânları; müellifi şehir plâncısı olmak üzere; alanın konumu, sit statüsü ve özellikleri göz önünde bulundurularak mimar, restoratör mimar, sanat tarihçisi, arkeolog, sosyolog, mühendis, peyzaj mimarı gibi meslek gruplarından Bakanlıkça belirlenecek uzmanlar tarafından hazırlanır.

Koruma amaçlı imar plânları ve çevre düzenleme projelerinin hazırlanması, gösterimi, uygulaması, denetimi ve plân müelliflerinin yeterliliği ile görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlık ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

Koruma amaçlı imar plânlarının yapımı için belediyelere aktarılmak üzere İller Bankası Genel Müdürlüğü Bütçesine yeteri kadar ödenek konur. İl özel idareleri ise bütçelerinde koruma amaçlı imar plânlarının yapımı için ödenek ayırırlar.

Koruma bölge kurulunca sit alanı olarak ilan edilen yerlerde; bu kararın ilanından önce imar mevzuatına ve onanlı imar plânlarına uygun olarak alınmış yapı ruhsatı ve eklerine göre subasman seviyesi tamamlanmış yapıların inşasına devam edilebilir, ancak bu maddenin (c) bendi uyarınca yapılanma hakkı aktarımını re'sen uygulamaya da ilgili idareler yetkilidir. Subasman seviyesi tamamlanmamış yapıların yapı ruhsatları iptal edilir. Kesin yapılanma yasağı bulunan sit alanlarında bu madde hükümlerinden faydalanılamaz.

b) Koruma amaçlı imar plânlarıyla kesin yapılanma yasağı getirilen sit alanlarında bulunan gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetindeki taşınmazlar malikin başvurusu üzerine, belediye ve il özel idaresine ait taşınmazlarla takas edilebilir.

c) Yapılanma hakları kısıtlanmış tescilli taşınmaz kültür varlıklarına veya bunların koruma alanlarında bulunan ya da koruma amaçlı imar plânlarıyla yapılanma hakları kısıtlanan taşınmazlara ait mülkiyet veya yapılanma haklarının kısıtlanmış bölümünü, imar plânlarıyla yapılanmaya açık aktarım alanı olarak ayrılmış, mülkiyetlerindeki veya üçüncü şahıslara ait alanlara, aktarımdan yararlanacak öncelikli hakları belirleyerek bir program dahilinde aktarmaya, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyeler, bunların dışında valilikler yetkilidir.

Aktarım işleminde Sermaye Piyasası Kurulunca onaylı gayrimenkul değerlendirme şirketlerince yapılacak rayiç değer denkleştirilmesi esastır. Ancak aktarıma konu hak tescilli taşınmaz kültür varlığına ilişkin ise yapı değeri dikkate alınmaz.

Bu taşınmazlar için, kısıtlanmış yapılanma haklarının, imar plânlarıyla aktarım alanı olarak ayrılmış yapılanmaya açık diğer alanlarda kullanılmasını sağlayacak ve bu hakkı hamiline yazılı menkul kıymete dönüştürecek belgeler düzenlemeye, bu belgeleri yapılanma hakları kısıtlanmış alan olarak gösterilen ve tapuda bu konuda şerh düşülen alanlardaki taşınmaz sahiplerinden hak sahibi olanlara vermeye, imar plânında aktarım alanı olarak ayrılmış ve tapuda bu konuda şerh düşülen alanlarda ise ruhsat vermek için toplamaya ilgili idareler yetkilidir. Menkul kıymetlerin basılması, saklanması, el değiştirme işlemlerinin onaylanması ve veri tabanının oluşturulması ve denetlenmesi İller Bankasınca yapılır.

Bu alanlarda kesin yapılanma yasağı gelmesi nedeniyle yapılanma hakkının tamamen aktarılması halinde, yapılanma hakkı kısıtlanan taşınmaz, mütemmimi ile birlikte ilgili idare mülkiyetine geçer ve parseller ilgili idare adına tescil edilir ve hiçbir koşulda satışa konu edilemez.

Aktarıma konu parselde malikin korunabilir yapılanma hakkı kalması halinde ise yapılanma hakkı kısmen aktarılır. Bu durumda, malikin yapılanma hakkı kısıtlanmış alandaki mülkiyeti devam eder.

Ancak, aktarıma konu hak, tescilli taşınmaz kültür varlığı üzerinde ise, malikin bu varlığın korunması ve yaşatılması için gerekli bakım, onarım ve restorasyon çalışmasını, ilgili idare ile imzalanacak protokole uygun olarak menkul kıymetleri teslim almasını müteakip başlatarak tamamlaması zorunludur. Aksi halde, ilgili idare teslim edilen menkul kıymet bedelini faiziyle birlikte malikten tahsile yetkilidir. Bu hususlar ve protokol menkul kıymet tesliminden önce ilgili idarece tapuya her türlü harçtan ve damga vergisinden muaf olarak şerh edilir.

Kısıtlanmış hakların bulunduğu belediye sınırları içerisinde, aktarım alanı tespit edilmesinin mümkün olamaması halinde, ilgili idareler ortak program yürütmeye yetkilidir.

Yukarıdaki fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 9. — 2863 sayılı Kanunun 18 inci maddesine birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Tescilli taşınmaz kültür varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projeleri ve bunların uygulanmasında restoratör mimar veya mimarın bulunması zorunludur. Bunlardan I. grup kapsamında olanların rölöve,

restorasyon ve restitüsyon projelerinin uygulama çalışmaları, yapının özelliğine göre kalem işleri, ahşap, demir, taş işleri ve restorasyon konularında uzmanlaşmış kişilerce yapılır.

Sit alanları, korunması gerekli kültür varlıkları ve bunların koruma alanlarında onaylı plân ve proje dışı uygulama yapan veya yapılmasına yol açan sorumlularının, koruma bölge kurulları ile ilgili konularda plân ve proje düzenlemesi ve uygulama sorumluluğu yapması beş yıl süre ile yasaklanır. Uygulama sorumlularının denetimi, ilgili belediye veya valilikçe yapılarak aykırı hareket edenler, Bakanlığa ve ilgili meslek odasına bildirilir.

Proje uygulanması safhasında herhangi bir nedenle uygulama sorumlusunun ayrılması halinde bu husus Bakanlığa bildirilir, yenisi tayin edilmedikçe uygulamaya devam edilemez.

Yapı esasları, denetim ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

MADDE 10. — 2863 sayılı Kanunun 55 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 55. — Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurullarının kurum temsilcisi üyelerinin üyelikleri kurumlarındaki görevleri süresince devam eder.

Koruma bölge kurullarının Bakanlıkça ve Yükseköğretim Kurulunca seçilen üyelerinin görev süresi beş yıldır.

Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurulu üyeleri, görev ve yetki alanlarına giren konularda doğrudan veya dolaylı olarak taraf olamaz ve hiçbir menfaat sağlayamazlar. Aksine davrandığı tespit edilenlerin kurul üyeliği Bakanlıkça sona erdirilir.

Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurulu üyelerine, ayda altı toplantıyı geçmemek üzere her toplantı için Devlet memur aylık katsayısının (3000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucunda bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir.

Herhangi bir nedenle bir yıl içinde yıllık izin, hastalık ve mazeret izinleri hariç dört veya üst üste iki toplantıya katılmayan koruma bölge kurulu üyelerinin üyelikleri sona erer.

MADDE 11. — 2863 sayılı Kanunun 57 nci maddesinin; (c) bendinde yer alan "bir ay" ibaresi "üç ay" olarak, (d) bendinde yer alan "onamak" ibaresi "karar almak", (g) bendinde yer alan "ilgili" ibaresi "sit alanlarına ilişkin" olarak değiştirilmiş ve (g) bendinden sonra gelen fıkralar aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Koruma bölge kurullarının başkan ve yardımcıları, üyeler arasından kurulca seçilir. Başkanın yokluğunda kurula, başkan yardımcısı başkanlık eder.

Koruma bölge kurulları, toplantıya katılması gereken üyelerin salt çoğunluğuyla toplanır ve toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile karar alırlar. Ancak karar yeter sayısı Bakanlık ve Yükseköğretim Kurulunca seçilen üye sayısının salt çoğunluğundan az olamaz. Alınan kararlar bu Kanun ve ilke kararlarındaki dayanakları ile bilimsel gerekçeleri belirtilerek yazılır.

Koruma bölge kurullarının teknik ve idari hizmetleri, koruma bölge kurulu müdürlükleri tarafından yürütülür.

Koruma bölge kurulu, belgeleri tam olarak koruma bölge kuruluna ibraz edildiği tarihten itibaren, koruma amaçlı imar plânlarını en geç altı ay, uygulamaya yönelik projeleri ise en geç üç ay içinde karara bağlar.

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları, bunların koruma alanları ve sit alanlarında, 3194 sayılı İmar Kanununun 21 inci maddesi kapsamına giren ruhsata tâbi olmayan tadilat ve tamiratlar; özgün biçim ve malzemeye uygun olarak, bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerin izin ve denetimi ile yapılır. Bunların dışında her türlü inşâî ve fizikî müdahale koruma bölge kurulunun izni ile yapılır.

Ancak, koruma amaçlı imar plânı onaylanmış sit alanlarında, taşınmaz kültür varlığının bulunduğu parseller dışındaki inşâî ve fizikî müdahaleler, koruma amaçlı imar plânı hükümleri doğrultusunda, bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerin izin ve denetimi ile yapılır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü idare ve denetiminde olan mazbut vakıfların veya mülhak vakıfların mülkiyetindeki kültür varlıklarının 3194 sayılı İmar Kanununun 21 inci maddesi kapsamına giren ruhsata tâbi olmayan tadilat ve tamiratları, özgün biçim ve malzemeye uygun olarak Vakıflar Genel Müdürlüğüne yaptırılır.

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların koruma alanlarında yapılan tadilat ve tamiratlara ilişkin uygulama öncesi ve sonrasına ait rapor ve belgeleri, ilgili idareler ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne ilgili koruma bölge kurulu müdürlüklerine gönderilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin hususlar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 12. — 2863 sayılı Kanunun 58 inci maddesinin (a) bendinde yer alan "müzecilik" ibaresi "hukuk", "üç" ibaresi "beş", (d) bendinde yer alan "iki" ibaresi "bir", (f) bendinde yer alan "Orman Genel Müdürlüğü" ibaresi "Çevre ve Orman Bakanlığı" olarak değiştirilmiş ve aynı fıkraya aşağıdaki (g) bendi ile maddenin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

g) Görüşülecek konunun müze müdürlüğünü ilgilendirmesi halinde ilgili müze müdürü.

İlgili meslek odaları koruma bölge kurulu toplantılarına gözlemci olarak katılabilirler.

MADDE 13. — 2863 sayılı Kanunun mülga 61 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Kararlara uyma zorunluluğu

Madde 61. — Kamu kurum ve kuruluşları ve belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurullarının kararlarına uymak zorundadır. Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları Resmî Gazetede yayımlanır.

Plânlama yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile valilik ve belediyeler, kurullarca alınmış ve alınacak sit alanı, derecelendirilmesi, sit geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları, koruma amaçlı imar

plânları ve revizyonlarına ilişkin kararlara karşı altmış gün içerisinde Koruma Yüksek Kuruluna itiraz edebilirler.

Bu itirazlar, Koruma Yüksek Kurulunca incelenir ve en geç altı ay içinde karara bağlanır. Koruma Yüksek Kuruluna yapılacak itirazlarla ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 14. — 2863 sayılı Kanunun 65 inci maddesinin (a) ve (c) bentlerinde yer alan "ellibin liradan ikiyüzbin liraya kadar" ibareleri "beşmilyar liradan onmilyar liraya" olarak ve (b) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki (d) bendi eklenmiştir.

b) Sit alanlarında geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarına, koruma amaçlı imar plânlarına ve koruma bölge kurullarınca belirlenen koruma alanlarında öngörülen şartlara aykırı izinsiz inşâ ve fizikî müdahale yapanlar veya yaptırınlar, iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve beşmilyar liradan onmilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.
d) Bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerden bu Kanunun 57 nci maddesinin altıncı ve yedinci fıkraları uyarınca izin almaksızın veya izne aykırı olarak tamirat ve tadilat yapanlar ile izinsiz inşâ ve fizikî müdahale yapanlar veya yaptırınlar bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis ve üçmilyar liradan altımilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

MADDE 15. — 2863 sayılı Kanunun 75 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Türk Ceza Kanununun ikinci kitap, onuncu babının yedinci faslında yazılı suçların konusu, bu Kanun kapsamına giren taşınır kültür varlıkları ise, muayyen olan ceza üçte birinden az olmamak üzere iki katına kadar artırılarak hükmolunur.

MADDE 16. — 2863 sayılı Kanunun geçici 3 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Geçici Madde 3. — Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulları, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurullarına, kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulu büro müdürlükleri, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlüklerine dönüşür.

Kanunda belirtilen yönetmelikler, Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde çıkarılır. Bu düzenlemeler yapılıncaya kadar mevcut yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

MADDE 17. — 2863 sayılı Kanunun birinci ek maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve kanuna aşağıdaki ek maddeler eklenmiştir.

Ek Madde 1. — Bu Kanunda yer alan "Koruma Kurulu" ibareleri "koruma bölge kurulu" olarak değiştirilmiştir.

Alan yönetimi, müze yönetimi ve anıt eser kurulu

EK MADDE 2. — Yönetim alanlarında alan yönetimi, ulusal nitelikli müzelerde ise müze yönetimi, anıt eserlerde anıt eser kurulu kurulur.

a) Yönetim alanları ile bunların bağlantı noktalarının korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla kentsel sitlerde birden fazla belediyeyi ilgilendirmesi halinde büyükşehir belediyesi eşgüdümünde ilgili

belediyeler, tek bir belediyenin görevi alanına girmesi halinde ilgili belediye, diğer yerlerde ise Bakanlıkça yönetim plânı taslağı hazırlanır veya hazırlattırılır.

Hazırlanan taslağın karara bağlanması ve uygulanması konusunda önerilerde bulunmak amacıyla, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri ile üniversitelerin ilgili bölüm temsilcilerinden oluşan bir danışma kurulu kurulur.

Eşgüdümün sağlanması amacıyla, kentsel sitlerde ilgili belediye diğer yerlerde Bakanlıkça bir alan başkanı belirlenir. Bakanlıkça belirlenen alan başkanlığı görevini fiilen yürütenlere, Devlet memurları aylık katsayısının (20000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşmamak kaydıyla Bakan tarafından belirlenecek miktarda, damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tâbi tutulmaksızın çalışmayı takip eden her ay başında Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü bütçesinden ödeme yapılır.

Yönetim plân taslağı kapsamında hizmetine ihtiyaç duyulan idarelerin birer temsilcisi ve danışma kurulunca seçilecek iki üyenin katılımıyla eşgüdüm ve denetleme kurulu kurulur. Alan başkanı, kurulun da başkanıdır. Kurul, bu taslağı inceleyip mutabakata varmak suretiyle yönetim plânını altı ay içerisinde onaylamaya ve bu plânın uygulanmasını denetlemeye yetkilidir.

Kurulun denetim görevini yerine getirebilmesi amacıyla ilgili kurum uzman personelerinden ve denetim elemanlarından oluşan bir denetim birimi kurulabilir. Bu birim, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile üçüncü kişilerden yönetim plânı ve uygulaması ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi istemeye yetkilidir.

Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, eşgüdüm ve denetleme kurulunca onaylanan yönetim plânına uymak, ilgili idareler, plân kapsamındaki hizmetlere öncelik vermek ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri ayırmak zorundadır.

b) Bakanlıkça belirlenen ulusal nitelikli müzelerde, müze başkanı ve ona bağlı müze müdürü ile işletme müdürü ve müze kurulundan oluşan müze yönetimi kurulur.

Müzelerde; kayıt, tescil, envanter, depolama, eserlerin her türlü bakım ve onarımı, sergilenmesi ve korunması, kültürel, eğitim ve bilimsel faaliyetler müze müdürü tarafından; tanıtım, satış üniteleri yönetimi, etkinlik organizasyonu, ziyaretçi yönetimi, çevre düzenlemesi, bakım-onarım, temizlik işleri işletme müdürü tarafından yürütülür.

Müze başkanı, kendisine bağlı müdürlüklerin faaliyetlerinin eşgüdüm ve denetimi ile müzenin ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar nezdinde temsiline yetkilidir.

Müze başkanlığı görevini yürütmek üzere; arkeoloji, sanat tarihi, antropoloji, etnoloji, iktisat, işletme, kamu yönetimi gibi dallarda eğitim görmüş kimseler arasından Bakanlıkça bir müze başkanı atanır.

Tüm müzelerde o müzeye münhasıran ayrıca müze kurulu oluşturulur. Müze kurulu müzenin bulunduğu yerdeki üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyeleri, meslek odaları, sivil toplum örgütü temsilcileri ve yerel yönetimlerin temsilcileri ile müzeye bağışta bulunanlardan Bakanlıkça uygun görülen kişilerden oluşur. Müze kurulu, bünyesinden bir başkan seçer.

Müze kurulunun görüşleri doğrultusunda müze için mekansal ve fiziksel gelişim, tematik gelişim ve vizyon, eser, koleksiyon korunması ve geliştirilmesi, tanıtım ve teşhir gibi konuları kapsayan yıllık ve beş yıllık koruma ve geliştirme projesi hazırlanır. Koruma ve geliştirme projesi kapsamında uygulamaları denetlemek, müzenin tanıtımını yapmak, müzeye bağış toplamak, onursal müze dostu ödülü vermek müze kurulunun yetkisindedir. Müze kurulu müzenin işleyişine dair her yıl düzenli olarak rapor hazırlar. Bakanlık bu raporları değerlendirmeye almak zorundadır.

c) Taşınmaz kültür varlığı niteliğindeki anıt eserler için ise, o esere münhasır anıt eser kurulu oluşturulur. Kurul; eserin bulunduğu yerdeki üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyeleri, meslek odaları, sivil toplum örgütü temsilcileri ve yerel yönetimlerin temsilcileri ile eserin korunması ve geliştirilmesi için bağışta bulunanlardan Bakanlıkça uygun görülen kimseler ile bu eserler için tasarruf yetkisine sahip idarenin temsilcisinden oluşur. İlgili idarenin temsilcisi bu kurulun başkanıdır.

Kurul, eser için mekansal ve fiziksel gelişim, tematik gelişim ve vizyon, eserin korunması ve geliştirilmesi, tanıtım ve teşhir gibi konuları kapsayan yıllık ve beş yıllık koruma ve geliştirme projesi hazırlar. Koruma ve geliştirme projesi kapsamındaki uygulamalar, anıt eserin tanıtımını yapmak, anıt eser için bağış toplamak, onursal ödüller vermek anıt eser kurulunun yetkisindedir. Kurul; eserin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine ilişkin her yıl düzenli olarak rapor hazırlar. İlgili idareler bu raporları değerlendirmeye almak zorundadır.

Bu maddenin uygulanması ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

EK MADDE 3. — 383 sayılı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 4533 sayılı Gelibolu Yarımadası Tarihi Millî Parkı Kanunu ile belirlenen alanlarda ek-2 maddenin (a) fıkrası hükümleri uygulanmaz.

MADDE 18. — 8.6.1959 tarihli ve 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (m) bendi eklenmiştir.

m) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının veraset ve intikal yoluyla devir ve iktisabına ilişkin işlemler.

MADDE 19. — 25.10.1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17 nci maddesinin (2) numaralı fıkrasına aşağıdaki (d) bendi eklenmiştir.

d) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerine münhasır olmak üzere, bu projelendirmelerden yararlananlara verilen mimarlık hizmetleri ile projelerin uygulanması kapsamında yapılacak teslimler.

İstisna kapsamına girecek mal ve hizmetler ile bunların asgarî standartları ve bu bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 20. — 2.7.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun 59 uncu

maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (m) bendi eklenmiştir.

m) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının devir ve iktisabına ilişkin işlemler.

MADDE 21. — 4.1.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesine aşağıdaki (i) bendi eklenmiştir.

i) 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki kültür varlıklarının rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri, sokak sağlıklaştırma, çevre düzenleme projeleri ve bunların uygulamaları ile değerlendirme, muhafaza, nakil işleri ve kazı çalışmalarına ilişkin mal ve hizmet alımları,

MADDE 22. — 4734 sayılı Kanunun "Tanımlar" başlıklı 4 üncü maddesinde yer alan "Rölöve projesi", "Restorasyon projesi" ve "Restitüsyon projesi" tanımları madde metninden çıkartılmıştır.

MADDE 23. — 4734 sayılı Kanunun 62 nci maddesinin (c) bendindeki "Kültür varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerine göre yapılacak onarım işleri, her bir kalem iş için birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilebilir." cümlesi madde metninden çıkartılmıştır.

MADDE 24. — 4734 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesine son fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (i) bendine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığı, Kamu İhale Kurumu ve Bakanlık tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir."

MADDE 25. — Ekli listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin Kültür ve Turizm Bakanlığına ilişkin bölümüne eklenmiştir.

MADDE 26. — 14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun eki (II) sayılı Ek Gösterge Cetvelinin "4. Başbakanlık ve Bakanlıklarda" bölümüne, "Emlak Müdürü (Maliye Bakanlığı)" ibaresinden sonra gelmek üzere "Müze Başkanı (Kültür ve Turizm Bakanlığı)" ibareleri eklenmiştir.

MADDE 27. — 2863 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bu Kanun kapsamında tescil edilen taşınmaz kültür varlıkları için 29.6.2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.

MADDE 28. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 29. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK YEDİ

**5216 SAYILI
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU**

Büyükşehir Belediyesi Kanunu
Kanun No. 5216 Kabul Tarihi: 10.7.2004

Resmi Gazete : 23.07.2004 Cuma
Sayı: 25531 (Asıl)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1.- Bu Kanunun amacı, büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuki statüsünü düzenlemek, hizmetlerin planlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 2.- Bu Kanun, büyükşehir belediyesiyle büyükşehir sınırları içindeki belediyeleri kapsar.

Tanımlar

MADDE 3.- Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Büyükşehir belediyesi: En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idari ve mali özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini,

b) Büyükşehir belediyesinin organları: Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanını,

c) İlçe belediyesi: Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesini,

d) İlk kademe belediyesi: Büyükşehir belediye sınırları içinde ilçe kurulmaksızın oluşturulan ve büyükşehir ilçe belediyeleriyle aynı yetki, imtiyaz ve sorumluluklara sahip belediyeyi,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Büyükşehir Belediyesinin Kuruluşu ve Sınırları

Kuruluş

MADDE 4.- Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.

Büyükşehir belediyesinin sınırları

MADDE 5.- Büyükşehir belediyelerinin sınırları, adını aldıkları büyükşehirlerin belediye sınırlarıdır.

İlçe belediyelerinin sınırları, bu ilçelerin, büyükşehir belediyesi içinde kalan kısımlarının sınırlarıdır.

İlk kademe belediyelerinin, büyükşehir belediye sınırları dışında belediye sınırı olamaz.

Büyükşehir belediyesine katılma

MADDE 6.- Büyükşehir belediyesinin sınırları çevresinde ve aynı il sınırları içinde bulunan belediye ve köylerin, büyükşehir belediyesine katılması konusunda Belediye Kanunu hükümleri uygulanır. Bu durumda katılma kararı, ilgili ilçe veya ilk kademe belediye meclisinin talebi üzerine, büyükşehir belediye meclisi tarafından alınır.

İmar düzeni ve temel alt yapı hizmetlerinin zorunlu kıldığı durumlarda, birinci fıkrada belirtilen belediye ve köyler, büyükşehir belediye meclisinin kararı ve İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile büyükşehir belediyesi sınırları içine alınabilir.

Büyükşehir belediyesi sınırları içine katılan ilçe belediyeleri ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan belediyeler, büyükşehir ilçe veya ilk kademe belediyesine dönüşür. Diğer belediyeler ile köylerin tüzel kişiliği kalkar. Tüzel kişiliği kalkan belediyelerin katılacağı ve köylerin mahalle olarak bağlanacağı belediyeler, Bakanlar Kurulu kararında belirtilir.

İlçe ve ilk kademe belediyesi olarak büyükşehir belediye sınırları içine katılan belediyeler, büyükşehir belediye meclisinde seçiliş sıralarına göre tespit edilecek ilçeler beşte bir, ilk kademeler onda bir oranında meclis üyesi ile temsil edilirler. Tama ulaşmayan kesirler dikkate alınmaz. Bu durum ilk mahalli idareler genel seçimine kadar geçerlidir. Bu belediyelerin başkanları hakkında 12 nci maddenin ikinci fıkrası hükümleri uygulanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları
MADDE 7.-

Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

- a) İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik planını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak.
- b) Çevre düzeni planına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar planını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarını, bu planlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon planlarını ve imar ıslah planlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar planının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmak veya yaptırmak.
- c) Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar planlarını, parselasyon planlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20.7.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak.
- d) Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek.

e) Belediye Kanununun 68 ve 72 nci maddelerindeki yetkileri kullanmak.

f) Büyükşehir ulaşım ana planını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini planlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergahlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işletirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.

g) Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilan ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek.

h) Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak.

i) Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim planını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynaktan toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletirmek; sanayi ve tıbbi atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak.

j) Gıda ile ilgili olanlar dahil birinci sınıf gayrisihhi müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek.

k) Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek.

l) Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işletirmek veya ruhsat vermek.

m) Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işletirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek.

n) Gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak.

o) Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak,

bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek.

p) Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek.

r) Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak.

s) Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.

t) Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettmek, imar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek.

u) İl düzeyinde yapılan planlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili planlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek.

v) Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.

y) Merkezi ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettmek.

z) Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları insandan tahliye etmek ve yıkmak.

Büyükşehir belediyeleri birinci fıkranın (c) bendinde belirtilen yetkilerini, imar planlarına uygun olarak kullanmak ve ilgili belediyeye bildirmek zorundadır. Büyükşehir belediyeleri bu görevlerden uygun gördüklerini belediye meclisi kararı ile ilçe ve ilk kademe belediyelerine devredebilir, birlikte yapabilirler.

İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kanunlarla münhasıran büyükşehir belediyesine verilen görevler ile birinci fıkrada sayılanlar dışında kalan görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

b) Büyükşehir katı atık yönetim planına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak.

c) Sıhhi işyerlerini, 2 nci ve 3 üncü sınıf gayrisıhhi müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

d) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, özürlüler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihi dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak.

e) Defn ile ilgili hizmetleri yürütmek.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ve organize sanayi bölgelerine tanınan yetki ve sorumluluklar bu Kanun kapsamı dışındadır.

Alt yapı hizmetleri

MADDE 8.- Büyükşehir içindeki alt yapı hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşların temsilcilerinin katılacağı alt yapı koordinasyon merkezi kurulur. Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediye başkanları kendi belediyesini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılırlar. Alt yapı koordinasyon merkezi toplantılarına ayrıca gündemdeki konularla ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun) temsilcileri de davet edilerek görüşleri alınır.

Alt yapı koordinasyon merkezi, kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlar tarafından büyükşehir içinde yapılacak alt yapı yatırımları için kalkınma planı ve yıllık programlara uygun olarak yapılacak taslak programları birleştirerek kesin program haline getirir. Bu amaçla, kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlar alt yapı koordinasyon merkezinin isteyeceği coğrafi bilgi sistemleri dahil her türlü bilgi ve belgeyi vermek zorundadırlar. Kesin programlarda birden fazla kamu kurum ve kuruluşu tarafından aynı anda yapılması gerekenler ortak programa alınır. Ortak programa alınan alt yapı hizmetleri için belediye ve diğer bütün kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerine konulan ödenekler, alt yapı koordinasyon merkezi bünyesinde oluşturulacak alt yapı yatırım hesabına aktarılır.

Ortak programa alınan hizmetler için kamu kurum ve kuruluş bütçelerinde yeterli ödeneğin bulunmadığının bildirilmesi durumunda, büyükşehir belediyesi veya ilgisine göre bağlı kuruluş bütçelerinden bu hizmetler için kaynak ayrılabilir. Kamu kurum ve kuruluşları alt yapı ortak yatırım hizmetleri için harcanan miktarda ödeneği, yeniden değerlendirme oranını da dikkate alarak ertesi yıl bütçesinde ayırır. Ayrılan bu ödenek belediye veya ilgili bağlı kuruluşunun hesabına aktarılır. Bu bedel ödenmeden ilgili kamu kurum veya kuruluşu, büyükşehir belediyesi sınırlarında yeni bir yatırım yapamaz.

Ortak programa alınmayan yatırımlar için bakanlıklar, ilgili belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşları alt yapı koordinasyon merkezi tarafından belirlenen programa göre harcamalarını kendi bütçelerinden yaparlar.

Koordinasyon merkezleri tarafından alınan ortak yatırım ve toplu taşımayla ilgili kararlar, belediye ve bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgililer için bağlayıcıdır.

Alt yapı koordinasyon merkezinin çalışma esas ve usulleri ile bu kurullara katılacak kamu kurum ve kuruluş temsilcileri, İçişleri Bakanlığı

tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. İçişleri Bakanlığı, çıkarılacak bu yönetmeliğin, alt yapı yatırım hesabının kullanılması ve ödenek tahsisi ve aktarmasına ilişkin kısımları hakkında, Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının görüşünü alır.

Ulaşım hizmetleri

MADDE 9.- Büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerinde her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla, büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılacağı ulaşım koordinasyon merkezi kurulur. Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediye başkanları kendi belediyesini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılırlar. Ulaşım koordinasyon merkezi toplantılarına ayrıca gündemdeki konularla ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun) temsilcileri de davet edilerek görüşleri alınır.

Bu Kanun ile büyükşehir belediyesine verilen trafik hizmetlerini planlama, koordinasyon ve güzergah belirlemesi ile taksi, dolmuş ve servis araçlarının durak ve araç park yerleri ile sayısının tespitine ilişkin yetkiler ile büyükşehir sınırları dahilinde il trafik komisyonunun yetkileri ulaşım koordinasyon merkezi tarafından kullanılır.

Ulaşım koordinasyon merkezi kararları, büyükşehir belediye başkanının onayı ile yürürlüğe girer.

Ulaşım koordinasyon merkezi tarafından toplu taşıma ile ilgili alınan kararlar, belediyeler ve bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgililer için bağlayıcıdır.

Koordinasyon merkezinin çalışma esas ve usulleri ile bu kurullara katılacak kamu kurum ve kuruluş temsilcileri, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Büyükşehir belediyelerine bu Kanun ile verilen görev ve yetkilerin uygulanmasında, 13.10.1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.

Büyükşehir belediyesinin yetkileri ve imtiyazları

MADDE 10.- Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyeleri; görevli oldukları konularda bu Kanunla birlikte Belediye Kanunu ve diğer mevzuat hükümleri ile ilgisine göre belediyelere tanınan yetki, imtiyaz ve muafiyetlere sahiptir.

Büyükşehir belediyesinin imar denetim yetkisi

MADDE 11.- Büyükşehir belediyesi, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin imar uygulamalarını denetlemeye yetkilidir. Denetim yetkisi, konu ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi istemeyi, incelemeyi ve gerektiğinde bunların örneklerini almayı içerir. Bu amaçla istenecek her türlü bilgi ve belgeler en geç onbeş gün içinde verilir. İmar uygulamalarının denetiminde kamu kurum ve kuruluşlarından, üniversiteler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından yararlanılabilir.

Denetim sonucunda belirlenen eksiklik ve aykırılıkların giderilmesi için ilgili belediyeye üç ayı geçmemek üzere süre verilir. Bu süre içinde eksiklik ve aykırılıklar giderilmediği takdirde, büyükşehir belediyesi eksiklik ve aykırılıkları gidermeye yetkilidir.

Büyükşehir belediyesi tarafından belirlenen ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapılar, gerekli işlem yapılmak üzere ilgili belediyeye bildirilir. Belirlenen imara aykırı uygulama, ilgili belediye tarafından üç ay içinde giderilmediği takdirde, büyükşehir belediyesi 3.5.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 32 ve 42 nci maddelerinde belirtilen yetkilerini kullanma hakkını haizdir. Ancak 3194 sayılı Kanunun 42 nci madde kapsamındaki konulardan dolayı iki kez ceza verilemez.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Büyükşehir Belediyesinin Organları

Büyükşehir belediye meclisi

MADDE 12.- Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyesinin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilen üyelere oluşur.

Büyükşehir belediye başkanı büyükşehir belediye meclisinin başkanı olup, büyükşehir içindeki diğer belediyelerin başkanları, büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesidir.

Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediye meclisleri ile bunların çalışma usul ve esaslarına ilişkin diğer hususlarda Belediye Kanunu hükümleri uygulanır.

Meclis toplantısı

MADDE 13.- Büyükşehir belediye meclisi, her ayın ikinci haftası önceden meclis tarafından belirlenen günde mutlak toplantı yerinde toplanır. Kasım ayı toplantısı dönem başı toplantısıdır.

Bütçe görüşmesine rastlayan toplantı süresi en çok yirmi, diğer toplantıların süresi en çok beş gündür.

Mutlak toplantı yeri dışında toplanılmasının zorunlu olduğu durumda üyelere önceden bilgi vermek kaydıyla belediye hudutları dahilinde meclis başkanının belirlediği yerde toplantı yapılır. Ayrıca, toplantının yeri ve zamanı mutlak usullerle belde halkına duyurulur.

Meclis kararlarının kesinleşmesi

MADDE 14.- Büyükşehir belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü belediye meclisi kararlarını, yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere belediye meclisine iade edebilir.

Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de büyükşehir belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir.

Büyükşehir belediye başkanı, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idari yargıya başvurabilir.

Kararlar, kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülki idare amirine gönderilir. Mülki idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez.

Mülki idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine on gün içinde idari yargı mercilerine başvurabilir.

İlçe ve ilk kademe belediye meclislerinin bütçe ve imarla ilgili olanlar dışındaki kararları dayanak belgeleriyle birlikte büyükşehir belediye

başkanına gönderilir. Büyükşehir belediye başkanı, yedi gün içinde, gerekçesini de belirterek hukuka aykırı gördüğü kararların yeniden görüşülmesini isteyebilir. İlgili meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile kararında ısrar ederse karar kesinleşir.

Kesinleşen kararlar yedi gün içinde büyükşehir belediyesine gönderilir. Belediye başkanı, kesinleşen kararın iptali için on gün içinde idari yargı merciine başvurabilir.

Büyükşehir kapsamındaki ilçe ve ilk kademe belediye meclisleri tarafından alınan imara ilişkin kararlar, kararın gelişinden itibaren üç ay içinde büyükşehir belediye meclisi tarafından nazım imar planına uygunluğu yönünden incelenerek aynen veya değiştirilerek kabul edildikten sonra büyükşehir belediye başkanına gönderilir.

İhtisas komisyonları

MADDE 15.- Büyükşehir belediye meclisi, her dönem başı toplantısında, üyeleri arasından seçilecek en az beş, en çok dokuz kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir.

İhtisas komisyonları, her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin büyükşehir belediye meclisindeki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur. İmar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu, plan ve bütçe komisyonu, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu ile ulaşım komisyonunun kurulması zorunludur.

Meclis toplantısını müteakip imar komisyonu en fazla on işgünü, diğer komisyonlar ise beş iş günü toplanarak kendisine havale edilen işleri sonuçlandırır. Komisyon bu sürenin sonunda raporunu meclise sunmadığı takdirde, konu meclis başkanlığı tarafından doğrudan meclis gündemine alınır.

Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir. Gündemdeki konularla ilgili olmak üzere; kurum temsilcileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümlerinin, sendikalar (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun, sendika konfederasyonunun bulunduğu yerde konfederasyonun) ve uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile davet edilen uzman kişiler, oy hakkı olmaksızın ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir.

İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işler bu komisyonlarda görüşüldükten sonra büyükşehir belediye meclisinde karara bağlanır.

Komisyon raporları alenidir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek maliyet bedeli karşılığında verilir.

Büyükşehir belediye encümeni

MADDE 16.- Büyükşehir belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında, belediye meclisinin her yılın ilk olağan toplantısında kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri genel sekreter, biri mali hizmetler birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur.

Belediye başkanının katılmadığı toplantılarda, encümen toplantılarına genel sekreter başkanlık eder.

Büyükşehir belediye encümeninin başkanı ve seçilmiş üyelerine, (12.000) gösterge rakamının Devlet memur aylıkları için belirlenen katsayı ile

çarpımı sonucu bulunacak miktarda aylık brüt ödenek verilir. Encümenin memur üyelerine bu miktarın yarısı ödenir.

Büyükşehir belediye başkanı

MADDE 17.- Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Büyükşehir belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre büyükşehir belediyesi sınırları içindeki seçmenler tarafından doğrudan seçilir.

Büyükşehir belediye başkan vekili, Belediye Kanunundaki usullere göre belirlenir. Ancak, büyükşehir kapsamındaki ilçe ve ilk kademe belediye başkanları büyükşehir belediye başkan vekili olamaz.

Büyükşehir ve büyükşehir kapsamındaki ilçe ve ilk kademe belediye başkanları görevlerinin devamı süresince siyasi partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamaz; profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapamaz ve yönetiminde bulunamaz.

Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri

MADDE 18.- Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilatını sevk ve idare etmek, beldenin ve belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.
- b) Belediyeyi stratejik plana uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi hazırlamak ve uygulamak, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirlemek, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.
- c) Büyükşehir belediye meclisi ve encümenine başkanlık etmek, bu organların kararlarını uygulamak.
- d) Bu Kanunla büyükşehir belediyesine verilen görev ve hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli önlemleri almak.
- e) Büyükşehir belediyesinin ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin etkin ve verimli yönetilmesini sağlamak, büyükşehir belediyesi ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin bütçe tasarılarını, bütçe üzerindeki değişiklik önerilerini ve bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlamak.
- f) Büyükşehir belediyesinin hak ve menfaatlerini izlemek, alacak ve gelirlerinin tahsilini sağlamak.
- g) Yetkili organların kararını almak şartıyla, büyükşehir belediyesi adına sözleşme yapmak, karşılıksız bağışları kabul etmek ve gerekli tasarruflarda bulunmak.
- h) Mahkemelerde davacı veya davalı sıfatıyla ve resmi mercilerde büyükşehir belediyesini temsil etmek, belediye ve bağlı kuruluş avukatlarına veya özel avukatlara temsil ettirmek.
- i) Belediye personelini atamak, belediye ve bağlı kuruluşlarını denetlemek.
- j) Gerektiğinde bizzat nikah kıymak.
- k) Diğer kanunların belediye başkanlarına verdiği görev ve yetkilerden büyükşehir belediyesi görevlerine ilişkin olan hizmetleri yerine getirmek

ve yetkileri kullanmak.

l) Gerektiğinde görev ve yetkilerinden bir veya birkaçını ilçe veya ilk kademe belediye başkanına devretmek.

m) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özurlulerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özurlu merkezleri oluşturmak.

Büyükşehir belediyelerinin 7 nci maddeye göre ilçe ve alt kademe belediyelerine görevlerini devretmeleri için büyükşehir belediye başkanının uygun görüşü aranır.

Belediye başkanlığının sona ermesi

MADDE 19.- Belediye Kanunundaki hükümler saklı kalmak kaydıyla büyükşehir belediye meclisinin feshine neden olan eylem ve işlemlere katılan büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediye başkanlarının görevlerine Danıştay kararıyla son verilir.

Danışmanlar

MADDE 20.- Nüfusu ikimilyonu aşan büyükşehir belediyelerinde on, diğer büyükşehir belediyelerinde beşi geçmemek üzere başkan danışmanı görevlendirilebilir. Danışman olarak görevlendirileceklerin en az dört yıllık yüksek öğrenim kurumlarından mezun olması şarttır. Danışman olarak görevlendirilme, memuriyete geçiş, sözleşmeli veya işçi statüsünde çalışma dahil, ilgililer açısından herhangi bir hak teşkil etmez. Danışmanların görev süreleri sözleşme süresi ile sınırlıdır. Ancak bu süre belediye başkanının görev süresini aşamaz.

Danışmanlara, her türlü ödemeler dahil, büyükşehir belediyesi genel sekreterine ödenen brüt aylık miktarının %75'ini aşmamak üzere belediye meclisinin belirlediği miktarda brüt ücret ödenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Büyükşehir Belediyesi Teşkilatı ve Personeli

Büyükşehir belediyesi teşkilatı

MADDE 21.- Büyükşehir belediyesi teşkilatı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşur.

Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile olur.

Büyükşehir belediyesinde başkan yardımcısı bulunmaz. Hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için, genel sekretere yardımcı olmak üzere, nüfusu üçmilyonun üzerindeki büyükşehir belediyelerinde en fazla beş, diğerlerinde en fazla üç genel sekreter yardımcısı atanabilir.

Büyükşehir belediyesinde hizmetlerin yürütülmesi belediye başkanı adına onun direktifi ve sorumluluğu altında mevzuat hükümlerine, belediyenin amaç ve politikalarına, stratejik planına ve yıllık programlarına uygun olarak genel sekreter ve yardımcıları tarafından sağlanır.

Personel istihdamı

MADDE 22.- Büyükşehir belediyesi personeli büyükşehir belediye başkanı tarafından atanır. Personelden müdür ve üstü unvanlı olanlar ilk toplantıda büyükşehir belediye meclisinin bilgisine sunulur.

Genel sekreter, belediye başkanının teklifi üzerine İçişleri Bakanı

tarafından atanır. Genel sekreter kadrosuna atananlar, genel idare hizmeti sınıfına dahil bakanlık genel müdürleri, genel sekreter yardımcısı kadrosuna atananlar ise bakanlık bağımsız daire başkanları için ilgili mevzuatında öngörülen tüm haklardan aynen yararlanırlar.

Büyükşehir belediyesi daire başkanları, bağlı genel müdürlüklerin daire başkanlarının yararlandığı makam ve görev tazminatından aynen yararlanırlar.

Sözleşmeli ve işçi statüsünde çalışanlar hariç belediye memurlarına, başarı durumlarına göre toplam memur sayısının %10'unu ve Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayının (30.000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmemek üzere hastalık ve yıllık izinleri dahil olmak üzere, çalıştıkları sürelerle orantılı olarak encümen kararıyla yılda en fazla iki kez ikramiye ödenebilir.

ALTINCI BÖLÜM

Mali Hükümler

Büyükşehir belediyesinin gelirleri

MADDE 23.- Büyükşehir belediyesinin gelirleri şunlardır:

- a) Genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden ilçe ve ilk kademe belediyelerine verilen paylardan Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek oranlar içinde ayrılarak İller Bankası tarafından gönderilecek pay.
- b) Büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden Maliye Bakanlığı tarafından hesaplanıp, ertesi ayın sonuna kadar ilgili büyükşehir belediyesine yatırılacak %5 pay.
- c) 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan oran ve esaslara göre büyükşehir belediyesince tahsil olunacak at yarışları dahil müşterek bahislerden elde edilen Eğlence Vergisinin %20'si müşterek bahislere konu olan yarışların yapıldığı yerin belediyesine, %30'u nüfuslarına göre dağıtılmak üzere diğer ilçe ve ilk kademe belediyelerine ayrıldıktan sonra kalan %50'si.
- d) Büyükşehir belediyesine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalar içinde tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçları.
- e) 7 nci maddenin birinci fıkrasının (g) bendinde belirtilen alanlar ile bu alanlara cephesi bulunan binalar üzerindeki her türlü ilan ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri.
- f) 7 nci maddenin (f) bendine göre tespit edilen park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelirin ilçe ve ilk kademe belediyelerine, nüfuslarına göre dağıtılacak %50'sinden sonra kalacak %50'si.
- g) Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması şartıyla 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda belirtilen oran ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları.
- h) Kira, faiz ve ceza gelirleri.
- i) Kamu idare ve müesseselerinin yardımları.

j) Bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirleri ile giderleri arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılabak gelirler.

k) Büyükşehir belediyesi iktisadi teşebbüslerinin safi hasılatından büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler.

l) Büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri.

m) Yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler.

n) Şartlı ve şartsız bağışlar.

o) Diğer gelirler.

Bakanlar Kurulu, birinci fıkranın (b) bendindeki %5 pay oranını iki katına kadar artırmaya veya kanuni haddine indirmeye yetkilidir. Bu payın %75'i bu tutardan düşölerek doğrudan ilgili belediye hesabına, kalan %25'i ise büyükşehir belediyelerine nüfuslarına göre dağıtılır. Hesaplama ve dağıtım işlemleri Maliye Bakanlığınca yapılır.

Büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşları ile ilçe ve ilk kademe belediyeleri; tahsil ettikleri vergiler ve benzeri mali yükümlölüklerden birbirlerine ödemeleri gereken paylar ile su, atık su ve doğalgaz bedellerini zamanında yatırmadıkları takdirde, ilgili belediye veya bağlı kuruluşun talebi üzerine söz konusu tutar, İller Bankası tarafından, yükümlü belediyenin genel bütçe vergi gelirleri payından kesilerek alacaklı belediyenin hesabına aktarılır. Gecikmeden kaynaklanacak faiz ve benzeri her türlü zararın tazmini ile ilgili olarak büyükşehir belediye başkanı ve sayman şahsen sorumludur. Bu fıkra hükmü, ilçe ve ilk kademe belediyeleri hesabına yapılacak her türlü aktarmaları zamanında yapmayan büyükşehir belediye başkanı, bağlı kuruluş genel müdürleri ve saymanları hakkında da uygulanır.

Büyükşehir belediyesinin giderleri

MADDE 24.- Büyükşehir belediyesinin giderleri şunlardır:

a) Belediye hizmet binaları ve tesislerin temini, bakım ve onarımı için yapılan giderler.

b) Belediye personeline ve belediyenin seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim ile diğer giderler.

c) İlçe, ilk kademe belediyeleri ile bağlı kuruluşlara yapacakları yardımlar ve ortak proje giderleri.

d) Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.

e) Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütölmesi için yapılacak giderler.

f) Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.

g) Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı ile üyelik aidatı giderleri.

- h) Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.
- i) Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri.
- j) Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.
- k) Dava takip ve icra giderleri.
- l) Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.
- m) Avukatlık, danışmanlık ve denetim ödemeleri.
- n) Kamu yararı görülen konularda yurt içi ve yurt dışı kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri.
- o) Spor, sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- p) Büyükşehir belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- r) Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

Büyükşehir belediye bütçesi

MADDE 25.- Büyükşehir belediye bütçesi ile ilçe ve ilk kademe belediyelerinden gelen bütçeler büyükşehir belediye meclisine sunulur ve büyükşehir belediye meclisince yatırım ve hizmetler arasında bütünlük sağlayacak biçimde aynen veya değiştirilerek kabul edilir.

Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediye bütçeleri, büyükşehir belediye meclisinde aynı toplantı döneminde ve birlikte görüşülerek karara bağlanır ve tek bütçe halinde bastırılır.

Büyükşehir belediye meclisi, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin bütçelerini kabul ederken;

- a) Bütçe metnindeki kanun, tüzük ve yönetmeliklere aykırı madde ve ibareleri çıkarmaya veya değiştirmeye,
- b) Belediyenin tahsile yetkili olmadığı gelirleri çıkarmaya, kanuni sınırlar üzerinde veya altında belirlenmiş olan vergi ve harçların oran ve miktarlarını kanunda öngörülen sınırlarına çekmeye,
- c) Kesinleşmiş belediye borçları için bütçeye konulması gerekip de konulmamış ödeneği eklemeye,
- d) Ortak yatırım programına alınan yatırımlar için gerekli ödeneği eklemeye,

Yetkilidir.

Büyükşehir belediye meclisince ilçe ve ilk kademe belediye bütçelerinde yapılan değişikliklere karşı on gün içinde Danıştaya itiraz edilebilir. Danıştay, itirazı otuz gün içinde karara bağlar.

Bütçenin hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin diğer hususlarda Belediye, Kanunu hükümleri uygulanır.

Şirket kurulması

MADDE 26.- Büyükşehir belediyesi kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabilir. Genel sekreter ile belediye ve bağlı kuruluşlarında yöneticilik sıfatını haiz personel bu şirketlerin yönetim ve denetim kurullarında görev alabilirler. Büyükşehir belediyesi, kendine ait büfe, otopark ve çay bahçelerini işletebilir; ya da bu yerlerin belediye veya bağlı kuruluşlarının %50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketler ile bu şirketlerin %50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketlere, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın belediye meclisince belirlenecek süre ve bedelle işletilmesini devredebilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Belediyeler arası hizmet ilişkileri ve koordinasyon

MADDE 27.- Büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyon, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanır. Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilaf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkilidir.

Yeni kurulan büyükşehir belediyelerinde meydan, bulvar, cadde, yol, sokak, park, spor ve kültürel tesislerin büyükşehir belediyesi ile büyükşehir kapsamındaki diğer belediyeler arasında dağılımına ilişkin esaslar büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenir.

Büyükşehir belediyesi mücavir alanlarının ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasındaki bölüşümü büyükşehir belediye meclisince yapılır.

Büyükşehir belediyesi, 7 nci maddede sayılan hizmetleri, mali ve teknik imkanları çerçevesinde, nüfus ve hizmet alanlarını dikkate alarak, bu hizmetlerden yararlanacak büyükşehir kapsamındaki diğer belediyeler arasında dengeli olarak yürütmek zorundadır. İlçe veya ilk kademe belediyelerine ait görevlerden bir veya birkaçı, bedeli kendileri tarafından karşılanmak ve istekte bulunmak kaydıyla, büyükşehir belediye meclisinin kararına dayanarak, ortaklaşa veya bizzat büyükşehir belediyesi tarafından yapılabilir.

Büyükşehir belediyesi, ilçe ve ilk kademe belediyeleri ile ortak projeler geliştirebilir ve yatırım yapabilir. Büyükşehir belediyesi, kesinleşmiş en son yıl bütçe gelirinin %3'ünü aşmamak ve bütçede ödeneği ayrılmış olmak şartıyla, ilgili belediyenin yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için büyükşehir belediye başkanının teklifi ve meclisin kararıyla ilçe ve ilk kademe belediyelerine mali ve aynı yardım yapabilir.

Büyükşehir belediyesi ile bağlı kuruluşları, belediye başkanının onayı ile birbirlerinin nakit ihtiyacını karşılayabilir. Bu şekildeki ödünç vermelerde faiz uygulanmaz.

Yapılacak herhangi bir yatırımın büyükşehir belediyesi ile bağlı kuruluşlarından bir veya birkaçını aynı anda ilgilendirdiği ve tek elden yapılmasının maliyetleri düşüreceğinin anlaşıldığı durumlarda, büyükşehir belediye meclisi, yatırımı kuruluşlardan birinin yapmasına karar verebilir. Bu takdirde yatırımın ilgili diğer kurumu ilgilendiren kısmına ait harcama tutarı o kurumun hesabında borç, yatırımcı kuruluş hesabında alacak olarak gösterilir.

Diğer hükümler

MADDE 28.- Belediye Kanunu ve diğer ilgili Kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümleri ilgisine göre büyükşehir, büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyeleri hakkında da uygulanır.

Değiştirilen hükümler

MADDE 29.- 18.1.1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 4.- Büyükşehir belediye başkanının seçiminde, seçim çevresi büyükşehir belediye sınırları içidir.

Büyükşehir belediye sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediye başkanı ve belediye meclis üyelerinin seçimlerinde seçim çevreleri, ilçe ve ilk kademe belediyesinin sınırları içidir.

MADDE 30.- 2972 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinin (a) bendindeki "her ilçe" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve ilk kademe belediyesi" ibaresi eklenmiştir.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 31.- 27.6.1984 tarihli ve 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun ile aynı Kanunun ek ve değişiklikleri; 9.8.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin üçüncü paragrafı yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1.- Büyükşehir belediyeleri, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç iki yıl içinde büyükşehirin 1/25.000 ölçekli nazımimar planlarını yapar veya yaptırır.

GEÇİCİ MADDE 2.- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte; büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülki sınıridir. Diğer büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülki sınırları içinde kalmak şartıyla, nüfusu birmilyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı yirmi kilometre, nüfusu birmilyondan ikimilyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı otuz kilometre, nüfusu ikimilyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturur.

Bu sınırlar içerisinde kalan ilçeler büyükşehir ilçe belediyeleri, beldeler büyükşehir ilk kademe belediyeleri haline gelir. Bu belediyeler hakkında bu Kanun ile Belediye Kanununun belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasına veya başka bir belediyeye katılmasına ilişkin hükümleri uygulanmaz.

Bu sınırlar içinde kalan köylerin tüzel kişiliği sona ererek mahalleye dönüşür. Bu şekilde oluşan mahallelerin katılacağı ilçe veya ilk kademe belediyesi, büyükşehir belediye meclisince belirlenir. Orman köylerinin tüzel kişiliği devam eder. Ancak ormanlarla ilgili diğer kanun hükümleri saklı kalmak üzere bu köyler imar bakımından büyükşehir belediyesinin mücavir alanı sayılırlar. Bu köylerde su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisi ilgili büyükşehir belediyesine bağlı su ve kanalizasyon idaresine aittir.

Birinci fıkra gereğince büyükşehir belediyesi kapsamına alınan ilçelerin mülki sınırları içinde kalan belediye ve köyler ile, büyükşehir belediyesi kapsamına alınan belediyelerin mücavir alan sınırları içerisinde bulunan

köylerden; birinci fıkrada belirtilen mesafelerin dışında kalan belediye ve köyler, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde belediye meclisi veya köy ihtiyar heyetinin talebi üzerine büyükşehir belediye meclisinin kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile başka bir işleme gerek kalmaksızın büyükşehir belediye sınırları içine alınabilir. Bu köylerin mahalle olarak hangi ilçe veya ilk kademe belediyesine katılacakları aynı meclis kararında gösterilir.

Birinci fıkra gereğince büyükşehir kapsamına alınan belediyelerin sınırlarında yerleşim düzeni gerekleri dikkate alınarak bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir sene içinde büyükşehir belediye meclisinin talebi üzerine İçişleri Bakanlığınca gerekli değişiklikler yapılabilir.

Büyükşehir belediye sınırlarına alınan belediyelerin organları büyükşehir belediyesi ilçe veya ilk kademe belediyesi organları; köy muhtar ve ihtiyar heyeti ise mahalle muhtar ve ihtiyar heyeti olarak ilk mahalli idareler genel seçimine kadar görevlerine devam ederler.

Tüzel kişiliği kalkan köylerin malvarlıkları hak, alacak ve borçları mahalle olarak katıldıkları belediyeye devredilir.

Büyükşehir belediye kapsamına alınma nedeniyle meydana gelecek mülki sınırlar değişikliği katılma durumuna uygun olarak 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümlerine göre çözülür.

GEÇİCİ MADDE 3.- Büyükşehir belediyeleri ve bunlara bağlı kuruluşlar ile sermayesinin %50'sinden fazlası büyükşehir belediyelerine ait şirketlerin; 30.6.2004 tarihi itibarıyla kamu kurum ve kuruluşlarına olan kamu ve özel hukuka tabi alacakları, bunların diğer kamu kurum ve kuruluşlarına olan borçlarına karşılık olmak üzere bu Kanunun yayımını izleyen altı ay içinde mahsup edilir. Bu madde kapsamındaki alacak ve borç ifadesi bu alacak ve borçlara ilişkin fer'ileri ve cezaları da kapsar.

Yukarıdaki fıkra kapsamında yer alan kuruluşların mahsup işlemine konu olan veya olmayan borçları, genel bütçe vergi gelirlerinden her ay ayrılacak paylarının %40'ını geçmemek üzere kesinti yapılarak tahsil edilir.

Bu maddeye göre yapılacak mahsup ve kesinti işlemleri yılı bütçe kanunları ile ilişkilendirilmeksizin ilgili kuruluş ile uzlaşma komisyonu tarafından belirlenir; Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın önerisi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından karara bağlanır. Bakanlar Kurulu, ilgili kuruluşların borç ödeme kapasitelerini de dikkate alarak ödenecek tutarları taksitlendirmeye, taksitlendirilen kısma Kanunun yayımını izleyen günden itibaren zam ve faiz uygulamamaya, bu borçların fer'i ve cezalarını geçmemek üzere indirim yapmaya yetkilidir.

Uzlaşma komisyonu Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan tarafından görevlendirilecek bir başkan ile İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Sayıştay Başkanlığı ve İller Bankasından birer temsilciden oluşur. Büyükşehir belediyeleri için ayrıca uzlaşma komisyonu kurulmaz. Belediyeler için kurulan komisyon büyükşehir belediyeleri için de görev yapar.

GEÇİCİ MADDE 4.- Bu Kanunun yayımı tarihinde profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapan veya yönetiminde bulunan belediye başkanları, en geç 1.1.2005 tarihine kadar bu kulüplerin başkanlığından ve yönetimindeki görevlerinden ayrılırlar.

Yürürlük

MADDE 32.- Bu Kanunun 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi 1.1.2005 tarihinde, aynı maddenin ikinci fıkrası yayımını izleyen ay başında, diğer maddeleri ise yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 33.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.